

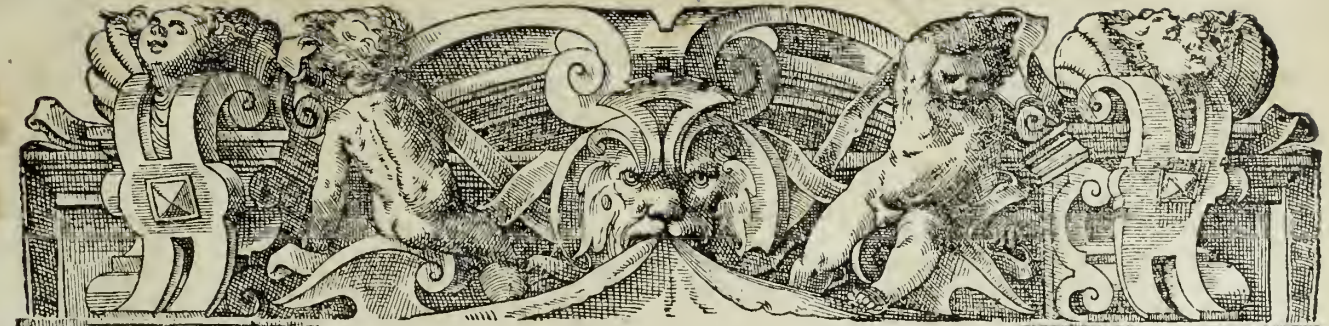
Note: 'Barnabas' on p. 84 is
really the Visconti Bernabò.

Sir John Duntze
BAR^d

Digitized by the Internet Archive
in 2014

PAVLI IOVII

NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI

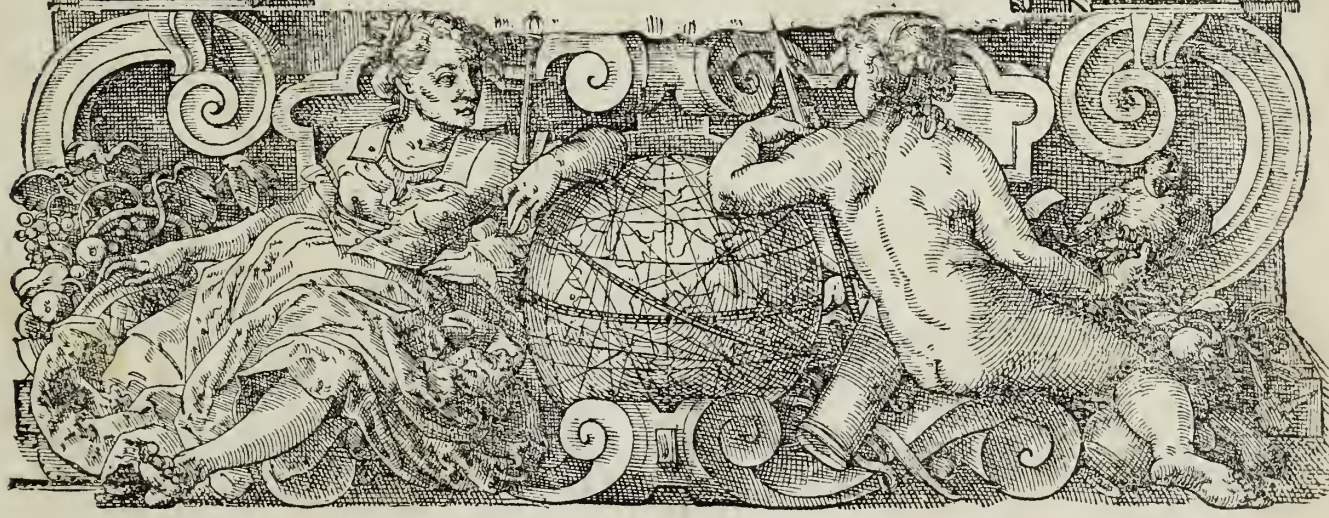
Elogia
Virorum bellica virtute
illustrum,

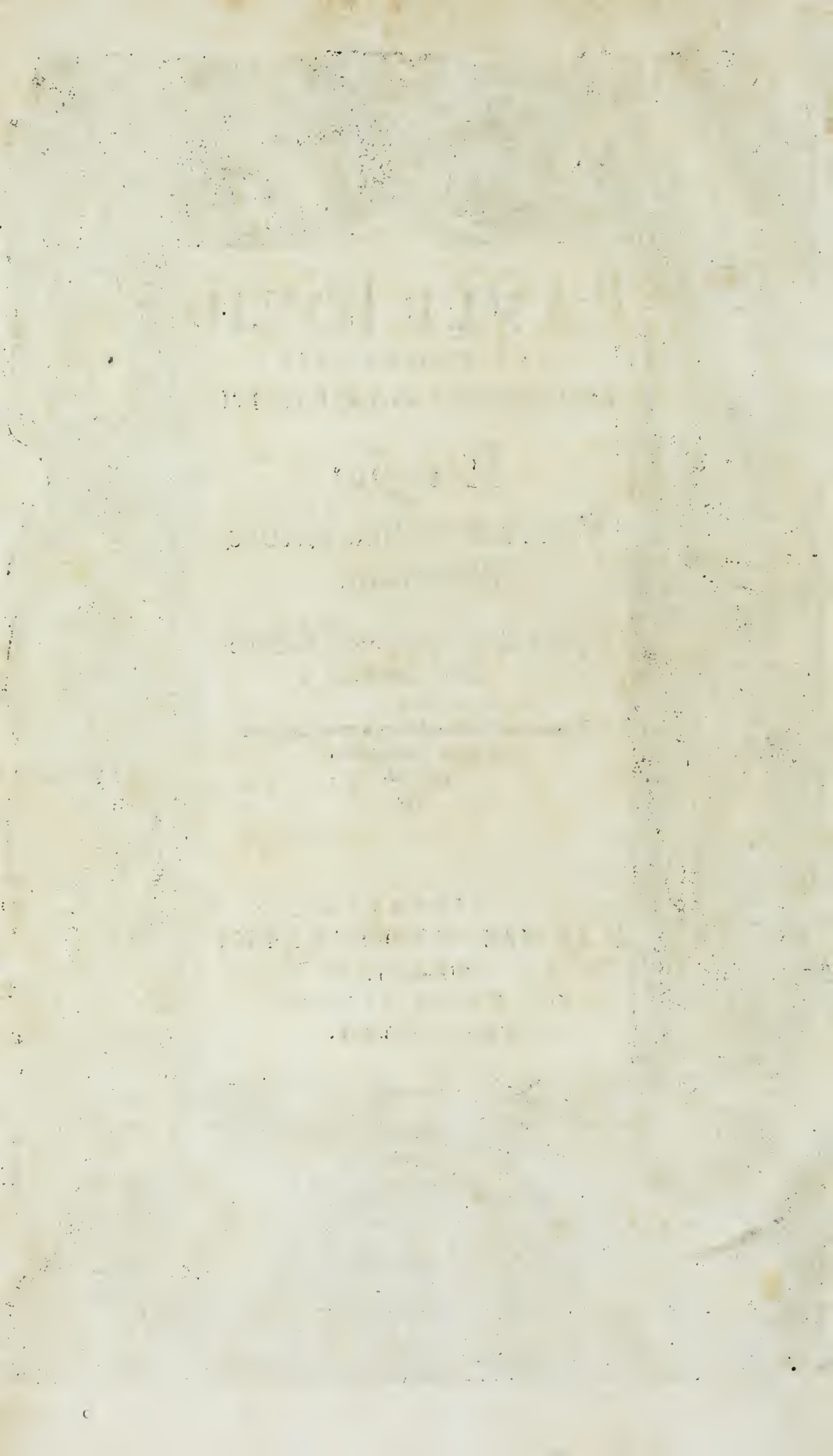
Septem libris iam olim ab Authore
comprehensa,

Et nunc ex eiusdem M V S A E O ad viuum
expressis Imaginibus
exornata.

PETRI
PERNAE TYPOGRAPHI
BASIL.
OPERA AC STUDIO
CIO IO LXXV.

FRANCISCO MEDICI
MAGNO HETRURIAE
DVCI

HEROICARVM NON MINVS
VIRTVTVM
QVAM DIGNIT. FORTVNÆQ.
PATERNÆ
HAEREDI ET SVCCESSORI
OPT. EXOPTATISS.Q.

IOVIANVM HOCCE
MVSÆVM

COSMO PRINCIPI VERE
MAGNO

A SYMMO ET. NOSTRÆ
HISTORICO

IAM OLIM DEDICATVM
CONSECRATVMQ.

NVNC VERO VIVIS ILLVSTR.
VV. IMAGINIB.

MAGNO STUDIO, PARI ARTE,
NEC MINORE
SVMPTV

INSTRVCTVM AVCTVM ET
EXORNATVM

P. PERNA CIVIS ET TYP.

BASIL.

DEVOTO ANIMO

DD.

PAVLI IOVII

EFFIGIES.

Cedite facundi, Musarum gloria, vates,
Oratorque tuo flumine constiteris,
Qui gesta Heroum maiori dixerit æstu,
Non Iovio vixit sub gemino axe prior.

T. M.

PAVLI IOVII

NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI

^{IN}
ELOGIA VIRORVM BELLICA
VIRTUTE ILLVSTRIVM.

Præfatio

AD COSMUM MEDICEM
Florent. Ducem.

ET RES Philosophi, qui ex Zenonis Stoici disciplina & porticu prodierunt, magnanime COSME, tanquam contenti nuda illa horridaq; virtute, ideoque ea sententia felices; vel ob id agrestiores cæteris durioresque habiti sunt, quòd de contemnenda gloria assidue disputarent, & libros accuratè conscriberent; tametsi eam non insulsa dissimulatione, dum libris nomen suum apponunt, obliquo veluti viæ compendio consequi niterentur. Huius ego seueræ atque adeo pertinacis sectæ ingenia, vti parum explicata, tristicique duritie aliena à communi hominum societate, minimè probauerim. Quid enim aliud est, quàm hac exitiali persuasione homines, ad egregia corporis & animi agenda facinora, promerendamque laudem natos, proprio innatæ virtutis honestique laboris fructu spoliare? Quando hac stultissima (vti reor) censoria lege, id vnum præclare contenditur, vt gloriam ex benefactis optimè speratam, & extra præsentis vitæ inuidiam post fata cumulatè obuientem, funditùs euertamus. Non mirum itaque, si his multò sapientiores fuisse arbitramur eos, qui beatam vitam gloriosis ac illustribus factis ad perennem nominis laudem, non in arida sterilique virtutis imagine, sed in nobilium operum æmulatione posuerunt. Verùm in toto humanarum actionum cursu facilè euenit, vt quum omnes eandem gloriam appetere

P R A E F A T I O.

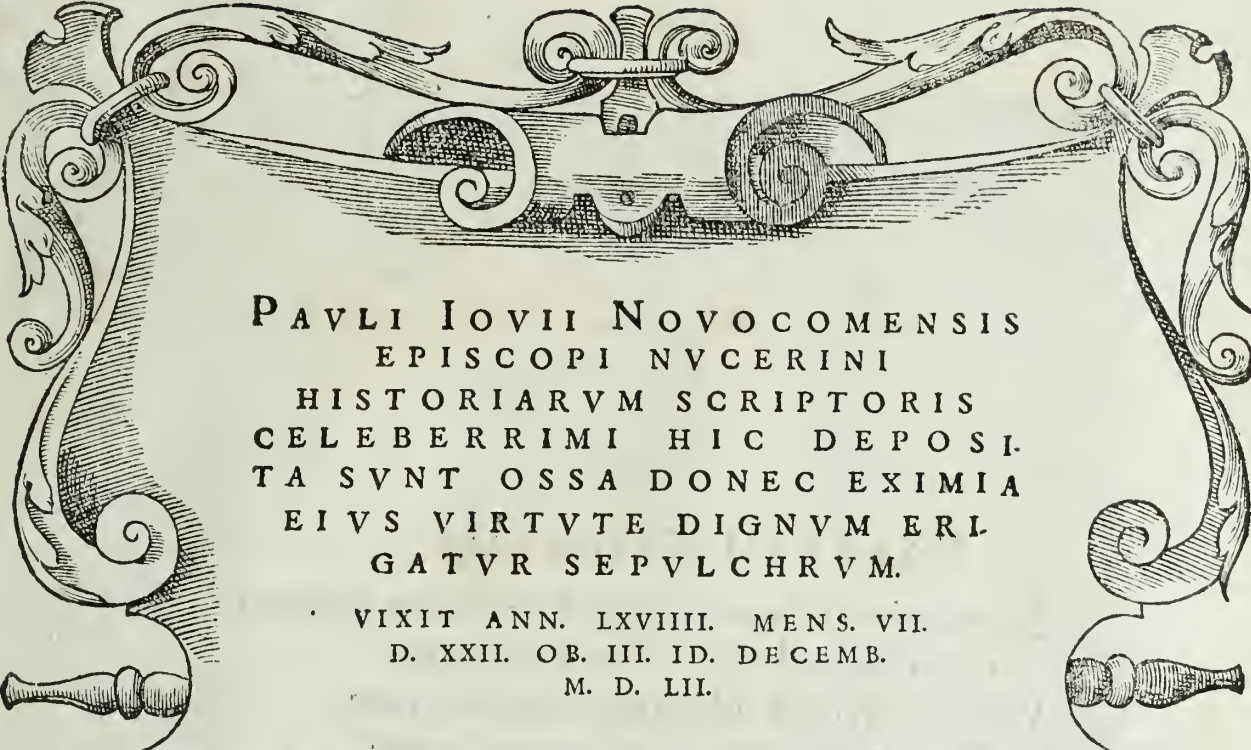
revideantur, non vno tamen atque eodem itinere ad eam consequendam contendant. Eò enim quisque vel temerè fertur, quò naturæ genius facilè ducit, aut impotenter trahit; nisi præcellenti educatione, & multis exactæ disciplinæ præceptis, quæsitæ confirmatiq; mores, variis animi morbis & perturbationibus medeantur. Id autem liquidò perspicui deprehendiq; potest ex his bellicosiss, vt ita dicam, Heroibus, qui ad veram effigiem insigni pictura expressi in Musæo nostro spectantur. Horum enim vitas per elogia ipsis supposita tabulis, Laconica breuitate conscriptas, tibi vni, Italicæ dignitatis existimationem vera virtute tuenti, studiosè dicauimus, vt tot diuersorum ingeniorum, humanæq; varietatis exempla, magno tuo seculiq; nostri commodo inter sese conferantur. Scio enim quàm graui constantiq; iudicio, dum literis bonisq; artibus impensè faues, & pietatem in primis atq; iustitiam colis, ad verum non simulatæ, sed illustri famæ decus anheles; & quo incorrupti animi decreto scelera odisse vindicareq; soleas. Ad famosos autem quosdam, admirandis rebus gestis, sed condigno detestabilis vitæ exitu damnatos, idcirco descendimus, vt præclara virtus adumbratæ laudis collatione, certius atq; viuidius exprimatur. Erit enim hoc vtriusque famæ monumentum his omnibus singulari documento, qui tecum rectissimo itinere ad perennem laudem aspirant; si vituperanda repudiare, sectarique laudanda, nobili salubrique æmulatione, in hac vita

maximè decorum atq; honestissimum

esse putauerint. Vale.

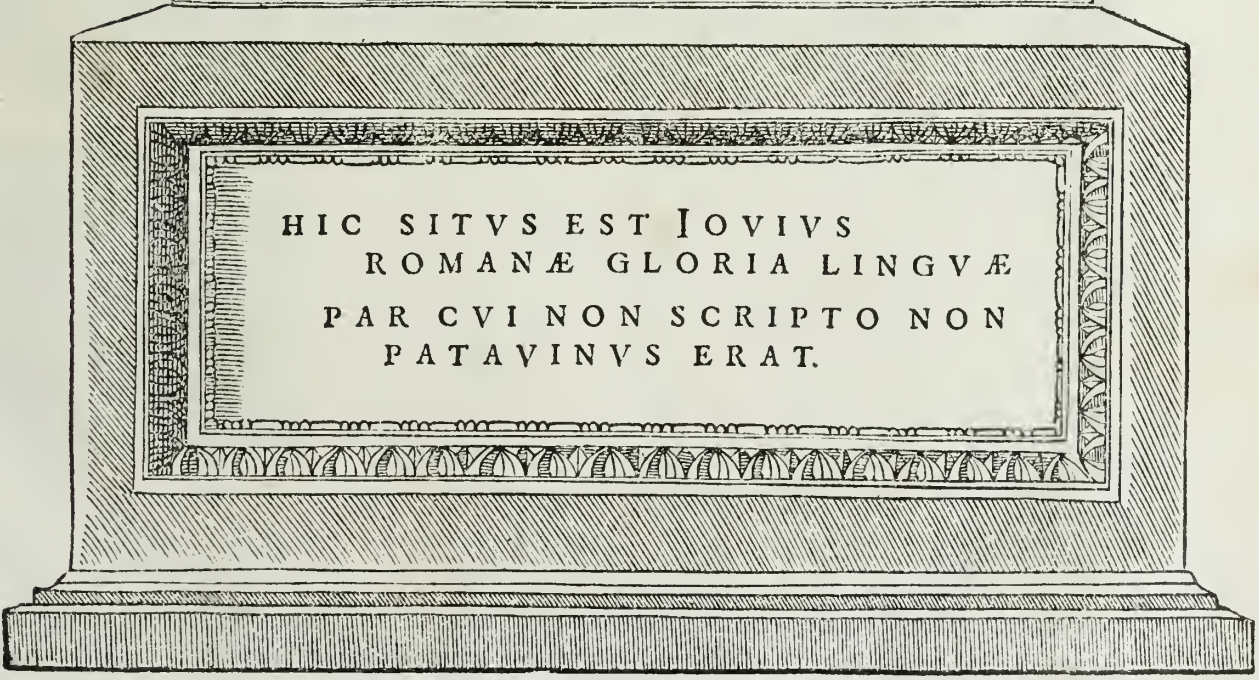
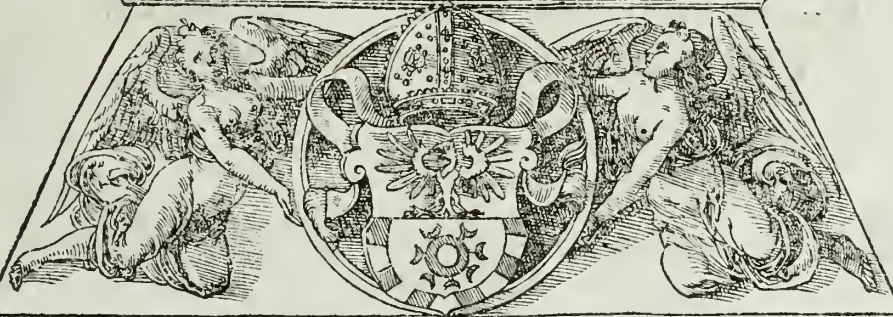
Romæ.

PAVLI

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCKERINI
HISTORIARVM SCRIPTORIS
CELEBERRIMI HIC DEPOSI-
TA SVNT OSSA DONEC EXIMIA
EIVS VIRTUTE DIGNVM ERI-
GATVR SEPVLCHRVM.

VIXIT ANN. LXVIII. MENS. VII.
D. XXII. OB. III. ID. DECEMB.
M. D. LII.

HIC SITVS EST IOVIVS
ROMANÆ GLORIA LINGVÆ
PAR CVI NON SCRIPTO NON
PATAVINVS ERAT.

HONORATI FASITELLII.

Magnanimi Heroes saluete, haud parua supremi
Cura Iouis; docti maxima cura Ioui.
Vos tulit in cœli sublimes Iuppiter arcem,
Dignatus mensa concilioque Deum;
Vos Iouius totum latè volitare per orbem,
Romanaque iubet viuere in historia.
Munera magna Iouis: verùm, si dicere fas est,
Non sunt æterni dona minora Ioui.

Romulus.

RAESTANTISSIMO hercle (si præfari licet) incomparabiliq; merito, & lætis quidem auspicijs ROMULI Quirini Romani regis effigies, ante omnes spectanda proponitur. Nulla enim cuiusquã mortalis vel stupendæ originis euentu miraculoq; & sancta prisca ætatis antiquitate nobilior, vel immortalium operum vera æstimatione præstantior, vel demum tanti oris atq; habitus dignitate augustior in Vrbe extat: vt ex marmorea statua, quæ iuxta Laurentianam Damasi ædem, in fronte Gallorum ciuium domus posita est, collato veteri numismate, ab eruditis præclare deprehenditur. Itaq; fas esse putamus æternæ Vrbs conditorem venerari, Deo (vti ferebant) Marte genitum, ac ideo authorem disciplinæ militaris, qua Romana res in immensum creuit, vt fatalis nec desituri vnquam Imperij

fundamenta iacerentur. Hinc enim vel inuita reluctantēque sepius fortuna, tanquā ab augusta, almaque Vrbe, certissimo domicilio, liberaque gentium omniū patria, à subactō quondam inuictis armis terrarum orbe, cum Cæsarei Imperij legitima iura insigniaque, tum veræ religionis sacra petuntur. Verè enim Romanum est dare leges: atq; item Regna ad non dubium sempiternumque sacrosanctæ dignitatis specimen, testata virtute merentibus elargiri. Sed Romulus institutis equitum decurijs, lectoque ex patribus senatu, & distincta per tribus ciuitate, quum vrbanas recenseret copias, oborta repente fereno cælo turbida tempestate, vti Deo fatum decebat, in cælum remeans, inter mortales esse desiit. Nihil enim ei post deuictos hostes, actosque triumphos, & templa Ioui Feretrio, Statoriq; votis nuncupatis in Capitolio ritè dedicata, maius vel admirabilius peragendum supererat, quàm vt se ciuibus nequaquam mortalem fuisse ostenderet: Quum regnasset annos XXXVII.

IANI VITALIS Panhormitani.

*Fortissimorum Principem Quiritium.
 Urbisq;ue gloriosæ, & orbis arbitra
 Quæ strauit omnes nationes barbaras
 Quas Phæbus vndequaue lustrat, aspice.
 Genus Deorum, conditorem Romulum.
 Tantum vnus omnes vicit ille principes
 Virtute mentis, corporisque robore,
 Quantum triumphis, prælijsque fortibus.
 Ne quare bustum bellicosi Numinis
 Romane, sedes nanq; viuo contigit
 Cælum, micat stellis vbi felicibus
 Receptus inter cælites lectissimos
 Vti decebat principem Quiritium.*

AUGVSTI COCCEIANI Brixensis.

*Heroes, animæ illustres, atque inclyta Martis
 Infanientis pignora,
 Æternis properat Iouius quæ tradere chartis,
 Vt clara viuant posteris:
 Æquo ferte animo si primos carpsit honores,
 Sedesq; primas Romulus:
 Qui genus ætherio ducens è sanguine, terris
 Semen deorum sparserit:
 Terrarum latè dominam construxerit Urbem
 Superbi ad vndas Tybridis:
 Regnatorem orbis Populum formauerit armis,
 Almeque pacis artibus:
 Cumque omnes hominum meritis superasset honores,
 Migrarit in Cælum Deus.*

Numa Pompilius.

ROMULO ad Capre paludem desiderato consecratoque, Numa Pompilius successit. Hunc religiosæ grauitatis atq; iustitiæ fama indy tum, dissidentes inter se Romani patres, è Curi bus Sabinis acciuerant, apud quos retrice atque incorruptæ probitatis disciplina vigebat. Tum enim orbatis Rege Du- ceq; cuius imperio per tot annos assueuissent, absurdum erat nondum intellectæ libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur qui al- teri tanquam æquali, potius quàm sibi, superba obtrectatione Regium decus concederet. Itaque pudendo consilio, sed ab euentu demum felici, pro ciue vir externus, auditusq; tantum, Rex est effectus. Is ingenti prudentia pacatis vn- diq; finitimis, quos inuicta Romuli virtus contuderat, populi ad arma nati ferociam inuecta religione mitigauit, condito scilicet ad Argilletum & mox clauso Iani templo, vt militares animi non sine numine ad colendæ pacis stu- dia flecterentur. Hæc verò institui monitu atque oraculo credi volebat Deæ

Aegeriæ, quæ ab eo nocturnis maximè congressibus in nemorosa & perenni fonte irrigua, valle colebatur. Inde enim sacerdotia Dijs, & singulos Ioui, Marti, & Quirino flamines instituit. Deæ Vestæ sacrosanctas Virgines legit: annoque ex lunaris cursus ratione in XII. menses digesto, qui nam fasti, aut nefasti dies forent, populo edixit. Quibus accumulatis sacrorum ceremonijs, efferi & rudis populi mentes, vsque adeo imbutæ captæque sunt, vt faciliè iustitiam, fidem, temperantiam colere discerent, ne c iam validius qui peccarent, Magistratum pœna, quàm Deorum metu terrentur. At Numa quum qua draginta tribus annis imperasset, exactæ ætatis senex fato cedens, Urbem belli gloria superbam, quod deerat sanctissimis temperatam legibus, atque optima pace florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate insignem, quam in Vrbe non vno in loco videmus, nummi ærei cum literis, atque eadem imagine, verissimam esse ostendunt.

ANTONII FRANCISCI RAINERII Mediolan.

*Viderat armato Tybris sub Rege, Quirites
Iura dare edemitis Martia finitimis:
Viderat & superis Populum pia thura ferentem,
Sacraque sub sancto surgere Pompilio:
Cum lætus, resono hæc effudit flumine, Nostra ô
Quàm bene Roma colit, quàm bene bella gerit.*

Artoxerxes.

HÆC mitrati regis effigies superbo oris ductu, proluxaque barba, & naso in aduncum prominente, Magni Artaxerxis fuisse conicitur. Hanc ex antiquissimo numismate argenteo Rodolphus Pius Carpenſis Cardinalis omnis præcæ elegantix studiosus eruditioribus Romanæ Academiæ interpretandam ostendit. Omnes itaque non ambiguis coniecturis in id consentiunt. Nam Persarum Reges Magorum sacris initiari, ceremoniarumque principes esse constat: ideoque eos vti thiara excelsa, exornataque gemmis & pluuiali chlamide, cultu non absimili ab eo quo Romani Pontifices in sacris solennibus exornantur. Hunc autem à Persis Hebræos accepisse crediderim, à quibus demum ad nos manarit. Sed literæ Græcæ quæ in auersa monete parte leguntur, nihil plus exprimunt quàm Regi Regum Arsaci Benefico. Teste enim Plutarcho Artaxerxi, qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon id est Memor vocatus est, ad differentiam superioris Artaxerxis qui Longimanus appellabatur, Arsaci cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Persarum Reges naso adunco tanquam è stirpe maioris Cyri fuisse colligitur. Nec obstat quòd neque Artaxerxis, neque Persarum inscriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclare demonstrat imago sagittarij in folio sedentis, quæ visitur in auersa parte numismatis: nam idem Plutarchus Persarum Reges pecuniam auream ac argenteam cum nota sagittarij signare solitos tradit, adiecto Agesilai Regis lepidissimo scommate. Is enim

in Asia, terra marique rebus contra Persas feliciter gestis, quum summæ victoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magistratu reuocatus, amico interroganti cur è limine speratæ ingentis victoriæ tam cito rediisset, ita respon-

dit: An tu miraris qui militiæ peritus es, me recentissimorum triginta milium sagittariorum impetum sustinere nequiuisse? At ille qui nihil auxiliorum è Perside in Ioniam descendisse audierat, quum omnino intempestiui reditus causam improbaret, serò falsi dicterij acumen agnouit. Notabat enim hac infamia Agesilaus patricos ciues, quòd obtrectatione laudis suæ à Tissapherne Persa triginta milibus aureis sagittarijs corrupti, ipsum ab Asia reuocassent. Sed ne ineptus sim, Artoxerxem describendum minimè suscipiam, quum is qualis quantusque fuerit à Plutarcho scriptore luculentissimo memoriæ tradatur. Id vnum tamen quod in Principe summæ virtutis locum implet, & si quæ sint internatæ vitiorum labes egregiè contegit & obscurat, præstantissimæ scilicet liberalitatis specimen insigni præconio extulerim. In eo enim tanta in donando gratissimi animi magnitudo enituit, vt in referenda gratia pro agresti sæpe munusculo, tenuissimique officij ge-

nere, non ingentia modo auri pondera, sed vrbes & prouincias rependeret.

IANI VITALIS.

*Quem spectas chlamide ornatum Medaque thiara
Regem Artoxerxem pharetratae Persidis inter
Praclaros belli proceres, pacisque Magistros,
Quos louius posuit liquidi prope murmura Lari,
Hic vbi Musarum erexit de nomine villam,
Aeternum famæ monumentum, æuique perennis:
Hic ille est, in quem natura exempla bonorum
Congessit, Regumque malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegisse tyrannos
Et claros meritis Reges, & munera parua
Muneribus pensasse ingentibus, & simul vrbes
Sponte dedisse sua passim, nec clarius vnquam
Duxisse, insigni quàm de virtute mereri.
Sol tamen hic proprias habuit quandoque tenebras
Dum numis indulget vetito inconsultus amori,
Abrogat & leges naturæ, ardensque duarum
Iungitur amplexu natarum: atque his super addit
Infandam nati cadem: sed splendida in illo.
E tenebris vitiorum emerfit ad æthera virtus.*

Alexander Magnus.

ALEXANDRVM Macedoniæ regem, qui subacto Oriente Magni cognomen adeptus imperium Indico Oceano & Riphæis niuibus terminauit, hoc honore spectatæ frontis, & rosei vultus decore præditum fuisse constat, ex ipsa fide numismatum & statuarum, Græcorumque præsertim testimonio, qui formam eius religiosissimè descriperunt. Tradunt enim (quod mirum videri possit) eum nonnunquam ex serena atque pulcherrima facie, in truncem atque terrificam mutari solitum, & tum maximè, quum in prælijs iracundia incensus Martium vigorem igneis atque minacibus oculis euibraret. Is à prima statim adolescentia, vt lectissimis moribus & literis ex Aristotelis præceptoris disciplina grauitè imbutum decebat, vsque adeo generosi & laudis amore deflagrantis ingenij aciem intendit, vt æmulatione decoris, paterna gloria vehementer angeretur: Quasi ille stratis vndique hostibus, & tot vrbibus manu captis, nihil iam sibi maiora armis aufuro planè relinqueret, quo innata necdum spectata virtus enitescere posset. Sed Fortuna, vt plerunque accidit, ingentiū animorum præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipienti, multo ampliora quàm tum cuperet regni & gloriæ spatia despondebat. Itaque maximarum virtutum

concurſu inclytus ex Europa tranſgreſſus in Aſiam fatali ſuæ gloriæ deſtina-
tam, poſt innumerabiles præliorum victorias cunctis gentibus iugum impo-
ſuit, tanta felicitate, vt ad Scytharum Indorumque ſolitudines, aras victoriæ

teſtes conſecraret. Verùm qui ſupra mortales nominis famam extendiſſe cen-
ſetur, Dijs proximus exiſtimari potuit, ſi ſe ipſum, qui cuncta deuicerat, de-
mum viciffet, nec pro certo numine haberi adorarique vaniſſimè concupiſſet.
Mirificam enim excelsi animi indolem aſſentantes Perſæ nimia adulatione
corruperant, quòd eis Alexander regibus ſeruire aſſuetis, mortali ſpecie for-
moſior & auguſtior appareret. Ipſe quoque reputatione fortunæ ſuæ, quæ
nuſquam aduerſa cæptis atque auſibus intemperanter aſpiraffet, ita gloriã
ab admirandis operibus ſponte naſcentem inflato animo ſentire cœperat: vt
iam planè ſe Philippo inuictiſſimo rege genitum puderet, cum graui O-
lympiadis contumelia, poſtquam conſeſſo matris adulterio ſe Hammone
Ioue editum mentiretur. Ideoque exuta penitus humanitate amicorum præ-
cipuos vanitatem ſuperbientis animi deteſtantes, temulenta crudelitate tru-
cidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus or-

bis ad iustum triumphum minimè sufficeret: ita eum congestis laudibus supra mortales attollunt, vt cæteræ gentes illum seipso admirabiliorem extitisse arbitrentur, quòd nondum alteram fortunam expertus, dum bella ex bellis fereret, in medio vitæ cursu ceciderit: non immitti hercle fato, auertente eum à Romanis armis, quæ facto virtutis & disciplinæ periculo, si in Italiam transfisset, spoliare eum anteparta belli gloria, aut certè multum de fulgore tanti nominis detrahere potuissent.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

*Quid tua te Macedo iuuat latè aucta per orbem
Gloria, Hyperboreo quæ riget aura gelu?
Quaque pharetrata surgunt iuga Persidis, & quæ
Ebibit Eoas decolor Indus aquas?
Victorem cum te Populorum vicerit ira:
Noxiæque vndanti pocula sumpta mero,
Et tumidi fastus, Diuum queis poscis honores,
Cogis & ingenuos flectere colla viros.
Hæc procerum impulerunt fida olim pectora, regi
Miscere è seua toxica Thessalia.
Fortunam reuerere: noua ò qui sceptrâ capeßis
Nam Dea, regna agili datque adimitque manu:*

Pyrrhus Epirotarum Rex.

NT ER admiranda Romanæ antiquitatis monumenta Pyrrhi Epirotarum regis marmorea statua primam obtinet claritatem. Hæc humana statura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracataque stantis, & sarissæ innitentis gestu, in Angeli Maximi honestissimi ciuis domo conspicitur: non sine admiratione ingentis eius viri vim ore atque oculis cum laude artificis spectantium in genijs representans. Nemo enim ei maximorum Ducum, aut robusta atque habili corporis forma exercitationeque, aut indomito vigore militaris animi, aut eximia laudis, quæ armis peteretur, cupiditate comparari potest. Quum inter pugnacissimos imperatores propè vnicus, inter magnanimos verò reges ad gloriam anhelantes omnium confessione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hostem inuicta dextra sternere, castrametandique, & instruendæ aciei disciplina cæteros duces anteire, ac inter omnes bello indyotos veri decoris famam extendere didicerat, vel per ampla iam partæ, affectatæque gloriæ spatia terminare nescit, vtpote qui bella ex bellis ducendo prouocandoque sepe Fortunam, alias atque alias ex victorijs, nusquam confecto bello victorias sectaretur: quòd volucris quodam igne ardentis animi concitatus ad Alexandri Magni decus aspiraret. Itaque dum ab Epiro in Italiam atque inde in Siciliam, & rursus è

Sicilia

Sicilia in Græciam verteretur, vaga arma circumferenti Fortuna illudit: vsque adeo indigno tanti Herois exitu, vt cuius impetum & robur Romana arma vix sustinuerint, Argiuæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfregerit.

GABRIELIS FAERNI Cremonensis.

*Epirus mihi parua quidem, sed Martia tellus,
 Et Patria, & Regnum, & generosæ bellica menti
 Materies fuit. Aeacides mihi sanguinis author.
 Et mea cognatum virtus expressit Achillem.
 Ipse ego præscripto docui munimine valli
 Metari castra, & tutos ad bella receptus.
 Romula me pubes certamine fusa cruento
 Italica experta est sub mœnibus Heracleæ.
 Quo terrore truces animos atque aspera corda*

*Fregissem Aeneadam, & statuissem fœdera victis
 Ni pacem infamem, cæci sententia discors
 Dissuasisset, & ad lituos atque arma vocasset.
 Sic ego re infecta Italo de littore cessi,
 Quò me sors grauis atque immitia fata trahebant,
 Ad clarum nece nostra Argos, vbi sæua cientem.
 Prælia, ab excelsis vltix me tegula tectis
 (Indignum) dextra deiecta affixit anili.*

Annibal.

VLIVS vnquam verè inclyti imperatoris virtus quàm Pœni Annibalis clarior atque testatior fuit, quum admiratione ingentis animi, qui Romano nomini dirus hostis extiterat, honoris nomine statuam meruerit: scilicet vt media in Vrbe ad funestum & execrabile monumentum, truculenti hostis imago spectaretur: graui quidem ac apprime nobili decreto: Nam si Romani senatus iudicium estimare velimus, in expiabili profecto inuidia Carthaginenses ardebunt, qui summæ gloriæ imperatorum ciuemque suum ab aduerso pugnae exitu solum vertere coegerint, vt in hostium urbem gloriosa quadam adoptione transfret. Quid enim ad diuturnam laudem populo Romano honestius vel luculentius esse potuit, quàm tantî hostis nomen, postquam ille toto terrarum orbe, & exul, & profugus, epoto demum veneno, miserè necem sibi consciuisset, erecto perenni simulacro, æternæ memoriæ consecrasse? Tantam enim vim esse præstantissimæ virtutis intelligi volebant, vt extra inuidiam vel in hoste celebranda censeretur. Nec villo hercle certiore testimonio indomita Romana virtus niti potuit: nisi cum vbique vindicatis iniurijs, à se planè deuictum ostenderet, qui paulo ante bellicosissimarum gentium legiones ex Africa, Hispania, Galliaque, ad Italiae vastitatem trahens, tot partis ad Trebiam, Trasymenum, & Cannas victorijs, summum pauenti, sed inuictæ Vrbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea statua integrum caput penes Fabritium Peregrinum Parmensem vidimus, id cacuminato villosoque pileo protectum erat, non ab simili ab eo qui visitur in argenteo numismate Iubæ regis, quem purpurei coloris fuisse constat ex Hircianis commentarijs, quum rex ille barbarus superbo fastu, vt solus duorum exercituum imperator videretur, Scipionem Magni Pompeij socerum interdicto vsu purpuræ ad album vestitum redegisset. Hac autem villosi & purpurei integumentum turbinata forma Sulthanis nuper in Aegypto Syriaq; regnantibus, prætorianorum equitum capita ad certum pro galea munimentum, & ad terrificam speciem ornabatur. Alteram quoq; Annibalis imaginem ex vetustissimo ære Isabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater, nobilium antiquitatum sumptuosa cumulatix, paulo ante Urbis cladem nobis ostendit. Et sedebat in elephanto cubitalis magnitudinis turbinato pileo & orbitate oculi insignis. Cui vt ab exemplo scite picto deprehenditur; plurimum arridet id marmoreum dimidiatæ statuæ

statuæ caput, quod pro Annibale cum superioris Africani imagine apud
Messanam à Decurionibus religiose custoditur.

F A E R N I.

*Ferus ille, dominae terror Urbis & pavor,
Clarissimorum pestis & strages Ducum,
Procella Italici vastitasque nominis
Delineatus hac tabella est Annibal
Quem & ipsa quondam (ò testimonium graue)
Statuarum honore Romula Urbs impertijt.
Quantum ille meritus est apud Pœnos suos?
Qui in hostium vrbe, ipso inquam in hostili foro,
Virtutis ergò, marmore effictus stetit.*

ELOGIORVM
Scipio Maior.

SCIPIO Maior, qui à deuictò Annibale atque subacta Carthagine Africani cognomen tulit, hoc excelso ore, & promissa caesarie, coronaq; insuper ciuica conspicuus incessisse traditur, quum pro consul in Hispania debellatis Pœnorum ducibus, ac Hispanis admiratione virtutis atque iustitiæ in eius fidem se deditibus, patris patruiq; cædem vindicasset. Prælio siquidem ad Ticinum nō ciuis modo, sed quod incomparabile fuit, & consulis, & patris seruati decus meruerat: quod non multo post noua atq; inusitata laude cumularet. Patricios enim in lugubri terrore Cannensis cladis despondentes animos, & turpissimè de patria deserenda cogitantes, vibrato super eorum capita gladio, ita à fœdo cōsilio seuerè deterruit, vt eo die ipse vnus Urbem præsentis animi magnitudine seruasse censeretur. Hac summæ virtutis indole florentem vsq; adeò Populus suspexit, vt arcano quodam religionis ostento,

ostento, ex Draconis fabula inter incunabula conspecto, eum diuinæ stirpis esse putaret, quod in Capitolio, cellaque Iouis cum numine colloqui, atque inde oracula excipere crederetur. Nusquam enim hac via vadenti ad gloriam, & triumphos cumulanti, Dii immortales defuerunt, postquam vir omnibus integræ probitatis numeris vel apud barbaras gentes admirandus, non sine diuino numine cœlestique auspicio cuncta belli & pacis munia obiret. Verum in eo maximè mirum fuit, inter tot eximia naturæ & fortunæ dona quæ modum excefferant, quod illud atrox & summæ virtuti semper infestum inuidiæ monstrum, non modo non perculerit, sed sua insuperabili gloria nitentem supra cæteros mortales in immensum extulerit.

Quid enim ei vel speciosius vel gloriosius ad nominis æternitatem Dii immortales tribuere potuerunt, quàm vt immanis inuidiæ domitor, de victore gentium omnium Romano populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam causam peculatus, despectis elusisque Petilijs, ab eorum infami atque improbo tribunali recedens vniuersum populum in Capitolium secum abduxerit, quod priusquam profano iudicio vacarent, Ioui Optimo Max. gratiæ ingentes gratis pijsque animis agenda censerentur, postquam eum esse diem fastum solennemque memoria repeteret, quo ipse Annibalem dirum Romani populi hostem, in Africa & prælio, & bello deuicisset. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generosa voce obortus pudor, & populum repente circumflexit, quando hic ab iniqui iudicij spectaculo, ad iustissimi triumphii pompam traheretur: illi vero fracto erectoque insitæ malignitatis atque sæuitiæ successu, deserti ab omnibus & irrisi, neque vocem impotenti magistratus imperio dignam edere, neque oculos contusæ ferociæ indices attollere possent. Verum Scipio optimi ciuis more, vt legibus parere videretur ad Linternum sponte secessit, satietate gloriæ urbanarumque rerum contemptu adductus, quod fortasse pro constanti credi par esset, nisi indignatus magistratuum acerbiter amarulento ore Linterni sepulchro suo inscribi iussisset. *INGRATA PATRIA, NE OSSA QUIDEM MEA HABEBIS.* Quo titulo id oppidum abolito Linterni vetere nomine Patriam appellari hodie videmus. Sed exulanti per loca sola Campani litoris, & rerum ab se gestarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem repetenti, inexpectatum supremæ gloriæ decus obuenit, quod omni alio vel de Syphace atque Annibale triumphatis, grauius atque nobiliter, prædones humani generis hostes contulerunt.

Quum enim improviso appulsis biremibus ad eius villam frequentes accessissent, & Scipionis familia repentino metu excita ad vim repellendam tuendumque aditum arma corripere: se non venisse hostes proiectis armis professi, id unum postularunt, vt sibi liceret Scipionem coram intueri, quem apud omnes gentes virtute & gloria celeberrimum, venerari adoraque percuperent. Prodiit ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter satisfacit, sic vt reputatione insperati casus, non sine ciuium suorum inuidia erubesceret, postquam extorris & penè exul se ipso triumphatore maior ac admirabilior immanibus piratis quàm feruatis ab se ciuibus extitisset. Mortuus est eodem anno quo clarissimi Græcorum & Pœnorum duces Philopomenes & ipse Annibal miserabilem vitæ exitum tulerunt.

ELOGIORVM

FAERNI.

*Pœnorum clades, domitor Carthaginiæ altæ
 Asdrubalis magni victor, & Annibalis,
 Depictum cuius veteri de marmore vultum
 In claris Iouius fixit imaginibus:
 Quàm te magnanime Heroum: tuâque ista verenda
 Ora sacrâmq; libens conspicio effigiem,
 Eminent in parua maiestas quanta tabella
 Quantum conspici floret honos capitis.
 Apparet læto grauitas coniuncta decori,
 Et datur excelsi cernere sensum animi.
 Conspicere diu, & vim spernere temporis aude
 Diuini species imperiosa viri.*

Athila.

HÆC facies inhumano luridoque pallore, ac efferi oris monstroso ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorum regis ATHILAE sequitiam spirat, sicuti ex ære artificis manu, & scriptorum stylo expressam videmus. Hic siquidem ille est, funesti seculi dira clades, urbiumque & terrarum portentosus euastator, qui superbo atque terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit: scilicet vt totius truculentiae suae inuidiam humanique generis odium, ab se in iratum Dei numen auerteret: quasi non alio liçtore opus foret, quàm ipso Athila, qui acerbius lege agere, & virgas, secures, ignes, validius exercere posset, vt damnatae tempestatis mortales extrema supplicia meriti grauissimè plecterentur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre qui ad Budam Pannoniae regnum sibi condiderat impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum variarumque gentium colluuiem secum trahens per Noricum & Vindeliciam, Remorumque fines, in Galliam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longè omnium cruentissimo prælio, ita Aetij virtute repulsus est, vt in Pannoniam magna accepta clade redierit. Vnde demum post aliquot annos reparatis copijs, per Carnicas alpes in Italiam sese vastabundus effunderet. Sed hæsit in limine aliquandiu obsessa per duos annos Aquileia, atque eadem fame capta deletaque. Cæterum ab eius nobilissimæ urbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Altino, Concordia, Opitergio, Taruisio, Patauioque eustatis aut euersis: quum vndique tot oppidorum atque urbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verum ab hac inusitata & planè miserabili incolarum calamitate, læto quodam maximeque felici auspicio, admiranda urbis Venetae primordia exorta sunt, insigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitissimo inter paludes situ stupendæ eius urbis fundamenta iacerentur. Quæ vna ferè omnium per mille annos inui-

eta, cæteris non obscure seruientibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuetur. Anhelabat Athila semper sæuus & furens ad Alarici prædonis famam, qui ante quadraginta annos Romam orbis dominam summiq̃ue im-

perij caput immaniter deformarat, eoq̃ue iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prædæ auidus ferebatur, immaniq̃ue voto potitus foret, nisi Martianus Cæsar viribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem implorasset, diuino instinctu per quietem admonitus, vt positis armis Leonem Romanum pontificem venienti belluæ obijceret. Suscepit itaque id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo quod veræ pietatis gloriam afferret. Is non dubia sanctitatis opinione, & senectâ venerabilis, cum simplici antistitum & patritiorum ordine in thiara, sacerdotalique amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliàs semper iratum & implacabilem, pijs precibus mitigauit & flexit, vt occulto perterrente numine attonitus & emollitus manus daret: Nec multo post qui cuncta obuia prostrauerat, nec vsquam sisti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid

enim maius & gloriosius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deictis toto orbe populis tributum exegissent, tanquam domitos alienæ virtutis admiratione tributarios effecisse? Mirabantur Hunni proceres Romanæ prædæ auidi, quòd Athila virtutis & fortunæ suæ penitus oblitus ex bellicosissimo imperatore, homuntionis sacrificuli oratione fracto vigore animi, repente alius & prorsus imbellis & timidus & extitisset. Verùm is ad ea respondens, tantæ commutationis causam in duos augustiore specie Heroes referebat, qui à dextra læuaque supplicantis Leonis, vibratis gladijs sibi necem, nisi pijs precibus annueret, minitari videbantur. Eos proculdubio diuorum Petri & Pauli spectra fuisse Christiani existimant. Athila verò vel supra omnes barbaros ingenio maximè fero & agresti, vt suos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantes eluderet, lepido scommate vsus fertur, quum diceret, An non importunè miramini quòd ferarum regi quem cuncta animantia horrent, repente cesserim? facete ad pontificis nomen alludens. Per hunc modum Romanis tributo imposito in amicitiam receptis, quum in Pannoniam esset reuersus, Hildidem excellenti forma vxorem duxit, sed maturè Dñi prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur: nuptiali enim nocte temulento atque altè stertenti, tanta vis sanguinis per nares erupit, vt qui tot cædibus passim editis prouincias immanissimè cruentarat, ad extremum subito expirans, coniugalem thorum largissimo sanguinis sui flumine inundarit. Memoriam autem proditum est, Martianum Cæsarem per somnium ea nocte qua Athila fato cessit, fractum eius tyrannici arcum, comminutasque sagittas, Theodosio indicante conspexisse: quasi Dñs curæ esset, vt hostile quicquam ab ea terribili fera timere desineret.

ANTONII VVLPPI Nouocomensis.

*Quid tot conspiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, totque
Victorum exuuias Ducum, vrbiúmque
Tot cadauera, totque de subactis
Triumphos populis, stupes anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu nosti reliqua: hic iacet: viator
Cerue vt nunc etiam cinis superbus
Spirat imperium, minas, furorem:
Hunc casus nisi narium soluta
Vena, dum thalamis nouæque nuptæ
Indulget nimis, abstulisset: orbis
Euersus, titulos, decúsque, monstro
Fatali cumularet, & trophæa.*

ADAMI FVMANI Veronensis.

*Fax orbis ille, incendium, pallor, pauor,
Europa monstrum quem nouum genuit parens,
Matris ferus quod carnis foret suæ,*

*Qui barbaro superbo ipse spiritu
 Dei Flagellum numen indidit sibi
 Terris furens satelles irati Iouis,
 Per quem fuere secla facta ferrea,
 Quum quaque mores vsque fudit barbaros,
 Quo se ore viuens ferre susseset Athila
 Tabella Iouij hæc indicat planissimè.*

Totila.

TO T I L A S hoc roseo illustriq̄ue vultu, & statura corporis eximia multoq̄ue militaris animi vigore, Visigothicae regiae stirpis specimen referens, Taruisij Rex est appellatus: paulò post quàm Rex Vitiges Belisarij virtute fractis opibus sese atque Rhauennam victori dedit, vt ad Iustinianum triumphali spectaculo duceretur. Indignabantur enim reliqui Gothorum proceres, qui in Venetiæ Cisalpinæque Galliae oppidis remanserant, quòd inuicta antea Gothorum virtus, Græcis homunculis imperitia Vitigis, aut certè nimis celeri desperatione succubisset. Propterea hominem regia dignum corona animo atque oculis requirebant: qui afflictum, humiq̄ue prostratum Gothicum decus erigeret. Nam paulò antè Theudebaldum Vitigi suffectum, quòd Vraiam virum sua virtute & Vitigis propinquitate clarissimum, indignè occidisset, Bella Rogus inter epulas obruncarat: successoremq̄ue huius Atharicum Gothi proceres, quod cum Iustiniano fœdè pacisci, quàm armis contendere mallet: incertum an veneno, intra paucos menses sustulerant. Itaque Totilas ex Theudebaldi sorore genitus, insigniq̄ue ob id procerum fretus studio, vsque ad eò animum sustulit, vt bonæ spei plenus & gerendi belli maximè cupidus, ad veteris imperij, Theodoriciq̄ue regis amplitudinem aspiraret: sæpeq̄ue ad Gothos concionaretur magnificè suadendo, vt nihil animo se demitterent, & sibi secunda omnia, postquam Belisarius Italia decessisset, obuentura sperarent. Nec opinionem fauentis populi vsquam scellit, vt pote qui in omni obscuro munere mirificæ virtutis vim ad bellum afferret: & eo quidem rerum successu, vt maximorum regum famam rerum gestarum felicitate æquasse, nec immanissimi tyranni nomen à nostris impostum, merito tulisse censeatur: nisi in postremo vitæ actu, vt in Tragædijs videmus, illudente Fortuna corruisset. Primum eius operum victoria fuit de Bessa & Vitalio Bellisarij ducibus ad Veronam parta: læto quidem auspicio, quòd profligatis copijs cuncta ad vnum militaria signa in eius potestatem venissent. Inde victor & ferox Italiam percurrrens, passimq̄ue præsidia confirmans, Spolctum cepit, Beneuentum mœnibus nudauit, Neapolim longa obsidione perdomuit. In ea autem victoria, tanta usus est clementia, lenitate, iustitia, vt Cononem præsidij præfectum, liberali inuitatum stipendio, & id munus renuentem, quòd sacramenti religione obstrictus sine scelere fidem mutare non posset, incolumem datis comitibus Romam

dimiserit. Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia propè enec-
ctos, & passim ab immoderato auideque sumpto cibo collabentes, distri-
butis ad vitæ & valitudinis rationes alimentis, refouit atque seruauit. Et

quum vndique maleficia militum puniret, armigerum suum, nobili ortum
loco & apprime strenuum, de vi illata ingenuæ virgini conuictum securi
percussit, tanta seueritate, vt damnati bona quæ erant amplissima, nuptu-
ræ virgini in dotem adiiceret. Brutijs demum, Lucanis, & Calabris admo-
to vndique terrore in fidem redire coactis, satis sibi bellicæ laudis, satisque
imperij sibi partum existimare potuit, nisi Roma vrbium omnium domi-
na ad summum gloriæ cumulum potiri cupiuisset. Nec impotentis barba-
ri immani voto Dij iam pridem Romanis infesti omnino defuerunt: semel
enim vt in fatis erat, atque iterum vrbs Roma Isauris, Cilicibus, custodiæ
locum prodentibus, capta, direpta, euastataque est. Verum auso potitus
Totilas nequaquam barbaro ingenio ex tanta victoria nouæ laudis occa-
sionem intellexit: generosoque consilio violentiæ atque superbiæ suæ mo-
dum imponens, omnes qui in templa confugissent, incolumes & liberos fore

fore pronunciauit: vsque adeo remissa animi feritate, vt Pelagio sacrorum Principi, & pro salute publica excidium deprecanti, religioso quodam pudore placatus obediret, & in moenia tantum grassaretur, vt certis in locis ingentium portarum instar adaperita, & potentiae suae vim, & moderationis lenitatem aeterno monumento testarentur, Romanorumque familiae in Campaniae oppida relegatae, patrij soli calamitatem diu lugerent. Caeterum miseris, vt plerunque in ipsa clade accidit, pie riteque ad placanda numina conuersis, non omnino ferus ultor Narses aduenit, vt commutata belli fortuna, qui a summo duce Bellisario superari nequiuerat, praualidus & ingens vir Totilas, a tripalme sene eunucho vinceretur. Cum hoc enim Totilas postquam vndecim regnasset annos, in Umbria iuxta Calles oppidum viae Flaminiae impositum, ad aquam (vt dicunt) Alaniam, collatis signis confligit. Eo quidem euentu, vt quum diu inter vtranque aciem phalerato equo, & auratis armis conspicuus, iaculo saepe in auras euibrato, itidemque excepto, equitandi artem ostentasset, conferta demum pugna profugeret, vulneratusque a persequentibus, intenta fuga ad vicum Capras cum tribus equitibus elaberetur. Ibi dum vulnus obligaret, nec sanguis sisteretur, expirauit: Vna hac fortasse fatali sorte nequaquam infelix, quod tanti modo nominis rex, & inter strenuos milites longe fortissimus, nec vnquam antea victus, Eunuchi triumphum effugerit: quum sine vlllo funeris honore nullisque inferijs, clam inter vepreta conderetur: vt inde post aliquot dies indicante muliercula erutus, & plane agnitus, vel ab ipso victore Fortunae ludibria graui animo reputante, miserationis & verecundiae mixtas gaudio lachrymas exprimeret.

ANTONII FRANC. RAINERII MEDIOL.

*Hec Totila effigies, quo iuncta leguntur in vno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miscetur decori robur: pudor emicat armis
Quam forti apparet pectore, tam pius est.
Urbem terrarum dominam capit: attamen Urbis
Seruat captivae templa, Deosque colit.
Semiuir ast illum valido domat agmine Narses
Infractum bellis omnibus ante virum
Flebilior sors nulla fuit, nam contigit illi
(Heu) prope saeminea procubuisse manu.*

ADAMI FVMANI.

*Inmanis ille pestis Urbis, barbarus
Quae barbararum gentium terror, sui
Ad ortum ab occidente fines imperi
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui nostra vastitate cuncta percudit
Vicos, agrisque, ciuitates, oppida,
Ritu procellae, turbinisque acerrimi
Deo atque hominibus abominatus Totila*

Hac

*Hac in tabella pictus hospes an vides
Vt seuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, cadem, sanguinem?*

Narfetes.

ARSETIS veram imaginem quam argenteis & æreis nummulis minimè eleganter expressam videmus, Græci scriptores, Procopius, Agathius & Suidas, ad perenne monumentum nobis ita repræsentant, vt eam non lætis modo oculis, verùm maximè pio gratoque animo admirari & venerari fas sit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quàm Gothorum gentem, indomito immanium corporum, ingentiumque animorum robore terribilem, ipsumque inuictum antea regem Totilam, ab homulo gracili, pusillo, & quod maximè miserum & pudendum hostes putarunt, defectæ virilitatis eunucho, omnibus ferè prælijs, ac vniuerso demum bello superari? Sicilia, totaque Italia depelli, & ad internitionem nominis passim deleri? Fuit hoc profectò incomparabile & verè summo amplissimè laudis decus, quum longè speciosissimum de restituta Vrbe liberataque Italia trophæum Narseti erectum conspiceretur: si certis sese finibus immensæ virtutis gloria terminaret. Accessit enim ad ipsum excelsi trophæi cacumen, vt id noua specie nouisque exuuijs exornaret, victoria de Francis ad Volturnum parata. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorum principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipsi è Germania aduenæ eiectionis indigenis occupassent, vt post debellatos à Narsete Gothos, Italiæ imperium arriperent. Diuisis itaque copijs Bulthinus à Tyrrheno, Leuthares ab Adriatico litore, totam Italiæ emensi longitudinem cuncta obuia prostrauerant: iamque Bulthinus diues prædâ è Brutijs atque Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc Vrbi, & nondum planè munitæ proculdubio allaturus erat, nisi Narfes irruenti belluæ ad Casilinum occurisset. Erant Franci inuictum, & formidabile hominum genus, hamatis atque mortiferis instructum telis: fano imperatori æquo in campo & iusta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in castris, quum se lunata curuum serie depressis solo ad axem rotis vndique muniuisset. Verùm Narfes vel parua manu tot barbarorum robora per moras & astus mirè ludificatus, ita perfregit, vt inusitata aciei forma circumuentos, cadente Bulthino ad vnum omnes trucidaret, & Volturni cruento alueo ingentia cadauera in Tyrrhenum voluerentur. Parem quoque profectionis & vitæ exitum, sed diuersa conditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam, Picenum atque Flaminiam, quum in Venetiam esset reuersus, quod templa omnia passim sacris donarijs spoliasset, ultore magno Deo in horribilem incidit morbum, ex quo vesana rabie percitus suos artus dentibus laceratos, manantemque cruorem bibens deuorabat: & Franci ad vnum omnes sæuiente pestilentia delerentur. Tantis rebus

rebus gestis Narfes quum per Italiam præcellenti pietate templa conderet, & passim illatas à Gothis iniurias magnificè resarciret: summaque legum æquitate populis ius diceret, id vnum omnino contendebat, vt fessa tot mala Italia: secura atque opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opibus, & insigni gloria florentem, quem immensæ Gothorum vires & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanæ felicitatis commune malum, inexpectatò ita perculit, vt incredibili dolore incensus, animum omnibus antea iustitiæ, religionis, & patientiæ virtutibus exaggeratum, ad vindictæ libidinem indignanter verteret. Sophia nanque Augusta muliebri liuore à delatoribus concitata, quum Narseti successorem destinaret, ad eum contumeliose scripserat: vt iam tandem diuitijs expletus in Italia regnare desineret: quando ei colus in Gynæceo Byzantijs, quàm Romæ sceptrum aptius conueniret. Quæ verba vsque adeo profundè in pectus descenderunt, vt Sophiæ responderet, se nere quidem, ordiri, texereque solitum, maturè daturum operam, vt paratis iam filis eam scitè telam ordiretur & texeret, quam nec ipsa nec vxorius imperator retexere possent. Accersendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobardorum regem, cui nemo ex inuidis resistere posset, existimauit: vt intima Romani imperij viscera, nouæ & bellicosissimæ gentis irruptione quarterentur. Verùm omnibus magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano pontifice iustam iracundiam pijs precibus demulcente, Narfes pristinæ suæ pietatis & probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus vsque adeo tempestiuè reflexit, vt Alboinum iam intentum ad iter, subsistere, opperiri que alia nondum maturæ occasionis mandata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatum inuadendæ Italiæ consilium prius ad profectionem explicarunt, quàm Narfes post aliquot annos cunctis que ab imperatore deferi possent honoribus functus, iam senex excessit è vita. Eius siquidem inclita virtus in postremo vitæ actu, quod summe felicitatis fuit, immane illud inuidiæ monstrum magnitudine admirabilium operum, & illustri fulgore suo penitus obruerat. Imbelles enim liuidique aulae proceres non obscuro ingruentis belli metu subacti, qui ad Narsetis præfecturam anhelare ausi fuerant, eum quem priuatim oderant, vt plerunque fit, publicè miris laudibus extollebant: ita vt mihi Narfes supra omnes mortales maximè admirabilis fuisse censeatur, postquam è Perside conditione seruus & eunuchus inter delicias muliebres nutritus in Regia, pretiosiorique demum gazæ fidelis custos præpositus, è tanta ereptæ virilitatis calamitate vnicus prope cum virtute, tum Fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atque habilis ingenij vim solertius ad consilium flexit, nemo grauisissimarum rerum negotia certius explicauit, nemo denique vtriusque Fortunæ impetum constantius atque feliciter sustinuit & auertit. Verùm quod admirationis humanæ modum excedere videtur, nullo literarum fretus præsidio, quod sophistæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dedisset: eloquentia militari tantum valuit, vt quum opus foret, repente summus orator, animos quò vellet facile impelleret. Cunctas siquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat, ex qua non dubia præsentio diuinatioq; rerum bellicarum, & longa infracti animi patientia &

cuncta denique iustitiæ temperamenta profluerent. Nec intenui corpusculo supra ingentis animi vigorem expetita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia decrat, qua vires in hoste ad impetum validiores mirè contemneret & eluderet. Nobilissimum eius operum Romæ visitur marmoreus pons, quem Totilas disiecerat, Anieni Salaria via impositus, in quo tale Epigramma incorruptis adhuc literis legimus, dignum utrique vt non in ponte tantum, sed toto orbe ad Narsetis gloriam celebretur.

*Quàm bene curvati directæ est semita pontis
Atque interruptum continuatur iter,
Calcamus rapidas subiecti fluminis vndas
Et libet iratæ cernere murmur aquæ,
Ite igitur faciles per gaudia vestra Quirites
Et Narsetem resonans plausus vbique canat.
Qui potuit rigidas Gothorum subdere mentes
Hic docuit durum flumina ferre iugum.*

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Non non hac tabula semiuirum hunc fingere paruula
Fas est, marmoribus quem decuit scalpier, arduo
Aut Ossa, aut Rhodope, aut aërio Caucaseo in iugo,
Si spectes animum belligeri, factæque fortia.
Hic Narsetes, regio quem peperit Persidis inclita
Byzantique aluit, quem domus olim aurea Cesaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,
Acuto fuerant secta cui pondera forcipe.
Hic ille est valido consilio qui quatit agmina
Gothorum, & madidum sanguine regem Totilam Italo,
Francorumque acies, barbariæque Ausonia expulit.
Salue, ô macete animo semiuir & clarior omnibus
Veris Marte viris. Nunc vtinam magne resurges.*

Carolus Magnus.

SALVE Heros bellica virtute, illustri iustitia, & Christiana pietate supra omnes Augustos maxime inclite. Salue imperator inuicte non MAGNI modo, quod consensu nostri orbis cum incomparabili gloria tibi obuēnit, sed **T E R M A X.** cognomento dignissime. Tu enim gentes immanitate barbaras, & in vestigio mori potius quam vinci solitas, quoniam insanis superstitionibus seruirent, ita iustis armis & diuina tua virtute domuisti, vt non opibus & libertate spoliatae vinctas manus ad seruitium victori darent, sed conseruatae incolumes à clementia pietateque tui nominis insigne beneficium acciperent: quum ad veræ religionis cultum, te hortatore, magistroque ducerentur. His nempe longe optimis belli & pacis artibus, non indomitos modo Saxones & perui-
caces

peruicaces Cantabros perpetuis victorijs deuictos, verum quod ad perenniorem laudem nobilius fuit, Longobardos arroganter & impiè sacrosancto pontifici infestos, Deo ultore funditus excisos videmus. Salue itaque Chri-

stiani imperij propagator Augustissime, pontificie dignitatis assertor & vindex, aureæque ætatis conditor. Te siquidem auspice Italia in primis, quæ iam pridem à Gothis & Vandalis deformata prostrataque ferrei seculi iniurias pertulerat, sese vsque adeo felici rerum omnium prouentu erexit, vt pristinae amplitudinis ornamenta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem ritè instaurata, clariore iam nominis sui autoritate potiretur, & singulae prope vrbes tuæ eximia liberalitatis atque magnificentia monumenta mirarentur. Verum Etrusci nullo vnquam æuo tuas laudes silebunt, quod Florentiam omnium urbium longè pulcherrimam ad non dubium, si admirabile ædificiorum decus spectetur, totius Italiae ornamentum, in cineres à Gothis conuersam restitueris. Itaque magnanime Carole, nihil nobis ex tui decoris memoria maius aut luculentius relinquitur, quam vt hanc generosæ frontis & probi vereque augusti oris speciem

contemplando sanctissimè veneremur. Neque enim dubitare fas est, quin inter priscae ætatis Heroes mirifica pietate in cælo beatas sedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipso in terris maior & venerabilior, quòd plerique Romani imperij successores nequaquam æmulatione gloriæ tuæ ducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Aeræam Caroli effigiem nobis dono dedit Alfonso, Magni Laurentij Medicis nurus.

IOANNIS BELLAÏ Cardinalis Parisiensis.

*Carole dum monstras aditus quibus Itala posset
 Externum virtus ferre subacta iugum,
 Lene tamen ferre illa iugum sub principe leni,
 (Quale fuisse tibi vidimus ingenium)
 Extincti penè vnus opes Latiasque, tuasque,
 Nec laus in lucro vt debuit esse, fuit:
 Regnandi neque enim est, vt regni exempla secutus
 Æmulus heu cæpti qui fuit ille tui,
 Æmulus ille quidem, cæptique & nominis hæres
 Sed tibi tam, victo quàm nocuus Latio,
 Nam Latio est vsus sic in tua viscera victo,
 Ut sit in authorem pœna retorta suum:
 Si nescis, proceres cæsos animasque nepotum
 Errantes toto consule in Elysio.*

HONORATI Fasitelij.

*Audiisti ne olim magni post Herculis arma
 Extremam paribus Calpen qui terruit ausis
 Inuictum virtute animi, dextrâque Rolandum?
 Audiisti robusta senis tot pignora Amonis,
 Ac teneram roseo cum primis ore puellam
 Casside sub dura solitam se credere campo,
 Congressamque viris victricem excedere pugna?
 Atque alios, aliosque omnes fortissima bello
 Pectora, bis senos ex ordine Palatinos?
 Quos magnis longum spectatos Galliarebus
 Euexit cælo, & fulgentibus intulit astris,
 Insignes scilicet spolijs Heroas opimis
 Insignes raptis immuni ex hoste trophæis?
 Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
 Nunc etiam aspectu ipso, & maiestate verendum,
 Hoc meruere olli, & tantum exhausere laborum.
 CAROLVS hic ille est, quem nec secla vlla, nec ætas
 Non canet eximio Magnum cognomine regem:
 Cuius ab auspicijs tum primum Gallica signa
 Betis, & infractus victricia sensit Iberus.
 Intremuere Asiæ reges, iacuitque subacta*

*Punica terribili tellus concussa duello.
Cætera ab angustæ spatij exclusæ tabellæ
Te magni diuina IOVI monumenta docebunt.*

PARTHENII PARAVICINI NOVOCOMEN.

*Hæc verò longè ante alias quæ fulget imago
Quam circum densa mediam cinxere corona
Egregij bello reges, tibi maximè regum
Sacratum, priscum reparas qui Martis honorem.
Nam vix Pipini imperio sceptrisque potitus
Francorum iusta arma moues, atque hoste subacto
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec mora quanquam ingens immani à Saxone bellum
Ingrueret, patrios fines transgressus & Alpes
Vixdum victrices aliquas angustaque signa
Expandis, cecidere hostes rex captus, ab illo
Italia amissos primum sperauit honores,
Et caput crexere arces, collesque Latini,
Religio, Petrique ratis iam fessa procellis
Per te exoptatos subiit tutissima portus,
Te ne adeo Ausonij pietas laudumque cupido
In lituos, aræ, Romanaque sacra traherent?
Quæ Longobardum strages, & Bætica dicam
Agmina? perfractos Mauortia pectora Iberos
Et totum auspicijs domitum felicibus orbem
Post obitos, quem tot exantlatosque labores
Iuppiter meritum cæli super arce locauit
Heroes inter claros, sanctumque senatum.
Ausonia infelix, ecquem nunc æmula virtus
Excierit, quis iam pro religione tuenda
Sollicitus, sacrisque Deum pia ceperit arma?
Vos ò qui socias odijs civilibus vrbes
Vertitis infandisque decus speratis ab ausis,
Si famæ vos tangit amor, laudumque cupido,
Hoc agite, hinc iustis querenda est gloria bellis.*

Gotifredus Bolionius.

ACRO bello quod ante quadringentos annos indicente
Vrbano pontifice, ab illustribus Europæ Regulis pro glo-
ria Christiani nominis, incredibili pietate susceptum, inusi-
tata gestum virtute ac admirabili felicitate confectum est,
GOTHIFREDVS Bolionius supremum decus tulit. Is tum
in Belgico Oceani litore vrbi Bononiæ dominabatur, præ-
que se ferebat antiquissimam Lotharingæ stirpis nobilitatem, quum pon-

tifex ad Claromontem Aruernorum oppidum in Asiaticam expeditionem ad recuperandas Hierosolymas nomen dantibus, dextro humero rubra cruce religiose obsignato, cœlestibus vitæ præmia promittebat. Om-

nium itaque princeps Gothifredus Christi se militem professus, eam crucem, & belli tesseram de manu sacrosancti pontificis accepit: Ea verò apud vniuersos erat, **DEI VOLENTIS**. Inerat ei præcipuum naturæ donum proceri corporis & grauisissimi oris eximia dignitas, quam excellens bellica virtus, & sancta promissi fides, incorruptique mores adornabant. Nauarat Cæsari in Italia bellum gerenti fortem fidelemque operam: vnde trium linguarum peritiam & singularis industrię famam bello & pace retulerat. Incredibile dictu est quo militum concursu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, vxorum, & vitæ denique contemptu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodam furore concitatis animis, deuotisque corporibus generosissimi quique non caducum sed immortale decus quærebant, quum pia fortiaque pectora occupante religione, periculorum omnium metum, spes vna perennis inter cœlites gloriæ discuteret: propter
quam

quam suscepto voto, cunctis domesticæ pacis delitijs, cunctisque opulenti ocij voluptatibus facile renuntiarent. Id verè pium, vereque decorum præsentium animorum decretum, non Gallos modò, sed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & denique Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non defuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma consociarent, mariaque trañcientes cupidissimè sequerentur. In his fuere è Transpadanis Gulielmus Longaspatha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boemundus atque Tancredus illustres Reguli, qui supra triginta milia armatorum peditum & equitum sub signis habuerunt. Iere diuersis itineribus, diuersisque classibus, quòd tantæ alendæ multitudini, neque expositæ passim, aut reconditæ fruges, neque contracta vndique nauigia ad trañciendum sufficerent. Petrus Eremita huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimentis, cum primo agmine Byzantium peruenit. Hugo Magnus Francorum Regis frater, qui auctoritate nominis cunctos anteibat, è Bario Dyrrhacium trañcit, & per Macedoniam in Thraciam iter habuit. A Brundusio autem atque Hidrumte Boemundus cum Italicis copijs Ionium emensus Corinthum appulit, atque inde per Aetoliam & Phocidem atque Thessaliam, Byzantium est profectus: Alexio Græcorum Imperatore vsque adeo ad tantæ multitudinis conspectum metu consternato, vt postquam iusta petentibus, & iniuncta tenentibus arma, nihil negare poterat, dubio astutoque ingenio certa pactione cuncta concederet: scilicet vt graui ea periculosaque Thraciæ tot fortissimarum gentium multitudine exoneratus, belli ipse spectator omni prorsus timore atque incommodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Chalcedonem trecenta milia descriptorum peditum, & centum milia galeatorum equitum: qua multitudine vadentium ad insolitum decus, nusquam irritò conatu tota penè Asia quateretur: Nam sicuti ab Europa terribiles tot nationum copix totque iniuncti duces suscepto semel voto, aut honesta morte, aut insigni victoria satisfacere, perrumpereque omnino in Syriam ad Christi sepulchrum decreuerant: ita excitæ ad arma toto Oriente Mahometanæ gentes, Asiæ possessionem ante trecentos annos bellica virtute partam pertinacissimè tuebantur. Sed ea nostrorum vis religiosique & indomiti conatus felicitas fuit, vt quum centies varijs cruentisque successibus esset dimicatum, nec ingentia flumina, nec inaccessæ Tauri, Amanique rupes, nec oblata passim immensè Barbarorum acies, nec sitis, nec dire famis, incidentesque viris & iumentis morbi properantia agmina retardarint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antistes, qui earum rerum historiam incorruptè condidit, varietate incredibilium casuum & magnitudine præliorum obruuntur. Hæc enim humanæ memoriæ captum exuperant, & omnem annalium fidem antecedunt. Nec mirum quum totius ferè commoti terrarum orbis, bellicosissimæ gentes non de fortunis modò ac imperijs: sed quod maxime animos excitat & incendit, de religione sacrorumque auctoritate inter se manus contulerint. Ad Nicæam primo Solymanus Turcarum Satrapes & clarissimus imperator ingenti prælio victus, & latè profligatus est. Ad Antiochiam deinde in Syria Corbanam Parthorum Medorumque & Assyriorum innumerabiles ducentem copias, nostri heroes

incipiti prælio dimicantes, ad Orontem prostrauerunt. Aegyptius verò Rex Caliphas memorabili acie victus Christianæ virtuti succubuit: Hierosolymæque demum diu oppugnata, acerrimeque defensæ, magna cum cæde Barbarorum captæ sunt: quum ante omnes Gothifredus admota turri lignea, ex eaque in hostilem murum demisso ponte, ipse cristata galea conspicuus, & pedestri protectus scuto, trucidatis depullisque Barbaris primus in urbem peruassisset. Eo celeberrimo facinore edito, tot Procerum consensu Hierosolymarum Rex est appellatus. Sed vir sanctitate pariter atque virtute singularis, decorum fortasse alijs, sibi verò superbum regis nomen, pio inuictoque aduersus factum animo repudiavit: quòd nefas esse diceret, ea in vrbe auream coronam ferre, in qua Christus spineam tulisset. Quo habitu delatum diadema renuentis, eius effigies iubente Leone pontifice, ex vero numismate excepta, in cœnaculo Vaticani picta est. At Gothifredus suscepto imperio nihil antiquius duxit, quàm sacrosanctæ vrbis delubra ritè expiare: quassata arietibus mœnia instaurare, ac ingenti cura Ioppem expugnare, vt Christianis classibus in proximo litore portus pararetur. Nam Veneti Liguresque, tam pia quàm decora contentione nouas semper copias, nouosque commeatus & bellica instrumenta nostris præclare vincentibus conuectabant: vigente & crescente ad victoriæ famam studio piorum fortiumque hominum, qui ad inuisendum Christi sepulchrum, urbemque antiqua religionis claritate famosissimam, certatim transfretabant. Victores nanque proceres sacræ militiæ, voto ad Christi sepulchrum ritè soluto, perfusi incredibili lætitia, tanquam victoriæ compotes, ad vxores & propinquos in Europam redibant, hortabanturque obuios, vt in supplementa gloriosæ militiæ defunctorum, arma atque animos expedirent, & reliquum integræ adhuc laudis decus, deletis ad internitionem impijs mererentur. Cæterum Gothifredus Ioppe Ascaloneque expugnatis, fuisque non vna acie passim hostibus, mediterraneisque aliquot oppidis in fidem receptis: quum integrum regnasset annum, pestilenti morbo surreptus excelsit è vita: tanto Christianorum, Syrorumque omnium luctu ac desiderio, vt qui viuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis atque virtutis anteisset: post mortem quoque in terris felix haberetur, quòd relicta posteris gloriosa hæreditate, Balduinus frater, qui ad Edessam Mesopotamiæ urbem Tetrarcha regnabat, fraternæ amplitudinis atque fortunæ æmulus, consensu Procerum regnum sit consecutus.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Gothifrede pijs Solymos dum subycis armis,

Et renuis capiti regia ferta tuo:

Nil vnquam humano diuinius exijt ore

Regali quàm quod exijt ore tibi,

Laurea non hominem gestare, nec aurea regem

Fas, vbi rex Diuum spinea ferta tulit.

Maeste heros tam voce hac quàm victricibus armis

Quæ Babylon, omnisque horruit Assyria.

SALA

Saladinus Sulthanus.

SALADINUM Sarraconis Medi, qui nefario scelere summaque perfidia interfecto Califfa Memphitico Sulthano, cuius mercenarius dux fuerat, Aegypti regnum occupavit, filium fuisse authores tradunt: tantaque animi magnitudine & virtute praeditum, ut inuicto spiritu, altitudineque solertis ingenij, & vi eximia corporis, peritia & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam aequasse censeretur. Is ab incunte aetate cunctis belli artibus instructus, uti erat praecipuus pecuniae contemptor, viros fortes liberalitate undique sibi asciscere, magno sumptu explorare hostium facta dictaque, induciarum bellique gerendi occasiones praesentire, iustitiam fidemque religiose colere, victoris modum imponere, fortuita incidentium casuum praesenti semper ingenio ad consilium rationemque flectere, probe didicerat. Ut non mirum videri possit, si Ioannes Boccacius in fabulis mi-

rus, vel in Barbaro virtutis æstimator, eum explorandis Christianorum opibus atque consilijs, mercatoris habitu Italiam & Galliam peragrassè tradiderit. Tum enim Aenobarbus imperator, & secundum eum Philippus Gallie & Ricardus Angliæ reges: Veneti quæ item, Ligures, & Pisani ingentes copias & classes parabant, ut accisis Syriæ rebus opem ferrent. Verum tanti apparatus vel incredibilis conatus, æmulatione, inuidia, infamique dissidio nostrorum fractus, eum tulit exitum, ut Saladinus expugnatis Hierosolymis post octogesimum & septimum annum, ex quo eas Gothifredus manu cum insigni gloria ceperat, & Guidone demum Lusignano Hierosolymitano rege ad Tiberiadem acie superato captoque, in Syria & Iudæa Christianorum opes euerterit. Vfus est autem ea victoria magno ferociæ humanitatisque temperamento, quum Hierosolymis Christianos incolas sua in federe linqueret, campanique tantum æris sonitum è sacris turribus tolleret, colendumque Christi sepulchrum, Gothifredi etiam tumulo admiratione virtutis inuiolato, pijs hominibus concederetur. Sed ea inuictæ virtutis vtentem fortuna occasioneque, dissensionis & socordiae nostræ cuncta ad Ioppen, Gazam, Acalonem, Tolemaidem, Berytum, & Tripolim assiduis cladibus proterentem, fatalis hora non planè senem eripuit, quum sedecim regnasset annos, scilicet ut debellandis Christianorum reliquijs Saphandino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens uti humanæ conditionis atque miseriæ memor condito testamento, omnem funeris pompam abdicauit, iussitque tantum in lancea præferri atrii coloris obsoletam tunicam, præcinente ad populum sacrificulo huius sententiæ carmen, quod à Boccaccio memoriæ proditum est.

VIXI diuitijs, regno, tumidusque trophæis

Sed paruum heu nigrum nil nisi morte tuli.

Huic Saladino aut certè (quod potius crediderim) Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, celsit victoria: quum ad Damiatam urbem Pelusiaco Nilii ostio in Christiana castra effuso, miserabilem cladem accepisset. Ferunt Ludouicum, ut se redimeret, in pactionis fidem Christianam hostiam victori impio tradidisse: non minore accipientis quam tradentis gloria, quando barbarus pro sua superstitione inane externæ fidei pignus acciperet, in eam spem, ut ad perpetuum dedecus, si rex inclytus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pro regi conflaretur. Viuens Saladinus ex lintheo more gentis conuoluto cornutum capitis integumentum gestare erat solitus, ut totidem regna virtute parta nobili argumento spectantibus exprimeret: quod postea diadematis genus à successoribus Sulthanis vsurpatum fuisse videmus. In hanc autem habitus speciem Saladini formam nobis communicauit Donatus Lectius patritij ordinis Venetus, diu in Cypro, Syriaque gestis magistratibus, historiæ & omnis antiquitatis studio clarus.

MARVLLI TARCHANIOTAE Constantinop.

Littore dum Phario prima Saladinus in alga

Barbara deuicto castra oriente locat,

Venit adulatrix regum comes vnica turba

E quibus ut lingua promptior vnus erat,

Nunc

Nunc domitum Aegyptum iactat, nunc littora rubra
 Fractaque pugnaci Gallica sceptrum manu,
 Ostentaque virum duris tot milia in armis
 Et iubet hinc vires aestimet ipse suas,
 Scilicet hinc ille, atque adeo ex hac inquit arena
 Quae te semivstum littore Magne tenet.

I A N I Vitalis Panhormitani.

Accepit pignus victor Saladinus Iesu
 Redderet ut regnis te Ludouice tuis,
 Tu pignus redimis multo pretiosius auro,
 Vtra fides maior, illa vel ista fuit?

Fridericus primus Imp.

VLLE Cæsarum ex his qui Romani imperij dignitatem illustri rerum gestarum fama protulerit, nomen suum minus ad naturæ genium respondit quam FRIDERICO primo, qui à colore Aenobarbi cognomen adeptus est. Vetere siquidem Germanorum lingua Fridericus pacis diuitem exprimit: contrario scilicet euentu, quum ingenio ferox, armorum & belli cupidus, nihil magis oderit quam pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæsaris patruj, in Asia militarat. Vbi verò in defuncti locum Imperator est appellatus, eo animi decreto arma induit, ut ea non prius se exuturum iuraret, quam Romani imperij diademate ornaretur: cuius voti Conradus minimè compos factus, graui cum dolore animi excessisset è vita. Id verò vnum Fridericus præalto ingenio supra coronæ decus spectabat, ut quum ea potitus foret, cuncta iura imperatoriae maiestatis ad antiquam dominatus authoritatem reuocaret: quod superiorum Imperatorum beneficiaræ ciuitates perampla immunitatum priuilegia consecutæ, obsoletis iam tributis aut intermissis, ingratis & contumaces ad parendum viderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendam famam virum integra ætate florentem Sueue gentis illustre & verè Martium nomen, antiqua maiorum decora, & recens vel infelicis patruj Cæsaris exemplum, sub quo varijs vtriusque fortunæ documentis probè obseruatam & exercitam militarium operum disciplinam hausisset. Itaque Fridericus coacto exercitu in Italiam descendit, expugnataque in limine, & deleta Derthona, ac Spoletum demum in Umbria ex itinere funditus exciso, Romam profectus tantum terrorem Hadriano pontifici intulit, ut ad mare se proriperet. Formidandis enim stipatus copijs aduentabat, minaci ingenio aliquam lenitatis speciem ferens, ita ut se pacato agmine pontificem veneraturum polliceretur. Clauserant Romani portas, Aelioque ponte erumpentes, cum Germanis ad Neroniana præta tendentibus, tumultuario cruentoque prælio dimicarunt.

Frideric ou frider
 Barberousse i. du
 Empereur des La m
 des Saxes.

Verum aduentu pontificis placatus Cæsar in Vaticano more maiorum Romani imperij insignia accepit. Nec multo post in Cisalpinam Galliam regressus, Mediolanensibus bellum indixit, quod finitimis superba sæuaque

arma intulissent, ut latè imperarent, Laude Pompeia crudeliter euastata, Como graui obsidione subacto crematoque, & Papia omnibus belli detrimentis affecta, magnam sibi iniquæ atque intolerandæ potentia inuidiam conflauerant. Cæterum eo euentu inchoatum bellum, sæpeque renouatum Aenobarbus confecit, ut multis victor prælijs, semel victus ad Calcanum vicum iuxta lacum Eupilim, laboriosa difficilique obsidione perdomitos acerbissima lege imposita subegerit, Mediolanenses ad vnum omnes patrium solum verterent, vltraque centum stadiorum spatium ad vicina oppida migrantes, relegatique, corruentis superbæ patriæ excidium ex propinquo spectarent: tanta quidem victoris immanitate, ut vrbs totius Italiae amplissima ac opulentissima, inexorabili diri Cæsaris edicto, vix seruatis ab iniuria templis, solo æquaretur: turrिताque mœnia cum edificijs priuatis omnibus & publicis, Circo, Arena, Theatroque conciderent.

Acerbis-

Acerbissimo quidem luctu tanti populi penatibus excedere coacti: sed ingenti nec iniquo finitimorum solatio, qui suas iniurias conspecta hostium calamitate vindicassent. Id verò maximè crudele & contumeliosum fuit, quum vrbs euerfa funditus aratris proscinderetur in agri speciem, vt non frugis, sed ad ludibrium, falis semen acciperet. Pari propè clade etiam hostiliter incumbens Cæsar Cremonenses, Soncinates afflixerat: quibus excitandis incendijs, exortum schisma suas faces admouisse videbatur. Hadriano namque defuncto quum Alexander Senensis esset suffectus, nec Cæsari impotenter inusitata indignaque iusto pontifice postulanti quicquam concederet: vsqueadeo in eum iracundus & sæuus Cæsar concitatus est, vt vrbe Roma depelleret, & Victorem pseudopontificem crearet: conuentus Antistitum indiceret haberetque, vt Alexandro tanquam adulterino, sacrosancti iuris potestas abrogaretur. Ea dissensione diuina humanaque Fridericus impiè perturbauit: tantaque vi tueri suam causam adnixus est, vt moriente Victore, nihil imminuta pertinacia Paschalem sufficeret. & in huius defuncti tertius nomine Calistus, demumque Innocentius quarto loco subrogarentur: quum interim Alexander tantis iactatus fluctibus exul & inops, sed integra semper autoritate, ab Italia in Galliam, atque inde in Siciliam, & è Sicilia Venetias confugisset: imploratis passim auxilijs à pijs regibus, vt Reipublicæ Christianæ immaniter dilaceratæ, pereuntique maturè opem ferrent. Ea autem constantis & infracti pontificis felicitas fuit, vt Cæsariani pseudopontifices ab se legitimo iure execrati atque damnati, quanquam robusto integræ ætatis habitu valerent, Deo magno vindicante noxam, ægri senis fatum anteierint. Fauebant Alexandro duo reges Ludouicus Galliæ suo Pij cognomento dignus, & Gulielmus Siciliæ, ea Christianæ reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoque pietatis studium inerat Venetis, quibus multo maxima Italiæ pars accesserat. isque demum detestandę dissensionis finis fuit, vt Otho Cæsaris filius in Hadriatico aduersa nauali pugna à Venetis captus occasionem præberet parandę pacis. Friderico nanque multis defatigato bellis, filij desiderium, & vltoris Dei metus incesserat. Itaque pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes suppliciter proiectum, pontifex pro foribus Marciani templi ritè expiavit, in gratiamque recepit: ea conditione, vt sacro bello se deuoueret: quod tum Saladinus Aegypti Sulthanus Hierosolymitano regi graue bellum moliretur. Tradunt scriptores, pontificem anteaactæ calamitatis suę memorem, osculanti pedem, contracta fronte, hoc Dauidicum carmen protulisse: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: vt domitæ superbi animi ferociæ nequaquam humaniter illuderet: Ad quod Cæsar tam piè quàm grauitè renidenti vultu responderit, Non tibi, sed Petro: tanquam hominem facile contemnere, personæ verò dignitatem probè venerari videretur. Ceterum Cæsar Venetijs summis affectus honoribus, quum in Germaniam redisset, pio generosoque animo, lectissimum ex veteranis copijs exercitum coegit, & quum Henricus filius consensu procerum Cæsar esset appellatus, & per Pannoniam & Triballos Byzantium contendit. Inde verò recreatis copijs, Emanuele Græcorum imperatore propinquo suo liberaliter com meatum

præbente, præter Mæandrum amnem profectus, cum Turcis acerrimè bel-
lum gessit. Supremum verò eius operum fuit Philomela vrbs manu capta.
ubi mortuus est in
no amne anno. 1190.
 Nam paulò post ad Iconium Lycaoniæ urbem, quum Ferrei amnis perspi-
cuis vndis per æstum inuitatus lauandi gratia alueum intrasset, cæco ab-
sorptus gurgite interiit: insigni quidem illudentium Parcarum iniuria,
quum vir fortissimus, & supra reges omnes bello indyctus, quem millè a-
cies strenuè dimicantem non absumpserant, natantem ignobilis torrentis
vortex abstulerit. pergravi vtique nostrorum luctu, iacturaque, & singu-
lari Barbarorum commodo atque lætitia. Delatum in Syriam cadauer
Guido rex apud Tyrum exquisito apparatu funeris, & marmoreo sepul-
chro honestauit. Effigiem Aenobarbi Cæsaris Mediolanenses in euerfam
patriam remigrantes, marmoreo in arcu supra Romanam portam sculpsere
runt dracone stantis cruribus inuoluto, vt virosi dirique hominis simula-
crum perpetuò spectaretur. Ad eundem quoque oris & barbæ habitum
altera ipsius effigies plurimum arridet, quæ in aurea bulla scite expressa,
appensaque membranis priuilegiorum Pisanae ciuitatis conspicitur: ea fide
collata, vt tertiam quoque eius statuam ad Volturni pontem proximo Lo-
trechij bello base deiectam viderimus: quum sumptuosissimi operis turri-
tus pons, à Friderico iuniore, huius Aenobarbi nepote, Sueuæ gentis re-
gum imaginibus ornaretur.

ANTONII Vulpj.

*Excise Italia cupiens pensare ruinas
Vel saltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Asia fines irrumpis, & hosti
Eripis auctas relligionis opes.
Inuidit cæptis Fortuna inimica secundis,
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Maeste animis ingens Asia dignissime campis
In quibus illustres tot cecidere viri:
Hinc vatum calamos & marmora & æra fatigas,
Hinc meritò claris annumerare viris.*

GEORGII IODOCI Bergani.

*Sueuus eram mea me bellax audacia cælo
Sustulit astrigero,
Norica Pannonijs coniunxi saxa colentes
Fædere pacifico,
Insubres domui, & Danum parere coegi
Legibus Imperij,
Europæ imposui frenos, Asiaque superbæ,
Africa me timuit.
Ipse tamen cuius vires animosque feroces
Sensit vterque Polus:
Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)*

Non assueta iugo submissi colla supremi
 Pontificis pedibus.
 Et tandem Armenia mersantem flumine membra
 Me tulit vnda rapax.
 Indulgens nunc mater erat, nunc seua nouerca
 Sors mihi non stabilis.
 Dic tu igitur felix, miser an, tibi iudicer hospes
 Qui mea gesta legis.

P A R T H E N I I Parauicini Nouocomensis.

Te quoque bellorum decus, & noua gloria Martis,
 Armatos inter Proceres, & Numina belli
 Seruant venturis Musea palatia seclis,
 Et Iouius famæ quæ docta volumina mandat:
 Nam, licet egregias vrbes, & maxima regna
 Ceperis, & validum toties subieceris hostem,
 Atque etiam procul, inque orbem tua signa remotum
 Protuleris: tamen hæc olim inuidiosa vetustas
 Presserat, & tecum rapidis immerferat vndis,
 Vt vix vlla tui superesset nominis vmbra:
 Ni claræ Iouius donasset munere lucis.
 Sic visum est Superis iustos pensare labores:
 Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
 Mœnia, & euersas reparasti funditus arces:
 Ille tibi meritique memor, gratulque laborum
 Extinctum decus, & lapsum instaurauit honorem,
 Digna quidem atque æquanda tuis hæc præmia factis.

Farinata Vbertus.

FARINATA ex antiquissima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equestri dignitate, eximiaque virtute generosi animi Florentiæ illustis, ab insigni erga patriam pietate, æterno Dantis poetæ præconio celebratur. Is per omnem ætatem sese ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, sicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem pestilens factioinum morbus inuasisset. Ab aduentu enim Aenobarbi Cæsaris, supra tot acceptas bellorum clades, inducta erant Gibellinorum & Guelphorum funesta nomina, quæ horribili & diuturno quodam terremoto, humana diuinaque omnia concusserunt. Diductæ siquidem in partes insana & crudeli dissensione ciuitates, Guelphi pro Pontificibus, Gibellini pro Cæsaribus, de potentia, dignitate, vitaque dimicabant: sed longè omnium pertinacissimè Florentini. Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, virisque præstabant. Inter Vbertos autem vnus ma-

In duas est diuisa p[ar]te
 Tota Italia, his temp[or]ibus
 Quædam vni quæ pontifici
 stultebat, Guelphorum non
 Inditum: Gibellinorum a
 que Aenobarbi Imperator
 loquebatur. Ea nomina
 Historiis audita primu[m]
 sub Anno 1240. ut
 est Blondus, ut autem
 clerus, affirmat longe
 Corrado 3.º Regnante. In
 na quædam Tollerans Bistul
 si feris assumpta,

ximè excellēbat Farinata, militariūm ciuiliūmq̄ue artium peritus, grauitate consilij, & robore viriūm Guelphis metuendus. Pugnabatur in vrbe singulis in regionibus, tanta vtrinq̄ue per mutuas cedes rabie, vt multæ ma-

gnificentissimæ turriteque Procerum domus, alternante vices Fortuna, miserabili sæuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & singulis Italię vrbibus Gibellino cecit Guelphus. Nam ea tempestate Fridericus secundus imperator Aenobarbi nepos Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat. Itaque Vberti egregiè vincentes, aduersarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerunt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, vigenteque rursus auctoritate Pontificis, Guelphi aucti viribus, post deuictos fugatosque hostes, Florentiam redire, dignitati pristinæ restituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil sua spe deiectus, quin moliendo satagendoque hostibus quidem exitium, sibi verò maturum in patriam reditum pararet: longe intentiore infracti animi cura, quam cæteri exules, quod audisset suas, totiusque Vbertę gentis magnificas ædes, non deformatas modo repenti-

na ciuili iracundia, sed publico decreto a fundamentis excisas, translatis marmoribus ad publicum opus, quo vrbs trans Arnun ad meridiem nouis mœnibus muniretur. In area porro æquatis ruinis, ædificatum est è subrufo marmore præcellenti structura, id quod adhuc admiramur insigne Palatium Octouiralis & summi Magistratus sedes. Infesti erant Senensibus Florentini Guelphi, quod apud Senenses Cæsariani nominis studiosos, Gibellinis omnibus tutissimus esset receptus. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot Castellis, effusè impunèque populabantur, quod exiguæ omninoque valido hosti impares Senensium essent copiæ. Tum verò Farinata peracri vir ingenio, vt qui consilijs eorum admisceretur, graui eloquentia Decurionibus persuasit, vt à Manfredo rege propulsandis hostibus & vindicandis iniurijs, Germanorum equitum auxilia postularent. Manfredus ex concubina genitus vt Conrado fratris legitimo adhuc impuberi Apuliæ regnum præriperet (vt authores tradunt) ægrotantem patrem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter suffocarat: dabatque enixè operam vel per scelus, vt sese aduersus propinquos præmuniret. In legatione Senensium atque exulum eminebat Farinata, secundis ac aduersis rebus in Italia clarus. Postulatis autem ita annuebat Manfredus, vt se non plus quam centum galeatorum equitum alam, sed eam inuictæ virtutis daturum polliceretur. Tum verò Senenses, quod ea manus exigua & nihil omnino profutura videretur, id auxilium tanquam inane & sumptuosum repudiare cogitabant: indignati scilicet quod rex nouus nequaquam paterni spiritus æmulus, partes suas adeo negligenter tuendas existimaret: nisi Farinata imperiti regis incuriam stomachatus, astutè & grauius nihil omnino opis quod rex offerret, spernendum censuisset: modo regium vexillum cum suo insigni furuæ aquilæ argenteo in campo alas extendentis, quod esset amicitia pignus ad terrendos Guelphos ab alæ signifero gestandum daret. Hac inquit Farinata viri Senenses parua manu si sapimus, Manfredus vel nolens in partes trahetur, si, vt bene ominari licet, à numerofo insolenti que hoste, pauci atque præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligentia suæ agnoscat culpam, & pro sua dignitate causam tueri, iustique roboris auxilia mittere cogetur. Dedit non alacriter modo, sed cum fastu vexillum Manfredus: Germani autem vbi cum legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad Petronellam habentes castra non semel adorti sunt: sed intra paucos dies, vt diuinabat Farinata, vsu euenit: vt quum Florentini ad Camoleam vsque portam excurrentes, Senensium iuuentutem ad erumpendum irritarent, canente tuba Germani ad arma exciti effusi que porta, hostes conuersos in fugam vsque ad castra persequerentur, in eaque vehementi impetu multis cælis perirent. Erant bene pransi mero que & victoria calentes Germani, ob id que adeo intemperanter terga vertentibus instabant, vt cruento grauique tumultu edito in media castra ad Carrocium vsque penetrarent: funesto quidem audacia exitu quum à circumfusis vndique copijs reiecti primo, mox ad vnum omnes trucidati sint. Vexillum autem Florentiam cum magno plausu relatum populus victoria ferox, tanto ludibrio habuit, vt inuersa hasta per urbem euerrendis regionibus traheretur. Farinata itaque

*Manfredus est fridericus
anno 1250, in apulia
Imperij 32. ætatis 57
ann. 1250.*

voti compos, solerter egit, vt Decuriones Manfredo perscriberent, qua virtute Germani vel inconsultè erumpentes in hostium castra peruaserint: quo terrore atque periculo & cede Guelphorum medijs in castris dimicarent: & quanto denique immoderatè fortitudinis conatu vt Aquilam defenderent, circumfusa multitudine hostium non inulti occubuerint. Illud verò Gibellinis omnibus supra lectissimæ alæ iacturam, miserrimum fuisse, quòd Aquilæ vexillum à Guelphis fœdissimo ludibrio habitum, suspensumque celebri in loco ad inuersi trophæi imaginem Florentiæ spectetur. Quod proculdubio si maiore Germanorum numero res gesta esset, ex pulcherrima victoriâ Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Sensit acceptum vulnus contumelia atque dedecore cumulatam Manfredus, accensusque dolore & vindictæ cupidine Iordanem propinquum suum bellica virtute illustrem cum octingentis cataphractis equitibus in Etruriam misit: quorum aduentu cognito Guelphi Senensi agro protinus excesserunt: eamque vnam renouando bello occasionem expectabant, vt Senenses stipendiorum graui sumptu exhausti Germanos dimitterent, quibus cum propter eximiam virtutis opinionem manus minimè conferendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, prouidebatque Germanos exacto iam bimestri stipendio Neapolim breui redituros, quum ad suas regressus artes, nouo astu viam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerentur. Simulata enim perfidia suasit cucullato sacerdoti, vt rem longè gratissimam, ipsique magno futuram lucro Florentinis optimatibus suo nomine deferret: se diuturno exilijs tædio, amoreque & desiderio patriæ adductum, alieno esse animo à Senensibus, quòd imperiti turbulenti que homines Rempublicam peruersissimè regerent: propterea paratum esse cum exulum manu eam portam quæ Aretium duceret occupare, Florentinisque prode, si coacto exercitu, instaurato bello in conspectum vrbs deuenirent. Nec mora Octouiri re ingenti silentio suppressa, vt cucullatus Farinatæ nomine deposcebat, conscribendas copias, euocandaque sociorum auxilia, & Carroccium educendum decernunt. Tanta autem animorum ferocia cupiditateque arma parata sunt, vt nonnulli viri graues periti que militiæ, & in his Tegiaius, & Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impetum metuentes, ab audaculis vanissimis que popularium è consilio strepitu & vocibus exploderentur, quum differendum bellum in id tempus censerent, quo Germani ab hoste inopia pecuniæ grauius oppresso, exclusi stipendijs dimissi forent, quòd eorum vim Italicus equitatus non nisi magno cum discrimine laturus esse videretur. Arrisit Fortuna Farinatæ dolis vt Guelphorum insolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad Montem apertum, quinto à Senis lapide supra flumen Arbiâ castra posuissent, proditiõis euentum expectantes, in eos vel numero superiores educitis copijs Iordanes impetum fecit, consertaque longè omnium eius ætatis cruentissima pugna vsque adeo crudeliter lateque fusos hostes cecidit, vt Arbia innumerabilium cadauerum tinctas cruore vndas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia pedum & quinque equitum milia. Sed eius pugnae mala fors vehementer incidit Lucensium, Pratenisium, Orbitanorum, & Bononiensium auxilijs:

quum

quum Germanis, qui caesæ ad Petronellam alæ parentare cupiebant, vel in deditos & captos fauientibus, occurrissent. Pugnatum est propè ad internitionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris anno à partu Virginis Sexagesimo supra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit: corruisseque ciuitas videbatur, quum miserabili eiulatu planctuque omnis sexus, ætatis, atque ordinis cuncta complerentur. Optimates itaque & plebei Guelphæ factionis desperatis rebus ante victoris aduentum vrbe profugerunt: Iordanes verò intra paucos dies Farinatam cæterosque Gibellinos in patriam reduxit. Constituta autem Republica, Guidoneque Nouello Iordani suffecto, quod is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucensibus bellum intulerunt, quod apud eos Guelphorum reliquæ Tegiaio Aldobrando authore & duce arma resumerent. Cæterum Nouellus expugnatis aliquot castellis, cum Lucensium exulumque exercitu prosperè confligit. Eo in prælio Bondelmno tes cognomento Cicer Guelphorum princeps, crudeli casu interfectus est. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunes sustulerat, vt humaniter conseruaret, parcebantque ei vel efferi hostes dignitate Farinatae permoti: sed Petrus Farinatae germanus frater, cui Asinus cognomen fuit, vir atròx & sanguinariùs captiuo non pepercit, vt qui eum clauæ ferreæ ictu in tergo fratris occiderit: detestante id scèdum scelus Farinata & plurimum indignante, quod sibi clementiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi vel duabus attriti cladibus animis se demiserunt: Commoiebant enim se in Aemilia, & missis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauensem, vndique Gibellinis & Manfredò bellum concitabant. Quibus cognitis rebus Gibellini ad Emporium oppidum Pisanæ viæ impositum, vt de summa sustinendi inferendique belli consultarent, concilium indixerunt. Conuenere Aretinorum, Senensium, Pisanorum & Pistoriensium legationes, itemque Vbaldini & Alberti in Apennino prepotentes, & sanctæ Floræ reguli Senensibus contributi. Præerat concilio Guido Nouellus Mutilianæ Comes, è Guidonum Comitum gente: disputabatur varijs sententijs de ratione confirmandæ potentiæ, quod magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cum propter rumores Gallici apparatus & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Cisalpina Gallia aliquot iam partis victorijs, Gibellinos acerrimè persequentes, Romanumque Pontificem ex professo Guelphos mirificè subleuantem. Verum supra hæc consultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini classes, qui ab insito studio Guelphum colerent nomen, & Gibellinum vel subactæ armis, pertinacissimè odissent. Iamque in id consilium dictu ignobile, conceptuque summè scèdum ac turpe sententiæ inclinabant, vt diruenda Florentiæ mœnia, vrbemque nudatam munimento in vicos diducendam censerent. Non tulit diræ sententiæ nomen vnus Farinata, profliensque in medium generosa pietate peracrique facundia contradixit: execratus degeneres, crudelesque eorum animos, qui nobilissimæ vrbs scèdum interitu lætaturi viderentur. Habeant, inquit, eam potius incolumen Guelphi atque in ea dominantur, si ita fuerit in fatiis vt victores euadant,

quàm vt scelesti consilij hoc immane decretum ferri patiar. Si veræ virtutis præmium incolumis patria, vti decet, ex æquo omnium parens, cui nemo nisi degener atque impius manus intulerit: quando ipse vnus ante alios vel exul, dum spiritus hos reget artus, acerrimè sim defensurus. Erat Farinata corpore atque animo ingens, elato supercilio, eloquentia adeò graui vehementique, vt pudorem fœderatis iniiceret: Florentinis verò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lachrymas excuteret. Atque ita ciuitas aduersus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab vno, vt decuit, optimo ciue seruata est. Sed Farinata ingruentibus demum Gallis, & Manfredo ad Beneuentum acie victo cæsoque, & Guelphis ex ea victoria Florentiæ restitutis: ab ingrata patria, quam seruarat, id præmium tulit, vt extorris Africanus Scipionis exemplo in exilio moreretur: sua quidem virtute non modò non infelix, verùm æstimata laude maximè gloriosus. Contrà Asinus Frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iussuque victoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miser, necatusque demum meritorum sæuitiæ suæ pœnas luit. Farinatae effigies in Porticu Pandulphing Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atque armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta spectatur.

HONORATI FASITELII.

*Seruata per te patria quod tum maxime,
Sic quum misera casura fuerat maximè:
Nunc optimo tu iure præter cæteros
O belli, & idem pacis artibus inclyte
V B E R T E, patria viuis in superstite,
Viuesque, dum viuent sacri annales IOVI.*

ANTONII Francisci Rainerij.

*Tu præstans Vberte animo, tibi Dædala fandi
Vis fuit, heroisque Ithaci sub pectore sensus.
Nam seu dextra hostem quateres, seu fulmine linguæ,
Siue astus Marti misceres, fulmina fando
Priscorumque artes & robora Romanorum.
Aequiparas, vario dum nutat Etruria motu,
Et patria insanis dum fluctibus iccta labascit.
At pietas laudumque cupido, & viuuda virtus
Reddidit æternum, celsoque euexit Olympo:
Cum seruas lacerandam urbem, qua nil ab Eois
Pulchrius Hesperias oriens Sol cernit ad vndas.
Iure igitur Latiae Iouius noua gloria linguæ
Dat laudes, poterit quas nulla abolere vetustas:
Debet & ingenti Florentia Farinatae
Qui miseram vultu patriam tutatus aperto est.*

Actiolinus Tyrannus.

ACTIOLINVS Patauinorum Tyrannus, portentum
 humani generis, hac obducta feralique fronte, hoc atro-
 ci pallore, hisque vipereis oculis, suam indomitæ naturæ
 toruitatem spirans, in Prætorio Patauij pictus spectatur:
 vnde nobis exempli tabula hæc in Musæum relata est.
 Fuit is Saxonici sanguinis à proauo Alberico auoque &
 patre Actiolinis, Italicæ stirpi ad horribilem sæculi pestem insertus, ea
 tempestate qua Otho tertius Cæsar in Italiam venit: eo susceptæ coronæ
 exitu, vt suburbanas Romanorum delicias barbaro more ferro & flam-
 mis excinderet. Nauabat operam incendiario Cæsari superior Actiolinus,
 magisterio equitum insignis: tuleratque ab eo militiæ donum in Eugane-
 is oppidum nomine Romanum, vt inde nouus incola, hoc horrendum

*Sous est exécuté les
 fig. diuise en gibelin
 en quolibet siècle au ff
 ex hémone par la c
 de les ces trouan che
 su Italie pendas 34
 des Gibelins.*

immaneq̃ue monſtrum progigneret : quod maximè funeſtam regioni cladem eſſet allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à progenie virulento ſanguine infecta degenerauit, vt pote quem nulla humanioris vitæ conſuetudo, nullus auiti materniq̃ue lactis affectus, nullaq̃ue benignioris eius cœli clementia ab ingenita rabie furentem mitigare potuerint. Quamquam ab adoleſcentia honeſtè ac liberaliter educatus, bonæ maturæq̃ue frugis ſpem præberet, virq̃ue deinde factus ſecunda virtutis fama militiæ verſaretur. Adhæſerat Friderico ſecundo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorum nomen in Italia proterenti. Sed imperator à Parmenſibus graui dignitatis incommodo ſœdè fugatus, & caſtris exutus, ægrè Cremonam è manibus hoſtium ſe receperat : quum fortè in ſegni & longa obſidione munitis exiens caſtris intempetiſſimam ex Falconum aucupio ad Buxetum oppidum voluptatem quæſuiſſet. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, conſtanti, verſutoq̃ue apprime validus, corpori autem quanquam mediocri, ſingulisq̃ue membris habilis inerat vigor, adeo firma explicataq̃ue neruorum compage, vt eques pariter & pedes armorum exercitatione, cunctos æquales anteiret, nec vnquam inedia, vigilijs, algore, aut æſtu frangeretur. Id verò in eo homine peculiare maximeq̃ue mirum fuit, momento temporis diuerſos commutati animi habitus quum uſus poſceret, geſtu, voce, oculis ementiri, alieni porrò animi latebras ſagaciſſimè perſcrutari, incredibiliq̃ue ſimulationis artificio, vel penitiſſimos aſtutorum hominum ſenſus explorare. Vir enim ſuſpicioſus, vaſer, inuidus, ſæuus & ſemper ad imperium anhelans, modò hanc, modò illam perſonam induere hiſtrionum more didicerat. Hos tradiderant mores auus & pater, vt pote qui antea graues inimicitias cum finitimis & potentibus Patauinorum optimatium familijs ſuſceptas, per cædes, caſtellarumq̃ue incendia, aliquot annis exercuiſſent, ſimultate orta ex nuptijs adulterioq̃; Cæciliæ Baoniæ, quam auus Actiolinus cognomento Balbus impudenti aſtu præreptam ſecundo Actiolino filio, cui Monacho cognomen fuit, in matrimonium dederat, quum Gerardo Camposampetrio Patauinæ iuuentutis Principi deſponderetur. Trahebat enim ſecum dotali iure opulentam hæreditatem, qua Balbi animus auaritia repente captus, turpiter adduci potuit, vt Gerardum contra ius arctæ propinquitatis inexpiabili iniuria offendere minimè vereretur. Erat enim Gerardus ex ſore Balbi genitus, & de Cæciliæ ſponſalibus (vti decebat) auunculum conſuluerat. Itaque iuuenis inhumaniter perfidioſeq̃ue deceptus, ab iuſto dolore ad vindictam præceps, ita contumeliam vindicauit, vt ſædo facinore concepto patratoq̃ue, Cæciliam poſt celebratas cum Monacho nuptias fortè ad Aponenſes aquas euntem interceperit, mediaq̃ue in via intentato ad iugulum pugione ſi reluſtaretur, vi illata conſtuprarit; non ad libidinem, ſed ſuperbo ultoreq̃ue animo, ad perennem Actiolinorum ignominiam. Eius abhominabilis facti indignitas Actiolinos repente armauit in Patauinos, quòd tanti flagitij iniuriam impunito Gerardo neglexiſſent, deditq̃ue initium diuturnis inuſitatisq̃ue cladibus : quibus præter nobiliſſimas totius Venetię vrbes, ſupra centum oppida caſtellaq̃ue diu vexata, & late vaſtata à ſtirpe prope interierunt. Ceterum Cæcilia quanquam incorrupta animo, vti tamen polluta corpore repudiij pœnam tulit, eaq̃; propinquis remiſſa,

missa. Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruscæ nobilitatis ex Man-
 gania domo in Alpibus illustri. Hoc ventre infauisto, hocque diro semine e-
 ditus est tertius eiusdem nominis Actiolinus de quo loquimur: ab aliquo (vt
 credi par est) prodigioso malignorum syderum concursu, animi sæuitia ty-
 rannus Phalari, Dionysijs, atque Neronibus antefendus. Balbo auo mor-
 te erepto, & patre Monacho ad quietiorem vitam secedente: Actiolinus ex
 ea cruenta simultate armis vehementer exercitus, integrum bellum priore
 acrius atque crudelius renouauit, tantaque vi quum in omnibus oppidis
 atque vrbibus factiones excitaret atque aleret, vt Patauius, Vicentia, Ve-
 rona, Taruisio, ex ciuili discordia potiretur. Erant ei copix equitum & pe-
 ditum perpetuis inueteratæ bellis, & quod magno vsui fuit fide, studioque
 partium sibi addictæ: quibus accesserant Saracenorum alæ formidabiles,
 Germanorumque cohortes, & turmæ eximix virtutis quas Fridericus im-
 perator ei attribuerat, tanquam Gibellinæ factionis Principi, atque im-
 pigrè tuenti Cæsaris nomen. Has vt aleret vniuersas ciuitatum fortunas
 in fiscum redigere: opulentos ciues damnare atque proscribere: fana do-
 narijs spoliare: sacros templorum redditus intercipere: & neminem deni-
 que qui pecunia, autoritate, clientelisque valeret incolumem pati erat so-
 litus. Ingenio siquidem audaci, auaro, impenseque impio, & nunquam cæ-
 dibus saturato, dum odium letale omnibus latè extenderet, ita euastarat flo-
 rentissimas vrbes, vt quum aduersarum partium sibi suspectos sustulisset:
 in Gibellinos demum amicorumque præcipuos ac intimos familiares im-
 manissimè grassaretur. Aedificarat singulis in vrbibus atque oppidis carce-
 res tenebris horribiles, in quos inuisorum agmina contruderet, vt inedia
 miserabilique illuue, tetro odore & lurido squalore enecti, in compedibus
 & robore crudeliter interirent: putrescentiumque cadauerum immenso fe-
 tore cæteris pallentibus exoptata mors contagione & metu accerferetur.
 Nam ea truculentia erant custodes, vt nisi ex mensium interuallo carceres
 stercore præalto, & multa putidorum cadauerum sanie redundantes, repur-
 garent, & cumulata inter semianimes enectorum corpora, vincis extrahe-
 rentur. Nusquam vel spatiosissimi carceres accumulatos etiam in strues ca-
 ptiuos capiebant, non tortorum atque carnificum numerosæ manus e-
 dendis cruciatibus, expediendisque laqueis atque securibus sufficiebant. Vi-
 ui homines in frustra laniorum cultris secabantur. Cateruatim alij longa serie
 deligati ad palos, circumuentique flamma torrebantur. Quod verò inaudite
 crudelitatis fuit, capitale erat tortori atque carnifici maturasse supplicia, vt
 vita per articulos, momentaque temporis, ad longos cruciatus extendere-
 tur. In eos autem vel infantes, quos neci destinasset, tanquam minoris crimi-
 nis delatos, ita ex summa sæuitia fictæ clementiæ laudem quærebat, vt mo-
 noculos, vnipedes, & vnimanos dimitteret: postremò lugentibus suorum
 funera vt lugere desinerent, oculos eruebat: ex pauore circumspectantibus
 fugam, vt viæ labore liberaret, amputabat pedes: alienæ porro calamitati
 libera voce indolentibus, ne diu vociferarentur linguam præcidebat. De-
 latores quoque ipsos negligentix incuriæque damnatos, quum damnan-
 dorum nomina deficerent, ductos in præaltam turrim vt certius spe-
 cularentur, atroci ludibrio, sed merita pœna, in fossam præcipientes da-

bat. Immensæ autem humanitatis arbitrabatur, damnatorum atque exulunt vxoribus & liberis ea conditione vitam condonasse, vt fœminis deciderentur mamme, mares verò ad non dubium inimicę sobolis interitum castrarentur. Per hunc modum nusquam remissa atrocis animi sæuitia, sed indies rediuiua feritate debacchantem, supra triginta millia omnis generis sexus, ætatisque hominum, teterrimo supplicio sustulisse, eorum temporum scriptores tradunt. Iamque immanis bellua insatiabili ingluuie vorax, humanique sanguinis sitibunda, Mantuæ, Brixia, Mediolano, & cunctis Italiae vrbibus inhiabat, deuorassetque proculdubio, nisi Romani pontificis legatus, Actiusque Atestinus, indomitam feri monstri rabiem vlticibus armis infregissent. Innocentius enim Pontifex Actiolinum antea Friderico Cæsari, impiè operam nauantem, ob idque sacris interdictum, tanquam Dei diuorumque numina contemnentem, furijs infernalibus deuouerat. Itaque numeroso coacto exercitu, & positis ad Patauium castris, vrbem munitissimam Ansedisio præfecto frustra propugnante fortiter atque feliciter expugnant, captiuosque innumerabiles effractis tot carceribus propinquæ neci ereptos, libertati, patriæque restituunt, incomparabili Patauinorum lætitia, acerbissimoque dolore tyranni qui tum aberat, capiundę Brixia intentus: adeo pertinaciter hærens, vt Patauio tantis obsessio copijs vehementissimeque oppugnato nihil omnino timendum, nec ferendam opem decerneret: ne irritoincœpto abscessisse videretur. Verum eo nuncio percussus percitusque ira, motis castris incredibili celeritate Patauium aduolat, exultantem victoria imparatumque hostem oppressurus. Sed Actius peritus belli, & naturæ hostium gnarus, irruenti prouocanti que ad prælium tyranno, obstructas portas, munitaque defensoribus mœnia obijciens, salubri patientia, furentis impetum fregit & elusit. Deiectus itaque spe eliciendi ad pugnam hostis, gemens & fremens retro vertit iter ad Vicentiam atque Veronam, quibus in locis Patauinos omnes custodia eductos, reliquum sæuitiæ suæ venenum effundens, varijs tormentis excruciat & interficit. Nec multo post initis fœderibus cum Vberto Pallauicino, Cremonensium, & Placentinorum dominatu potente, iterum Brixia castra admouet: nec in eo terrore implorantibus opem Brixianis legatus deest. Verum Fortuna optimæ causæ ita inuidit, vt legatus ad Marcariam vicum circumuentus insidijs & tumultuaria pugna profligatus à tyranno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu consternati portas aperirent, Guelphi que Pontificio nomini fauentes, aut supplicio aut exilio mulctarentur. Actiolinus tanto successu elatus Vbertum victoriæ socium (vti in fatis erat) dominatu consortem non diu tulit, eumque superbus & insolens contra ius in itæ pactiois Brixia excedere coegit. Is contumelia incensus cum Bosio à Douaria vetere inimico, quod opibus potens in vrbe Cremona principatus esset æmulus, ad Actiolini perniciem vires sensusque coniungit. Discesserat enim ab amicitia tyranni Bosius paribus iniurijs iniquissimè lacepsitus. Nec mora syncera fide coniuncti Actium Atestinum è Ferraria euocant Brixillum, & cum eo in Actiolinum coniurant: Martinumque Turrianum Mediolani regnantem admonent, vt diligenter ab Actiolino caueat, atque arma paret: se enim nulli occasione defuturos, vt communem hostem cunctis insidias molientem, coniunctis copijs circumstant

cunſiſtant & opprimant. Actiolinus per eos dies conſpirantibus ſecum Inſubrum patritijs, quos Turrianus inducto popularium dominatu in exilium egerat, in id conſilium totus incumbere, vt Mediolanum improuiſo adortus inuaderet: reductiſque patritijs, & pulſo Turriano Pontificij nominis ſtudioſo, debilitatas iam pridem iacentesque Cæſarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidum, & coniurati hoſtes de Vrceanorum ſalute ſolliciti coniunctis copijs à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoque Carrocio cum legionibus vrbe educto, Abduam ponte conſtrauerat, vt mutua tranſeundi amnis facultate propoſita, ad ſocios tranſire, aut eos (ſicuti uſus ferret) ad ſe recipere commodè poſſet. Quo hoſtium conſilio cognito tyrannus inuitatus ab exulibus, & vadum in amne monſtrantibus, nouum fataleque ſibi conſilium arripit traſcendi amnis, vt improuiſo Turriani pontem inuadat & occupet. Adiuuat vim repentini impetus Fortuna, Turriani que præſidium prima irruptione deiicitur, quòd Inſubres nihil hoſtile in ſua ripa timendum putaffent: vt pote qui vltioris ripæ propugnaculum ponti impoſitum, maiore cura & vigilantia tuerentur. Repentino itaque terrore perturbati à fronte primo & mox à tergo tumultuoſiſimè proſtigantur, victorique pontem relinquunt. Is ſubitario aggere nouoque præſidio vtrunque pontis caput firmat, effuſusque per agrum ferro ac flammis cuncta peruolat: fruſtraque tentata Modoetia, ac incenſis ſuburbanis tectis, ad Sextum uſque vicum excurrit: præmiſſis Saracenis qui ab inuiſitato cultu genereque armorum & barbaro clamore terribiles Mediolani portis terrorem admouerent: eo quidem aſtu vt Martinum longius ab vrbe abſtraheret, ipſe autem diuerſo itineris flexu Mediolanum aduolans, Cæſarianis introrſus prodendæ portæ ex ſuo aduentu occaſionem aperiret. Sed Martinus nequaquam temerè progreſſus ſuſpectansque inſidias, & vim pugnaciffimi furentiſque hoſtis deuirans, militum ſuorum audaciam atque auiditatem conferendę pugne grauiſſima obteſtatione cohibebat: munitiſque caſtris intentus hoſti pariter atque vrbi cuncta circum explorando, cunctabatur. Nec oblatae occaſioni ad rem bene gerendam deſunt Actius, Vbertus, & Boſius Mantuanorum auxilijs confirmati: extemplo enim conuolantes ad pontem, eum magna vi, & pari celeritatis ſucceſſu quo amiſſus fuerat, trucidato Actiolini præſidio recuperant. De ea re fortiter atque feliciter patrata, per nuncios Martinum docent, hortanturque vt prælio tantisper abſtineat, ne explorata de intercluſo hoſte victoria militum temeritate corrumpatur, quando tyrannus ſine vulnere debellandus, offerri certo exitio videatur. At Actiolinus ad primum amiſſi pontis nuncium, vertentis ſe Fortunæ vultum agnoſcens, nequaquam animum deſpondet, aduolatque ingenti curſu ad pontem, vt eadem vi celeritateque bis captum recuperet. Sed peritiſſimi rei bellicę hoſtium duces lunatam munitionem, uſi ſingulari ſtudio laboreque militum ad pontis caput erexerant. Eam vehementi cruentoque certamine edito, quum tyrannus acerrimè dimicans perrumpere conaretur, ei verutum ſcorpione adactum in imo crure pedem tranſfigit. Saraceni Germanique in primis & reliquæ copię, multis acceptis vulneribus repelluntur. Nec tamen ſeſe deſerit tyrannus, nec dolore vulneris nec ſupremi diſcriminis metu ſuperatur: indeque conuerſis ſignis, ad vadum

quo transierat, instante iam tergis Turriano se proripit. Multi suorum profluentis vorticibus abrepti perierunt: ipse alto generosoque vectus equo, ita in ripam euasit, madefacto vulnere septuagenarius senex exorto intolerabili rigore quateretur, & quod indomiti spiritus virum peruincere poterat, hostium antecursores ad se opprimendum prouolantes conspiceret. Per hunc modum à tergo premente Turriano, & à fronte noui hostis occursum pulsus & latè profligatus, cum paucis se fugæ mandat Brixiana via. Sed euadentem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu consequuntur & capiunt. Is Vberto non multum antea amico atque eiusdem factionis, quàm Actio veteri & implacabili hosti se dedere maluit. Eo modo exutus armis, ignobilique equo impositus ad Bosij tabernaculum perducitur, à quo humaniter reputatione tantæ calamitatis susceptus est. Sed quum ferox animus obligandi vulneris fascias, & cuncta vitæ alimenta obstinata feritate repudiaret: nec vllas vt bene sperare vellet preces admitteret, dentibus infrendens contumacique ore defixis solo oculis spectabatur. Tantus autem erat militum concursus, vt magno ludibrio singulis prope incessentibus, latro impius, & tortor, & carnifex crebro appellatus, incondito circumfusæ ad tabernaculum turbæ, clamore & fremitu ad supplicium deposceretur. Itaque Duces vrgentis iam coronę violentiam veriti, eum spectaculo repente subtrahunt, in tempestaque nocte lecticæ inclusum sub custodia Soncinum deuehi iubent. Nec multo post in eodem pertinaci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans, meritos cruciatus, quos feruida ira exulum struebat, indignabundus effugit. Verum Albericus Taruisinorum tyrannus nequaquam virtute bellica, sed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus, pro se fratreque cumulas scelerum pœnas persoluisse visus est, quum Taruisio pulsus & in Zenonis arce obsessus, & captus, vxores filiasque in oculis viuas comburi, filios membratim dissecari, sese demum diu tortum, attractumque pedibus equorum iugis, per salebras & vepreta, ad necem raptari, laniataque membra feris atque volucris destinari, omnium miserrimus spectarit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius: histu
Azoline, ipso & senior es Phalari.*

Martinus Turrianus.

VRRIANÆ familiæ nomen Belgicæ stirpis fuisse annales tradunt, quod Tacius Regulus opibus potens in Saxina valle quæ est supra Larium lacum, argentifodinis clara, geminos externos fratres sibi generos ascuerit: datis in matrimonium geminis filiabus, quibus totius patrimonij hæreditas nomine dotis obueneret. Erant Belgæ iuuenes bellica indole honestisque moribus & gentis profapia clari. Cæsarum enim sequentes castra, pro insigni gentilitio, Turrem in scutis depictam gestabant,

ex cu-

ex cuius fenestris hastæ geminæ singulis aureis lilijs ferreæ cuspidis modo præfixæ ad vexilli speciem protenduntur. Ab eo scutorum argumento Turriani sunt appellati. Hoc sanguine progenitum ferunt Martinum superiorem, quem ab inusitata corporis atque animi magnitudine, Gigantem appellabant. Huius eximia virtus Sacro bello sæpius spectata, eum habuit vite exitum, vt ad Antiochiam à Barbaris captus, omnibusque exercitatus tormentis beatorum martyrum exemplo, cælestis vitæ felicitatem sit consecutus, relicto Iacobo filio, qui numerosa prole præstantissimorum iuuenum felix, Paganum & hunc de quo scribimus MARTINVM gloriosi aui referentem nomen genuit. Paganum paulò antea virum excellenti virtute prudentiaque Mediolanenses ciuitate donauerant, honoreque præturæ auctum publicis consilijs præfecerant: quòd multa cum laude liberalitatis & pietatis ipsorum copias à Friderico secundo Cæsare cruenta acie profligatas ad se recepisset, singularique benignitate omni humana ope adiutas fouisset. Is autem ita gessit Magistratum, vt nemo temperantia, æquitate, atque industria potior videretur. Hoc tenore consilij moriens Paganus, Martino fratri ad summam potentiam iter muniuit. Erat Martinus ingenio perspicaci erectoque ad laudem, & imperij maximè cupido, & (quæ erant ad id opportunæ artes) multa ciuili prudentia & astuta lenitate temperato. Volebat enim existimari popularis, dum suscepto mediæ ciuium classis & infimæ plebis patrocinio, nobilitatis superbiam, specie liberalitatis atque superbiam contunderet. Paulum siquidem Sorecinam Optimatum principem, eiusque sectæ aliquot ciues opulentos, quòd immodici prægrauisque essent populo, vrbe eiecerat, bonisque multarat: & quod maximè potentium fregerat spiritus, Leoni Perego Mediolani Archiepiscopo, quòd is è Patritijs ad eum honorem esset euectus, alterum è Septaria familia commendatione plebis opposuerat: persequebaturque iam apertè nobilissimos quosque, & præsertim Gibellinos: verum id dissimulanter: nam eorum magnus erat concursus ad Othonem Vicecomitem, qui Pontificia authoritate creatus Archiepiscopus, aduersus duos pseudo Archipresules sacri imperij sui sedem & patriam armis repetebat, ea infracti animi perseuerantia, vt sæpe acie victus tanquam optimæ confisus causæ bellum singulari alacritate renouaret. Cæterum Martinus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promouentem, commissa pugna profligauit: magno quidem detrimento Patritijs exulibus illato. Hic est ille Otho qui ex sacerdotij contentione quinque à Turrianis repulsus, post viginti annos victis acie, captisque eius familiaræ principibus ad Decimum vicum, in Vicecomitum domo Mediolanensis imperij fundamenta iecit. Exinde Martinus prostrata, aut redacta in ordinem Insubrum nobilitate, ita principis munia vsurpabat, vt prætoriam potestatem ad non obscurum tyranni nomen transiret. Idcirco vitandam sibi inuidiam ratus, egregiè simulando patritiorum ordines æquioris & tranquillioris status spe sustentabat. Ne verò insensus optimatibus videri posset, vetustissimæ stirpis familias per connubia Turriano sanguini inseruit: Ex Castellionea scilicet gente, Biragaque, & Pusterlea delectis vxoribus, Callebat enim artes confirmandi principatus, & captandæ popularis auræ: Nam ad has opportunè quæsitæ affinitates accesserant faciles aditus, mi-

raque patientia in audiendis dissoluendisque improbae & semper ineptae plebis querelis: & Turriana domus cuique expositis penuarijs copijs liberaliter adaperta. Quod verò tuendae popularitatis intererat, publicè etiam epulum dare, & spectacula decurrentium equitum, honestaque exercendae iuuentuti certamina propositis praemijs, & magnifico apparatu edere erat solitus. Quibus etiam ludis per solemnes festos dies, vt populi mentes ad religionem reuocaret, Christianae historiae actiones intermiscerat, diuorumque Martyrum exempla personis Comico & Tragico more decentissimè representatis. Quo simulationis artificio collecta sensim gratia, confirmataque autoritate, non obscure ad principatum euectus est: tanto omnium ordinum studio, vt Populi defensor, Pater patriae, Praetoriaeque potestatis Dictator perpetuus vocaretur. Sub id tempus nobilitas ferè omnis, in primisque proceres Gibellinae factionis extorres & profugi ad Actiolinum confugerant, Caesarianarum partium principem, impotentemque execrabilis saeuitiae tyrannum, vt eius ope reducti in patriam aduersarios Mediolano pellerent. Itaque Martinus exploratis hostium consilijs, socijs ad capiendam arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem concitato, Carrocium & legiones, equitatumque omnem sub signis eduxit. Actiolinus autem qui superato Abdua igne ferroque obuia vastabundus, incenso Tritio, Vicomercatoque direpto ad Sextum oppidum excursiones fecerat, vbi Carrocium educi, secus ac putarat, nec longè abesse Martinum didicit: retro vertit iter ad Cassianum. nam in tergo aduentare novos hostes audiebat. In vnum enim coierant Actius Atestinus à Ferraria, Vbertus Pallauicinus à Placentia, Bostiusque Douariensis à Cremona, qui praemisso equitatu, pontem quo tyrannus transferat ad Ripaltam occuparant. Itaque premente Martino, duplici terrore ancipiti que periculo circumuentus, supremum temeritatis suae consilium sumpsit tranandi amnis, vt in aduersam ripam, quod vadum ibi reperiretur, cum equitatu se proriperet. Sed dum transit verutum scorpione adactum pedi incidit, grauatusque eo vulnere septuagenarius senex vltro citroque Abduam trucidatis eius copijs, viuus in hostium potestatem venit. Nec multo post truculenta obstinatione repudiatis remedijs atque alimentis ferino cum gemitu accersita morte, meritos ad poenam suae immanitatis cruciatus effugit. Ab hac victoria Martinus clarus magnusque habitus, cuncta ad arbitrium Mediolani moderari, & Principem agere coepit: Ita vt magnificentiae operum ad alendam plebem plurimum studeret, aedificatis amplissimis aedibus in regione Nouae portae, & ad publicam commoditatem excepta Ticini amnis parte, quae iuxta Abiatum oppidum nauigia ad Ticinensem portam perducit. Id emissarium sumptu cum antiquis operibus comparandum, ingentium lincium est capax: incredibilemque importandorum ex agris fructuum facultatem, cum voluptate hibernae ac aestiuae nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie praebet. Sed Turrianas aedes laxitate, viridarijs, & praecellenti structura pulcherimas, Otho victor, iusto (vt ille putabat) dolore compulsus solo aequauit: tanta exacerbati animi rabie, vt in ruinis diuo Ioanni decollato templum conderet, dicaretque ad ignominiam damnati soli, sepulturae ac inferijs noxiorum hominum, qui tetro affecti supplicio, è furcis ad id infame sepulchrum

chretum perpetuò deferrentur. Inexpiale siquidem odium sibi concitarant, dum superbe rerum potirentur Napus atque Franciscus fratres, quòd acie ad Angleriam victores, captis viginti duobus Patritijs, & in his Theobaldo Magni Matthæi patre, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plaustrum temonem rustica secure crudelissimè detruncassent. Regnavit Mediolani Martinus annos quatuor post partam de Actiolino victoriam sua virtute, ac immenso populi favore gloriosus. Obijt non planè senex, elatusque civium humeris ad Claræuallis Cœnobium, sepulchro maiorum illatus est. In quo eius effigies sub abside marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis spectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus suffulto, ut tum erant summi Magistratus insignia. Sed Martinum illustri prudentia insignem non multo post longe clarissimum fecere Philippus & Napus successores, quum illè fraternæ potentiæ hæres, immodico principi tyrannoque, quàm prætori propior esse maluerit: hic verò bello acer paceque intolerandus & atrox, sese & familiæ fortunas omnes Decumana acie victus euerterit.

A D A M I F V M A N I .

Ruebat Eccelinus acer Italus

Fretus tremenda militum ferocia

Tremendus ipse diritate barbara

Urbem superbam, maximam, perlucidum

Sydu, togatæ ut perdomaret Gallie

Tyrannus Eccelinus ille pessimus,

Illud Deo atque hominibus infestum caput,

Quotquot fuere, quotque sunt, quòtque vnquam erunt

Longe tyrannus omnium teterrimus:

Ab corde cuius exularat funditus

Fas, ius, pius, rectum, pudorque, æquum, & bonum,

Qui tenera membra paruulorum ab ubere

Matrum reuulsa, diffecare per scelus

Mucrone duro, fuerat ipse durior.

Quin (proh nefas) & mulierum prægnantium

Exenterare amabat (ò dirum nefas)

Exenterare amabat alios impius

Horrente scalpro: tenuit mater verens

Lucina, iustis quæ vocata partibus

Nitentium audis pia lacrymosas preces.

Quæ sepe sepiusque repetitæ, illius

Nunquam feroces spiritus, nunquam feri

Durissimum mollire pectus quiverunt:

Et hoc Pataui nouit alma ciuitas

Vicinâque illi fertilis Vicetia

Tuque vrbs frequens, vetusta, magna, nobilis,

Verona mater urbium pulcherrima

Nouisti, & ante tu beata Brixia,

Tum facta ab illo vrbs omnium miserrima.
 Ruebat Eccelinus acer Italus
 Qualis sonantis vis corusca fulminis,
 Cum Turrianus ecce vir fortissimus
 Martinus, indignatus vt spumans aper
 Lucanus, aut Sabellus, aut Libijs Leo
 Getula pubes quem veruta perpulit
 Exire notis saltuum recessibus
 Clamosa pubes, & Numidicorum canum
 Animosa vis latratibus seuis ferit,
 Cum colla & armos vestientibus iubis
 Caudæ flagello identidem graues sibi
 Villosa terga verberans iras ciet,
 Secumque cæco murmure dubitat ferus,
 Quæ prima mordens obterat venabula:
 Sic ille, acerbæ vt seruitutis imminens
 A ciuibus propelleret iugum suis,
 Formidoloso & ipse cinctus agmine,
 Virtute fretus exilit mirabili
 Seni incitatus obuiam acerrimo,
 Primaque pugna vulnerat, viuum capit,
 Asportat, inque claustra cæci carceris
 Contrudit, vbi post dirus is, diris modis
 Squallorèque ac pedore tetro, pessimis
 Suis sceleribus debitas pœnas luit.
 Quo peruagante tam beato nuncio
 Latè per agros Italum, perque oppida,
 Passim puellæ virgines ductis choris
 Lætæ canebant voce tinnula simul,
 Martine Turriane, Martine inclyte,
 Tu liberator urbium, tu Patriæ
 Seruator extitisti, & omnes omnium
 Laudes tulisti: nempe nostra tu omnibus
 Nobis dedisti habenda, cum nefarios
 Latronis ausus contudisti, & omnibus
 Mentem addidisti ciuibus trepidis tuis:
 Tibi & mariti coniuges, & coniuges
 Debent maritos, atque vtrique liberos,
 Debent parentes liberi tibi quoque,
 Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
 Nostram incolumitatem, tibi iam denique
 Nos nostraque en debemus hæc tibi omnia.

Sarra Columna.

HOC toruo subagrestique vultu SARRA Columna præclarum maximè generosi infractique animi specimen prætulisse videri posset, quum Bonifacium Pontificem probè vltus, peracris iniuriæ contumeliam, vel nefario ausu vindicauit: nisi merito secundoque euentu patrati tantifacinaris integra laus, spretæ ac immaniter violatæ religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure vel atrocius admitti, vel scelestius cogitari potuit, quàm sacrorum principem diuinitatis opinione vniuersis gentibus religiosissimè venerandum insidiosis oppugnare armis, sacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem adigere? Nulla siquidem dicta factæue in pontifice quantumlibet factioso, impotente, auaroque, diuini iuris auctoritatem, & vim sacrosanctæ potestatis elidunt, & eleuant. Nam vbi semel consecratus, & nouo desumpto nomine lustratus est, pastoremque lituum præfert, ac in eius derafo atque sacro capite gemmatus

apex refulget, tanquam exuta humanitate, augustus & planè diuinus efficitur. Inuaserat Pontificatum Bonifacius peruersa ambitione præceps, Cælestino miris vsque adeò artibus infatuato deceptoque, vt vir ille ingenij captu simplicissimus, humanarumque imperitus rerum, & religioni impensè deditus, Pontificatu se abdicaret, priuatè (vt aiebat) tanquam sanctioris vitæ desiderio, postquam tanti principatus ferendo oneri se imparem fateretur: & resumpta cuculla ad sylvas & specus Gargani montis, ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaque voto suo potitus Bonifacius intra paucissimos dies, prensando largiendoque in vacuam sedem irrepsit, renunciatumque Neapoli Pontifex, Romam se contulit. Quum verò diadema triplicis thiaræ suscepisset, ante omnia atroci concilio operam dedit, vt Cælestinus sacro secessu eductus, in carcere Fumonie arcis necaretur. Integer enim vitæ, ac omnis sceleris impollutus, quod è tanto fastigio religionis amore in eremum se demississet, admirantibus cunctis pij animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat consecutus, vt à vicinis primò, & à remotioribus demum populis inuiseretur, & plerique ab eo vel occursum & colloquia deuitante, delictorum expiationes, & rerum futurarum oracula deposcerent, & iam pro sancto gliscente diuinitatis fama coleretur, Vestinique nonnulli primores reducendum in suam sedem censerent, quam impudenti ambitu versutus impostor pro optimo atque innocentissimo damnatis artibus inuasisset. Emanarat enim in vulgus qua malignitate astutè simulationis, quo nefario ambitu, cum Carolo Rege & Senatoribus esset transactum, vt Cælestinus deceptus & proditus Pontificatu deijceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & vehementi metu liberatus, vsque adeò superbè sustulit animum, vt quum genere illustris, & erecto præstantique ingenio pollens, & diuini iuris intelligentia clarus haberetur: in administranda Republica imperioso & factioso principì, quàm æquo, & temperato Pontifici propior euaderet. Metui siquidem quàm amari, ac adorari potius quàm coli & suspici malebat. His moribus Pontificatum gerens, grauem primò simultatem, & mox asperrimum bellum cum Columnensibus Romanæ nobilitatis principibus contraxit, quod eius familie duo Cardinales Petrus atque Iacobus, Ioanne summo ciue geniti sæpe in senatu libero Romanoque ore loquentes ab eo grauissimis in rebus sententia dissentirent, vt priuati nominis sui decus, & totius familie clientelas tuerentur, aduersus eum Pontificem qui Christianæ equitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quod ita firmando imperio expedire videretur, Gibellinorum acerbissimus hostis extitisset. Itaque Bonifacius dicto non audientes, secedentesque in paterna oppida ad Præneste, hostes iudicat: in eos anathematis tela contorquet: purpurei galeri honore spoliat: cæterosque eius familie proceres aqua & igni interdicat, & quod ea religionis arma tanquam ab iniurioso factiosoque Pontifice profecta, contemnerentur, conflato valido exercitu eos iusto bello persequitur. Cardinales maturè fuga se eripiunt, è duobus verò patruis Stephanus Petrarchæ carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum Regem confugit: alter hic de quo loquimur SARRA in Ardeatinis syluis erepta spe fugæ se occultat. Oppida autem septem, Prænesteque in primis, & sub Algido Columna expugnantur, inexorabilique Pontificis rabie flammis absumuntur

muntur. Nec eadem iracundia Vrbaniſ Columnenſium domibus pepercit, quæ ſunt ſub Quirinali & in via Lata: ſic vt eorum etiam Turres in Foro Romano perfoſſæ deformatæque ſint. Errabat in nemore Sarra veſtigia hominum deuigans, agreſtibusq; pomis veſcebatur, quum magno caſu à prædonibus Maſſilienſium qui biremes aquandi cauſa, ad Antiatē litus appulerant, interceptus eſt: catenatuſque in tranſtro ad remum adigitur, & poſt duriffimos maritimi curſus errores Maſſiliam eſt deuectus. Is inopinato oppreſſus infortunio, tanta infracti animi patientia, indignam ærumnoſamque ſeruitutem aliquandiu pertulit, vt nomen ſuum non proderet, & ſe paſcentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpoſitum mentiretur: Archipiratæ ſcilicet auaritiā veritus, à quo ingenti precio Pontifici diuendi & ad ſupplicium tradi facile poſſet. Sub id quoque tempus Bonifacius Philippum Galliæ Regem profano iure inducto pontificiam exiſtimationem in adiudicandis ſacerdotiſ inſolenter offendentem, & impium & Regno indignum iudicarat: concitabatque in eum Albertum Cæſarem & Germanos & Belgas; ad id rerum diſcrimen magnopere tumultuantibus Galliæ populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ conſilio, viri prudentia authoritateque præſtantiffimi: iamque eò ſimultas proceſſerat, vt Pontifex grauiffimorum criminum infamia notatus, ad dicendam cauſam vocandus in concilium, exauthorandusque Chriſtiana ſeueritate cenſeretur. Sed retundendæ ſupèrbie expediſtorem viam monſtrantibus fatiſ Sarra vel exul adinuenit. Is enim quum è portu Maſſilienſi Stephanum fratrem de ſua calamitate docuiſſet, extemplo redemptus ad Regiam contenderat, inſitiſque cum fratre conſiliſ, & cum Rege communicatiſ, accuratè perſuaſerat, vt ad paranda arma in Italiam mitteretur. Muſfactus verò Franceſius nobiliſ eques Florentinus, multis fidelis induſtriæ & bellicæ virtutiſ experimentiſ Regi carus in Etruriam præcederet, molientiſque arma Sarrae pecuniam qua abundè inſtructuſ aduenerat, opportunè ſuppeditaret. Conuenère igitur noctu in oppido Stagia quod erat diſtioniſ Muſfacti in Senenſium finibus Romanæ viæ impoſitum, depromptaque pecunia conductuſ eſt Nogaretuſ Galluſ vir impiger cum ala Gallorum equitum, ex hiſ qui ſtipendia ſub Carolo Valeſio Philippi Regiſ fratre in Italia meruerant. Hac expediſta manu veteraniſ ſuiſ & clientibuſ adiuncta, nocturniſ auſiſque uſuſ itineribuſ Sarra ad opprimendum Bonifacium Anagniam contendit. Aeſtiuabat libenter patrio in ſolo quotanniſ Bonifaciuſ, & quod ei ad voluptatem iocundiſſimum erat, in ipſa etiam paterna domo, metu vacuuſ tenuique ſeptuſ cuſtodia, & tum rumorē fatali ſaſtu contemnens, qui nequaquam ex vano de exulibuſ afferebantur. Nec deſuère neminem timenti, domeſtici hoſteſ, qui ex compoſito perſidiouſe portam aperirent. Diluculo itaque Sarra urbem irrumpit, Galli equiteſ ſui regis nomen ingeminant, Columniſ atrocem clamorem tollunt: Cardinaleſ cum imbelliſ totiuſ aulae comitatuſ repentiſno terrore percuſſi vndique in fugam ſe proripiunt: terribiliſ tumultuſ tota vrbe excitatur: Pontificem hoſtiliſ turba domi obſidet, & pro Benedicte Maledictum, pro Bonifacio Malefacium appellat: & quod Cæleſtinum occiderit, truculentuſ

vocibus ad supplicium deposcit. At ille quanquam supremo metu dolore-
 que perculsus, seipsum tamen præsentî animo non deserit, constantique vul-
 tu Pontificatus insignia deposcit, aurataq; in sella irrupentes expectat, ad-
 eoque se cum sacro cultu, tum maiestate oris venerabilem præbet, vt mira-
 bundus Sarra vel iusta ira turgidus, interneciûoque incensus odio, à conta-
 ctu manus abstineret. Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem insultanti
 similis, ita acerbè in eum est inuectus, vt se cum in catenis ad Lugdunense
 concilium perducturum minaretur, vt ibi arrogantie pœnas daret, qui Chri-
 stianissimum Regem summa iniuria lacepsisset. Ceterum direpta domo eum
 non multo post arctè custoditum Sarra Romam perduxit: vbi intra pau-
 cos dies ex dolore animi actus in furorem, inusitataque inflammatus rabie
 excessit è vita. Illatus autem est sepulchro marmoreo ab se condito iuxta por-
 tam Argenteam Basilicæ Petri. Ingens enim ei viuo omnis honoris & glo-
 riæ cupido, & sumptuosa quidem fuerat ornatissimi sepulchri cura: in quo
 mitrata eius effigies supra aram sculpta marmore & tessellato opere picta
 spectatur. Benedictus autem eius nominis Vndecimus in defuncti locum
 successus est, qui Sarram & Nogaretum tanquam detestandi facinoris no-
 ta conspersos exilio mulctauit. Sed Sarra vel iterum exul nominis fama cla-
 rus, & pulcherrimi facti conscientia felix fuit, quum multum antequam pla-
 ne senex apud Præneste fato concederet, Petrum & Iacobum Cardinales
 Senatorio ordini restitutos, & Cælestinum grauissimo atque æterno Boni-
 faciî probro inter diuos relatum viderit. Formam Sarræ in vetere tabula pi-
 ctam exceptamque per manus à maioribus & religiosè custoditam, Mar-
 tius Columna nobis ostendit, vt ex ea æmulante pictore, exemplum exactæ
 similitudinis duceretur.

PARTHENII PARAVICINI.

*Hos ne animos pulsi Reges seuæque securis
 Gloria & imbuti natorum sanguine fasces,
 Aeternumque decus, Brutique vltoris honores
 Hunc acuerè tuo tam cæcum in corde furorem?
 Vt dirum vsque adeò in facinus crudeliâque orsa
 Irrueres præceps? prob te non perculit horror
 Attonitum? non maiestas veneranda vel ipsis
 Cælicolis, illa & triplici redimita corona
 Infula, tam fœdis tremefactum absterruit ausis?
 Si qua tamen scelere immuni atque è crimine tanto
 Surgere fama potest, illud te forte leuabit
 Inuidia, quod non Regni vesana cupido,
 Sed patriæ pietas, ad factum hoc impulit atrox,
 Pro re Romana, pro libertate tuorum.*

Vguccio Fagiolanus.

FORTUNA per se inconstans & sæpe ludibunda, in at-
 tollendo premendoque VGVCCIONE Fagiolano mi-
 rabiles ludos fecit. Is Massa Trebaria Togata Gallia o-
 riundus, in eo Apennini tractu qui ad Aretinas alpes ex-
 tenditur, quum nobiles agrestesque familiae ob factiones
 inter se contenderent, apud Gibellinos per totam ferè æ-
 tatem arma tractavit, insigni quidem cum laude, quod per cædes, incen-
 dia, vastationesque pagorum, ubique violentus & maxime pugna-
 enitisset. Nam robusto ingentique corpore firmissimus, validisque ideo &
 pregrandibus vtens armis, sicuti ingenio vigilantissimo acutoque maxime pre-
 stabat, ita ante alios aspera audacter aggredi, & pugnam impigre ciere erat
 solitus: vsque adeo enim in omni discrimine & ferox & pertinax, vt qua-

dam in pugna ad Cæronium pagum à suis desertus, & ab hostibus prope circumuentus, quum sese fortiter reciperet, vulnerato altero crure, & colli sa vehementer galea, in oblongo pedestri scuto quatuor tragulas, & tredecim veruta ex minoribus balistis infixæ ad suos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum Guelphisque terribilem Tarlati Aretij principes oppugnati à Florentinis liberali stipendio conduxerunt, cuius ductu secundis aliquot prælijs hostes ita repressi sunt, vt agro excedere cogentur. Sub id verò tempus quo Henricus Cæsar frustra obsessa Florentia ad Bonconuentum fato celsit, Pisani Cæsare ciuitatis patrono defensoreque orbati, quòd Lucenses infesta arma intulissent, neminem Vguccione gerendo bello potiorum rati, eum qui copijs præfesset ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Pisani quòd veteranorum militem, & Germanorum alas adduxerat, ita sunt confirmati, vt latè summotis hostibus, non modò amissa paulò antè oppida reciperent, sed expugnatis etiam aliquot castellis ad portas vsque Lucensium delicias popularentur. Itaque exultans victoria Pisanus, nec studio suo modum imponens, ne parum gratus in referenda gratia videatur, Vguccionem ex duce dominum creat, honesto quidem merito, nisi vir immodicus ex moderato dominatu scquam tyrannidem inuexisset. Cuncta enim sibi licere fortunisque omnium pro libidine sibi vtendum ratus, ante omnia Boncontem summæ nobilitatis patritium, nec immemorem pristinæ libertatis, ideoque nefarijs decretis aduersari ausum interficit, alios spiritu opibusque valentes detrudit in carcerem, multoque plures exutos bonis proscribit. Hoc terrore ciuitati illato, auctisque viribus Lucenses intestino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum, qui Lucensibus copijs præerat, tumultuario prælio profligat, factiosorumque prodicione adiutus in urbem irrumpit, cæde, luctu, terrore, cuncta complentur, nec sacrosanctis templorum thesauris Germanus miles parcit, pulsisque Guelphis, Gibellini qui diu exularant, patria potiuntur. In his eminebat Castruccijs animi magnitudine armorumque peritia, antiquis ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Lucæ princeps effectus Guelphis omnibus Florentinisque præsertim terrori esse cœpit, quòd eo duce Gibellini ab Henrici morte deiectione spe, debilitatique viribus animos rursus attollere viderentur. Itaque Florentini sociorum Robertique regis auxilia in vnum cogunt. Vguccionem occupandi Pistorij auidum & Montecatini oppidum magno apparatu oppugnantem, collatis castris adoriuntur. Ille belli peritus loci & temporis occasionem excipit, editoque memorabili prælio, victor hostium castris potitur. Eius diei cædem vsque adeo latam scriptores tradunt, vt Nebulam fluuium cadaueribus stratum longè cruento alueo decurrisse affirmant. Ea insigni victoria Vguccio non multum lætatus est, nam in ea Franciscum ex filijs natu maiorem, summæ spei iuuenem amisit, & Luchinus Vicecomes qui Magni Matthæi patris auxilijs præerat, Castruccijsque grauius sauciati sunt. Dux verò hostium Petrus cognomento Tempesta, Roberti regis frater in flumine perijt, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadauera repertus est. Hęc est illa infausta Guelphis pugna, propter quam Florentiæ, Bononię, Senis, Perusię atq; Neapoli, ex luctu amissorum

anifforum ciuium populus vestem mutauit. Hac victoria subnixus Vgucio, vt Nerio filio Lucę principatum confirmaret, suspicacis tyranni more, Castruccium gratia autoritateque pollentem tanquam Nerij æmulum tollere constituit: Ita compositis insidijs eum Nerius ad cœnam vocat, & nil tale veritum comprehendit, reumque mox homicidij factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti viri supplicium descendere audet, indignantis & frementis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandę necis auidus, cum militari præsidio Lucam aduolat. Tum verò Pisani tyranno discedente arma corripiunt, Vguccionis familiam trucidant, domumque diripiunt, ac eo impetu vrbis portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio maturè instructis mensis pransurus discubuerat, quum Pisis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo fecius tanquam primo nuncio parum credens, nihil se commouet, & vti erat cibi capacissimus, & maximè vorax, per singulas tempestiui eius conuiuij dapes vsque ad bellaria conuesci pergit, eo quidem atrocis animi decreto, vt remotis demum mensis Castruccium securi percuti iuberet, atque inde Pisas ad seditiosos opprimendos properanti agmine reuertetetur. Sed quum à secundis mox tertijsque nuncijs increbrescente fama, Pisis res perditas esse, ciuitatemque miro consensu rebellasse renunciaretur: Lucenses ad tanti exempli nomen, pari studio recuperandę libertatis, liberandique Castruccij ad arma concitantur. Carcerem refringunt: vinctum adhuc compedibus Castruccium educunt, & quod eius fato debebatur, principem ciuitatis salutant. Tum verò Vguccio, quanquam aliàs egregiè fortis duplici malo circumuentus animum despondet, & cum prætorianorum satellitum manu, incertus an Pisas contenderet, desperatis rebus vrbe profugit, nec vsquam ex ea fugę deformitate prius constitit, quàm à Spineta Malespina Gibellino ad Fossas nouas, quæ Papirianæ olim fuerunt, supra Marcram annem receptus est. Ibi labore fessus & dolore propè exanimatus paululum se recreauit, atque inde quum atrociora à persequentibus sibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam est profectus. Ea enim tempestate Scaligeri domus exulum omnium insigniumque virorum liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem summo in honore Vguccio, spectabaturque procerus & ventricosus senex tyrannico vultu ferociam retinens, tanquam admirabile insolentis Fortunę documentum, quum paulò antè rerum bello gestarum fama illustris, semihorę momento geminati principatus fastigio præceps datus, & miserabilis & ridendus euasisset. Ad eam enim calamitatem Fortuna immitis id quoque adiecerat, vt contemptus, mordacibus dicterijs incesseretur: Vt tum accidit quum in conuiuio Canis de edacibus illato sermone loqueretur, & Vguccio se iuuenem quaternos a tiles capos, & totidem perdices, affos item hædi clunes, & elixum vitulæ infarctum pectus, præter falsamenta, recta in cœna exedere solitum narraret, Petrus Nauus è conuiuio vir falsus: non est inquit, Vguccio cur hæc à te iuvene comesta multum admiremur, postquam senex, nec planè dentibus instructus, duas vrbes integras vno prandio absumpseris. Erat enim fama Vguccionem, si ab inchoato prandio temperasset, satis in tempore ad sedanda nascentis tumultus initia Pisas regredi, & vtranque vrbe[m] sibi incolumem seruare

potuisse. Sub id verò tempus quo Canis comparato exercitu Patauium obsidebat, quum Vguccio dux vetus eo bello mirificam operam nauaret, ad paludes Medoaci amnis correptus morbo, Veronamque delatus, excessit è vita, non omnino miser, quòd vel Vicario nomine militari imperio honestatus, splendidissimam funeris & sepulchri pompam retulerit. Effigies eius equestris adstante ei Castruccio & falconem ad aucupium leua gestante, Pisis in sepulchro cui Camposancto nomen est, preciosis ex vero picta coloribus conspicitur.

ANGELI PEROTTI Camertis.

*Quem latis humeris, quem lato pectore spectas,
 Quem Martem dicas ore referre truci:
 Ille olim emergens obscuro ac paupere tecto
 Militie primùm munera dura tulit:
 Fortibus inde ausis Fortunaque auspice: summum
 Littoris Etrusci est vectus ad imperium.
 Illum eadem geminas vrbes ditione tenentem
 Præcipientem subito Sors inopina dedit.
 Scilicet haud quenquam dubie fas fidere Sorti,
 Quando ea, Regna vno datque adimitque die.*

Castruccius Castracanis.

DOST conuulsas, secordia Græcorum Cæsarum, Romani imperij opes, quum Gothorum impotentes impetus nemo tulisset: egregiæque artes & literæ cum Vrbe rerum domina concidissent, disciplinam militarem interiisse constat, qua vna coaluerat imperium & sese ad omnes gentes perpetuis victorijs extenderat. Nam per mille ferme annos, quibus Italia externis gentibus seruiuit, multitudine potius, inconditisque viribus, quàm ingenio & ratione certabatur, quando omnia diuersis Barbarorum irruptionibus terribili motu quaterentur. Sed ita Populi Romani fortuna demum tulit, vt bellicæ artis decus non diu modo neglectum, sed planè sepultum, à nouo homine tanquam ab inferis excitaretur. Is fuit Castruccius Castracanis ex Antelminella nobili familia Lucensis ciuis, qui ex mercatoris institore miles, ex milite dux insignis factus, pertinaci virtute ad principatum contendit, nusquam eius vestigia vadentis ad præclarum decus fallente Fortuna. Adolescens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ factionis nomen patria pulsus & breui apud Anconam parentibus orbatus, in Galliam vteriore eam animi decreto transiuit, vt alieno sub cælo Fortunæ vim experiretur. Quum aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucensem subsedisset, equo, veste, viatico, honeste adiutus in Britanniam ad Aldericum gentilem propinquum suum, Londini ex mercatura diuitijs affluentem, traiecit. Is iuuenem decore formæ,
 morum

morum elegantia. & corporis dignitate præstantem, non modò benignè complexus est, sed eum non multò post Odoardo regi, parvæ pilæ lusu oblectari solito insinuavit. Erat enim Castruccius in eo ludo vsque adeo

habilis & mirus, vt nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo regi iocundissimus euaderet. Sed id totum quod à benevolentissimo rege promereri posse sperabat, inopinatæ fortis casus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione, à superbo quodam Regulo alapam sustulisset, contineri non potuit, quin vel spectante rege contumeliam districto pugione, percussoreque traiecto vindicaret: Eo felici euentu, vt statim seminudus scapham insiliret, & per Tamesim amnem imminentium manus effugiens, in Belgicam oram adueheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros quibus Britanni se consociarant: apud Philippum autem Galliarum regem secunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italia quingentorum equitum ornatissimam alam, & peditum veteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Castruccius ordines duxit, tantaq; vigilantia, consilio, & vi corporis nomen optimi ducis promeruit, ut eo

bello consentientis famæ nomine esset clarissimus & à Gallis scriptoribus postea celebraretur. Verùm confectis bellis, à Philippo opimis excultus muneribus redijt in Italiam, armis & equis optimè instructus, destinatam sibi fato repetendæ patriæ occasionem quærens. Euaserat tum Pisis princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucensibus bello contendebat. Huic igitur parante aditum Fortuna adhæsit, ab eoque post debellatos Lucenses, & fractas ciuitatis opes, patriæ restituitur: ea tamen sorte, vt qui virtute inter ciues princeps erat ad summum dignitatis gradum tacitè atque ægrè prorsus aspiraret. Nam Vguccio Nerium filium prætorix potestatis simulatione dictatorem Lucæ præfecerat: vt pote qui post cladem ad Montecatinum Guelphis illatam, & ferox & validus Pistorium & Volaterras, Pisis, Lucæque finitimas vrbes, occupandas animo agitaret: vt principatus in Etruria viribus potens contra Florentinos conderetur. Hoc innixus consilio Castruccium confirmata authoritate & populari gratia Lucæ præpotentem, ideoque formidatum, tollere constituit. Verùm Fortuna (vt in Vgucione diximus) alternis suo more lulibus iocabunda, ita Castruccium è summo turpissimæ necis periculo eripuit, vt miserum ex damnato & seua securi propè percusso, ad vrbes dominatum admirabili sorte proueretur, & diri obiter infortunij grauis ictus ad Vgucionem verteretur. Suscepto in patria dominatu atque inde vrbe Pistorio in potestatem redacta, statim se Gibellinæ factionis principem professus, ideoque in omnem rerum occasionem aduersus Guelphos expedita arma conuertens, ita Fortunam innatæ crescentique virtuti suæ, bonis & malis artibus conciliauit: vt nemo eo domi consultior princeps, nemo dux in castris exactæ discipline præceptis instructior in Italia censeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scaligero Veronense, Passarinoque Mantuano, qui Cesarum partes in Italia tuebantur. Contra autem Florentini cum Romano pontifice Robertoque rege consociatis viribus; grauissima bella in Insubribus, in Liguria, in Bononiensi, & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diuturnæque contentionis is exitus fuit, vt Guelphi ad Altopassum memorabili pugna vincerentur, victoresque inde Castruccius atque Actius Vicecomes, ad Florentiæ statim portas vsque, infesta populatione percurrerent. Fuit ea clades si cæforum numerum spectes. Montecatinensi aliquanto minor, sed fortissimarum gentium externorumque ducum captiuitate nobilior. Inusitati enim spectaculi celeberrimum ab ea victoria triumphum Castruccius duxit, tanto rerum omnium ordine apparatuque, vt priscorum temporum, & Romanæ superbix felicitatem æmulatus, è tota Italia splendidissimi quique ad tantæ famæ spectaculum liberaliter inuitati Lucam confluerent. Inuectus est vrbes quadriiugo curru in Trabea laureatus, antecedeabant agrestes gregarijque milites nudo capite nudisque pedibus incertam libertatis spem præferentes: sequebatur Carrociū hostilis prætorij insigne, bubalis prætextatis tractum, in quo antenna præalto in malo suspensa vexillum populi Florentini inuersum expandens, superstante campani æris tintinabulo maximè sonoro: sed cui ad ignominiam victores, vt mutum esset, ferream linguam detraxerant. Exinde vero Guelpharum partium vexilla Draco scilicet aquilæ vnguibus constrictus, lili-

umque

umque ingens puniceum, aureaque item lilia ciano in campo, & rubentia Roberti regis rastrella inuersis hastis solum verrentia trahebantur. Succedebant ductores ordinum hostilium, praefectique equitum; sed hi sine calcaribus, illi sine gladijs discincti. His coniunctum erat nobile militarium equorum agmen, armigeris pueris cristatas casides, versicolorisque lacinias captorum aut occisorum hostium gestantibus. Sed ante alios tres grauisissimi viri Florentinorum Legati & secundum eos traducti duces supraque caeteros maxime conspicui Gulielmus Narseius Gallorum, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atque ipse demum cum adolescente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hispanorum procerum turmam calamitatis consortem trahens, ita pompam tristi aspectu, & suis insignibus nobilitabant; vt multis ex eo praecipitis Fortunae ludo lachrymae manarent. Dum eo modo Castruccius virtutis & gloriae suae meritum fructum ferret, Florentini sociique eorum Pontifex & Robertus, nihil vel a tanta clade demissis animis vel attritis opibus, bellum priore vehementius repararunt, vsque adeo ardenti vel infano Florentinorum studio, vt pro tuenda libertate externum sibi dominum Roberti regis filium recipere minimè recusarint. Huius aduentus quod amplissimum equitatum in Etruriam adduxerat, ita afflictas spes Florentiae erexit, Gibellinosque conterruit, vt Castruccio & Galeacio Insubrum principe praecipuis authoribus, Ludouicus Bauarus Caesar designatus in Italiam accerferetur: qui insigni autoritate potentiaque partium opes confirmaret. Sed vir rapaci ferroque ingenio nullo pudore inita consilia preuertens, vbi per amplis exultus muneribus Mediolani ferreo diademate coronatus est; ex defensore patronoque crudelis oppugnator, & truculentus hostis euasit; quum Galeacium fratresque eius tantae dignitatis principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde vero expilata ciuitate, quam liberam reliquisse videri volebat, Lucam profectus Pisanos obsedit, quod portas ingressuro clausissent, & ab vrbe auari saeuique hominis pestem auerterent. Sed Pisanæ consternationis is exitus fuit, vt Castruccio copias, pecuniam, com meatus ad id bellum conferente, & diuersis castris citra Auferim amnem positus, Pisani multis exuti oppidis Caesari portas aperirent, & praegrandi pecunia mulctarentur. Ab hoc insigni studio apprimeque forti & fideli opera Castruccius a Caesare Lucensium & Lunensium dux est appellatus; praetulitque demum decora insignia & ornamenta nouae dignitatis, atque inde Pisanos recenti factionum aestu iactatos, nec idem in Republica sentientes varijs occultae largitionis artificijs aggressus, ita eorum decuriones circumegit, vt fauente Caesare nec abnuente populo ciuitatis princeps saluaretur. Ludouico autem Romam contendenti, ad id solenne officium suscipiendi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & sagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in urbem nonis Ianuarijs recepto, insigni; demum studio Sarræ Columnæ, Iacobi; Sabelli ad Vaticani templum coronato, creatus est Pseudopontifex Petrus Corbarius, vt Diadema Romani imperij saluis auspicijs traditum atq; susceptum videri posset. Id enim vnum Caesar contendebat, vt Ioannis legitimi Pontificis autho-

ritas, tanquam omni iure existimationeq; spoliati, in vrbe aboleretur, imperatq; & exacto vndiq; auro aduersus Robertum regem Guelphorum tuentem partes, graue bellum pararet. His comparandis rebus intentum Gibellini proceres Sabellus, & Sarra, ipseque ante alios Castrucius vehementer orabant, vt Vicecomites Regulos importunè principatu fortunisq; deiectos custodia educere vellet, neq; diutius Guelphos eorum calamitate lætari pateretur. Verùm Cæsar dum in explicando consilio, vti rerum imperitis plerunq; accidit, & durus & pertinax, neq; id concedit, neq; omnino negat; vt inanis constantiæ nomen paret, amicorum omnium animos grauius offendit. Interea Castrucium tot accumulatis honoribus clarum & cuncta prope apud Cæsarem præstanti ingenio administrantem, atrox ab Etruria nuncius magnopere perturbauit. Is mari delatus afferebat Pistorium Guelphorum proditione in Florētīnorum potestatem deuenisse; delectum fuisse præsidium, sed adolescentes filios magno ausu euasisse incolumes, quum à præsidio acerrimè repugnanti, vsq; ad lucem nocturno prælio certaretur. Itaq; subiratus Cæsari qui maiore Guelphorum quam Gibellinorum emolumento in Italiam venisset, comœatu vix impetrato Pisas per Aureliam viam magnis itineribus contendit; tanta celeritate, vt Umbrone fluuio fortè à pluuiâ prætumido transitū morante, dum male fidum alueum properè tentaret, penè mergeretur, & cum paucissimis equitibus inexpectatus portas intraret. Ea celeritate Pisanos quòd essent ambigua voluntate repentè oppressos, & præsentis principis vim, & subsequenti præsidij robora timentes in fide continuit, confirmatoq; dominatu, ac imperata pecunia, quantas potuit copias, accitis vndique auxilijs coegit, & ad obsidendum Pistorium est profectus. Florentini Simonem Tosam militaris industriæ ciuem, præsidio vrbisq; præfecerant, nouas munitiones veteribus adiecerant, singulariq; diligentia ædificatis ligneis propugnaculis, murum omni telorum genere compleuerant. At Castrucius priusquam succidi frumenta possent, inclusos obsidere constituit, quòd non magnam comœatus copiam vix per duos menses suffecturam intus paratam esse didicerat. Itaq; inusitata eo seculo belli ratione, duplici vallo dupliciq; fossa vrbem circumuallare pergit, vt omnè vel erumpendi vel importandi comœatus hosti spem præcideret. Erexerat in vtraq; munitione ligneas turres maioribus balistis & catapultis instructas; suburbanī agri arbores succiderat, vt aduentantibus Florentinis ad opem ferendam inaccessa pediti atq; equiti munimenta obijcerentur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes, à Cæsare post Castrucij discessum certa cōditione carcere emissus. Is ingentium præliorum victor peritissimi ducis nomen assecutus amicissimo principi, & præclaro suæ libertatis authori eo bello operam præstabat, quū interiores munitiones defendendas suscepisset, Castrucius in exterioribus versabatur. Nam fama erat Florentinos ad soluendam obsidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex Pontificijs copijs, quæ è Bononia submittente Legato in Etruriam descenderant, cæterisq; fœderatis ciuitatibus quæ publicæ Guelphorum causæ nunquam antea defuissent. Præerat omnibus Philippus Sanguinettus Gallus, cuius opera Pistorium noctu captum fuerat. Censebantur autem sub eius signis ad tria millia galeatorum equitum, & ad

triginta millia peditum. Sed Philippo in conspectum se dante, nec tamen subire aggeres auso, Castruccius nihil se commouit, & per Galeacium erumpentes hostes multis illatis vulneribus retrò in urbem compulit. Itaque Philippus tantos aggeres, tantique artificij, & nouæ disciplinæ munitiones admiratus, frustra ad pugnam Castruccium magnis tubarum clangoribus compellans, alio quàm statuerat suscepto consilio, castra inde mouit in Pisanum & Lucensem agrum populabundus ire pergens, vt hostis rerum suarum calamitate & villarum incendijs permotus, incepto abscedere, sua tueri, & viribus inferior prælio decertare cogeretur. Sed ille tot detrimenta, quanquam suis luctuosa contemnens, in obsidione constantissimè permansit. Nec multo post Simon Tosa desperatis auxilijs, vti erat ad extremam commeatu inopiam redactus, ea conditione post tres menses deditioem fecit; vt cum præsidio incolumis emitteretur: magna quidè cum ignominia tanti exercitus, & singulari Castruccij gloria, qui eo bello priscorum Romanorum magnitudinem, & bellicæ rationis ingenia diligenter æmulatus, tantarum virium impetum elusisset. Sed quum supremo inusitate virtutis opere edito, ac ob id incredibili affectus lætitia, ad triumphum Lucam reuerteretur, pestilens eum inuasit morbus, & paucissimis diebus eripuit, pari fato præeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cœli inclementia correptus, ad Pisciariam oppidum à vita migrarat. Italorum enim omnium duo maximi duces, ætate, forma & magnitudine animi pares, ita corpora atque animos in hisdem castris longo & pertinaci labore defatigarant, vt in magnis Augusti mensis feruoribus, cuncta ad accersendam valetudinem incommoda perpessi, victoriæ decus ante salutem posuisse censerentur. Moriens Henricum filium testamento imperij reliquit hæredem, quod nequaquam paternis artibus postea tutatus est. Pater enim admirabili nature munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamq; præsentis ingenij vim, & certum infinitæ prudentiæ robur, ad condendum principatum attulerat. Quarum virtutum imbecillus adolescens vertente se Fortuna æmulus esse non potuit. Pater quoq; (quod difficillimum fuit) vitia insolentis auaritiæ & efferæ crudelitatis, aut congenita tyrannidis, aut necessitate inducta, vsq; adeo liberalitate, magnificentia operum, eloquētia, & multa religionis simulatione temperabat, vt optimo principi quàm impotenti domino propior atq; similior haberetur. Castruccij effigies (vt in Vguccione diximus) Pisis elegantissimè picta conspicitur. cui similem ex candido marmore nobis ostēdit Nicolaus Tegrinius Lucensis patritius, à quo Castruccij vita Latine atq; integerrimè scripta, ac impressa extat; vt hinc quoq; liuorem & petulantiam Nicolai Machiaueli magnopere detestemur; qui dum commentitiam Castruccij tanquam patriæ suæ hostis, extra rerum fidem impudenti libidine vitam describeret; reliquæ quoque historiæ dignitatem improbè defœdauit.

GABRIELIS FAERNI CREMONENSIS.

*Qui iam obsoletam bellicæ artis gloriam
Castruccius Lucensium dux, Italis
Restituit, & pro factione Cæsarum
Etruriam quatefecit armorum sono:
Nunc hic quiescit paruus è tanto duce
Puluis, cinisque, & nudula vmbra mortui.*

Canis Scaliger.

INTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuere oriundi è Vindelicia CANIS superior bellica virtute clarissimus constanti merito Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis statura, quæ vix in eo erat mediocris, sed à magnitudine inuicti liberalisque animi, & perpetuò illustri vitæ splendore, quo vel opulentissimos eius ætatis principes antecessit. Canis autem nomine non latratu insigne animal, sed Tartarorum lingua Imperator exprimitur. Ea siquidem tempestate Sacro bello spectatæ virtutis proceres Barbarorum captorum, aut ab se occisorum nomina ad testimonium honestissimæ laudis desumebant; quippe qui Gothifredum Bolonium, aut maximos postea Europæ Reges æmulatione gloriæ in Syriam transfretantes secuti sunt, nullum omnino opimius & speciosius trophæum referri domum posse arbitrabantur, quàm vt impiorum hostium nomina, ad perenne decus familijs suis insererent; sicuti in Vitecomitum

cecomitum & Turrianorum domo vsurpatum videmus, quum sapius Sulthani, Mustæ, Cassoni, Amurathis, & in foeminis quoque Antiochiæ nomina repetantur. Canis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatione, iustitia, humanitate, tantoque exactæ disciplinæ ordine, cum domi, tum militiæ exercuit; vt gratia, authoritate, clientelis & apparatu armorum pollens, suo prorsus nomine & maiore imperio dignus haberetur; vtpote qui admirabili iudicio clementiam & seueritatem procul ab inuidia atque odio commiscere, sine fuce pietatem colere, comitatem sine dedecore, sine fastu dignitatem tueri consueisset. Eum enim recti constantisque animi habitum ad expeditam commutationem vtî oporteret, ita paratam & habilem præferebat, vt domi remisso ad lenitatem ingenio semper placatus, in castris autem elato, feroci, acerbo in puniendis præsertim militum delictis, inexorabilis & ferè sæuus euaderet. Quibus institutis & moribus, neque domi coniurationes intestinaque mala, neque in castris seditiones militum, aut aduersos nomini suo rumores sensit. Sæpissimè prælio victor, semel tantum aduersæ pugnæ euentum expertus est; quum graui & diuturna obsidione Patauinos premeret, & insægnem eius stationem Illyrii & Norici equites, qui Patauinis auxilio venerat, subita eruptione facta, oppressis & fugatis custodibus in castra penetrassent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè resistens atque dimicans, vulneratus & equo deturbatus, maximum vitæ adiit discrimen; sic vt cum prætorianæ turnæ magna vi depulsis hostibus vix seruarent. Tanto accepto incommodo custodia cohortem, quæ irruente hoste trepidè locum deseruerat, exutam armis ignominiaque notatam præfecto capitali pœna damnato, integram dimisit. Nec multo post renouato bello Patauini magnis affecti detrimentis, pertinacissimeque machinis oppugnati, ad clementiæ famam victori se dederunt. Tanta vrbe in potestatem redacta, & Vicentinis ditioni suæ adiectis, ad opulentius & maius imperium aspirans, in spem venit occupandæ Brixia, quod ea vrbs cruentis factionibus laboraret; potiundi que inde Mediolanensis imperij, quum Ludouicus Bauarus Cæsar, tum fortè Galeacium Vicecomitem nihil tale veritum custodia tradidisset. Erat enim Cæsar auri cupidissimus, ideoque paratus ad omne venalis ingenij facinus obcundum. Hunc Canis, officij atque honoris causa Mediolani ferrei diadematis insignia suscipientem, cum nobilissima ala equitum fuerat comitatus, consiliariosque eius opulentis muneribus & presenti pecunia sibi conciliarat. Sed vtrobi que conatus successu caruit, Cæsare scilicet in Etruriam profecto, & Brixianis prospero ad Benacum nauali & terrestri prælio, libertatem suam egregiè tuentibus. Mutato itaque consilio Canis ad expugnandum Taruisium se conuertit, cupiditate proferendi imperij Actiolinum æmulatus; nisi diuersissima progressus via pro immanitate atque perfidia, pietatem & fidem; pro sæuitia lenitatem, ac in omni re cum publica, tum priuata, honestissimi decoris nomen pro turpissima & execrabili fama tot scelerum ostendisset. At Taruisini asperrimo fatigati bello quum auxilia desperarent, affecte eneruataque libertati, quam difficillimè tueri poterant, potentem armis & consilio clementique laude illustrem dominum prætulerunt. Sed Canis victor accessione opportunaë vrbis diu lætari non po-

tuit;concepto enim supremo morbo,quòd armatus & æstuans ex frigidissimo fonte auidius bibisset,Iulio mense non planè senex excessit è vita,celebranteq; funus toto exercitu è Taruisio Veronam delatus est,quem postmodum Mastinus fratris filius ac imperij heres,marmoreo sepulchro quod visitur honestauit. Regiam Canis cunctis hospitibus qui ingenio valerent,hisque præsertim qui domo pulsi ab infesta Fortuna iactarentur,liberale atque illustre domicilium fuisse scriptores tradunt:& ante alios Gazadius è Regiolepidi,qui vti erat eius familiaris adeò distinctè totius hospitalis disciplinæ rationes,diuerforumque cœnaculorum & cubilium sumptus institutaque ornamenta descripsit,vt peculiarem dispensatorum cultum,& variorum ministrorum officia,titulosque singulis ianuis præscriptos,& argumenta vtriusque Fortunæ,auleis & picturis expressa persequeretur. Diuersæ siquidem ædium partes conditione dispari oblatos hospites sic accipiebant,vt magnanimos & victores triumphis;exules bonæ spei;profugos securæ confidentiæ;Poetas musarum umbraculis;præcellentes artifices Mercurio; sacratos verò concionatores terrestri Paradiso assignaret. Hæc autem tanta diligentia,iocunditate,nitoreque administrabantur;vt cuncta aptissimè ad genium hospitem responderent. Nam præter Musicos concentus,festiui etiam fanniones,& plani,& non insulsi moriones,alterna varietate cœnacula circuibant. Ipse quoque interdum quos committere volebat,gravi iocundoque delectu mensæ suæ adhibere erat solitus,in quibus sæpius erat Danthes exul,eruditi quidem, sed nimis aculeati sermonis libertate admirabilis potius quàm iocundus,& Vguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus,quem summo in honore habebat;quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in litus eiectæ admirandum cadauer præ se ferret. Nihil enim Canis in hac vita nobiliter atque beatius esse prædicabat,quàm inuictò animo suæ pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire,perpetuisque beneficentiæ & liberalitatis operibus,insitæ virtutis famam extendisse. Eius imaginem in tabula egregiè pictam,Achillinus Bononiensis rerum antiquarum studiosus,viris elegantibus ostendit.

A D A M I F V M A N I.

Scaliger,anne tua isthac Canis inclyte imago est?

O cari capitis,cara mihi effigies.

Illène tu profugis quondam qui vatibus vnus

Portus eras,arx,spes,præsidium,columen?

Gaude Heros rediuiue,heros bellique,domique

Illustris,iuncto viribus ingenio.

Ecce tibi vt veteres Iouius renouauit honores,

En te vt honoratis iunxit imaginibus,

Maeste tuum tersa nitidum rubigine nomen

Factum,iam poterit nulla abolere dies.

PAVLI IOVII EPI
SCOPI NVCKERINI IN SECVNDVM
LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

P R A E F A T I O

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

SECUNDVS Hic liber Elogiorum meorum nominatuo dicatus Magnanime COSME, vt instituti ordinis series postulat, rectè & appositè initium cepit à Roberto Neapolitano rege. Eius namque optimi Regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iocundissima esse debet. Nam amore quodam mirifico, & partium studio incredibili Florentino nomini coniunctissimus fuit; vtpote qui ciuitatem aduersus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimisque belli & pacis artibus exornarit; tanta gratissimi populi propensione, vt abdicato libertatis nomine, eò & Carolo filio dominatum Etruriæ deferret; quoniam ea clementia, moderatione, atque iustitia summi imperij potestate vsurus existimabatur, vt minimè dispuderet, eum in libera patria dominum appellare venerarique; sub quo vera libertas reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atque opulentiam ciuium pararetur. Hac eadem benigni & longè æquissimi principatus iura, in te hodie ciues agnoscunt; eoque præclarior atque felicius, quòd pro externæ stirpis Rege, te eundem & perhumanum ciuem, & sanctissimum principem intuentur. Sed hunc profectò Regem, quem dissimulanter æmularis, ita omnibus numeris absolutè refers & effingis, vt augustius etiam excuperes: quando id totum optimarum literarum atque artium decus, quod in eo Rege præclarum spectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorè rem laudem complectaris. Vale.

ELOGIORVM LI-

BER SECVNDVS.

Robertus Neap. rex.

IN ROBERTO Neapolitano Rege bellici spiritus indefessa vis, quæ in Carolo auo summa fuisse traditur, plurimum enituit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, sæpeque saeuum & inexorabilem, moderatione, clementia, lenitateque animi, Robertus omnino superauit, quum ille enormi rubenteque naso terribilis, bello captis vel supplicibus nunquam parcere didicisset, essetque adeo in exercenda crudelitate inhumanus & peruicax, vt non modo Manfredi regi ad Beneuentum acie interfecto, supremum funeris & sepulchri honorem, tanquam Pontificis hosti denegarit; sed Conradinum duorum imperatorum

rum

rum sanguine progenitum, dum is regnum, quod suum iure putat, armis repetit; ex aduersa pugna captum, cum regulo Austriæ, in foro securi percussit. Patrem quoque Carolum Robertus pari virtutum temperamento, cum magnitudine animi, tum munificentia & splendore vitæ antecessit; quando & cum continentia, grauitate, & regij cultus ornatu, maiestaque oris supergrederetur. Pater enim per omnem ætatem intemperanter mulierosus, corpore deformi distortoque, cultu adeo breui subductoque vti solebat, vt vix pudenda natesque contegeret, indeque spectantibus moueret risum; quum alioqui magnis virtutibus esset admirabilis. Cæterum Robertus auo patreque illustrior extitit, cum nobilitate ingenij, studio literarum, singularique memoria; tum incomparabili Christianæ pietatis præconio: in hoc Ludouicum Gallia regem maiorem patruum æmulatus, qui in Africa in obsidione Tuneti quum morbo absumptus interisset, inter diuos referri spectatæ sanctitatis ergo promeruit. Hoc certè de Roberto dici potest, neminem ex his qui antea Neapoli regnarint, aut postea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclarioraque exactæ religionis monumenta reliquisse. Non petebat enim ex templis magnificè ab se conditis inanem famam, sed Christianæ virtutis exempla imitanda posteris relinquebat; quanquam ex publicis operibus quæ ciuitatis commoditatem decusque respicerent, laudem non respueret. Vtpote qui munimenta mœnium & tures educere; curare portum, molemque eius proferre; instaurare aquæ ductus; annonæ liberaliter studere; tollere latrocinia; & iustissimi atque sanctissimi regis munia obire esset solitus. Benigni namque amantisque patriæ, quam pecuniosi, populoque prægrauis, & imperiosi regis nomen malebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectandam arbitratur, nisi in ea pietatis atque iustitiæ studium emineret. Gessit perpetuo bellum aduersus Gibellinos, quum authoritatem Romani Pontificis contra infestos Cæsares tueretur, Florentinorumque libertatem enixè defenderet. Ab hoc suscepto studio dum in Etruria prostratas Guelphorum opes erigere conaretur, cruento Montecatinensi prælio Petrum fratrem, duosque item fratrum filios summæ spei iuuenes amisit. In Gallia porro Cisalpina quum Vicecomites Mediolani principes validis vrgeret armis, duplex insigne vulnus accepit; alterum ad Alexandriam, vbi Vgo Baucius equitum magister fusus atque interfectus est; alterum ad Abdum non longè à Mediolano, vbi fractis aduersa acie partium copijs, vexilla regia ducesque cum magno numero insignium equitum in potestatem Galeacij victoris deueniunt. In Liguria verò Genuam acerrimè defendit, quam Marcus Vicecomes obsidendo atque oppugnando propè ad rerum desperationem adduxerat. Eo enim bello quum hostis mœnia perfregisset, vnus ante alios Robertus egregiè dimicans, ita locum tutatus est, vt magno suo periculo & multa cum cæde hostes repulerit. Ludouicum verò Bauarum Cæsarem, qui Nicolaum Pseudopontificem in Iohannis contumeliam Romæ creauerat, terrore præmissi ab Aquila exercitus & vrbi per Latium admoti, Roma excedere coegit. His rebus gestis, Iohannem Pontificem apud Auinionem adiit; initisque fœderibus, tantam consecutus est nominis authoritatem, vt Florentini ab eo

Carolus filium in dominum postularent, & acciperent. Ea enim tempestate Florentini acerrimi hostis Castrucci armis vexabantur. Itaque Carolus optima stipendia accepit, suscepitque liberæ ciuitatis dominatum; tanto Guelphorum studio, vt omnes magistratus ærarijque opes, cunctaque copiæ ad eius authoritatem decreto publico conferrentur. Sed iuuenis eo inuito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria gessit. Illud tantum cum magna nominis sui inuidia admisit, quod Ciccum Asculanum acutissimum philosophum, eundemque Etrusco carmine Empedoclis æmulum; quum magicæ artis peritia famosus, coniuratione cucullatorum hæreseos accusaretur, damnari, & in foro comburi iusserit. Exinde regressus Neapolim morbo surreptus Robertum patrem orbitatis dolore perculsum perpetuis in lacrymis reliquit. Quanquam is mira animi firmitate vnici filij casum ferret, consolatus seipsum numerosa nepotum sobole, & optimarum literarum præsijs; in quibus tantus euasit, vt sibi literas regni possessione cariores esse prædicaret. Fauebat ardentissimè optimorum studiorum professoribus, oblectabaturque amœnioribus Musis, adeo liberaliter, vt Franciscum Petrarcham multis ab se ornatum muneribus, quod Africam nobile (vt ætas illa ferebat) poema, regio iudicio subiecisset; laurea ornare cupiuerit, quam ille postea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obijt Robertus planè senex, quum regnasset annos xxxiii. Visitur eius sepulchrum cum effigie marmorea in templo Diuæ Claræ ab se dicato, cum hoc titulo: *Aspice Robertum multa virtute refertum.*

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Adsitis teneræ Parthenopes decus
 Syrenes, sacer & Pieridum chorus,
 Et Tusca Charites, &
 Flauinumina Tybridis.
 Dum Regem tunica tectum adamantina
 Robertum canimus, Caesaris impij
 Pellentem agmina, vt alto
 Nimbos exiliens Notus.
 Ille ille horrifono barbarus impetu
 Terrarum dominam hanc & superûm domum
 Ferro perdere, & igni
 Tentabat (facinus ferum)
 Ast illum impauido Rex pius agmine
 Sistens indomitæ frena licentiæ
 Iniecit, trepidam urbem, &
 Seruans purpureos patres.
 Quin & præcipiti plenum opus aleæ
 Ciuilesque acies, scissaque Hetruria
 Sedans pectora, dictus
 Dux est, & Patriæ pater.
 Vnde his pro meritis impatiens iugi*

Quæque

*Quæque alte innumeris iura dat vrbibus
 Gens Etrusca, secures
 Nato, atque imperium dedit.
 Salve ô bellipotens, progenies Deûm
 Templâ immania qui marmoribus sacris
 Condis thuricrema, alti
 Aequent quæ iuga Caucafi.
 Tu Pindi auricomum è vertice Apollinem
 Sebethi irrigua ad murmura vitrei
 Ducis Parthenope alma vt
 Discat Pierium melos.
 Cum vatem cythara nobilem eburnea
 Petrarcham, thalamo suscipis aureo,
 Quem mox Delphica laurus
 Cinxit Romuleo in foro.
 Hæc illi, auspice te, munera contulit
 Roma altrix studiorum, & Latium ferox
 Vnde Arnus vaga claro
 Lambit sÿdera vertice.*

CUM hoc Roberto rege, Vicecomites Mediolani principes continen-
 ter bella gesserunt, quum ij pro Gibellinæ factionis dignitate, ille de
 Guelphorum salute atque potentia dimicarent. Horum itaque principum
 veras imagines suo ordine libuit collocare, vt tot formarum varietas sub
 vnum aspectum exposita, iucundiozem spectantibus afferat voluptatem.
 Nullis alijs ex ipsa temporum serie permistis, scilicet vt æstimatione inge-
 niorum, rerumque à singulis gestarum quid Physiognomus ex lineamen-
 tis indicet atque promittat, viri elegantes ex tanta vultuum diuersitate
 coniectando deprehendant. Ob id verò imagines breuissimis elogijs de-
 monstrabuntur: quoniam singulorum vitæ peculiari volumine iam pri-
 dem à nobis perscriptæ editæque sunt. Ab Othone, siquidem qui huius
 imperij fundamenta iecit, vsque ad Philippum, in quo familiæ legitima
 progenies defecit, enarratis rebus gestis expressisque moribus, nihil inter-
 ciso temporum tractu, accuratè descendimus.

Otho Archiepiscopus.

HIC vir præalto ingenio & incredibili constantia ad nullas
 aduersæ infestæque fortunæ contumelias infracti animi
 vigorem vnquam dimisit; quum inimicorum atque ho-
 stium insolentiam longa patientia superaret; sæpeque bel-
 lo victus, & diu exul & inops, vna indomiti animi ma-
 gnitudine spes suas vel maximè prostratas erigeret. Post
 summas autem ærumnas victoriæ compos factus felix videri potuit, quum

aduersarum partium duces bello captos in potestatem redegerit ; & condito atque egregie confirmato in nobilissima ciuitate principatu , Matthæum ab insigni virtute Magni cognomen meritum , numerosa milita-

rium iuuenum prole florentem , successorem reliquerit. Visitur eius imago sumptuosè depicta in magno conclauis Anglerianæ arcis, vbi Decumana victoria de Turrianis parta , picturis adhuc incorruptis expressa hodie spectatur.

I A N I V I T A L I S .

*Magnanimi Heroes Latij armipotenti Othonem
 Illustre sydus Insubrum
 Accipite inter vos cristisque comantibus vmbret
 Augusta cassis tempora ,
 Et dextram diuis operatam armate superbi
 Ensis corrusco fulmine.*

Fortibus

*Fortibus vt Fabijs mixtus, magnisque Camillis
Stet inter alta sydera.
Ille quidem summis decorauit honoribus orbem
Dux fortium fortissimus.*

Matthæus Magnus.

ATTHÆVS cognomento Magnus, summam ingenij grauitatem, indomitum præstantis animi vigorem, & prudentiam in explicandis cum ciuiliū tum bellicarum rerum difficultatibus incomparabilem prætulit, per omnem ætatem Othonis maioris patruī virtutes æmulatus. Hic multo plura consilio quàm vi aut armis feliciter gessit. Sed qui inuictus erat aduersus omnes auaritiæ & voluptatis morbos, vni inuidiæ vir fortissimus ita succubuit, vt occultorum inimicorum dolos & propinquorum insidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad Benacum lacum egestate quidem miser, sed rediuiua spe & rectè factorum conscientia beatus, expectauit Henrici Cæsaris aduentum, à quo reductus in patriam, eiectionis Turrianis, dolo an casu incertum, pristinam principatus atque potentiae fortunam recuperauit. Cæterum prolatis imperij finibus, partoque spectata virtute Magni cognomento, in extremo vitæ actu senex, oppressus ingenti cura atque periculo, eiurauit imperium, idque liberorum virtuti regendum reliquit. Ingruebant enim tum arma Roberti Regis, Iohannisque Pontificis maximè metuenda. Inde secessit in suburbanum dolore contumeliæ, quod eum Pontifex sacris interdixisset, quum alioqui Christianæ pietatis obseruantissimus haberetur. Decessit ibi integris sensibus, claudentibus illi oculis quinque liberis, quod migranti è vita incomparabili solatio fuit. Caruit tamen honore funeris & sepulchri; quia nefas esset damnatum à Pontifice palam sacratio in loco tumulari. Eius effigies Modoetiæ in templo maximo spectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod Diuo Ioanni Baptistæ vouerat.

IANI VITALIS.

*Tu iure optaris fortissime uiuere felix
Nostris venenis pharmacum,
Cur Matthæe negant te fata ingrata renasci
Coruscus ensis Insuorum?
Consilijs fudisti hostes victorque sedendo
Fnuisti dura praelia.
Te Mediolani turres te mænia mæcte
Virtute, te Respublica
Cum desiderio memorant, qui ferrea fuluo
Mutaris auro secula,*

E L O G I O R V M

*Fortunæ cedens mox tempestatibus atris
 Grauis senectæ pondere.
 Imperium natis liquisti, atque otia nactus*

*Et Tempe amœna fontibus;
 Scipiadæ longos superasti inuictus honores,
 Syllanam & abstinentiam.
 Ergo te meritò Magni cognomen adeptum
 Magnus celebrat Iouius.*

Galeacius

Galeacius Primus.

GALEACIUS Magni Matthæi filius hoc roseo & corusco ore spectabilis, staturæ dignitate, illustri facundia, liberaliq; vitæ splendore, suæ ætatis principum famam obscuravit; militariq; laude haud vsque adeo floruit, vt post egregias victorias, profligatis sæpe hostibus, dux bello strenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam atque Vercellas paterno regno adiectas constat. Quum verò Roberti regis, atque Pontificis & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & signis ad Abduam, deleuisset; magno consilio ita victoriæ modum imposuit, vt pacem æquissimam, singulari artificio à potentissimis hostibus expresserit. Verum partæ pacis fructu diu non est lætatus: nam Marci fratris & Leodrisii propinqui sui malignitate atque perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauisissimisque oneratus calumnijs, extremum propè subiit infortu-

nium. Ab ingrato siquidem auaroque Cæsare inter hospitales mensas inopinata fraude captus, & cum filio reliquisque fratribus, qui Marci scelus detestabantur, in Modoetianum carcerem coniectus est. Verum tantam eius iniuriam deprecante Castruccio, è custodia post nonum mensem ea conditione eductus est, vt Actius filius fidei obfes ad authoritatem Cæsaris Pisas se conferret. Cæterum eo beneficio diu vti non potuit, nam paulò post quum operam Crastruccio libertatis & salutis auctori enixissimè nauaret, in circumuallando expugnandoque Pistorio pestilenti correptus febre apud Pisciam exul, tantoque exutus principatu fato celsit; non planè miser, quum vir ad arma natus in ipsa lætitia insignis partæ victoriæ è vita migrauerit. Eius effigies in sepulchro Actij filij egregiè sculpta; depicta autem in templo ad Viboldonum Romana via dextrorsum ad septimum lapidem conspicitur.

I A N I V I T A L I S.

*Ductorem ecce Itali nostrorum bellipotentem,
 Lectissimorum principem.
 Cui fortuna minor post facta ingentia tandem
 Inuidit inuiditissimo.
 At tu cui struis insidias, Bauare improbe tectas?
 Cui tecta tendis retia?
 Abscelus arreptum ex epulis nil tale timentem
 Ligas tenaci compede.
 Armatus poteras medio concurrere campo,
 Serens aperta prælia;
 Sed timor & pietas non hærent, fraude ligatum
 Pedore vincis carceris.
 Vincere quem reges, quem non potuere tyranni,
 Magnis coactis viribus.
 Nunc te pro tali scelere atque immanibus ausis
 Euiscerande Barbare,
 Infamem eijciunt Furie sub manibus imis
 Inter Simones perfidos.
 Hic aliquis Galeacij vltor Polyphemus & Antheus
 Vel alter ex gigantibus
 Appetit assiduis tormentis, & tua crebris
 Contundit ora calcibus.
 Interea Elysiis gaudet in saltibus ille
 Inter piorum maximos.*

ACTIVS.

Actius.

ACTIVS Galeacio genitus à prima iuuentute gemina victoria nobilitatus, quum egregij ducis atque optimi principis indolem præferret, paternæ calamitatis confors fuit. Sed eam demum iniuriam Cæsar magna vi pecuniæ expugnatus, ingenti beneficio ita rependit, vt Actius Gibelinorum principum amicitia atque auxilijs confirmatus, conuulsæ domus, ac euersi principatus fortunam restituerit. Is primus suæ gentis à magnificentia nobilium operum laudem quæsiuit. Mediolano turriculis & lateritijs mœnibus circumdato; extructaque amplissima curia cum templo & sacra turri ad fastigium coronata marmoreo peristylio summæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum spectaculis dicatam. Verùm Actius omnibus insignium virtutum numeris felix videri potuit, nisi Marcum patrum, qui immani vecordia Galeacium cum vniuersa fa-

milia in extremas calamitates præcipitem dederat, vi illata necauisset. Receptum enim in gratiam, & mox pari insania atque perfidia res novas molientem, Luchinus & Ioannes patruum, tanquam ipsis totique familiae pestilentem omnino opprimendum censuerant. Leodrius quoque eodem liuore atque odio quo patrem auumque Matthæum fuerat persecutus, Actium conductis Barbarorum auxilijs in magnum discrimen amittendi principatus adduxit. Verum ille cruento prælio fusus ad Neruianum diurno carcere cum liberis malignitatis suæ pœnas dedit. Sed Actium, quem nulla aduersæ fortunæ vis vnquam fregit, articularis morbi dolores iuuenem ætate florentem miserabili cruciatu ita fregerunt, vt singulis captus membris, ante quadragesimum annum vita excedere cogeretur. Visitur eius effigies elegantissimè depicta ad leuam diui Gothardi templum intrantibus.

P T O L O M E I G A L L I C O M E N S I S .

*Vna hic podagra victus in pace occidit
Qui victor omnium Actius bello fuit.*

Luchinus.

ACTIO successere duo patruum, Luchinus atque Iohannes, ea conditione, vt hic quod esset Mediolanensis Archiepiscopus, sacra procuraret; ille vetò integris belli & pacis muneribus vteretur. Cæterum qui antea omnibus bellis pugnacissimus imperator extiterat, principatum adeptus per legatos bella semper gessit, insigni prudentia fortunæ aliam deuitans, quum septem maximè cruentis prælijs, vel parta victoria grauissimè vulneratus discessisset. Sed qui iustissimi indulgentis, & nunquam factiosi principis laudem ferens à populo Pater patriæ & Pacis conditor appellabatur (vti maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione summum vitæ discrimen adiit. Detectis autem insidijs, coniuratos meritis affecit pœnis, fratrisque filios Galeacium & Barnabam eius concepti sceleris conscios, in vrbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignantis animi acerbitate, vt eorum nomen per epistolas euulgata conspiratione, apud principes Christianos perfidiæ nota suggillarit. Parmam auro coemptam imperio adiecit. Regnavit annos octo, corpore æger, atque animo maximè seuerus & tristis, quandoquidem amicis necatis, relegatisque propinquis, & vxore adulterijs atque incestu suspecta, inter podagræ cruciatus vitam sibi tædio atque oneri esse fateretur. Sed impudica vxor pœnam flagitij verita, non matura adhuc fata, misto poculis veneno, facile præcipitavit. Effigies eius in Actij sepulchro marmore sculpta prospicitur.

IYLII FEROLDI CREMONENSIS.

*Te cives fleuere tui Luchine peremptum,
Quod tecum extincta est iustitia & pietas.*

*Talibus exequijs, partisque tot ante trophæis
Visus eras felix, quum morerere, mori;
Si non crudeli miscente aconita Megera
Mæstam exhalasses (heu miserande) animam.*

Ioannes Archiepiscop.

UCHINO erepto Ioannes Sacri & Profani iuris potestatem cōplexus, incomparabili magnitudine animi principem egit, pietate, iustitia, splendore vitæ, & clementia, antiquis Heroibus comparandum. Ore probo semperque hilari cum maiestate grauitatis, sinceri animi candorem, iustæ liberalitatis spem, & facilitatem cunctis aduentibus

pollicebatur. Inimicorum voluntates beneficijs ac humanitate flexit; hostium verò spiritus summa virtute contriuit. Fratrum filijs quos Luchinus relegarat humaniter pepercit, totiusque imperij designauit hæredes. Ge-

nuenses cum vniuersa Liguria huius imperio paruerunt, is quoque Florentinos quum ipsorum vrbi immisis per Apenninum ingentibus copijs, magnum terrorem admouisset, pacem ea lege petere coegit, vt Lucensibus, Pisanis & Senensibus bellum inferre desinerent. Actianæ verò magnificentiæ studium æmulatus, luculentissimam domum contra templum maximum iuxta Accij curiam condidit, & Abduam amnem, qua desinente Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, sumptuosissimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demum animi moderationem tum maximè ostendit, quum apud Pisas à Iacobo Corbario Pseudopontifice Senatorio galero honestatus totum id purpuræ decus, vel cohortante Cæsare, vt beneficio vti vellet, constantissimè renuit; ne his susceptis insignibus, legitimi Pontificis maiestas lædi videretur. Obijt scalari anno, natus annos LXIII. Effigies eius nullo vitata situ, in superiore conclau Pontificiæ domus, in cyanea

cyaneæ chlamyde egregiè picta conspicitur; ante Deiparæ Virginis imaginem habitu supplicantis.

A N T O N I I F R A N C I S C I
R A I N E R I I.

Cœrulea chlamyde insignem, niueisq̄ue nitentem
Pellibus, & Scythico maculis subtegmine fufis,
Stellanti Regum ornatu, Heroúmque, Deúmque
Insubrum venerare ducem, Ligurúmque potentem.
Hic vir hic est, viden' vt generoso effulgeat ore
Maieftas: viden' æthereas elapfa per auras
Pulfa Aftrea clim, fronti vt confederit altæ,
Diuínosque oculis Venus alma afflarit honores?
Olli qua tenero nimbofa per auia lapsu
Serpit humi Eridanus, quâque altior exit, & auctus
Centum fluminibus, gemino sternit fata cornu.
Quâque affueta malo, veterúmque exercita bellis
Romulidúm, gens dura, animisq̄ue elata superbis.
Auro inbians Tyrrhena agili verrit vada puppe,
Olli alacres ceffere omnes; quâque arduus almam
Principio Aufoniam fecat Apenminus, vtrunque
Cum mare profpectat, subiectisq̄ue intonat vndis.
Ille ille imperij fortunarúmque fuarum
Confortes mira amplexus pietate nepotes
Constituit pulfos, folisq̄ue locauit auitis,
Marmoreásque ædes, Phrygiisq̄ue innixa columnis
Atria, regalemque aulam laquearibus aureis
Condidit, & patriæ æternum decus addidit vrbi.
Iunctus & ante tuos operoso est. Abdua ponte
Maxime Lari oculos, violenta vt flumina discant
Ferre iugum, fremitu neu quisquam affurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atque insignia dona
Coralio è fragili, trabeam, fascésque superbos
Respuit, & quæ quisque ambit, pede reppulit alto.
Ergo iterum venerare, ducémque patrémque sacrorum
Et gladio, & lituo, fceptrisq̄ue, animisq̄ue potentem.

E L O G I O R V M
Galeacius Secundus.

HIC est ille Galeacius Stephano Matthæi magni liberorum ultimo genitus, qui decore formæ cunctos suæ ætatis mortales antecessit. Is defuncto Ioanne patruo, sicuti in testamenti tabulis erat præscriptum, Mediolanum, & vniuersas principatus vrbes, cum Barnaba Matthæoque fratribus trifariam diuisit. Sublato autem Matthæo miræ concordia cum Barnaba duos & viginti regnavit annos; sic vt per omnem ætatem communibus copijs atque consilijs imperij fines tuerentur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobilissimo ædificandi studio, quum maximos Europæ Reges constitutis admirandis ædificijs æquasset; authore Petrarcha, seipsum condita Ticinensi arce facillè superavit, quod Ticino vrbis mœnia præter Iuenti lapideum pontem imposuisset, perpetua protectum contignatione, munitumque

tumque propugnaculis ad vtrunque caput excitatis. Quo opere ornantibus peristylijs nullum præstantius aut iocundius in Italia videmus. Ad nobilitandam quoque urbem cæli clementia, vbertate agri, duorumque annuum omnis generis fructus admirabilem copiam inuehentium, opportunitate clarissimam, quæ Longobardorum Regum sedes olim fuerat, Gymnasium condidit, ex autoritate Caroli IIII Imperatoris, accitis vberissimo stipendio disciplinarum omnium professoribus, cui permagno eruditio que munere accessit bibliotheca adhortante Petrarca, quam nos nobilissimis codicibus refertam, & demum ingruente bello, immaniter spoliatam in arce vidimus; pari militum exteriorum licentia euastatis viridarijs, quæ septa ferarum à parcendo Parcos vulgus appellat. Ea lateritijs mœnibus cincta viginti miliarium spacium complectuntur; paratis semper ad principum voluptates omnis generis venationibus & aucupijs. Ab hac opulentia, ambitiosa sumptuosaque libidine, cum magnis regibus affinitates quæsiuit, regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonato Britannia regis filio in generum adscito. Summis autem podagræ cruciatibus affectus, quinquagesimo nono ætatis anno excessit è vita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegantissimè depicta; hoc verò habitu conspicitur in inferiore porticu, quæ ad leuam intrantibus occurrit.

I V L I I F E R O L D I.

Musis hic Galeacius beatis

*Augusta atria, nobilemque sedem
Ticini ad liquidum dicauit amnem,
Illic vt coalesceret iuuentus,
Bonisque imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet vsque quaque in orbem.
Musis & Ioui senex beatis
Ticini ad liquidum institutus amnem,
Augusta atria, nobilemque sedem
Vdo in margine Lary dicauit.
Hic armis Galeacium nitentem,
Virtutis memor inclytæ locauit,
Vt fortissimus, optimusque princeps
Formosissimus omnium virorum
In Heroibus emicet, virósque
Inter fulgeat ille bellicosos.*

Barnabas.

MARTII spiritus vis ingens, & ea semper indomita, crudelis, maximeque superba, in hoc principe usque adeo viguit, ut innata immodico eius animo, proferendi imperij libido, neque secundis, neque aduersis praelijs frangeretur. Is enim natura pugnax & intrepidus, dum Fortunæ alea plurimum gauderet, nec vectigalia bellicis sumptibus sufficerent, populos imperio subditos in cogenda pecunia acerbissimè vexare expilareque erat solitus. Quanquam per idem tempus insano prope studio ædificandi teneretur, imperatisque operis apprimè iniuriosus, & supra quàm dici potest, aduersus agricolas immitis euaderet. Venationi siquidem perditissimè deditus, totum eius voluptatis instrumentum, quod duobus insignium canum milibus constabat, custodiendum alendumque per familias vicatim distribu-
rat;

rat; graui miserorum agrestium detrimento, metusque sollicitudine, quum pœnas atrociter exigeret vel minimæ negligentia; integramque aliquando familiam quæ aprum occisum sale conditum comedisset, suspendio punire non vereretur. Ab hoc fastu fœdè prodigus & rapax, eo maximè auaritiâ ostendit, quòd decem filiabus per omnem Europam nobilissimis regulis nuptui datis, innumerabiles pecunias in earum dotes contulisset. Ab vltima enim Britannia & è Cypro regia stirpis generos ambitiosè sibi ascuerat. Sed in dies magis ac magis ærarium exhauriebant, septem liberorum ætate florentium inconditus luxus, & paterno exemplo nihil intermissæ voluptates. Hinc Barnabas prolem suam modico imperio, si per partes diuideretur minimè contentam fore existimans, circumspicere fortunæ suæ modum qui erat exiguus si in singulos diuidendus foret, & fratris filio tantæ opulentia dominatum inuidere cœpit. Ioannes enim Galeacius sopito atque inertî ingenio putabatur, quòd literis potius quàm armis vacaret, deditusque religioni, nulla prope contra ac illa ætas ferret, voluptatum intemperie caperetur. Idcirco patruelibus luxu diffluentibus facile erat contemptui atque odio; sic vt de eo intemperanter obloquerentur, atque ei vitam inuiderent, nefarij consilij cogitationes cum patre miscentes; vsque adeò atrociter, vt eum quoquomodo tollendum decernerent. At Ioannes Galeacius explorata per speculatores propinquorum malignitate, anteuertere vitæ discrimen statuit, magnaque simulatione contento consilio, quum profiteretur se iturum religionis causa ad Deipare Virginis templum quod in montanis est; exeuntem sibi obuiam extra Ticinensem portam Barnabam patrum nihil tale timentem comprehendit, statimque cum globo armatorum urbem irrumpens patru domum atque arcem populo diripiendam præbuit; sic vt puncto temporis, & principatus, & tantæ opes conciderent, nec quisquam capto opem ferre auderet. Paucos verò post dies eum in carcerem Tritianæ arcis cōiecit, vbi vir omnium miserrimus, qui armis totam prope Italiam concusserat, acerbitateque morum magnum sibi vndique odium conciuerat, sexagesimo sexto ætatis anno Fato celsit, paremque prope exitus sortem tulerunt eius liberi, magnis exilij & egestatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta spectatur, quum adhuc extet marmorea statua equestris, qua sepulchro eius superposita Ioannes Galeacius, vt tanti admisi facinoris atrocitatem leniret, eundem & patrum & sœcerum honestauit.

F R A N C I S C I M A N F R E
di Cremonensis.

*Quenam te in medio grauis senectæ
Vexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit præcipitem, seròque corde
Tantas protinus excitauit vndas?
At non hæc eadem Deis, deùmque
Reçtori placuere; concidisque*

*Tuis consilijs miselle, quòdque
 Infantis celus extruis nepoti,
 Fatales tibi destinant sorores.
 Felix heu nimis ac nimis beatus
 Si tam turpia, tam nefanda nunquam
 Aegro pectore facta cogitasses,
 Ac diram in gluuem rapacis auri
 Expellens, niueum integrumque semper
 Usque ad funeris vltimas fauillas
 Seruasses animi tui nitorem.*

Ioannes Galeacius.

DAREM vt spectare licet, tanto imperio grauisissimi oris maiestatem tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in vnum dominatum coactis vrbibus longè maximus; & vi prudentis ingenij, & belli Fortuna omnium qui in Italia regnarint, post Theodoricum Gothorum regem præstantissimus. Nemo eo neque ærarij facultatibus firmior, neque validior copijs, neque fide atque virtute ducum suorum felicior fuit. Alebat enim lectissimas copias, & quosque nominis fama inclytos duces, magnis præmijs sibi adsciuerat, per quos bella gerebat. Opulentissimæ vrbes stipendia suppeditabant, ratio & disciplina expeditaque liberalitas cuncta regebant. Domi siquidem intentus consilijs assidue vigilare, quàm foris arma exercere malebat; quòd patre viuo non semel belli Fortunam expertus, multa ei aduersa obuenerant; adeò vt ab Aucutho Britanno Florentinorum duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, vix circumfusorum hostium manus effugerit. Serendo bello contentionis causas quærebat, serpendoque & vrgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Patauio expulerat, Gonzagis penè Mantua pulsos. Quo rerum successu Bononiam Pontificijs copijs ad Casalecium magno prælio superatis receperat. Lucensibus demum, Pisanis, atque Senensibus in ditionem acceptis, Perusia, & Afsisio in Vmbria potitus, graue bellum Florentinis intulerat, eo quidem acerbius quòd insignes iniurias vltum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hostis Etruriæ iugum superbe comminantis, nequaquam insulse reformidantes, in eum bellicosissimam Gallorum gentem, & Germanorum Cæsarem, grandi pecunia concitarant. Sed virtute ducum & Galeacij fortuna, Galli cum Armeniaco duce ad Alexandriam cæsi deletique sunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equestribus prælijs superatæ, in Germaniam sunt repulsæ. Parabat itaq; victor supremam cladem Etruriæ, proculdubio totius Italiæ regnum inuasurus, nisi Fata id supremum ei decus inuidissent; estiuanti enim ad Lambrum amnem pestilenti morbo an veneno incertum properantia Fata tanti cõsiliij spem eliserunt; anno ætatis quinquagesimo quinto quum

quum paulò antè è Ladislao Cæsare Mediolanensis imperij susceptis insignibus, primus suæ gentis dux & princeps fuisset appellatus. Nemo regum ornatiore aut sumptuosiore exequiarum pompa elatus est, quum sin-

gulorum oppidorum legati, & tota ferè vrbana nobilitas, atra veste ex ærario donati sint, & in producendis sacerdotum ordinibus, illustrandaque pyra supra viginti millia cærea funalia eo die arserint. Effigies eius Carthusiano in templo prope vrbem Ticinum marmore sculpta multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Castellatij iuxta Mediolanum spectatur.

I V L I I F E R O L D I.

*Huic primò nomen ducis atque insignia Cæsar
Detulit Insubrum, eximio dignatus honore.
Hic ille est bello fortunatissimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruscis.*

*Cui Verona potens, diuēſque Bononia ceſſit,
Atque Antenorida, atque Alphææ ab origine Piſæ,
Innumèræque vrbes aliæ, populique feroces.
Ille etiam Gallos, Germanorūque phalanges
Reppulit, haud paſſus noſtris conſidere in oris,
Et Florentinos obſedit milite colles.
Armipotens illum donec mors abſtulit atra
Et regnum Italia inuidit Fortuna potenti.*

Ioannes Maria.

PERTO defuncti patris testamento duo filij impuberes Ioannes & Philippus, quibus Mariæ cognomentum fuit, ea conditione hæreditatem adiuerunt, vt Ioannes Mediolani ducis nomen obtineret, Philippus Ticini Comes appellaretur; quibus bifariam diuisæ imperij vrbes accederent, Gabrieli verò ex nobili concubina suscepto, qui his natu maior erat, Crema & Piſæ in dominatum obuenerent. Cæterum euulgata Galeacij morte, copiarum duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipsis vrbes inuaſerunt; sic, vt immensa moles opulentissimi principatus, quum ab imbecillo adolescente regi non posset, inusitata ducum prodicione vndiq; concussa & dilacerata corrueret, & cuncta paſſim ſingulis in vr-
bibus atroci factionum malo & cruentis diſſenſionibus quaterentur. Nam Pandolphus Malateſta à fide impudenter diſcedens, Brixia & Bergamo potitus fuerat: Cabrinus Fondulius Cremonæ: Ioannes Vineatus Laudi Pompeiæ: Otho Bontertius Parmæ, Placentiæ, Arcelli: Tornielli, Nouariæ: Franchinus Ruſca, Comi: & Facinus Canis Papiæ atque Alexandria, armis & factioſi populi ſtudio, dominatum arripuerant; eoque grumnarum imbellis adolescens deuenerat, vt diuerſos gubernatores, qui armis authoritateque Mediolani ſeditiones pacarent, accerſere cogeretur, ſæpeque eos fremente populo tanquam factioſos exauthoraret. & poſtremò Buccicaldus vir Gallus, qui nomine regio Genue præfecturam gerebat, vt cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atque animo vaſtus, quum ambitioſè atque ſuperbè ad Principatum Ciſalpinæ Galliæ palàm aspiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus eſt. Seuus autem princeps in ciues, poſt multos ex amicis paternis ſecuri percuffos, inaudite crudelitatis carnificinam exercuit: prægrandes enim & voraciſſimos moloſſos, noxiorum primò, & mox innocentum carne nutritos, magiſter eorum Gramus fera immanitate ita alebat, vt eis quos odiſſet princeps diſcerpendos obijceret, incredibili horrore gemituque pauentis populi. Hæc effecere vt nobilium ciuium vtriuſque factionis generoſa cohors, duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipſa curia adoriendam, maſtandamque inita coniuratione ſuſciperet. Atque ita abominandus princeps dum in templum Gothardi ſacrorum cauſa descendit, trucidatus eſt; media fronte ad oculos vſque diſciſſa, & altero crure detruncato. Nec quiſquam ca-

denti

denti opem tulit. Deserto autem ab omnibus, & maximè cruento cadaueri, vna omnium humanitatis non oblita ignobilis meretrix, supremum officium piè exoluit, quum iacentem ad tegendam vulnerum foeditatem, re-

centium rosarum aceruo cooperuit. Effigies Ioannis vno in loco quòd viderim, viperijs oculis venenum spirans, patre viuo picta, in altaris tabula, quæ est contra aram templi maximi, ad extremum testudinis posita, Mediolani spectatur.

I O A N. P A V L I Amanij Cremensis.

*Quæ nam torua leana, quæ vel vrsa
Duro in vertice Caucafi creauit
Tam duro ingenio virum, impiòque
Humanum in genus, ac deos in ipsos?
Ille vt scilicet Insubres cohercens
Infando imperio (nefas) iuberet*

*Immanissimus omnium tyrannus
 Impastis canibus feris vorandos
 Infontesque dari simulque fontes?
 Illum at quam miserè reor vicissim
 Aequis ut crucietur usque pœnis;
 Nunc discerpere Cerberum furentem,
 Ultorem sceleris malique tanti?*

Philippus Vicecomes.

O ipso die quo Ioannes Maria Mediolani trucidatus est, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppressus excessit è vita; eo spiritu ut duces suos suprema obtestatione cohortaretur ad vindicandam coniuratorum perfidiam, attollendumque Philippum ut paterno imperio potiretur. Erat tum Philippus in arce Papiæ, morientique astiterat captiuo similis, imperij viriumque expertus, & auri valde inops. Nam Facinius prodente Castellino Becaria urbem suis copijs occuparat. Adiuuat Philippi fortuna Beatrix Tenda Facinij vxor, quæ in ipso mariti funere cum Philippo adolescente nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atque libidine incensa, quanquam dignitate impar, annis autem superior, opportuna tamen dotalibus thesauris Philippo videbatur. Itaque raptim inauspicatæ fiunt nuptiæ, conciliantibus ducibus, qui Faciniano auro oculos adiecerant. Nec mora instructis copijs numerataque pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulsisque Sacramoro & Carolo Barnabæ filijs, qui regnum arripuerant, vehementi populi studio dux acclamatur. Plerique ex coniuratis per tumultum capti supplicio afficiuntur. Venit & in potestatem noui principis Modoetiana arx Sacromoro tormenti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno persequendisq; hostibus mira felicitas; utpote qui singularum prope urbium tyrannos cepit & occiderit, reliquos exturbarit. Sed videri potuit & seus & ingratus erga vxorem, quæ thesauris suis desertum ab omnibus & egentem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubijs indicibus, damnatamque adulterij, vel nihil tale in tormentis confitentem refellentemq; iudices pudica fronte securi percussit, ut Allobrogum principis filiam duceret. Gessit varia fortuna, variaque morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu, ut Bergomum, Brixiam, & Veronam amitteret, moriensque Franciscum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili susceptam concubina in matrimonium collocarat, ex testamento totius imperij reliquit hæredem. Fuit Philippus adeo hebetibus oculis, ut factus senex, obuersantium ante se vultus non planè discerneret, assiduo secretoque monitore vteretur in responsis dandis, ne pupillæ vitium detegeret. Sed magnitudine generosi animi, maximos suæ ætatis Reges facile superasse censetur, vel reparando bello inexhaustis opibus, vel in paranda laude præstantissimæ virtutis.

Solus

Solus enim incomparabile veræ clementiæ decus tulit, cum Alfonso regem cum fratribus, & Navarrae item regem bello navali ad Pontiam captos, & ad se Mediolanum perductos, non cunctis modo humanitatis of-

ficijs, sed amplissimis muneribus & copijs instructos liberaliter dimiserit, ad recuperandum Neapolitanum regnum, de quo cum Iohanna & Andegauensibus armis contendebat; ut non receptæ modo libertatis, sed partii regni beneficio commutata repente fortuna lætarentur. Quanquam hæc tantæ clementiæ, magna quidem, sed intempestivè quæsitæ laus, singulari ei cesserit detrimento. Non tulere enim contumeliam Ligures, qui regem cœperant, quod inimicæ gentis rex aliena gratia liberatus, implacabile erga se odium servaturus crederetur, ipsique propterea interfecto Opicino Genuæ Philippi præfecto continuo rebellarint. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, sed longè elegantissimè in domo Francisci Tabernæ Epistolarum magistri in frontispicio inferioris magni conclavis ex arte plasticæ efficta spectatur.

E L O G I O R V M

I A N I V I T A L I S.

*Clementissimus atque liberalis
 Insubrûm dominus Philippus hic est,
 Victis regibus vnico duobus,
 Qui bello, manicasque compedesque,
 Lenari iubet, in suasque abire
 Donatos opibus Lucullianis
 Sedes, & sua regna, liberatos
 Tetro carcere. Discite hinc tyranni
 Sunt hæc munera principum, superbos
 Debellare, pios & esse victis.*

Ioannes Vitellius Cornetanus

P A T R I A R C H A E T C A R D I N A L I S.

MAGNUM & memorabile insolentis fortunæ exemplum inusitato sacratis viris exitu præbuit IOANNES Vitellius, Cornetî in ora Tuscorum nobili genere natus. Is ab adolescentia mediocribus instructus literis: sed eis ab excellenti memoria expeditaque facundia in omnem casum serij sermonis adeo promptis, vt magnæ doctrinæ speciem præberet: vir factus, cum hac ingenij indole contulit se ad finitimum Tuscanellensium tyrannum, cui ob hæsitantiam linguæ, Tartaliæ cognomen tum fuit. Hic ea tempestate inter claros duces, validas equitum copias ductabat, utebaturque Vitellio in perscribendis epistolis, obeundisque apud diuersos principes & duces legationibus. Quibus in rebus suam adeo efficacis industriæ exactique iudicij operam probauit, vt secretioribus negotijs tanquam consilio optimus adhiberetur. In eo quippe vis ingenij mirifica eminebat, & natura erat aduersus laborem & somnum indomitus, periculorum despector, imperij & militaris laudis auidus. Itaque arma sæpe induere, & bellicis discriminibus audacter misceri, sæpeque inter milites, fretus quibusdam iuris ciuilibus flosculis, controuersias minuere, magnoque vsui in asperis rebus Tartaliæ esse. Sed postquam Martini iussu, iudicioque Sfortiæ Tartalia commutati studij accusatus, tanquam ad Braccium aduersarum partium ducem transiturus, Auerfano in foro detruncata ceruice conceptæ perfidiæ pœnas dedit: Vitellius Romam se contulit; breuique vir solers, & aulæ moribus idoneus Martino innotuit, à quo Protonotarius est factus. Creato autem Eugenio Vitellij studium, vti erat vehemens, expeditum, & comprobante fortuna rerum euentibus felix, in senatu adeo miris laudibus extollebatur, vt in eo vno Reipublicæ salus & dignitas niti videretur. Itaque quum fortem fidelemque operam difficillimis Reipublicæ temporibus nauaret, tanto Pontificis studio singulos honorum gradus adeptus est, vt legati quoque potestate copijs

p̄is Pontificijs sit præfectus. Ab hac enim secunda rerum gestarum fama eum Pontifex maturata liberalitate è Protonotario Recanatensem Episcopum, nec multo post Patriarcham Alexandrinum, & mox Florentinum

Archiepiscopum, demumque ad nuntium exoptatæ victoriæ Cardinalent creavit. Tanta itaque Vitellius Pontificis gratia insignis & potens, inimicos & inuidos gloriæ suæ obtrectantes facile contemnebat. Erant enim magna quæ ad intigne Reipublicæ commodum gesserat, quum tyrannos pontificij imperij ditionem impudentissimè lacerantes, ad vnum propè omnes deleuisset. Nec si quid paulò acerbius & violentius gerendo bello patrasset, quod sacro viro indignum foret, vllas earum rerum querelas, tanquam ab inuidis malignè delatas, ad aures Pontifex admittebat, quum responderet, hunc esse morem factiosorum imperitorumque hominum, vt seueritatis atque iustitiæ nomen odio haberent, publicasque iniurias extrema pœna minimè vindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini Pontificis fratris filium, cæterosque Columniæ familiæ proceres, qui armati antea in Urbem occupata Capena

porta irruerant, persecutus armis, omnibus auitis paternisque oppidis cuncta populatus exuerat; Iacobumque item Vicanum vrbis præfectum multis circa Vetrallam oppidis imperantem redactum in potestatem, & cum eo Trincium Fulginatium tyrannum in arce Suriana securi percusserrat. Antoniumque deinde Pisanum ab Etruriæ oppido Pontaderam appellatum, virum militia clarum, & multis literarum ornamentis insignem, quod Priuernum in Volscis occupauisset, tumultuario prælio fufum captumque, indigno miserabilique supplicio ad oleam suspenderat. Qua necis atrocitate vel ob id magnam inuidiam subiit, quod Antonio id mortis genus tanquam honestissimo viro, & diu cum laude militiæ versato, indignum, deprehensusque tantum latronibus meritum, suppliciter deprecanti non modo non indulserit, verum crudeli vsus ironia in carnificem versus dixerit, Legè ergo age, & æqua postulanti, viro forti præclaroque geminum innecte laqueum, altiolemque ramum delige, vt honestius ac splendidius pendeat, atque ita miserabiliter duplici capistro, vir alioqui tam fœdo supplicio indignus, in arbore strangulatus pependit. Eandem etiam Etrusco bello supplicij sortem tulerat Armalerius Asculanus, egregij nominis Centurio, quum ad hostes ex leui coniectura transiturus putaretur. Romæ autem acerbè conquisitis & raptis ad supplicium, qui excitato tumultu Pontificem in fugam per Tyberim coniecissent, Lateranensisque templi sacraria direptis quibusdam donarijs impiè violassent, carnificinam in campo Flore exercuerat, horrentibus trementibusque Romanis eius viri aspectum, properataque & nimis sæua iudicia, quæ vel summæ dignitatis deprecatores omni misericordiâ atque humanitate semper vacua reperissent. Verum non multo post Vitellius opinione gratiaque Pontificis decidit, quum aduersus Alfonsum regem missus pro Renato Andegauense ad Neapolim eo euentu bellum gessisset, vt post profligatum captumque Vrsinum principem Tarentinum, & mox dimissum, parta victoriâ vti noluisse parum fideli aut importuna cunctatione crederetur; sicuti antea Picenum agrum occupanti Francisco Sfortiæ, nec tum viribus aut incolarum studijs præualido, repente petita mari fuga, simulatoque salutis suæ periculo, concessisset. Onerauit demum immani nefarioque ausu cum suam tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfonsum regem sub fide induciarum opprimere cogitasset. Ab eo siquidem rege ad Salernum obsessus, vt instantis periculi casum effugeret, vir æquè fallax & vafer, cum rege inducias in tres menses pepigerat, quo spatio turpissimè fidem abrupens, coniunctis cum Iacobo Caudala censibus & copijs, ad regem tum forte hyemantem ad Iulianum vicum Auersani agri improuisus aduolauit. Nec regem alia res seruauit, quam religiosè excultum eo die numen; solenni enim tum forte festo die Christi natalis, paulò post auroram triplici sacro intentus, ante aram prociderat, quum Vitelliani improuisi inexpectatiqùe hostes adesse nunciati sunt. Tanta autem fuit irrupentium celeritas; vt ferè captò regi breue spatium ad elabendum non planè peractis sacris relinqueretur; & impius hostis omnem sacrorum apparatus, & expositam ad celebre epulum regij Abaci supellectilem auide diriperet. Id facinus ingratum Pontifici, odiosumque sacro ordini, & cunctis execrabile

crabile, vehementer Vitellij existimationem labefecit, quum in eius industria, quanquam singulari atque mirifica fluxa, fides & atrox violentia damnarentur. Eius autem improbi atque audacis animi notam Patriarcha falso dicitio diluebat, quum diceret, se, vti rex expetisset, quod pollicitus fuerat, bona fide præstare voluisse. Paulo enim antè Alfonsus per præconem Patriarchæ cum iactantia nunciarat, se Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò redacturum, vt tanquam infimi ordinis sacrificulus, missarum sacra vno denario sibi perageret. Ad quod insolens dictum Vitellius sua vsus ironia responderat, non abnuere conditionem, vt magni regis capellanus efficeretur. Verùm se non prius quàm inchoante anno ipso Christi natali die munus hoc suscepturum, vt auspiciatò & gratuito quidem ei sacra solennia celebraret. Sic vt postea rex periculo ereptus in magna suorum frequentia acutissimi sacerdotis ironiam agnoscens, se eo scommate probè elusum fateretur. Sed is non multò post malo genio animum eius vastum & insatiabilem impellente, maximum imperium & summum denique pontificatum affectare cœpit, aut viuo Eugenio, si ille sub censura concilij exauthoratus concideret, aut certè mortuo, quando iam difficilem morbum animi languore concepisset, ab aduersi Basiliensis concilij decretis. In eam spem adipiscendi pontificatus venerat, quòd validissimis copijs subnixus, singulas pontificiæ ditionis arces, per fidos sibi atque obnoxios clientes in potestate haberet. Nec defutura sibi Patrum studia atque suffragia, vel primo comitiorum die arbitraretur, quoniam sibi opulento pecuniosoque ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat Florentinos tanquam ingratos, quòd eorum Rempublicam ciuili seditione perturbatam se sua authoritate compositis rebus conseruasse prædicabat. Illi tamen in ipsius contumeliam Rainaldum Albitium primarium ciuem ab se vehementer commendatum exilio mulctauissent. Venetis autem indignabatur, quòd per legatos apud Eugenium omnem suam gratiam & dignitatem conuellere contendissent. Noua itaque consilia cum Nicolao Picinnino suscepit. Is tum clarissimus bello dux Philippi Mediolanensis exercitibus præerat, defendebatque acerrimè eius ditionem aduersus Venetos Florentinis fœdere consociatos. Summa consilij erat, vt Picinninus in Etruriam accerferetur, ipse è Latio promotis copijs cum eo se coniungeret. Id consilium interceptis ad montem Politianum literis, planè detectum est. Scribebat enim Vitellius ad Picinninum notis arbitrarijs, quæ fieri volebat, quæ tametsi ab interprete explicari non poterant, magnam tamen commutatæ fidei suspensionem afferebant. Erat apud Eugenium omnium consiliorum arbiter Ludouicus Patauinus Patriarcha Aquileiensis, ex Medico Cardinalis factus, vir astuto peracriq; ingenio Vitellij potentiæ vehementer infensus. Is quum graui facundia in Vitellij mores atque consilia criminose inuectus differuisset, Eugenium nunquam integra Pontificij imperij potestate Vitellio viuo potiturum, illius opprimendi consilium obtulit atque perfecit. Præerat arcis molis Hadriani Antonius Rido, vir militaris, & ad omne patrandum facinus paratus, quòd commendatione Ludouici ad eam præfecturam peruenisset. Hunc quæ Pontifex peragi imperet, atque ipse cupiat, secreto edo-

cet, & quæ in negotio opus forent sedulo constituit. Igitur ad Calendas Aprilis moturus castra Vitellius Antonio significat, ut sibi Hadriani pontem transeunti adesse velit, ut de custodia munitioneque arcis & profectio-
 ne sua quædam cum eo communicet. Eam occasionem excipit Antonius tendendis insidijs idoneam. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auerfus Anguillarius cum quatuor millibus equitum duobusque millibus peditum; ipse postremus cum familiaribus agmen claudit. Tum verò Antonius porta arcis egressus præteruectum totius pontis longitudinem, inermis & composito vultu salutatur; accedensque propius simulatione secretioris colloquij procedentem comitatur, pedes equitem, habenas molliter tractans, tam diu de annonæ supplemento, de instaurando tormentorum & telorum apparatu verba producit, quo ad contra arcis portam peruentum est. At Vitellius sematurè curaturum pollicetur, ut nihil earum rerum indigeret, se Reipublicæ causa in Etruriam ducturum, tantisperque Cornetum ex itinere diuersurum, ut ædificatam ab se magno sumptu domum inspiciat. Eodem vetò puncto temporis Antonius equi frenum arripit, signum dat, cataracta demittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt satellites, perturbatumque inopinato malo Vitellium circumstant. Ille nihil se deserit, calcaribus equum sed frustra incitat, atque incuruum gladium, quo militari more cinctus erat, ferociter educit. Sed oblitantem satelles falcato hastilis vincto, quod hodie Roncham vocant, per ceruicem corripit: alter dextrum brachium, quo districto gladio in Antonij caput ictum minabatur, grauius vulnerat, atque ita cruentus intra portam arcis pertrahitur. Hunc supremæ calamitatis malo perturbatum, & se ingratè proditum, profundo suspirio conquerentem, ornatissimo in thoro collocant, obliganturque ei vulnera, & Antonius ut bene speret cohortatur, quod in posterum Eugenius non militari, sed senatoria eius opera vti vellet. Ad id Vitellius anxie æstuans, se non esse adeo rerum imperitum respondit, ut temerè crederet, summæ dignitatis viros vel iniquo iure captos dimitti solere. A summa autem arce per præconem Vitellianis pronuntiatur, ut timere, tumultuarique desinant, quando iussu Pontificis graui de causa Cardinalis esset interceptus; Atque ita Comes Auerfus sub signis iter extendens, opulenta Vitellij impedimenta in arcem Roncilionis suæ ditionis tanquam suam prædam abduxit. Nec multo post, ut nonnulli tradunt, siue acerbitate vulnerum, siue indito veneno, fato functus est, caruitque honore funeris & tumuli, quanquam ei postea propinqui Corneti marmoreum cenotaphium extruxerint, quod hodie cum rudi elogio visitur. Sed munificentissimæ domus structuram atque amplitudinem, Pontificum hospitio dicatæ admiramur. Antonius autem Rido tanti patrati fa-
 enoris præmium vel in morte tulit, marmoream equestrem statuam, quæ in vestibulo templi Diuæ Mariæ nouæ ad arcum Titi conspicitur. Ludouicus verò in demortui Vitellij locum, ut copijs præesset, suffectus est. Vera Vitellij effigies depicta in magno con-
 clauis eius domus Corneti spectatur.

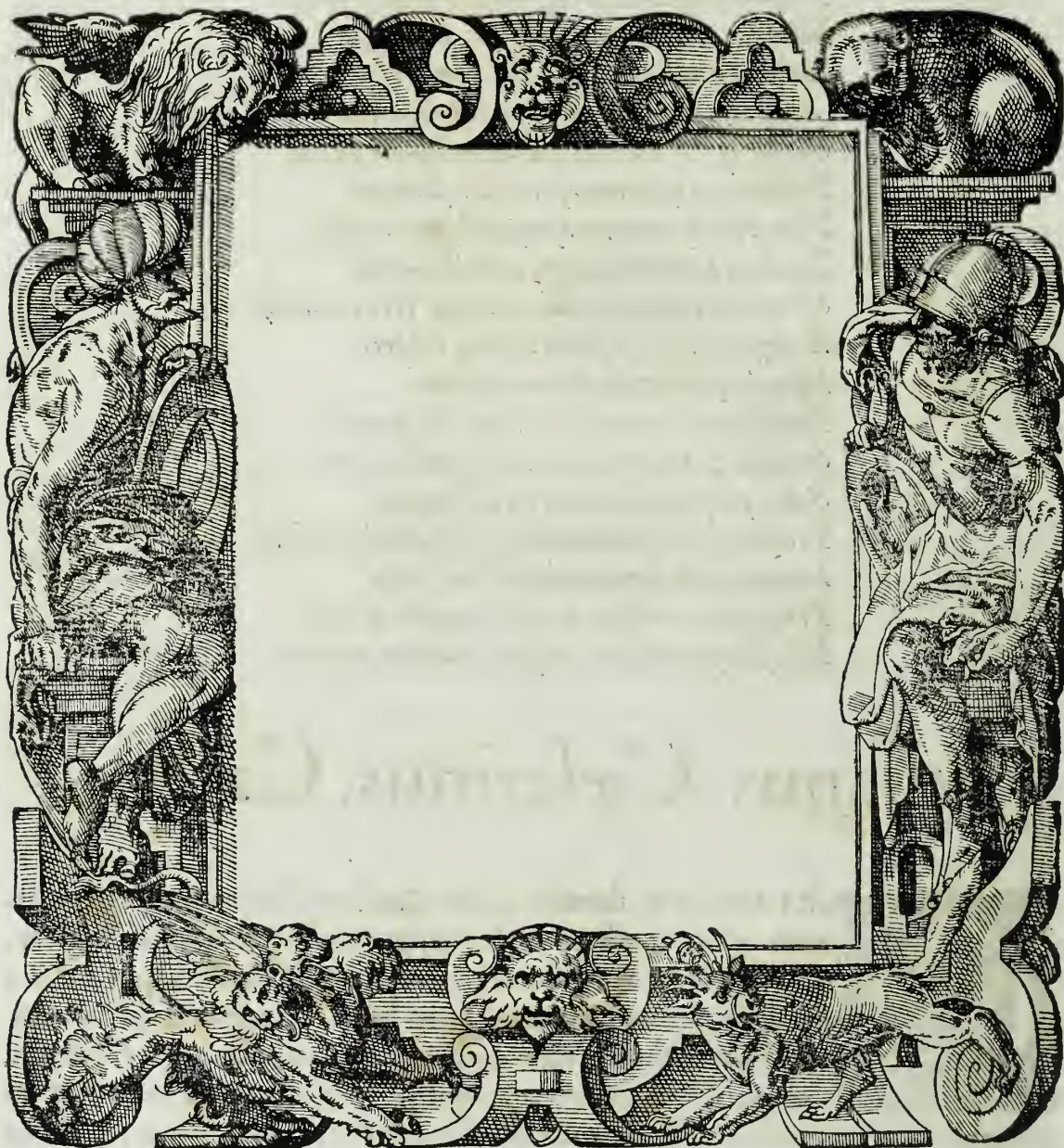
*Quis tua facta potis, laudesque equare canendo
 Purpuream succincte togam, generose Vitelli?
 Maiestas tibi Romani pastoris, honorque
 Debet, & antiquum tibi disciplina vigorem
 Acceptum seruata refert. tu fontibus aqua
 Supplicia & meritas tribuis iustissime pœnas.
 Dispersos tu sylvarum per lustra latrones,
 Non secus ac venator apros, indagine cingis.
 Tu diros Latio dominos, tu triste repellis
 Seruitium, seuosque sua quenque vrbe tyrannos
 Exigis, & iusta populos ditione coherces.
 Infandæ plebis tu seditione fugatum
 Pontificem sacrum, iustis vlcisceris armis;
 Stringis & horrendas in noxia colla secures.
 Salue purpurei decus & tutela senatus,
 Priscarum virtutum imitator, & æmule laudum;
 Imperio quod seruaras dignissime, ni te
 Præpropera ambitio tentasset inanibus auris,
 Lactassetque auidam transuerso turbine mentem.*

Iulianus Cæsarinus. Cardin.

CÆSARINA familia inter illustres Romanorum proce-
 rum ætate nostra, honoratis viris atque opibus florens,
 summam, vt aliqui volunt, claritatem cepit, à I V L I A N O
 sancti Angeli Cardinale, cuius hoc loco vera effigies specta-
 tur. Vetustatem eius originis nequaquam altè repetunt,
 vel qui Cæsarinorum nomini fauent, quum fateantur ex
 gentilitijs insignibus, eos Columnijs & Vrsinis fuisse recentiores, quod ex
 alienis argumentis sua insignia condiderint. Scutum enim gestant, in quo
 vrsus ad columniam cathena deligatus pingitur, superstante tamen aquila
 nigra, quæ à Cæsaribus præclara nobilitatis testificatione studiosis par-
 tium suarum & clientibus dono dari consuevit. Narrant autem superiore
 seculo cruentis factionibus infami, cum Vrsini cum Columnijs de digni-
 tate armis contenderent, Cæsarinos tanquam Gibellini nominis adhæsisse
 Columnijs, insignique edito facinore vicisse Vrsinos hostes; ideoque Cæ-
 sarinos tanquam præclaræ eius victoriæ authores, vincrum & columnæ
 cathenatum vrsum ad memoriam clarissimi facti in scutis expressisse. Sed
 hæc ex fama potius tradita per manus, quàm ex annalium fide referuntur;
 quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus discordijs & Ger-
 manorum Cæsarum sæuitia à stirpe propè excisa, certo historiarum lumi-
 necaruerit. Verum Cæsarinæ familiæ dignitatem faciliè demonstrat præ-

rogatiua insignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo tertio amplissimis codicillis confirmato, eius familiæ princeps inueterata consuetudine maximum vexillum gestat, cum bello (si incidat) tum pace in spe-

ctaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam veteris disciplinæ Luper-
calibus edi solent, vt armata iuuentus in equis simulachra præliorum re-
præsentet, & legiones per singulas tribus composito ordine decurrant.
Fuit Iulianus honesta facie, statura insigni, ingenio excelso, eloquentia sin-
gulari, & moribus candidissimis, in gymnasiis accuratè versatus, ciuilis &
diuini iuris scientissimus euaserat. Qua facultate ad parandam sibi senato-
riam dignitatem opportunè gradum fecit. Nam ea tempestate eius scien-
tiæ professores præcipuo erant in honore, propter grauissimas de Ponti-
ficia dignitate disceptationes, quum dira diuisione tres vno tempore sum-
mi pontifices sædissimo exemplo Christianis præessent sacris. Fuerat ad-
scriptus in numerum eorum iudicum, qui in consessu Pontificis de suppli-
cibus libellis referunt, & sententiam dicunt. Quo in obeundo munere Iu-
lianus longè omnium subtilissimè atque rectissimè referebat. His itaque
instru-

instructus literis à Martino lectus est in senatum, tanto omnium fauore, vt paulò post in Bohemiam legatus sit missus, ad sanandos eius gentis animos Hufsitana superstitione laborantes, obstinatissimèque etiam tum in infania peruicaces, quanquam nuper Hieronymus à Praga eius hæresis crimine damnatus Constantiæ, & combustus, in ipsorum contumeliam concidisset. Ea enim erat de Iuliani virtute constans opinio, vt vni illi ea prouincia demandanda censeretur. In omni siquidem senatorio munere apud eum vigeabant dignitas sine fastu, doctrina sine ostentatione, sine furo probitas, & studium sine factione. Qui mores non modò factiosa in vrbe, aulaque maximè superba, sed apud omnes, quibuscunque serio acturus congregaretur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione sua repperit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quam vt à sententia susceptæ semel, quanquam nondum inueteratæ superstitionis discedere vellent; sic vt nequaquam adhortationibus sacrarum concionum, sed planè validis perdomandi armis essent; quod victis pariter atque victoribus maximè calamitosum foret. Aditis itaque Germanorum proceribus, & pertentatis eorum animis, quum arduum atque difficile, maximeque sumptuosum esse prospiceret conflare exercitum, qui ex diuersis auxilijs par esset bellicosæ munitæque syluis atque fluminibus genti subigendæ, Basileam se recipit, ad obeundum secundi muneris officium, scilicet vt indicto inchoatoque Concilio legatus præesset. Sancita enim lex fuerat Constantiæ, vt post quinquennium renouata sacrosancta Synodo, antistites, sacratique viri totius Europæ conuenirent, vt controuersiæ de Diuinis placitis morumque censura suprema disputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei suffectus ita probauerat, vt Iulianus continuato legationis honore, toti Basiliensi negotio præficeretur. Cœptum itaque excitatumque Concilium concursu sacerdotum eum habuit euentum, vt Eugenius ad id celebrandum vocaretur inuidia principum & quorundam antistitum, qui ei specie religionis parti Pontificatus felicitatem inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauissimæ res commodo Reipublicæ à pijs hominibus peragenda; quod Bohemorum infania magnis artificijs sananda videretur; quod Turcæ Mysorum & Hungarorum fines vastarent; quodque explicanda essent veræ fidei dogmata, in quæ Reipublicæ Christianæ Episcopi sublata discordia consentirent. Quæ omnia vt ritè discuti, rectèque decerni possent, præsentis Pontificis personam efflagitare videbantur. In hac re deposcenda adeò multus fuit Iulianus, vt appareret, nimio pietatis studio adueriã & planè aliena Pontifici postulare. Ponebat enim decus suum quod probitate Christiana niteretur, ante commodum salutemque Pontificis, qui in seuerissima Synodo dignitatis, & totius fortunæ suæ periculum esset aditurus. Extant duæ à Iuliano scriptæ epistolæ ad Pontificem, quibus cum graui cum obiurgatione reprehendit, quod citatus laboranti Reipublicæ non subueniat, & contra iusiurandum indicto concilio non intersit; vsque adeò intemperanter, vt seni & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non defuturam scribat. Nec excusandus censetur, si parum pia, parumque generosa tergiuersatione hominum probatis-

simorum opinionem falleret. In ea expositulatione Iulianus planè impudens & ambitiosus quibusdam videri poterat, nisi in eo mirum communis concordiae studium, & cura religionis præclara extitisset. Cæterum Eugenius vti aliàs profunda prudentia vetus senator, & Pontifex quanquam nouus, sui muneris & personæ nusquam oblitus, eam contumeliam lenissimè dissimulauit. Synodum enim tanquam immanem & multorum capitum belluam ad exitium maximorum pontificum cæca rabie concitatam esse differebat; ratus, his adimi libertatem & vitam, qui in externis terris ei belluæ se committerent. Non reformidabat tamen Concilium, sed eius locum deuitabat, Balthasaris Cossæ exitum perhorrescens. Igitur Eugenius commonefacto Iuliano, vbi sensit insidias sibi parari, Concilij locum damnat, tanquam Hispanis, Gallis atque Italis antistitibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, solenneque Concilium in vrbe Ferraria futurum edicit, accersiturque è Constantinopoli Iohannes Græcorum Imperator, vt ex eius authoritate Græcæ gentis controuersiae cum Latinis componantur. Nec multo post pecunia Pontificis conducta aliquot triremium classe Imperator cum lectissimis suæ gentis Episcopis atque proceribus emensus Adriaticum Ferrariam aduehitur, comitante ipso Iuliano Cardinale legato. Is enim Basileæ malignitatem quorundam detestatus, qui non studio instaurandæ religionis, sed circumueniendi Pontificis inaudita libidine ducebantur, ad Eugenij voluntatem se contulerat. In Concilio namque Eugenio, quod citatus non venisset, confestim exauthorato, creatus fuerat Pseudopontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filijs natus iam grandibus senex, Eremitarum more in abdita & nemorosa loca tædio publicarum rerum secesserat, Felixque appellatus, magna celebritate Basileæ fuerat coronatus. Sed aduentu Græcorum quum Synodus metu pestilentiae è Ferraria Florentiam translata maximè floreret, actiones Basilienses magnoperè refrixerunt. Felix autem eam intempestiuæ dignitatis tulit sortem, vt exutus pontificatu Cardinalis à legitimo Pontifice crearetur, quod seni venerando atque innocentissimo, honos purpuræ ad solatium relinquendus esse videbatur. In his grauissimi negocij disceptationibus Iulianus eximiam cum præclari studij & generosæ industriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum malè sanam de processione Spiritus sancti Græcorum opinionem Romano dogmati conciliasset. Interea compositis apud Florentiam Græcorum & Latinorum controuersis, peractoque conuentu, Ladislaus Polonorum & Hungarorum rex, prosperè cum Turcis ad Hemum montem confligit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verum Ladislaus suarum & hostilium virium æquus æstimator, ab ea victoria prudenti consilio non iniquam pacem quæsiuit, concedente eam Amurathe, qui explicare se Hungarico bello, & aduersus Ciliciæ regem sibi ad iniuriam opportunum, maturè proficisci cupiebat. Ea pax Pontifici & Christianis principibus post insignis victoriæ prouentum nunciata, tanquam intempestiua, inutilis, atque indecora displicuit. Iampridem enim Christiani ferè omnes, collatis viribus, ingens bellum in Amurathem decreuerant, orante & vehementer expetente Græcorum Imperatore, vt sibi à ferocissima gente cir-

cumuen-

cum uento opem ferre maturarent. Georgius quoque Castriotus, cui Scanderbegò cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiusque præfectos magnis detrimentis affecerat, se cum validis copijs Regi Hungaro Thraciam inuadenti affuturum pollicebatur. Eo modo Rex iuuenis secundæ victoriæ spe incitatus, adhortatione principum pacem violat, bellumque suscipit, maiore quàm antea apparatu conatuque. In ea rerum occasione Eugenius Iulianum, quo nemo potior videbatur, legatum ad regem misit, qui cum eiusque gentes ad sacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitus aduersus imminentem violandæ pacis infamiam. Sed vnus religionis respectus verecundiam discutiebat, pronunciante legato, fidem infidelibus Mahometanis nequaquam esse seruandam; quando ipse eius conceptæ fallaciæ inane piaculum autoritate pontificia continuo esset deleturus. Iurarant pacem solenni cerimonia, hinc Ladislaus & illinc Sannoceus Amurathis legatus, ea stipulatione, vt vtriusque legis instrumenta proferrentur; hinc scilicet Euangeliorum liber consecratus; illinc Alcorani religiosum volumen, quo Mahometis dogmata continentur. Ladislaus per hunc modum à fide data (nequaquam regio more) discedens, inauspicato motis signis ad Varnam Pontici littoris urbem infesto exercitu penetrauit, vt in ora Christianam classem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes, Christianorum leuitatem atque perfidiam grauissimis verbis detestatus, è Cilicia rediens, magnis itineribus ad Hellepontum traductis copijs, septimis castris peruenit ad Varnam. Eius aduentus nostrorum opinione celerior regem inprimis & Iohannem Hunniadem Turcico assuetum bello vehementer perterruit. His autem animis vtrinque in aciem est descensum, vt primo congressu Amurathes de victoria desperasse tradatur; nisi noua & recentissima Turcarum ala nostris imperitè laxantibus aciem victoriæ occasionem ademisset. Ladislaus enim acerrimè pugnans, stratis nobilioris alæ equitibus ad Ianizaros prætorianos pedites penetrarat; sed sinu facto in medium receptus, suffraginibus equi succisis, Rex corruit atque ita trucidatus est, Hunniade frustra interfecti cadauer è manibus hostium eripere conante. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ præfixum circumferentes, sublato clamore, nostrorum fugientium tergis institerunt. Hunniades intactus effugit. Iulianus verò legatus, qui prælata cruce hortabundus regia signa sequebatur, quum ad lacunam sitienti equo habenas laxasset, superuentu hostium, aut, vt plerique existimarunt, Hungarorum sæuitia trucidatus interiit, multa cum contumelia onerantibus Barbaris, quòd sacerdos contra ius Gentium fidem violandam abrupta pace fœdè censuisset. Vir certè tam tristi vitæ exitu indignus, nisi eo Fati genere aditum sibi ad cælum perenni cum gloria muniuisset. Præclarum autem viuidæ gloriæ lumen, quòd æternunt luceret, hoc verè pio atque honestissimo vitæ exitu posteris suis reliquit. Nam post multos annos ab hac optimi senatoris memoria, qui pro salute Christianæ Reipublicæ se deuouisset, Alexander sextus Iulianum Cæsarinum huius nomen referentem, generosis ornatum moribus, & Leo decimus Alexandrum cruditi ingenij, virtute insignem, ad instau-

randam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (vt illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæsarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate sustinet, exscribendam tradidit. Vixit annos quadraginta sex. Obijt anno à partu Virginis quadragesimo quarto supra millesimum & quadringentesimum.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

*Te decorant magni cognomina Cæsaris, vnde
Ducis auos, atauósque, & prisca exordia gentis;
Quisque lacertosus vexilla patrúmque Quiritúmque
Extollit sinuosa auro, atque asperrima signis
Vestrorum decus heroum, columénque nepotum.
Te decorant ostro insignes duo lumina, patres
Conati euerso pariter succurrere seculo
Qui tecum æthereis potiuntur nectare mensis.
Te decorat tua te pietas immensa labantem
Quæ ruit (heu pietas miseranda) vt fulciat orbem.*

Tamerlanes Scythar. Imp.

TAMERLANES Schytharum Imperator, qui propter inauditam animi feritatem atque sæuitiam portentosasque vires, orbis **TERROR**, & **CLADES** Orientis appellatus est; ex humili militiæ loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ virtutis opinionem, & denique ad summum imperium ascendit; insigni præsertim applaudentium militum studio, quum adulatione quadam Temir Cuthlus vocaretur, quæ vox Tartaricè fortunatum ferrum significat. Eum Samarcondæ vrbis, quæ est ad Iaxartem annem Sogdianæ regioni finitimum, infimæ classis ciuem fuisse tradunt. Quam urbem vsque ab Alexandri Magni temporibus Quinto Curtio notam videmus: testanturque Persæ, homines historiæ non ignari, quibus cum nos collocuti sumus, Samarcondam à Tamerlane tanquam patriam suam totius subacti à se Orientis opibus & spolijs mirè auctam atque exornatam fuisse. Erat Tamerlanes ore truculento recedentibusque oculis semper minaci; corpore autem ingenti, validisque neruis adeo firmo lacertosoque, vt Scythici ingentis arcus chordam, quod paucissimis præstare licebat, ultra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro scopo sagittarijs in ludo propositum, emissæ harundinis spiculo perfoderet. Sed cum nonnulli auctores altero crure debilitatum, ideoque deformiter incedentem scribunt. Cæterum acclamatus imperator vna præsertim nominis authoritate, ex innumeris gentibus belli prædæque auidis, tot copias contraxit, vt proficiscen-
tibus

tibus alimenta viris, & herbida pascua iumentis defutura crederentur. In eius exercitum coiuere Sogdiani, Aracofij, Baëtriani, Hircaniquæ, qui hodie vno nomine à Barbaris Zagatai appellantur. Præterea Scytharum etiam

Hordæ, quæ à Iaxarte ad Volgam amnem, & vltra id flumen vsq; ad Moscam sedes habent. Hordas enim agmina Tartarorum vocant, quæ incertis semper sedibus per immensas solitudines vsque ad Imaum montem euagantur, Amaxobij ab antiquis vocati, quod in curribus centone protectis aduersus frigora vitam degant. Harum Hordarum maximè potentes & bellicosæ Calsania, Sciabania, Nogaiaque Moscouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Cane Cathaino, qui in ora Oceani regioneque Sinarum potentissimus regnat, imperia accipiunt. Sublatis itaque signis Tamerlanes, eam multitudinem tranando Volgam traduxit, cursus rapiditate & multitudine aquarum post Nilum & Istrum fluuiorum amplissimū. Sed is diductus in septem cornua quibus in mare Caspium turbidus & lenior erumpit, commodiorem transi

tum præbet. Itaque humilioribus repertis vadis infra Cithracam celebre Emporium omnis multitudo tutissimè transuecta est. Fuere in ea tot gentium colluue centum myriades peditum & equitum, ingensque maioris & minoris pecoris numerus, quòd partim ceruicibus tranantium equorum, partim subitarijs ratibus sustinente atque excipiente in medio profluentis amnis equitatu traductum est. Singuli porro equites peditem in equiclunes sublatum transportarunt. A Volga demum qui Rha antiquitus appellatus est, Tamerlanes per Hiberorum, Albanorumque nemorosas conualles, ad Derbenthi oppidi angustias peruenit, quæ ferreis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcluduntur. Nec satis constat an metu tanti hostis præsidarij Persæ loci custodiam deseruerint; an vi depulsi fuga salutem quæsierint. Tum verò effusa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodem itinere quo Hyelon & Absaga Christianis de Hierosolymitano regno cum Ægyptijs certantibus centum fermè annis ante aduentum Tamerlanis in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent, quum religiones Idolatrarum sequuti, neque harum neque illarum partium viderentur. Verùm illi frustra muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis superstitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ vrbibus captis, & Sulthania Persarum olim regia, direpta atque incensa, dextrorsum iter flexit, Eufraateque ad Arsengam superato, in Cappadociam sese effudit; quo Baiazetem Turcarum regem soluta obsidione Bizantijs magnis instructum copijs, vt fines tueretur, aduentare didicerat. Peruenere itaque duo maximi orbis imperatores duobus longè maximis subnixi exercitibus ad Stellam montem, memorabili Pompeij Magni victoria & Mythridatis calamitate celebratum. Huic ab Antitauri radicibus exporrecto vasta planities subiacet, campis vndique ad conferendas manus latè patentibus, qui hodie Turcarum lingua Cassouas, id est campi Anserum appellantur, quòd id volucrum genus statis anni temporibus eò conueniat, vt in Europam agminibus atque imperio ducum prouolet. Congressuris itaque summis ducibus & in vnius prosperæ vel aduersæ pugnæ euentum, de vita atque Asiæ imperio certaturis, suæ artes vtrique non defuerunt. Tamerlanes enim peculiariibus gentis suæ confusus armis edixit, vt vnus sagittis ineundum prælium, idque indefessè instaurandum, & denique conficiendum esse existimarent. Se enim daturum operam, vt ab aurora ad occasum Solis strenuè rem gerentibus sagittæ non deficerent. Instituerat siquidem plures camelos qui per agmina circumducti sagittarum fasces, pediti atque equiti suppeditarent. Ex aduerso Baiazetes Scythicæ non imperitus pugnæ, quod vnum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronunciari iusserat, vt equites elatis supra capita scutis, primum sagittarum imbrem constanter exciperent, inclinatisque repente hastis, in hostes procurrerent; quòd sæda inermisque hostium multitudo, hastarum cuspidibus transfodi, & gladijs concidi facile posse videretur. Imperata igitur fecere fortissimæ Turcarum alæ, contemptisque intrepidè sagittis, ingenti pro cursu grauique impetu in confertos irruere, tanta vi, vt magna loricis & galeis carentium strage edita, vix hosti ad expediendos abiectis arcubus acinaces spatium relin-

relinquerent. Sed tanta erat sagittariorum circumfusa vndique multitudo, vt posteriora Turcarum agmina, densissima atque perpetua cadentium sagittarum grandine sternerentur. Tartari enim more suo in cœlum sagittas emittunt, vt grauiore casu decedentes, ceruices equorum & terga perforant. Neque enim oblongæ & inflexæ Europeorum peltæ, neque rotundi Asiaticorum clypei, infixas perforantesque sagittas sustinebant. Nusquam ab vlla annalium memoria, numerosiores copię, tumultuosius & acrius vel efferatis in mutuum cruorem animis, obstinatius inter se manus contulerunt; reciprocante siquidem magno æstu vrgentium propellentiumque agminum victoria incerta per multas horas instar pelagi aduersis agitati ventis modo hac, modo illac iactata est. Sed ea demum inclinante Sole quanquam multo parta cruore penes Tartaros stetit. Baiazetes equo pluribus sagittis confixo, cadenteque quum strata suorum vexilla conspexisset, captus est, seruatufque ad ludibrium satietatemque alienæ superbïæ, immani scilicet Tamerlanis animo nullis in miserum, & tanti modo nominis regem accumulatis contumelijs vnquam exaturato. Victori namque victus, vt gradum faceret ascendenti equum, dorsum præbere cogebatur: Exemplo vti credi par est, Saporis Parthorum regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiusmodi iniurijs insolenter oneratum ad mortem adegit. Sed eadem fati vis nequaquam maturè Baiazetem suis ærumnis eripuit, quum prius in cauea ferrea per Asiam circumductus diu fortunæ suæ miserabile spectaculum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroque Tamerlanis ingenio; singulare iustæ sæueritatis exemplum prodijt. Quum enim homo Ligur gemmarum insignis mango, ob idque Tamerlani qui magnopere gemmis oblectabatur, familiaris, inducto sermone de Baiazetis miseria, illum humanitatis atque clementiæ blandè admonuisset, & vt meminisse vellet Baiazetem inter Mahometanos reges victorijs & opibus fuisse clarissimum. Tamerlanes obducta fronte, contortisque in illum oculis, verbum redargutus respondit: se non regem nobilitate atque potentia superbum; sed hominem improbum, impieque nefarium digna pœna plectere, qui maiorem natu fratrem inhumaniter occidisset. Cæterum Tamerlanes ea victor acie qua supra centum & quadraginta millia hominum cæsa feruntur: spolia legit, exercituique æquissime distribuit. Victores porro largiter ac opiparè per triduum epulati sunt: nam equi propè innumerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerunt, vt quum vsui esse non possent, passim ad instruenda conuiuia mactarentur. Tartaris enim mos est equina carne populariter vesci, & quum cætera alimenta defecerint, incisa sub aure equorum vena, epotoque inde sanguine in ediam tolerare. Transgressus autem Taurum montem Tamerlanes, in Mesopotamiam irrupit, tanto armorum strepitu terroremque hominum, vt passim omnibus vrbibus reciperetur: tendi enim prætorium sibi iubebat primo die in quo conspectum vrbium se dabat, colore candido, vt intelligerent homines clementiam & salutem se statim dedentibus sincera fide promitti. Secundo die rubro tentorio utebatur, quo denunciabat incunctabundos gladium esse districturum. Tertio porro die atrii coloris papilione extenso, indicabat se cuncta ferro & flamma absumpturum.

Enimuerò truculenta voce profitebatur, se Dei maximi iram esse, quæ de-
 prauati seculi mortales vlcisceretur. Nulla fuit nec in Mesopotamia, nec
 in Comagena, nec demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit.
 Nam superato Eufrate vsque ad maris Syriaci oram signa promouerat. Hæ-
 sit tantummodo aliquandiu ad Damascum, in expugnanda arce, quum
 ea in nostrum morem à Florentino architecto munitissimè ædificata, tan-
 ti victoris impetum retardaret. Sed cæsa in Libano monte materia, arcem
 crecta munitione circumuallauit; ea altitudine, vt Scythæ sagittarij mœ-
 nium coronam superantes ad vnum custodes omnes interfecerint. Ex-
 inde quum Sulthani Memphitici copias per Duces non longè à Pelusio
 profligasset, Ægypti regnum & Memphis immensæ vrbis opes insatia-
 bili animo meditantem, vna sitis auertit, quæ per arenosas solitudines a-
 quæ indigas, timebatur. Itaque victorijs suis modum imponens, quum &
 exercitum eius atrox pestilentia popularetur: spolijs onustus Samarcan-
 dam redijt, vbi fato functus est, anno à partu Virginis quadringentesimo
 secundo supra millesimum. Antecessit autem eius mortem ingens & luri-
 dus Cometes, quo portendi mors tanti regis visa est, quanquam & Ioan-
 nem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentissimum principem, co-
 dem defunctum anno, respexisse multi crediderunt. Fatali quoque sorte
 euenisse constat, vt vtriusque principis bini hæredes filij parem fortunam
 tulerint, quum vtriusque proles, à paterna virtute sic degenerarit, vt impe-
 rium tueri nequierit, breuique curriculo duo maxima imperia, si modo
 conferenda sunt, collapsa defecerint.

F A E R N I.

*Ille nouus Xerxes, Orientis victor, & ingens
 Quacunque permearet, horror gentium,
 Compleuit totos Scythico qui milite campos,
 Hoc se ferebat ore trux Tamerlanes:
 Cuius in aduentum tutæ altis manibus vrbes
 Ipsumque terræ contremiscebat solum;
 Ipsi adeò montes, ipsæ per deuia valles
 Vim Barbarorum non ferebant agminum.
 Quare ab Caucasæis Asiam conuallibus omnem
 Ad vsque Nili flumina armis subdidit;
 Euphratem & Tigrim, & rapidum tranauit Orontem
 Vi, vastitate, cæde, cuncta proterens;
 Vtque olim fæda cum tempestate coorta
 Erumpit atra nube fulmen igneum:
 Obuia quæque cadens perrumpit, & alta sonanti
 Tempia atque solidas strage turres disijcit.
 Subsedit vasto tellus labefacta fragori,
 Humilisque mentes sternit humanas pauor:
 Haud secus ille viam ferro molitus, & igni,
 Euertit arces, oppida æquauit solo.*

*Regem Asia horribili captum impete Baiazetem
 Caueaque clausum ferrea circumtulit.
 Hec agitantem illum, & spirantem immania iussa
 Quæ cunctus vndique orbis expauesceret,
 Exiguo cæcæ domitum molimine febris,
 Fatalis vno soluit hora triduo.
 Dæque tot insanis opibus, de tot modo regnis
 Reliqua vna paruo gleba textit puluere:*

Biazetes I. Turcarum rex.

BIAZETES eius nominis primus Othomannorum principum ordine quartus, hoc austeri oris Scythico rictu, hirtisque cirris discriminata prolixè barba terribilis, à singulari celeritate repentinoque & vehementi bellicarum actionum impetu **HILD RIM** est appellatus, quæ vox apud Tartaros cum tonitru terrificum fulmen significat. Ne quis autem miretur, vnde ad nos antiquorum præsertim Turcarum regum veræ imagines peruenierint, operæ precium erit enarrare, quo pacto curiositati nostræ fortuna arriserit. Hariadenus Barbarussa Othomannicæ classis præfectus, quum ardente bello inter Carolum Cæsarem & Franciscum regem in auxilium à Gallis euocatus Malsiliam peruenisset, amicitiam iniit cum Virginio Ursino Anguillaricæ Comite, Gallicarum aliquot triremium præfecto, certatumque est inter eos magnis muneribus, ea tamen conditione, vt aliquanto preciosiora Barbarus acciperet dona quam rependeret. Nam illum Virginus Romana liberalitate nostrarum rerum copiam auidè expetentem, cælato argento & multa serica veste donauit, ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobilissimi operis, & Persico acinace gemmata vagina insigni, qui Hismaelis Sophi fuisse dicebatur, atque item talarum toga auro & purpura intertexta, addens arculam ex ebano & ebore fabricatam, in qua vndecim Othomannorum regum vera simulachra, pro captu barbarorum artificum preciosis coloribus in leuigatæ chartæ tabellis depicta visebantur; quæ Virginus eleganticæ studiosus omni alio munere pluris estimauit. Neque Barbarussa commentitijs imaginibus Virginium decipisse existimandus est; nam quum inferiorum Othomannorum tabellæ pictæ & numismata ærea, quæ apud nos visuntur, cum illis mirè conueniant, superiorum etiam regum veras esse formas censendum est. Has omnes Virginus magnis exoratus precibus Alexandro Farnesio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium virorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantique imperij fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quod Othomanzicum hodie vocatur, Othomannus est appellatus, quod nomen postea in familiam transiisse perspicimus. Tanta autem virtute atque fortuna Othomannus fuit, vt inter nobiliores Scythici sanguinis familias, vetustatis dignitate sibi pares, ma-

ximè illustris emereret, summumque ei decus Eurenesh, Thuracambi, Michalogli, atque Malcoccij æquis animis concederent. Pugnaci siquidem ingenio atque imperij auido finitimos, vel etiam suæ gentis feliciter ad-

ortus, clarissimas Asiæ vrbes Sebastam, Synopen & Ancyram audaci consilio & inuictis armis ditioni suæ adiecerat. Imaginem eius quæ maximè ardentes oculos representat, habitu acinacem distringentis expresserunt, quod intelligi volebant Othomanorum imperium armis quæsitum, armis defendi proferrique debere. Proinde vetus atque perpetuum Turcarum institutum est, vt intranti templum supplicandi causa imperatori Talismanus ædituus sacerdos occurrat, claraque voce pronunciet, vt meminisse velit imperium quod iustitia & virtute bellica partum sit, non alijs quàm hisdem artibus conseruari propagarique oportere. Constat autem Othomannicę domus imperium cepisse anno à partu Virginis trecentesimo supra millesimum, quanquam quingentis ante annis Turcas ex Scythia profectos in Asia sedes occupasse compertum est: qui tamen regem, aut summum imperatorem initio non habuerunt, vt pote qui diuisi per Tetrarchas

& regulos cum imbellibus Asiæ populis Constantipolitanisque Cæsari-
 bus suo arbitrio bella gerere consueverunt, quamuis eos aliquando in vnum
 consentire coegerit communis metus à Gothifredo Bolionio vniuersæ A-
 siæ illatus. Tum enim coactis viribus, & Solymano tumultuario duce crea-
 to, ad Nicæam cum eo collatis signis haud prosperè conflixerunt. Cæte-
 rum Othomannus quum viginti octo annis regnasset, fato functus est, Or-
 cane filio imperij hærede relicto. Hic magnitudine animi, vi corporis, &
 cupiditate proferendæ ditionis patrem æquavit: bellicis autem æquè bo-
 nis & malis artibus, vir dolosus & solers, profusaque in primis & peren-
 ni erga milites liberalitate superavit. Per hunc modum veterano instructus
 exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimo-
 nium eius filia iniuisset, Michaeli Paleologo Constantinopolitano impe-
 ratori graue bellum intulit; adortusque demum Prusiam Bythinia caput,
 eam urbem obsidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu
 ea victoria lætatus est: nam in ea oppugnatione sagitta ictus, quum spicu-
 lum humerî ossibus infixum sine vitæ discrimine reuelli nequiuisset, ob-
 ducta plaga, febrem & saniem mortiferam aliquot post menses accersuit,
 anno eius imperij vigesimo secundo. Orcani successit Amurathes filius, vir
 nequaquam maiorum exemplo manu promptus, sed bello & pace simula-
 tor egregius, quippe qui astu & vigilantia singulari, occasiones proferendi
 imperij opportunissimè captaret, nusquam firma fide aut incolumi iureiu-
 rando: pacem tamen cum Paleologo religiosè tuebatur. Magno autem
 Amurathis commodo bellum intestinum inter Græcos sub id tempus ex-
 arsit. Nam Græci proceres ab imperatore rebellarant, subnixi societate
 Marci Craiouicij Bulgarorum principis. Itaque enata est occasio Græciæ
 & penè toti Europæ exitialis, qua Paleologus viribus impar subigendis
 rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis postulare coactus est. Dedit
 hoc amicitia liberaliter & astutè vicinus Amurathes, traiecereque in Græ-
 ciam duodecim millia delectorum Turcarum, quibus maturè Græcorum
 & Bulgarorum audaciam Paleologus repressit. Eo euentu vt confecto
 bello remissis septem millibus Turcarum in Asiam, reliquos præsidij sui
 causa, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facillè impetrarit. Nec mul-
 to post Amurathes non obscure à suis inuitatus, qui vbertatem Thraciæ &
 Græciæ agrorum extollebant, tanquam socius vel inuiti Cæsaris, cum se-
 xaginta millibus Turcarum per Hellepontum in Græciam traiecit, simu-
 latione persequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea de-
 fecissent. Præstitere officium in traiectu duæ Ligurum onerariæ naues,
 quæ eius portorij pretium insigni avaritiæ Christianæ probro, aureum
 nummum in singula militum capita tulerunt. His copijs Callipolim ex-
 pugnauit, peruagatusque latè Græciam & Thraciam, vel gemente impe-
 ratore. Philippopolim, & quæ est supra Hebrum Hadrianopolim occupa-
 uit; consternatosque ad arma, resistereque demum æquo campo ausos La-
 zarum Seruiæ Despothum, & Marcum Craiouicium acie superavit. La-
 zarus eo prælio captus in carcere mori coactus est, cuius indignam necem
 seruus natione Triballus, eius olim cliens vindicare constituit, certissi-
 mæque morti se deuouens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnas-

set annis viginti tribus. Hoc Amurathe genitus est Baiazetes, de quo scribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium est auspicatus, Dijs non obscure id execrabile scelus damnantibus, cuius postea præclarus vindex Scythæ Tamerlanes extiterit. Itaque Baiazetes æmuli fratris solutus metu, in vrbe Hadrianopoli imperij sedem fixit, quod ad proferendas vires Asiaticæ Prussia opportunior censeretur, infenso scilicet animo atque arma expediendi in Triballos & Mysorum gentes, quæ rectâ secundum Istrum ad mare Ponticum extenduntur. Propterea Marcus summo discrimini obuian armis eundum ratus, quum in aciem descendisset, cum vniuersa Bulgarorum & Mysorum nobilitate trucidatus, imperium cum vita amisit. Ab ea victoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Bosna est, & interiorem Macedoniae atque Epiri partem, quam Albaniam dicunt, ad eod infesta populatione inuasit, vt nemine resistere auso, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciam adduceret. Nec multo post euastata Thessalia, Thraciaque vsq; ad Bosphorum, & deletis Bizantium suburbis delictijs, Bizantio castra admouit, tanto Græcorum metu, vt Ioannes Imperator diffusus viribus suis, ad imploranda auxilia in Galliam vsq; nauigare cogeretur. Agnouit periculum iustasque preces rex Carolus, vti maxime pium & Christianorum opulentissimum regem decebat, & Ioannem fratris filium, qui postea Burgundiæ principatum adeptus est, cum nobilissimo equitatu in Pannoniam misit, vt Sigismundo Bohemice atque Hungariæ regi, in communes hostes arma paranti iungeretur. Hic est ille Sigismundus, Henrico Cæsare proauo, qui ad Bonconuentum in Etruria obiit, & Ioanne Bohemice rege auo, qui in Gallia eo prælio cecidit, quo Ioannes Gallie rex à Britannis captus est: patre vero Carolo quarto Cæsare inclytus. Is tum validas copias ex regnis suis finitimisque Germanis coegerat; atque ita suscepto itinere ad Nicopolim Mysie vrbe penetratum est. Sed ea vrbs improspere tentata, Baiazeti spatium dedit ad cogendas copias, qui sua vsus celeritate, cum sexaginta millibus equitum ad tertium calendis Octobres nostris in conspectum se dedit. Pugnatum est summa nostrorum temeritate, Gallorumque præsertim, qui primi agminis decus deposcebant. Neque enim retineri potuerunt, quin vel inuitis ducibus & frustra retentantibus in primos hostium antecursores impetum facerent, antequam peditum Germanorum phalanges, & Hungari Bohemique equites appropinquarent: Frementes enim dicebant à Sigismundo exploratae victoriae gloriam sibi inuideri. Eo modo Baiazetes temere effusus, nec confertos seruantes ordines, lunata acie circumuenit, atque omnes in medio Gallos trucidauit. Quorum infelici exitu, nostri repente territi in fugam se dederunt: tanta trepidatione, vt Sigismundus ægre è manibus hostium elaberetur: Ioannes autem cum paucis ducibus pretioso cultu conspicuis in potestatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & salutem suppliciter deprecanti respondit, se vitam, vel mortem merenti concessurum, ob id quod iuuenis & regio sanguine editus esset; in conspectuque eius captiuos omnes præter quinque proceres, quos ad solatium carceris comites dabat, ad vnum trucidari iussit. Horum nomina à nobis memoriae tradita sunt, in eo libello, quo Italica lingua ad Carolum Quintum

tum Othomannorum origines & res gestas perscripsimus. Hac nostrorum clade, suaque insigni victoria elatior factus Baiazetes, nihil sibi moræ attulit, quin ad oppugnandum Bizantium conuolaret, defatigatisque iam & attritis Græcorum viribus, eò deuentum erat, vt ferocissimo hosti resisti non posset, nisi Tamerlanes Scytharum imperator centum miriades equitum & peditum trahens in Asiam torrentis more sese effudisset. Is hostis vel inuitum Baiazetem interpellata victoria in Asiam auocauit; ausumque collatis signis acie congregi, toto penè eius exercitu cæso, ad Stellam montem viuum cepit; ea feritate, vt eius procumbentis tergo, quum equum infcenderet ad ludibrium vteretur; ferreaque demum cauea curruli in morem feræ bestiæ, vsque ad vitæ miseriarumque exitum circumtulit.

AUGUSTI Cocceiani.

*Tunc credideris fortè, nefas, hic tibi maximi
 Spectari superum fulmineam regis imaginem
 Quod depicta Iouis tela vides, egregia manu
 Præclari artificis, quod tabula conspicias in breui
 Magnum terrifico orbem tonitru, atque æthera concuti;
 Nuncque atris Acherontis tenebris omnia contegi,
 Nunc tingi liquidis sulphurei fulguris ignibus.
 Non non ad Semelen auricomam Iupiter amplius
 Fraudès coniugio commeditans ventitat improbus.
 Nec tu Theſalicum fortè putes cernere Apollinem
 Arcus letiferos quod videas, & quod harundines
 Conspectes celebres, tela Dei insignia Delphici.
 Hic mortalis erat, non Deus, hic Barbarus, impius.
 Germani trepido sparsit atrox sanguine limina
 Ne Europæ atque Asiæ regna sibi præriperet ferox;
 Hic ceu flamma rapax lauricomos per tumulos furit
 Quum latè Boreas præcipitat flamina Thracius.
 Sic flagrans rapidos in miseros Danubij Incolas
 Ignes, sic celeres intulit in Pannonias faces,
 Inuoluitque furens excidio robora Belgica,
 Vnde illi meritò nomina sunt indita FV L G V R I S:
 Sed non longa manet pœna tuam iusta superbiam,
 Maior namque tuis è Scythia nascitur ignibus
 Torrens, horribili diluuie qui rabiem tibi
 Restinguat, furiasque impediât fortior asperas:
 Ecce ecce ab Tanai gens properat seua Tamerlanis
 Infandi auspicijs, lataque iam regna Bithyniæ
 Peruadunt, acies iam Scythicæ prælia conferunt
 Tecum, iam caueas, aurea iam vincula comparant,
 Inclusumque Asiæ te rapiunt cuncta per oppida.
 Nunc ite, atque animos Imperijs tollite principes,
 Fortunæ, immemores quàm rota sit prona, volubilis.*

Celebinus Turcarum Imp.

CELEBINVS quem alij Cyrum; nonnulli, Turcæque præfertim Mahometem à-lustrico die appellatum tradunt. id nomen ideò tulisse videtur, quòd impuberes regum procerumque filios Turcæ Celebinos vocant. Is Othomannorum principum, vt ex hac eius imagine gladium vibrantis cernitur, formosissimus idem fuit atq; fortissimus; decore siquidem frontis honos, & candidi oris modicè diffusus pallor, constantèsq; sine tristitia oculi, compositi animi indices, quum imperium adiit, pubescentem mirè commendabant; in tanto præsertim publicæ cladis luctu, paternæque miseræ dolore, in quo animum non demisisse maxima laus videri potuit. Constat Baiazerem duos quos habebat filios Mustapham & Celebinum in Asiam ductos, secum in castris habuisse, singulari tamen prudentia

tia quum pugnae tempus immineret, paululum eos ab eo periculo summo-
uiffe, ne cum tota prole incertae fortunae aleam subiret. Sed iuuenes ex lu-
gubri prelio intenta fuga ad mare descendentes, vt in Thraciam ad Bospho-
rum transirent, Bizantium mioparones interceperunt: ea quidem sorte,
vt Mustaphas à Paleologo Caesare vsque ad mortem in carcere sit asserua-
tus. Celebinus autem struente ei imperium fortuna, aut suo vsus astu, aut
certè (vt credi par est) nautarum Graecorum auaritia adiutus, feliciter est
elapsus. Hunc Hadrianopolim obliquis itineribus venientem, praefectus
cum veteranorum manu à Baiazete Thraciae praesidio relictus, militesque
omnes, tanquam postliminio redditum, laetis pro praesenti fortuna animis
exceperunt. Iam enim quo euentu ad Stellam montem dimicatum esset ex
fuga elapsis didicerant. Turcae siquidem qui Scytharum manus effugerant
cateruatim ad Propontidem, Hellepontumque praecipiti fuga fereban-
tur. Nam ibi propter Castella ad Abydum & Sestum vtrique littori im-
posita Turcae ditioris, despectis naualibus Graecorum custodijs, tutissi-
mus erat traiectus. Conuenerant plures veterani ex praesidijs deducti, & ita
frequentes iam ex Asia redierant, vt Celebinus iusto confirmatus exercitu,
Graecorum copias tumultuario progressu sibi imminentes facile repelle-
ret, & veteres fines fortiter tueretur: quanquam enim rex nouus & iuuenis
ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea
militum importunè exutus, vigilantis tamen & imperterriti nomen tue-
batur. Quod si Paleologo terra marique certa praesidia & parandi exer-
citus expeditae facultates suppetissent, Christianique reges occasionem cae-
lo propè demissam agnouissent, quam victoria Scytharum aperuerat, pro-
fecto non in Europa modo, sed in Asia Othomannicum nomen, vndique
pulsam atque deletum foret. Itaque Celebinus beneficio Tamerlanis & Pa-
leologi qui patre fratreque sublatis, integra atque legitima iura parando
imperio sibi pepererant, nostrorum ignauia confirmatus, Bulgaros, Tribal-
los, & Macedonas diu afflixit, vsque ad Sigismundi Caesaris aduentum. Is
enim propter eximiam pietatem generosique animi laudem, Augusti no-
men meritis valida potius quam felicia arma in Turcas iterum suscepit,
excitauitque Hungaros & Boemos, vt studio tuendae & propagandae re-
ligionis aduersus Barbaros, tam pia quam necessaria arma induerent. Agi-
tabat enim animo, inuictos maiorum suorum spiritus gerens, quo pacto
cladem ad Nicopolim acceptam vlcisceretur. Nam Celebinus iuuenis fra-
ctas à Tartaris copias trahens, reputatione Baiazetis acerrimi & antea in-
uicti ducis omnino contemnendus esse videbatur. Sed eadem fortuna que
strenuè audentem Sigismundum tredecim ante annos ad Nicopolim elu-
ferat, pari libidine ad Columbatium infesta persequebatur. Id est oppi-
dum Seruianorum Triballis finitimum, iuxta Samandriam, non longè à
Danubio positum. Eò paribus animis & viribus instructi Celebinus &
Sigismundus peruenerant. Christiana acies equitatu impar, sed peditatu
in media acie constituto superior, iniquissima ratione cum Barbaris con-
currit. Equestris enim ferme totus hostium exercitus latè cornua extendit,
adortusque equites Hungaros & Bohemos qui in cornibus erant, cruen-
ta edita pugna, loco depulit, breuique circumuentum vniuersum pedita-

tum sagittis confixit. Neque enim pedites magna parte corporis inermes sagittarum multitudinem sustinere poterant, quum ordines dissoluerent, & cominus congregari properantes ab hastatis demum, gladijs & clavis ferreis rem gerentibus, vndique sternerentur. Sigismundus qui in ea exercitus perturbatione præstantis & strenui ducis, acerrimique bellatoris officio nullo in loco defuerat, desperata victoria, non minore periculo quam ad Nicopolim insequentium Barbarorum manus effugit. Cæterum Celebinus ab ea victoria quum paucissimis annis imperasset, morbo absumptus, Amurathi filio imperium reliquit, quum Christianis sacris Alexander quintus præesset.

FRANCISCI MANFREDI
Cremonensis.

*Maeste animo puer, & magna puerilibus annis
Virtute exuperans, fractisque audentior armis
Qui medias inter classes, tela inter & hostes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem; & patriam subito (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rursum palantia cogis
Agmina, confirmasque animos, reficisque labantis
Imperij vires, sceptroque potiris adempto.
Quin & quantum armis posses, quo turbine telum
Coniuceres Celebine, & stricto comminus ense
Hostiles rueres turmas, densasque phalanges
Teutonicæ norunt gentes, nouere feroces
Sauromatæ, norunt infracta binominis Istri
Cornua, Treycijque duces, & pallida nouit
Græcia, desertique agri, populataque rura.
At tibi purpureæ primæuo flore iuuentæ
Inuidit fortuna, & ineluctabile fatum:
Dumque animo maiora agitas, nec sufficit amplum
Imperium patris, & totum spe concipis orbem
Stamina dirumpunt Parca, victusque superba
Tandem morte cadis, lucosque inuisis Auerni.*

Ioan. Aucuthus Britannus.

IOANNIS Aucuthi ex vltima Britannia inelyti bello ducis, vera effigies, in templo maximo Florentiæ colosseæ magnitudine spectatur, quum propter insigne meritum à grauiissimo senatu equestris statuæ, & tumuli honorem ad eximia fidei bellicæque virtutis testimonium honestatus fuisset. Is Anglico sanguine progenitus fuit, ex stirpe Frisiorum Germanorum, qui in Insulam transgressi, pulsis veteribus indigenis, sedes beatiore, & denique regnum & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus bello Belgico, æquè apud Gallos hostes, ac suos virtutis nomine clarus, cum Lionetto Clarentiæ regulo, qui Odoardi regis filius à Galeacio secundo Viceconite in generum ascitus fuerat. Sed his nuptiis incredibili conuiuiorum sumptu atque apparatu ludorum Mediolani celebratis, conceptus est Lionetto morbus ex

mutatione cœli, luxuque epularum, & nouæ nuptæ complexibus, qui non
 multò post ad Albam Pompeiam initæ affinitati & vitæ finem attulit.
 Barnabas nouæ nuptæ patruus, qui tum graue bellum in agro Mantuano
 gerebat, facîle à Lionetto impetrauit, vt Aucuthus Britannorum dux at-
 que eius comitatus princeps, in castra auxiliij nomine duceretur. Barna-
 bas enim vir pugnacissimus Anglicæ disciplinæ atque virtutis, periculum
 facere cupiebat. Pluribus itaque tumultuarijs prælijs Aucutho summa vi
 summaque prudentia, occasiones parandæ victoriæ feliciter excipiente, &
 Anglis egregiè sagittis rem gerentibus, eò admirationis Barnabas est ad-
 ductus, vt probaret gentis disciplinam, & Aucuthi vim ac ingenium ma-
 gnoperè suspiceret, nec multò post crescente mutuis officijs beniuolentia,
 Aucuthus in generum ascisceretur. Collocata enim est ei in matrimonium
 filia, quam ex Porra nobili concubina susceperat. Ea affinitas virtutis no-
 mine parta Aucutho stipendia auxit, & famam Anglicæ virtutis per Ita-
 liam extendit, quòd bellicosissimus princeps tale de externi viri virtute
 non temerè iudicium fecisset, proptereaque à principibus liberisque ciui-
 tatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempestate externis copijs & du-
 cibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autem certis offensionibus,
 vt Angli, qui erant apud Albam mortuo Lionetto relictis oblitique eius
 affinitatis, ab amicitia Galeacij & Barnabæ repentè discederent, hostibus-
 que eorum iungerentur. Qua voluntatum commutatione multa Cisal-
 pinæ Galliæ oppida, crudeli Anglorum rabie vastata sunt. Exinde Au-
 cuthus copijs & stipendijs auctus, nouas spes, aliamque fortunam sibi
 quærendam existimauit: Gregorio namque Pontifici operam nauauit, re-
 ceptisque singulari cum laudè togatæ Galliæ vrbibus, quæ defecerant, quin-
 que oppidorum ditionem virtutis ergò promeruit. A Pontifice demum
 ad Florentinos vberiora stipendia pollicentes, & ab his non multò post
 ad Pisanos, atque inde rursus ad Florentinos transgressus est; eo crescentis
 laudis, accumulatiq; honoris successu, vt facîle nemo Aucutho dux melior
 putaretur. Longo enim bellorum vsu peritus, graui simul ac expedito in-
 genio occasiones præsentire, terminare consilia, atque arma celeriter expe-
 dire didicerat: idem quum oporteret acerrimus bellator, & cunctator e-
 gregius. Idcirco ab eius schola tanquam ab exacto militiae magistro multi
 qui postea inclaruere, summi duces prodierunt, quum ea quæ ille prospere
 gessisset apud hostes & socios pro documentis & disciplinæ præceptis
 haberentur. In his fuere Albericus Balbianus, Sfortia, Braccius, Carolus
 Malatesta, Paulus Ursinus, & qui ab hoc interfectus est, Mostarda. Sed su-
 per innumerabiles pugnas feliciter depugnatas incomparabile decus tulit,
 quum profligatis ad Alexandriam Gallis, signa Florentinorum ad Ab-
 duam vsque promouisset, vt descendantibus Gallis ad Mediolanum iunge-
 retur. Ab aduerso enim Gallorum exitu deiectus consilio, vique adeò con-
 stanti imperterritoq; animo se recepit, vt nequicquam incumbentibus Io-
 hannis Galeacij victricibus copijs, Ollium, Mincium, Athesim, vado traj-
 ceret, disruptisque ab hoste fluminum aggeribus, per continentes paludes
 incolumis in Patauinum agrum se reciperet, quum duces omnes à nemine
 præterquam ab Aucutho superari locorum iniquitates, & validissimorum
 hostium

hostium interdium noctuque acriter incumbentium impetus sustineri posse faterentur. Obijt Florentiæ planè senex, funeratusque est splendidissimè in templo maximo, anno Christianæ salutis M C C C L X X X I I I.

I V L I I Feroldi.

*Aucuthe Anglorum decus, & decus addite genti
Italica, Italico præsidiumque solo.
Ut tumuli quondam Florentia, sic simulacri
Virtutem Iouius donat honore tuam.*

Albericus Balbianus.

LBERICVS Balbianus exiguo eius nominis, togatæ Galliæ oppido ortus, inter Italicos duces primum illustris famæ locum obtinuit, Aucutho scientiæ militaris existimatione planè par, sed honoribus & genere copiarum multo superior. Nam magister equitum proprio cognomento appellatus est, qui supremus militiæ honos apud Neapolitanos reges, Comes stabilis nuncupatur. Sub signis autem quatuor millia cataphractorum, & totidem leuis armaturæ equitum voluntarij nominis habuisse traditur, quibus externarum gentium vaga arma, ea tempestate per Italiam ad omnem prædandi licentiam circumferentium, frenauit, non vnoque in loco feliciter profligauit, vsque adeo egregiè, vt pristinum Italicæ dignitatis decus, quod corrupta sensim disciplina perierat, insigni cum laude restitueret. Nam fortissimus & generosissimus quisque spe laudis ad eius signa coibat; atque ita effecto ingenti veteranorum equitum agmine, cui diui Georgij nomen & tesseram dederat, cuncta obuia sternebantur. Is tum in eum quem hodie magna ex parte intermissum videmus, armaturæ morem equites instruxerat, adiuuenta atque addita cassidi buccula, quæ est ad prospectum subductilis, & transuersam tantum rimam quum deducitur, ad oculorum vsum relinquit: Cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quod loriculam à casside dependentem, nequaquam satis gulam tueri aduersus validos mucrones existimaret. Bardis quoque maioribus recocto corio inauratis & pictis, equos vndique vsque ad genua protexit, & capita frontalibus ferreis stylo prominente armauit, quo incitatis equis hostis in congressu feriretur. Sed hodie hæc maximè decora, tutaque Bardarum tegumenta tanquam nihil profutura aduersus sclopettorum glandes, Italus pariter & Gallus abiicit. Quum per multos annos Ioanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ præfectus, aut summus Imperator operam nauasset, ab eo discedens aduersus Ladislaum regem in Apuliam descendit, Ludouici Andegauensis auspicia secutus. Quo bello insidijs circumuentus in potestatem hostium deuenit, qui eum durissimo peruigilio diu torserunt. Sed non multo post liberali beneficio Iohannis Galeacij redemptus est: Nam gratissimus princeps Albe-

rici ductu Bononiensium & Florentinorum copias Barnardone Aquitano acerrimo duce fuso captoque insignem victoriam se adeptum esse meminerat: vnde vrbs Bononia interfecto Iohanne Bentiuolo in eius ditio-

nem deuenisset. Verum Iohanne Galeacio repentina morte surrepto, Albericus suo commodo alieni exempli spectator, oblitus datæ fidei acceptæque beneficij, in eius liberos ingrato animo arma conuertit, quod cæteri duces nefario scelere singulas occupantes vrbes passim rebellassent; qui demum valescente Philippi filij potentia, varijs intercepti casibus ferme omnes iustas perfidiæ pœnas dederunt, quum Albericus nusquam tyrannus; plenus gloria apud paternos lares, ante sexagesimum ætatis annum, renum dolore vexatus, vita excessisset. Hoc vitæ exitu Iohanne germano fratre felicior, quem diu militiæ eximia cum laude versatum, Bononienses ab eo detrimentis affecti securi percusserant. Huius sanguinis apud Insu- bres infiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum studio & multis fortibus factis clarus, cum pro Carolo Gæsare Franciscum Sfortiam oppugnar et, ad Alberici progenitoris gloriam aspirabat, nisi inuidia virtutis comes

comes in medio vitæ cursu veneno epulis indito, nihil tale veritum sustulisset. Alberici effigies Ticini in arce ad sinistram porticum picta, habitu triumphum comitantis, conspicitur.

GEORGII Iodoci Bergani.

*Oenotria priscam fugarant gloriam
Rerum, adfluentes copiae
Et sola virtus credita est tum bellica
Externum habere militem,
At Balbianus dedecus turpissimum
Non sufferens, & patriæ
Virtutis & prudentiæ non immemor
Procul fugatis exteris
Domesticum per militem vi reddidit
Fines quietos Italos.
Huius fide atque armis Ladislaus suam
Campaniam cum portibus
Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arcesque regni & oppida.
Hic militari hac profuit solertia
Arti decusque hoc addidit,
Ut quæ bouillo nuper essent tergore
Compacta, mox hæc ferrea
Gestaret arma miles, atque vulnere
Tutum calybs defenderet.
Tantum Camillo debuit vix vindici
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.*

Sfortia & Braccius.

Hic duo heroes, duoque eius ætatis belli fulgura S F O R T I A & B R A C C I V S, ex Alberici contubernio disciplinæque prodierunt, qui ab initio fraterna charitate inter se coniuncti, pari spe, pari que industria, & paribus insignium laciniarumque coloribus militantes, usque adeo inclaruere, vt fatali demum ambitione atque superbia ducti, diuersas militiæ sectas de nomine conderent, ac æmulatione gloriæ atque potentiæ ex amicis hostes facti, ex aduerso semper arma tractarent; qua dissensione potius quam simultate opimis stipendijs summisque honoribus clari atque opulenti euadebant; quum sese infami astu promercali que militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus venditarent, bellaque alere quam finire mallent; quod vterque de fortuna sua immodicè

ſperandum putaret, & nihil imperium viuidæ virtuti, generosè & fortiter àgentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere fermè pares; ſed Braccius nobiliſſimis Peruſiæ familijs propinquitate coniunctus, ipſo Sfortia

apud Cotignolam togatæ Galliæ oppidum honeſta familia orto, originis vetuſtate nobilior putabatur. In Braccio aſtuti & efficaci ingenij vis ardens eminebat; in Sfortia autem naturæ ſimplicitas, nullo fuce, nulloque literarum ſubſidio ſubnixæ; aperti que animi conſtans, & indomitus vigor laudabantur, in robuſto præſertim corpore ad ferendos labores geſtandæque arma præualido. Braccius habitu corporis proximus delicato, ſplendore vitæ rerumque omnium apparatu ſumptuoſo mirè gaudebat, utpote qui vel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profuſus eſſet. Ex aduerſo Sfortia ad delitias rudis & agreſtis, frugi diſciplina, conuictu ſubitario & planè militari, contemptuque prorfus omnis luxuriæ lætabatur; utpote qui valida potius quam decora arma, proceros & peracres generosæ ſobolis equos, vir equitandi peritiſſimus, vera imperatoriæ dignitatis inſtrumenta eſſe putaret, nec quicquam ad inanem ſpeciem exquisiti ornatus oſtentare

Braccius.

ostentare consuesset. His diuersis moribus & pari conatu ad magna imperia atque opulentos principatus, & postremo non dissimili vitæ exitu in sua fata properantes, pari militum studio colebantur; & eo quidem ita pertinaci, vt ad alteram factionem transiuisse maximè turpe & flagitiosum existimarent. Accidit autem eo tempore, quo Alfonso rex & Ioanna regina inter se de imperio & regnandi conditione armis contendebant, vt vtrinque summi duces Sfortia & Braccius ex aduerso copijs præessent, factisque demum inducijs ex veteris amicitia memoria, ad Saccomanniam Campaniæ syluam coirent, deterisq; variarum offensionum odijs, per plures horas familiarissimè colloquerentur; exactè & grauiter de militari disciplina, de successibus vtriusque fortunæ, occultisque multorum euentuum causis disputantes; detecta obiter nonnullorum malignitate atque perfidia, vt melioribus consilijs in mutuos vsus viam aperirent. Verum

non multò post eam renouatæ amicitiaë speciem nouum bellum facile dispulit atque extinxit. Nam Braccio urbem Aquilam acerrimè oppugnante atque obsidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginaë auspicijs, ingentibus copijs præfectus, delectusque est ad liberandos obsidione Aquilanos, quòd nemo ducum aduersus Braccianam vim, eo validior & promptior censeretur. Itaque Sfortia quum ex Apulia profectus, & signis Ortano eductis, copias flumen Aternum traduceret, solus ipse imperator è tanto exercitu subsidentibus equi cruribus limoso in vortice, grauantibus armis absorptus interiit, præfenti gaudio in morte durissima felix, quod dudum Braccianas alas amnis tuentes ripam, & frustra Sfortianos transitu prohibere ausas, edita pugna à Francisco filio profligatas conspexisset. Ferunt Braccium audito tanti hostis casu, nullum lætitiæ signum dedisse, quòd ab Ariosis accepisset, se quidem Sfortiaë superstitem futurum, sed non multò post repentina morte hostis fata secuturum. Nec his vati- bus fides defuit; nam Franciscus paterno imperio præfectorum omnium & militum hortatu suscepto, Aquilam ire pergens Pontificijs copijs se coniunxit, editoque memorabili prælio in subiectis Aquilaë campis, Braccius superbo fastu hostium contemptor fusus atque interfectus est, dum supremos indomitæ virtutis conatus ederet. Cadaueri exequiarum & sepulchri honos defuit, quum à Pontifice tanquam impius sacris esset interdictus; sic vt tanti nominis duo imperatores pari & fatali quadam sorte sepultura caruerint: nam Sfortia nusquam apparuit, & Braccij cadauer Romam delatum, profano in agro extra portam Næuiam defossus est. Variæ omnis ætatis eorum imagines multis in locis spectantur.

ANTONII Francisci Rainerij.

*Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merso generosus ab vndis
Dum puero, ingentem liquit in amne animam.
Hæc memorant. At vera magis Polyhymnia magni
Facta ducis famæ tradidit, atque obitum.
Scilicet vndosum dum sanguine tingit Aternum
Hæsta atque armifono conspiciendus equo,
Commotum fluuij numen, voluisse nitentem
Pollutis illum mergere vorticibus.
Vt fama & rapti Herois tumefactus honore
Aeternus tanto funere Aeternus eat.*

I V L I I Feroldi.

*Braccius dux ille fortis atque pugnacissimus,
Hostium qui sæpe fregit arma felicissimè
Atque summum persecutus est sacrorum principem,
Quippe multis imperauit vi potitus oppidis
Ac potissimum occupauit ciuitatem Romuli
Quique regibus, tyrannis, vrbibusque liberis*

*Italium fuit pauro maximo, & formidini
Hac representatur hospes, qua vides imagine.*

LEONARDI Aretini.

*Transiui intrepidus per mille pericula victor
Non acies ferri, non iustis mœnia fossis
Conatus tenuere meos, domat omnia virtus.*

Carmagnola.

FRANCISCVM Bussonium, cui à Subalpina Liguriæ oppido Carmagnolæ cognomen fuit, agrestis villici filium, eumque subulcum fuisse ferunt: verum in puero contumacis ingenij & tetrici oris ea inerat indoles, vt à prætereunte milite, pro armigero puero sit abductus. Exinde varijs insuefactus bellis, vti valde patiens laboris, & ad ardua quæque militiæ munera capessenda promptus & audax, facile turmæ præfectus euasit, illudenteque demum fortuna quum sub Facinio Canè quatuor turmarum ductor aliquandiu fuisset, post illius mortem imperator est effectus, scilicet vt vtriusque humanæ sortis graue exemplum posteris præberet. Creuerat honoribus, gratia, diuitijs, sub Philippo Vicecomite vsque adeo secundis rerum successibus, quum viuidæ eius virtuti nihil esset imperium, vt eum in familiam suam adoptaret, propinquamque nobilissimæ sanguinis ei in matrimonium collocaret, eumque ædificantem luculentissimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret; quæ domus etiam nunc reliquas omnes Mediolani laxitate, magnificentia, & sumptu antecellit. Iamque ad summum fortunæ suæ fastigium peruenerat, vt quum ibi consistere non posset, æmulorum obtrectatione præceps daretur. Philippus enim mutabilis ingenij sui naturam secutus, Carmagnola penè contempto, Guidonem Taurellum nauali de rege Alfonso victoria clarum, attollendum susceperat. Huic mirè studebat, ex aduerso Carmagnolæ infensus Oldradus Lamponianus, Philippo intimus, vtpote qui à prima vsque adolescentia summæ gratiæ locum parasset. Non tulit contumelias vir notissimus meritis & nomine suo indignas, Carmagnolamque natale oppidum à Philippo discedens se contulit, vbi piè inuisit patrem exactæ ætatis, & quem iam pridem pristinae fortunæ sordibus eduxerat coemptis prædijs, & multo auro ditauit. Indeque superatis Alpibus per Germaniæ fines ad Venetos profectus est, vt Francisco Sfortiæ adipiscendo principatu iter viamque simul fatis suis aperiret. Nam aliquanto post suscepto apud Venetos militari imperio, eoque fortiter gesto, Veronaque & Brixia Philippo adeptis, in cursu gerendarum rerum oborto liuore Venetos offendit, periniquè, vt credi par est, perfidiosæ cunctationis accusatus, quod profligatam à Philippo Venetam classem: ad Cremonam ter-

reſtri auxilio minimè iuiſſet, occupandæque eius vr̄bis enatam occaſionem malignè prætermiſſe diceretur. Quas ob res ſimulatione conſultandi euocatus Venetias, cuſtodix̄ traditus eſt. Nec diu poſt quum apud ſu-

picioſos, & vbi de Repub. quæritur ſæpius inclementes Patricios, infeſta ſuffragia valerent, de diu torto vel in fonte capitale ſupplicium eſt deſumptum; ea fama, vt nonnulli eum indigniſſimè damnatum dicerent, quòd auaritia præcipitiq̄e malignitate maturatum ei exitium arbitrarentur. Nam ex damnati opibus ſupra ducenta millia aureorum nummùm ad fiſcum redibant. Ego verò de ſummæ æquitatis ſenatu nihil dubitauerim, niſi apud eos non occupatę Cremonæ dolor iuſticiæ neruos eliferit. Auxit autem inuidiam atrocis inexpectatiq̄e ſupplicij ſpectaculum interdũ populo editum, cum indignè tantus imperator ad Columnas rubras, vbi noxi plecti ſolent, inſerto in os ligneo lupato, ne vociferari poſſet, traheretur; multis aut inſontis calamitatem, aut æquo ſeuerius ingrati Senatus decretum deſtantibus; cum egregiè fortiterq̄; rerum bello geſtarum recens memoria ſpectantium animos, excitis ferè lacrymis, ad miſericordiam permoueret.

*Sedula apis veluti maturis aduolat vuis
 Vt liquido vacuas distendat nectare cellas,
 Ad te sic mea se celeri tulit impete Musa
 Bellica quem ad magnos virtus euexit honores
 Francisce, æternum pietas per secula nomen
 Cui peperit, cuncto procerum cum astante Senatu
 Ac magnis vnà tecum de rebus agente.
 Ad Scabrum haud veritus confestim exire parentum es
 Fortiâque infirmo circumdare brachia collo
 Illicet hoc vnum malit, quàm mille referre
 Gesta tuapræclara, & deuicta ex hoste trophæa.
 Magnorum decus Insubrum, dux inclyte, tandem
 Orta licet subito, fractum te attriuerit ingens
 Tempestas, Caurique, importunæque procellæ,
 Ne dubita tua te pietas, tua maxima virtus
 Venturo meritis cumulabit honoribus æuo.*

Gattamelata.

R A S M V S Narniæ natus, cui ab astuta dissimulatiōe tanquam ad bellicos dolos longè promptissimo GATTAMELATAE cognomen fuit, ignobili patre, vtpote qui Funariam exercebat, genitus fertur. Is è Braccij schola per omnes militiæ gradus nauiter ascendens, clarissimus bello dux euasit. Eum à Braccio vnice adamatum fuisse, prouectumque in lucem miro studio ferunt, quum ei nobilitatis insignia, laciniaque suos colores honoris causa concessisset, quibus demum, vel exercitus Veneti creatus imperator semper est vsus; quando tanti ducis insignia promeruisse sibi maximè decorum existimaret. Post mortem Braccij, cui præfectus equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interisset, atque ipse eodem prælio captus, in potestatem hostium venisset, vbi redemptus remissusque est, ad Nicolaum Piccininum se contulit, ad quem post cladem acceptam Bracciani nominis milites vndique coibant, vt factionis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduersus Franciscum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde varia vagaque stipendia apud diuersos principes merens, egregiam, sed cauti potius quàm pugnacis ducis famam adeptus est, quo nomine Venetis mirè commendatus expeditusque est; quibus maximè placebant qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quando summi discriminis aleam vitare mora & cunctatione pecuniosi homines proficere, properantiumque congregi hostium impetu ludificari consueissent. His conciliatus moribus Gattamelata

imperij militaris decus tulit, quum vigilantissimi optimique ducis operam Reipublicæ nauasset. Nec quisquam ducum post Carmagnolam securi percussum, gentilemque Leonissanum sagittæ ictu Brixiano amissum

bello maiore studio, propensioreque voluntate à Venetis obseruatus, & grauioribus testimonijs excultus est. Omnibus siquidem his bellis, quibus varia & diuturna contentione Bergomum, Brixiam, Veronam, & Cremanam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam vsque auxiliaria arma promouerunt, multus vbique, & valde conspicuus summa fide felicique prudentia bellum administrauit. Postremò quum iuxta Benacum lacum in Brixiano agro Alpibus subiecto niuosæ durissimæ hyemis frigora obstinatissimè pertulisset, in Paralysii incidit morbum, quo non planè senex post multos dies è vita sublatus est. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum summa virtute coniunctam, ænea equestri statua honestandum censuerunt, curaruntque faciendam ingenio præstantissimi eius ætatis statuarij, cui Donatello Florentino nomen fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, absolute pulchritudinis statuam armati equitsi

equitis militare tenentis sceptrum, elegantissimè perfecit, quam hodie eruditi artifices admirantur, Patauñ collocatam in ea area, quæ Antoniani templi frontem aspicit. Tumulatus est celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis sæculi carmen marmoris inscriptum legitur.

INCERTI AVTHORIS.

Dux bello insignis, dux & victoricibus armis

Inclytus, atque animis Gattamelata fui.

Narnia me genuit media de gente, meoque

Imperio, Venetum sceptrum superba tuli.

Munere me digno, & statua decoravit equestri

Ordo Senatorum, nostraque pura fides.

Nicolaus Piccininus.

FORTEBRACCIORVM familiam honestam potius, quam antiquam Perusiæ floruisse constat, quam Nicolaus qui ab exigua humilique statura Piccinini cognomentum ferebat, è sorore Braccij inclyti ducis genitus clarissimam fecit. Nam ex eadem domo bellica laude insignes aliqui, & ex his præcipuè Fortebraccius, cui Stellæ cognomen erat, prodierunt. Hunc multi Braccio & Piccinino propè parem euasurum credidere, nisi in Vmbria à Sfortianis Bracciano nomini infensis, tumultuario prælio victus, acceptoque per oculum mucrone interfectus fuisset. Is Romani Pontificis perpetuus hostis, propter nefariam audaciam execrante Pontifice aquæ & igni interdictus, sicuti Braccio acciderat, sepultura caruit. Mors eius permagnum dolorem Piccinino propinquo suo attulit, de quo hæc ad illustrandam eius imaginem dicenda videntur. Nemo siquidem ea tempestate Piccinino prosperis pariter ac aduersis clarior fuit, vtpote qui tanta nominis fama frueretur, vt eum plerique quas pararet victorias, vera ipsius virtute adipisci: quum verò hosti consertis prælijs succumberet, nequaquam imperitia aut ignauia, sed malignitate fortunæ extortam ei è manibus victoriam fuisse prædicaretur; quod nunquam vel in externis difficultatibus animum dimitteret; nec vsquam amissa ratione etiam in subitis ac inopinatis casibus frangeretur: quandoquidem integra semper spe insultanti victori hosti fortiter repugnare, postremusque omnium præliando, nec terga vsquam obuertens, sese explicare, atque recipere consuisset. Erat enim natura ingenio præditus apprime pugnaci & feruido, mirabiliterque solerti ad præcauendos hostium dolos, tendendasque insidias: sed qui in omni rerum vsu iustitia, moderatione atque prudentia à Francisco Sfortia æmulo (vti multis apparuit prælijs & bellis) liquido superaretur. Piccinino namque viro peracri, concitatoque bellatori, & asperaque tentare auso, fortuna sæpius illudebat, vti tum accidit, quum Brac-

Æius vrbe Roma potitus Sfortiæ armis pelleretur, nouissimo præfset agmini, nec se (vti præceperat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnaeque auidus passim obuenteretur à persequentibus Sfortianis at-

que Romanis, quorum pecus abigebat, ad aquæductum fufus captusque est. Aquilano autem prælio calamitatem aduersi casus cædemque Braccii & Piccinini intemperantiam multi referebant, quòd custodiæ stationem, in qua aduersus obsessorum eruptiones ab auunculo imperatore fuerat constitutus, auiditate conferendæ pugnae deseruisset. Brixiano quoque bello ad Tennam oppidum supra Benacum vsque adeò audacter temereque in confragosa montium loca sese intulit, vt à copijs suis intercluderetur, necesseque ei foret baiuli Theutonici validi procerique humeris exportari, vt per media hostium castra simulatione vulnerati gregarij militis ad suos referretur, tam infano quàm necessario, sed felici admodum periculo, quum Philippi principis imperium totiusque exercitus salus Barbari agasonis fidei commissa videretur. In ea quoque pugna quæ ad Binam antiquitus Bibriacum commissa est, vsque adeò feruide ac insolenter imperatorij muneris

neris oblitus hostibus se immiscuit, ut quum pro casside aperta tegetetur galea, in occipitio graue vulnus acciperet, quo affectis neruorum initijs sinistro crure perpetuo claudicaret. Ceterum perpetua exercenti arma, & Philippo, Venetis & Florentinis, Pontificique Eugenio uti diuersa tempora tulerunt, integra fide summaque virtute operam nauanti, insignis ei, & propè singularis gloria obuicit, vna præsertim Luca vrbe, aduersus oppugnantium Florentinorum vim fortissimè defensa conseruataque. Cuius beneficij equestris statuæ monumentum ei decreuerunt, cuius quod ex ære poni non potuit, simulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro spectatur. Postremo quum iam senex diuturnoque nunquam intermissæ militiæ labore confectus, Picenoque in agro apud Laureum montem à Francisco Sfortia profligatus, ex inducijs ad Philippum accersentem peruenisset, in Paralisis morbum incidit, maturanteque eius mortem acerbissimo animi dolore excessit è vita septuagenario proximus. Nam per eos fortè dies nunciatum ei fuerat, Franciscum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Francisco Sfortia, deletis eius copijs captum fuisse. Philippus qui eum insigni virtutis merito fideique nomine mirificè amabat, omni funeris honore prosecutus est, sic ut in templo maximo tumularetur. Sed eius viri memorabilis, cuncta insignia monumentaque Franciscus Sfortia victor & imperij compos, postea deleuit; non boni quidem mortui, sed filiorum eius odio; quando illum semper probum fidelemque amicum extra belli controuersiam fuisset expertus: ij verò Franciscus & Iacobus in ipsum capitalis odij inimicitias perfidiosæ simulationis semper exercuissent. Tantum enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, ut non prius Iacobus, vel ascitus gener, odium ponere desierit, quam ab Aragonio Ferdinando rege simulatione redintegratæ amicitiae Neapolim accersitus, & in carcere ab Æthiope seruo securi mactatus fuerit, vir profecto virtute bellica Piccinino patri par, spirituque Braccio æquandus, nisi iam ingenti ferocia successuque rerum, cunctis propè formidandus, turbandæque pacis semper author, in perniciem suam consumptis omnibus amicitijs, immitia fata prouocasset.

P A V L I I O V I I Iunioris.

*Hæc tibi mansuras æterna in secula laudes,
 Hæc spolia, & victo celebres ex hoste triumphos,
 Robur, & astuta præstanti in corpore vires,
 Et populis defensæ vrbes: tuâque inçlyta virtus
 Sanguineo peperere solo, fortissime ductor
 Ausonidum; quisquam an tanto tibi certet honore
 Armorum, ac titulis clari Mauortis, & almæ
 Militiæ? Nonne hos oculos atque ora ferebas?
 Nonne sub hoc quondam gladio cecidere volantes
 Turmæ equitum, peditumque simul, pulsique tremore
 Oenotrij obstupere duces, atque Itala signa?
 At nos exigui miramur corporis artus*

Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores?
 Scimus, & Ismenias bello fregisse cohortes
 Sæpius in paruis victorem Tydea membris.
 Ipsa equidem, longè terris Atlante relicto
 Caucasæisq; iugis, & cincto nubibus Ossa,
 Laurigerum redimita caput, petit ardua cæli,
 Inde alacris sese tollit super æthera virtus.

FINIS SECUNDI
 LIBRI.

PAVLI IOVII EPI-
 SCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN
 TERTIVM LIBRVM ELOGIORVM
 SVORVM AD COSMVM MEDICVM
 FLOREN DVCEM

MAGINES insignium Heroum, quæ subscriptis Elogijs admirabile numeri populi speciem in Musæo spectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatæ sunt, vt qui primi cesserunt è vita, nullo dignitatis seruato discrimine, reliquos antecendant; scilicet vt quos properantis fati cæca libido æquales fecit, varia demum, atq; inclyta virtus ad animi delectationem, cuni ipsarum actionum, tum formarum, & vultuum iocundissima diuersitate discriminet. Quo fit, vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, non aliunde, & iure quidem optimo, initium suum expostulet, quàm ab ipso nomine magni COSMI progenitoris tui; cuius illustris fama (vti reor) nullo æuo consenescet. Quanquam idem in te repetitum nomen diffusiore augustiorèque prorsus lumine corruscum, id totum superius familiæ vestræ iubar plurimum offuscet facileque præstringat. Hoc siquidem, si rectè proloqui diuinareque licet, radioso lumine viam tibi sternis in cælum, quum virtute animi, vitæ innocentia, æquitatèque imperij cunctos huius seculi principes fortuna pares aut superiores, merita consensu omnium gloria plenus antecedas.

ELOGIORVM

LIBER III.

Cosmus Medices.

HOC vultu inter sæueritatem atque lætitiã egregiè temperato COSMVS Medices ingentem, qua maximè valuit exactæ prudentiæ vim præferbat, quum Florentiam patriam ab se regio sumptu admirandis ædificiorum lectissimarumque artium monumentis decoratam multò florentiorem fecit. Is à Iustrico statim die Christiani baptismatis id Græcum nomen diuinante patre tulisse videri potest, quod ciuium omnium absoluta virtute ornatissimus esset euasurus. Quippe qui postea illustri apud omnes sapientiæ opinione, non in patria modo, sed in omni

Italia cuncta propè belli & pacis consilia togatus & inermis felicissimè re-
 xerit, idque vnum semper, quod securæ atque opimæ pacis intererat, con-
 tenderit, vt Italiæ principes exæquata potentia suis contenti finibus pa-
 cem tuerentur, & ciuitas optimè constituta Republica aduersus intestinas
 discordias quibus antea plurimum laborasset, permunita, atque opulento
 ocio tranquilla redderetur. hac in re Ioannis patris moderata consilia gra-
 uiter æmulatus. Is enim inter ciues idem clarissimus ac opulentissimus fa-
 to concedens, exquisita totius ciuiliſ disciplinæ præcepta reliquerat, quibus
 filij virtus eniteſcere poſſet. Sed Cosmum ingenti prouectum cursu, &
 collecta gratia paternæ authoritatis nomen superantem, atrocis inuidiæ
 inuasit morbus excelſæ virtuti fato quodam comes datus. Nam præpoten-
 tes patrij liuore inducti, in caput eius conspirarunt, vsque adeo infestis
 corrupti Senatus suffragijs, vt tanquam affectati in libera ciuitate princi-
 patus reus, qui neminem offenderat, & studiosè multos suis opibus ab e-
 gestate subleuarat, citatus in curiam custodiae traderetur: eo euentu, vt ab
 inusitata inimicorum acerbitate, qui tum erant in Magistratu, crudelissi-
 mum senatus decretum, atque ipsum carnificem expectaret; venenique in-
 sidias veritus, ab omni serè cibo totum quatrimum abstineret. Hoc decu-
 riones sibi maximè inuidiosum fore censentes, si ciuis clarissimus pauco-
 rum tantum suspitione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus
 interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris custodiae præfecerant,
 Cosmum crebro singultu, plenisque lachrymis innocentiam suam superis
 commendantem, cohortati sunt, vt de veneno quicquam suspicari desine-
 ret, bonaque spe confirmare animum vellet, postquam & in curia & in
 vrbe amicissimi ciues, quibus eius salus cordi foret, non deessent. Post eam
 quoque consolationem Federicus, vt totam veneni suspitionem auerteret
 cum Cosmo cœnauit delibatis singulis dapibus, accersiuoque intro ad de-
 tergendam mœstitiã multarum facetiarum vrbanaeque dicacitatis homi-
 nem non insulsum cognomento Farganacciam, qui Bernardo Guadano
 Vexillifero erat familiaris. Cum hoc vt Cosmus secreto colloqui poſſet, Fe-
 dericus dissimulanter spatium præbuit, facileque à scurra impetratum est,
 vt pretio accepto, oneratusque promissis, eum Vexillifero commendaret.
 Dedit enim ei tesseram Cosmus, vt pecuniam à diuæ Mariæ nouæ Xeno-
 dochij præfecto præsentem acciperet; atque ita acutus scurra ad salutem
 summi viri propitius, pecuniam cubitum eunti Vexillifero postridie detu-
 lit; milleque aureis & centenis ea occulta largitio stetit, qua Cosmus haud
 dubiè seruatus est. Nam Guadanius maiorum præmiorum spe allectus, re-
 uocatusque ab atrocitate ad lenitatem, non multo post ita moderatus est
 suffragia, vt inimicorum Cosmi caput eius deposcentium vota, relegatio-
 nis ac exilij decreto eluderet: & quo enixius studium certioreque ope-
 ram præstaret, Cosmum curia atque vrbe eduxit. Nam vbi è turriculæ car-
 cere productus est, Decurionibus impetratæ salutis gratias egerat, & se
 Reipublicæ causa exilium æquo obtemperantiq̃ animo laturum, fuerat
 testatus, tanta eius ordinis ad gratiam proclinatione, vt exeunti curia sti-
 patores ex prætoria cohorte darentur, qui eum aduersus inimicorum gla-
 dios protegerent, inuiolatumque deducerent. Quo mitioris decreti euen-
 tu

tu valde consternati perturbatique aduersæ factionis principes, qui eum præcipiti damnatione, maturatoque supplicio tolli, quam exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentissimeque excitato ad armatum concilium populo, deponendos præsentès Magistratus, nouosque his subrogandos esse postularunt. Cæterum Cosmus ita excessit patria, exulatumque Venetias abiit, vt in ciuitate optimo & beneficentissimo ciue orbata magnum sui desiderium relinqueret: Venetijs verò ab omnibus Patriciorum ordinibus non tanquam exul, sed præclarus de ingrata deprauataque patria triumphator exciperetur. Exinde Venetijs, & in Senatu, & in corona, domique sæpius auditus, quum de rebus publicis grauisimè differeret, summæ virtutis atque prudentiæ præconium tulit. Nec totum in exilio transegit annum; satagentibus namque in eius reditum veteribus amicis, creatus est Vexilifer Nicolaus Coccus, & cum eo Octouiri supremæ potestatis decuriones, à quibus de reducendo Cosmo in Senatu studiosè relatum est, secundissimisque ferè omnium suffragijs decretum emanauit, quo exhilarata ciuitas redeuntem summis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi studio, vt non secus ac olim Cicero reuocante Senatu Romano, Cosmus à Florentia libera Pater patriæ sit appellatus. Nec multo post capitalis iniuriæ memor, creatis è factione summa solertia Magistratibus, offensiones quas ore, sermoneque dissimularat, ita ad animum reuocauit, vt non eas vlcisci, sed in posterum ab insidijs acerbissimorum hominum salutem & dignitatem suam vindicare velle videretur. Itaque aduersarum partium principes perturbatæ armis Reipublicæ, excitati que tumultus accusatos, nec comparentes, in exilium egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodolphum Perutium, Nicolaum Barbadoram & Pallantem Strozam, qui ciuium potentissimi atque inquietissimi censebantur. Exinde ciuitas ingenio Cosmi turbulentis ciuibus eiectis, domi & foris felicioris seculi incrementa sensit. Tanta namque erat morum temperie facilitateque naturæ, vt non eloquio, non cultu, non ipso denique conuictu & comitatu fastum vllum ostenderet; modestia tantum, humanitate & studio honestæ virtutis supra cæteros eniteretur: singulari tamen quæ sibi & patriæ vrbis ornamento esset, magnitudine atque elegantia ædificiorum, perpetuaque benignitate hospitalis domus cunctos superare contenderet, quum natura frugis, priuata in mensa nihil ad exuperantem copiam, sed ad nitorem cuncta; ciuilemque Etruscæ disciplinæ temperantiam, alioqui liberalis, & maximè sumptuosus in hospites dignitate doctrinæ claros reuocaret. Erat enim sicuti maximè pius in egenos, officiosus in afflictos, & longè omnium omnis virtutis largissimus æstimator, qua vna re superabat ciues, æquabat reges, & sibi certum iter ad perennem laudis famam sternebat. Nunquam eum institutæ liberalitatis pœnituit. Nullus vnquam ædificandi sumptus eum deterruit. Nullus vnquam vel aduersus fortunis eius casus, popularis beneficentiæ consuetudinem interrupit. Quarum rerum admiratione ducti nonnulli ciues, vt incomparabiles magnificentiæ laudes verbis eleuarent, sæpe dictitabant, tantam vim inexhaustæ pecuniæ, nequaquam ex argentariorum negociatione, quæ in omnibus Europæ emporijs à Cosmi institoribus exerceretur, sed ex Bal-

thassaris Cossæ thesauris prouenisse, quos uti vir eximiè probus & pius condendis templis atque Cœnobijs profudisset, ut delegantis mortui amici secreta vota impleret, & fidem suam sine piaculo tueretur. Constat ex aduersarijs rationum codicibus, quos ipsi vidimus, Cosmum supra quadraginta myriades aureorum nummum, in priuata & publica ædificia contulisse. Piæ verò aut occulte largitionis sumptum myriadum decem summam excelsisse. Verum eam suspicionem facile apud rerum peritos auertebant paternæ opes, quæ signata pecunia, & quæstuosissima mensariorum negotiatione immensæ propè constiterant, quum nullum vnquam alienæ decoctionis, aut suæ conturbationis detrimentum per multos annos accepisset. Prædiorum verò redditus astrictaque priuati sumptus frugalitas quotidianam modicæ familiæ impensam facile superarent. Duxit uxorem nomine Contessinam è Bardorum antiquissima gente, quæ Aluerniæ oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem qui fato iuuenis est ereptus, & Petrum suscepit, ex quo nepotes vidit Laurentium & Iulianum, qui postea admirabili sorte geminos Pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic ut Cosmus excelsisse è vita beatus existimari possit, quamquam Petrum distortis articulari morbo totis artubus miserabiliter affectum, sed virili ingenio planè fortem, ad Reipublicæ gubernacula relinqueret. Concessit fato Cosmus septuaginta amplius natus annos, tumulatusque est Laurentiano in templo ab se condito, ut tota sacra æde instar amplissimi sepulchri vir incomparabilis & ciuium maximus, nequaquam angusto loculo tegeretur, cum hoc breui titulo, sed longè omnium qui inscribi possint honestissimo:

C O S M V S M E D I C E S H I C S I T V S E S T D E C R E T O
P U B L I C O P A T E R P A T R I Æ.

P A V L I I O V I I I uenioris.

*Quid de Sidonio bis tinctam murice vestem?
Quidue manus similem doctas formare figuram?
Artificisque decus tantum admiramur, & artem?
Suspice grandæui cælestes oris honores,
Effigiem quicumque vides, & fixus in illis
Tranquillum Heroa, & mixta gravitate verendum
Sume oculis, dulcique nota pia lumina vultu.
Non hic insigni gladio per tela, per hostes
Egit equum, aut largo fœdauit sanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, nec classica cordi,
Verùm consilij fœcundum pectus, & alto
Ingenio virtus: qua toto cognitus orbe
Ipse sui columenque fori, sanctique senatus
Etruscum decus & nomen super æthera vexit.
Sed qui honor? aut vlli laus maior contigit vnquam?
Ingrata quàm de patria duxisse triumphum
Hadriacis exul veniens reuocatus ab oris?*

*Quæ poterant potiora peti? quàm qui modò se uam,
Mortem expectabat, diràmque in colla securim,
Audiret populi tollentem ad sidera vocem,
Expectate veni PATRIÆ PATER inclyte nostræ.*

Alfonfus Neapolitan. rex.

IN hoc Alfonso Neapolis Rege, qui primus Hispanici sanguinis stirpem, vt in ea diu regnaret, Italiae inseruit, nulla ciuilibus bellicaeque virtutis, aut literarum ornamenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter armatos valde formosus atque conspicuus, & vti nunquam expers vrbanis moris ab erudita facundia, inter togatos admirabilis. Quibus arridentis naturae excultique ingenij dotibus cumulate instructus, ad magnum imperium, nouumque regnum vel spes eius recte conceptas fallente saepe fortuna, vehementissime contendebat; postquam ipsum naturae ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraconansis imperij haereditatem detulisset. Eius autem votis, vti semper bono ingenio ad illustre decus reuocatis, tum primum fortuna benignè sese aperuit, quum is in Corsicam aduersus Genuenses, ad oppugnandam urbem Bonifacium ab Hispania traiecisset. Sub id namque belli tempus Ioanna, quae Neapolitano in regno post Ladislaum fratrem praecipiti fato ereptum successerat, Andegauenis Gallorum armis pulsabatur, querendaque ei erant ad tutelam imperij externa praesidia; postquam Romani Pontifices contra se pro Gallis stare putarentur. Itaque fortissimo aequè ac nobilissimo defensore sibi opus esse rata, accersuit Alfonso Corsicanis rebus diu haerentem, & cum valida classe susceptum confestim adoptauit in filium, communicatoque Regij diadematis honore imperij consortem fecit. Caeterum post aliquantum tempus Regina, vti parum pudica, & ob id saepe inconstans & leuis, perditaeque amatoribus semper obnoxia, enatis inde peracerbis offensionibus, causas quaesiuit, quibus adoptionis pacta rescinderet, Alfonsoque ingratum appellaret, quod eius probra iniquiore animo pateretur; vsque adeo alienato infestoque animo, vt Regina mater Alfonso filium declararet hostem, atque in eum arma conuerteret. Itaque Alfonso insolens contumeliae, nihil abdicata spe regni, coepto ductoque per varios successus bello, eum militiae fructum cepit, vt maxime peritus Italicarum artium, inter inclytos eius aetatis imperatores praestantissimus euaderet, & saepe victor & quandoque victus ab indomita virtute se ipso maior semper & clarior haberetur. Caeterum quum fortuna multos atque mirabiles in eo rege iactando ludos edidisset, ad extremum pudore victa, eum promeriti regni compotem fecit. Extrema namque obrutum clade, captumque nauali praelio ad Pontias insulas, ita benignè complexa est, vt ex ea calamitate properè ereptum, non modo liberum, sed inexpectato etiam munere amplissimum Regem ex captiuo redderet. Siquidem per-

ductus Mediolanum tantum absuit, ut in triumphum ad inanem pompam duceretur, ut Philippus Vicecomes, uti generosum victorem decebat, cum ingenti clementiæ gloria eum summo cum honore susceperit, in ami-

citæque fœdus receptum, & liberalissimè instructum pecunia, validisque auctum copijs, ad repetendum Apuliæ Regnum ab se dimiserit. Eo namque tempore Renatum Andegauensium partium ducem, ipsumque provinciæ Narbonensis regem, Ioanna nouo adoptionis iure ad Alfonsi contumeliam in regnum euocarat. Verùm renouati belli is exitus fuit, ut Alfonso vrbe Neapoli per aquæductum capta, Renatum amissis copijs in arcem compulsus regno expelleret, & consensu procerum, quòd Ioanna suo fato concessisset, speciosissimum ducens triumphum, rex appellaretur: secundoque demum bello Senensibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorum opibus, ad Etruscum imperium aspiraret. Vir enim animo ingens, subnixus virtute, nondum fortunæ suæ terminos statuerat, multoque aggere sua aptè munienda rebatur, ut maximè diuturna parti imperij fundamenta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illustre studium

dium parandæ laudis, quod perenni in omnes beneficentia, totiusque aulæ splendore incomparabili conſequebatur. Nam Federicum Cæſarem ex Luſitana vxore propinquum ſuum, ideoque Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate ſibi deuinxit, vt Germanorum comitatus omnis, qui Cæſari ampliffimus aderat, veſte ſerica, aureis torquibus, equis conſpiciſ, elaborato argento, ſignataque aurea mōneta donaretur, & nunquam ſatis celebrata benignitate magnificentiffimi Regis in Germaniam rediret. Itaque Alſonſus opulentiffimum regnum egregia virtute partum, cunctis his artibus, quæ victori atque optimo regi verum decus adſtruerent, Neapolitanorumque procerum animos conciliarent, ſapientiffimè confirmabat; tanta prudentia, vt noui imperij opes, exquisitis ſemper amicitijs, certis que fœderibus apud principes ſtabiliret. Ante omnia vrbs muros vetuſtate collabentes reſtituit, additis ad portas lapideis turribus, & portum amplificata mole capaciorem, ſecurioremque reddiderat, quum in conſtruenda noua arce, quæ portui immineret, inuſitata admirabilisque ſtructuræ laudem quæſuiſſet. In tota porro vita, quæ ei continuatis ferè bellis laborioſiſſima ſemper fuit, nullam ſe vel maiorem vel iocundiorem voluptatem capere prædicabat, quàm ex cœtu virorum inſignium, qui cæteris vna præcipue eruditionis commendatione præcellerent. Cum his ſiquidem honeſtiſſimos ſermōnes, adminiſtrandoque regno vtiliſſimos ex hitorijs aſſiduè ſerebat. Apud eum namque omnis doctrinæ percupidum illa tempeſtate florentiſſima ingenia ſpectabantur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomæus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius hitoriã non illepidè perſcripſit, Bracellius Ligur. Ab his namque ſcribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenij grauitate vſuque rerum præditi viderentur. In hos etiam vſus, condita ſumptuoſiſſimæ ſupellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinum verſis, rem literariam, quæ erat intermorta, ſuſcitare ab inferis, enixèque locupletare contendebat; vtpote qui Caſtrenſibus vigilijs ſummum decus bello adeptus, in ocio demum, & per interualla incertæ pacis vberrimam ex literis laudem lectitando atque audiendo ſemper appeteret. In celibatu ſingularem, eamque paucis incompertam liberi tranquilli que animi felicitatem repoſuit, ſic vt eum nunquam pœnituerit connubia reieciſſe, quum filium Ferdinandum regiæ indolis ex nobili concubina in ſpem regni ſuſcepſiſſet, quem ſatis legitimum regem fore prædicabat, ſi pertinaci virtute fortunam, quæ non ſemper cuncta daret & eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato conceſſit non planè ſenex, concepta febre ab aſſidujs falconum aucupijs apud Nolanos campos, Sarnenſium paludum inſalubri auræ ſubiectos, quum regnaſſet annos vigintiduos, triennio poſt quàm Mahometes Othomannus Bizantium expugnaret.

F A B I I Beneuolentij Senenſis.

*Poma quot autumnus, quot verno tempore flores
Terra ferat gremio narret; quot littus arenas*

*Spargat, & immenso discurrent aquore pisces,
 Qui cupit Alphonsi meritas percurrere laudes.
 Hic & inaccessas Lybiæ penetrauit ad oras,
 Lothophagum gentem domuit, retulitque superbum
 Urbibus euersis, & victo rege triumphum.
 Sensit & ipse ferox Gallus quid dextera posset
 Illius, Ausonia iussus decedere terra.
 Hic quanquam bello clarissimus extitit Heros,
 Non minus excoluit Phœbum, Musasque sorores.
 Ergo iam duplici præcingi tempora fronde
 Qui meruit, clari diuino carmine vates
 Pieridumque Chorus, meritis celebrate choreis,
 Atque recurrentes laudetis semper in annos.*

Franciscus Sfortia.

HIC est ille incomparabilis fortunæ atque virtutis Heros Franciscus Sfortia, qui abdicato Attendulæ familiæ nomine, paterni cognominis titulum gentilitium fecit, supra id etiam cuncta disciplinæ militaris munera fortiter atque feliciter æmulatus. Is post patris interitum effectus imperator, diu vaga & mercennaria arma vario euentu circumtulit, ægrè aliquando supra aduersæ fortunæ difficultates ita eluctatus, vt viuido spiritu sese ad ingentem famam omnibus bellis efferret, & deuicta passim fortuna, proculcatâque inuidia, & perdomitis Braccianarum partium reliquijs, aut certè bello gestarum rerum felicitate superatis, inusitata virtus eum opulentissimi imperij compotem fecerit. A Philippo siquidem Mediolanensium principe ascitus gener, eius imperij euasit hæres; sed qui nonnunquam spretus & ex vsu belli rursus expetitus, exiguam spem obtinendi eius principatus aliquando retineret: & inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret. Egit principem annos sexdecim, tanta imperij æquitate, moderatione, clementia, popularique humanitate, vt qui armorum fulgore hostibus terribilis erat, & inuictus aduersus omnem vitiorum intemperiam, publico iudicio eius sæculi principem longe optimus censeretur. In hunc siquidem hominem præter inuictum corporis atque animi robur, summa etiam dona, quæ tribui poterant, natura contulerat, personæ scilicet dignitatem eximiam, os probum, & in omni congressu aspectum sine superbia suis pariter atque hostibus venerabilem, sic vt cuncti in eo sæpius concionante facundiam absoluto oratore parem admirarentur, eoque plenius quod nullas attigisset literas; & nihilo secius in omni ciuili militarique negotio, efficacis prudentiæ, diuini que iudicij vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus quum sese eius expertem ingenuo pudore sepe dolens liberalissimè tuebatur. Iustæ siquidem & veræ laudis, quæ viuenti ornamento esset, & transiret ad posteros, erat auidissimus. A Ioanne Simoneta

Simoneta namq; insigni historico, & à Philelpho poeta percelebri res suas bello paceq; gestas perscribi celebrariq; iubebat, sicuti etiam patris vitam Leodorix Cribellus eius iussu antea perscripserat. Obijt senex intercu-

te morbo sublatus, absoluta iam Mediolani arce, quæ ad imperij munimentum incomparabilis structuræ existimatur; quum numerosam prolem ad cumulum felicitatis reliquisse videri posset, si liberi, nepotesque paternæ & auitæ virtutis, quàm nominis æmuli esse maluissent; quanquam ea fuerit sequentis seculi iniquitas, in quam fato quodam inciderunt, ut eam vel robustissima cuiusque magni principis virtus, neque ferre, neque superare potuisse videri queat. Fuere qui ei inexorabilis odij notam inurerent, quod persequendæ Braccianæ factionis nunquam oblitus, Iacobum Piccinini filium summæ spei ducem, sub quo Bracciana arma reflorescere posse viderentur, nequaquam sincera fide in generum asciverit; scilicet ut eo vinculo pignoreque deceptum, ad teterrimam necem Ferdinando Neapolitano regi proderet. Ab eo enim rege contra fidem, refricata veterum offensionum memoria, vir impiger in carcere per Æthiopem seruum auersa

securi mactatus est, singulari quidem eum infamia tantorum principum, qui vindictæ libidinem sacrosanctæ fidei & hospitalis mensæ religioni prætulissent.

P B T R I Angelij Bargæi.

Si quisquam Eridani ad ripas, camposque iacentes
 Insubrum, emissa quos olim Larius vnda
 Irrigat, excultæ sæcundans vbera terræ,
 Venerit, & magnæ molem suspexerit arcis
 Quæ sese latè ostentans septemplice muro
 Aequatur cælo, & vastæ latus obsidet vrbis:
 Nec rerum, ne tanta operum monumenta tuorum
 (Quanquam illa æternum multum celebranda per orbem)
 Supremo admirans dignetur munere laudum:
 Sed tibi facunda tribuat præconia lingua
 Tum demum insigni cum te pietate paternum
 Illustrasse decus, clarumque in secula nomen
 Nouerit, vnde tui cognomina tanta Nepotes
 Regibus eximjs nunquam aspernanda sequantur.
 Et meritò, nam quis maius maiore parauit
 Virtute imperium? nam quis melioribus vnquam
 Auspicijs, almæ percussit fœdera pacis?
 Quis demum optatam felicior vsque senectam
 Attigit? & vitæ cepit meliora beatæ
 Præmia? nunquam hostes tete videre pauentem
 Cedere percussum turpi formidine pectus.
 Nunquam illi audaci tua castra laceßere ferro
 Aggressi, euentus belli sensere secundos.
 Martia quin sæuam fugerunt agmina dextram,
 Confertas quoties placuit concurrere vires,
 Consilijs quoties voluisti ostendere quantum
 Cederet inferior fortuna ingrata labori.
 Sed quid ego hæc? lætis cum iam non vlla trophæis
 Ora tuis careat multo sudore paratis,
 Cum iam nulla sacros tellus oblita triumphos
 Præferas insignes titulos, quos nescia vinci
 Obtulit exuperans non vna pericula virtus.
 Salue igitur ô fama ingens, ingentior armis,
 Magnanimum quondam heroum certissimus auctor
 Sfortia; deuicti cuius virtute potentes
 Aspexere suo manantes sanguine riuos,
 Cuius & egregias laudes, præclarâque facta,
 Testati misera gnatorum in morte parentes
 Aequarunt cæli tandem fulgentibus astris.

Amurathes II. Turcar. Imp.

AMURATHES eius nominis secundus Turcarum princeps imperium Mahometis Celebini patris insigni de Sigismundo Cæsare victoria confirmatum excipiens, nihil antiquius habuit, quàm fines proferre, lateque finitimos Christianorum regulos vrgendo armis summouere, penitusque delere: & vt id certius atque validius efficeret, primus Othomannorum phalangem peditum instituit, quam disciplina ab antiquis Macedoniae re- gibus repetita incumbenti hostium equitatu in prælijs opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrediretur: multo namque vsu compererat, equites in eo obeundo tali munere parum idoneos, ho- stiumque item Mysorum Triballorumque & Illiriorum equites armo- rum genere atque animorum constantia Asiaticis & Thracibus sæpius su- periores euadere didicerat. Fuere ab initio in ea phalange non plus

quàm octo milia delectæ iuuentutis, sed eam postea successores duplicatis ferè supplementis, adeo auxerunt, vt animaduersa vi atque industria perditum, sæpe ex ea parte virium incomparabiles victorias de hostibus retulerint, quòd inueterati multis stipendijs milites, & in vnum densati corpus insuperabile robur ostenderent. Hoc militum genus parentibus Christianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturque his sacrorum legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipsa statim pueritia erudiri mos est. Ianizaros Amurathes, hoc est nouæ gentis milites appellabat, educatosque in aula prætorix cohortis perpetuos corporis sui custodes & stipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumentum (id Exarcolam vocant) ex coacta crassiore lana densatum, quod erat gladijs impenetrabile, & demissa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à fronte autem ornaretur aureo aut argenteo cono, quo cristas induerent. Sagittis atque hastis, atque item paruis securibus rem gerebant; sed ætate nostra reliquis ferè omnibus hastis & arcibus abiectis, nostrorum imitatione sclopettarij præcellentes euaserunt. His fretus Amurathes, Lazarum Seruix Despothum, qui Mysis & Tribalis imperabat, continenti attritum bello, & pluribus fufum prælijs, regno expulit, Scopia, Nouomonte, & Sophia vrbibus ei ademptis, captisque duobus eius filijs, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti ærea pelui, lumine orbauit, horumque sororem, vt tantæ iniuriæ dolorem lenire videretur, quòd esset egregiè formosa, in matrimonium duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam, incursiones incolis maximè funestas fecit: adortusque demum Græciam, vastabundus in Peloponnesum excurrit; perruptoque ad Isthmum Corinthiacum Examili muro Constantinopolitani Imperatoris fratrem repentina belli clade obruit: victriciaque arma statim in Venetos conuertens, Theffalonicam magna vi tormentorum adortus expugnauit & incendit. Sed longè maximum operum eius fuit Ladislaus Polonix & Hungariæ rex in Varnensibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli gloriæ quàm securæ pacis audior ex primo felicis belli prouentu, Carambo Amurathis duce profligato captoque, nouam opimioris victoriæ spem induens, recentia pacis fœdera violare religionis causâ minimè dubitasset. Cæterum Amurathes fastidita proferendi imperij cura, aliquando simulata in immensum pietate, ita regno se abdicauit, vt rerum gubernaculo Hali purpurato Mahometis filij nutricio relinqueret, & in nemorosum Bythinix specum cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cœlestium abderetur. Sed vir apprimè grauis & astutus, cum de Ladislai aduentu Christianorumque principum consilijs, qui terra marique bellum parabant, certius didicisset, è sacro eo luco, reiecta superstitione, ad tuendum illico regnum prosiliit. Verum aliquanto post non eadè fortuna Hungaros adortus, frustra oppugnato Belgrado, ad Sauum atque Danubium confluentes, graue detrimentum cruentissimè repulsus accepit. Simili quoque supremo eius conatu infelicitè oppugnauit vrbem Croiam, quam ei insigni dolo Scanderbechus alumnus abstulerat; dum iuuenis longè fortissimus paternum imperium inuictis armis recepisset, & Turcas frequentib, fusos prælijs tota penè Epiro depulisset

depulisset. Ab hoc irrito incepto rex barbarus vsque adeo acerbum ex animi dolore morbum concepit, vt quum senex è castris Hadrianopolim referri se iussisset, paucissimis diebus deliranti vesanoque similis, vitam relinqueret, quum alterum atque trigessimum regnasset annum, & Mahometem filium ea lege, vt perpetuus Christiani nominis hostis foret, imperij & sæuitiæ in nos suæ atrocissimum Othomannorum principum hæredem reliquisset.

A V G V S T I Cocceiani.

*Quæ tibi, quæ leua incessit mens optime patrum
Ioui, nouus qui pectore errat spiritus ?
Vt tanta Scythicos reges tibi pinxeris arte
Quos turba nostrum suspicit Quiritium,
An ne iuuat Latij truculentos nominis hostes,
Ferasque nostro sæpe pastas sanguine
Spectare? vt rediuiua iterum præcordia pulset
Virtus, & altè exurgat Italum decus.
Hæc vtinam. Interea votis Roma annue nostris,
Et excitare hæc intuens spectacula.
Europæ atque Asiæ, hi si nescis regna superbi
Tua tenent ignauia, nec te pudet.
Ergo purpureas traxerunt sanguine lymphas
Et Ister & Panyfus altis alueis;
Et nostræ albescunt etiamnum cædis acerui
Deserta latè Mysiæ per æquora,
Pannoniæ regem quum defleuere peremptum
Manu impotentis Amurathis effera.
Et positum aëria est monumentum insigne columna
Æternus horror vt loco insit, & metus.
Scilicet vt geminæ hæc cælo capita alta ferentes
Cædant columna Cesarum vni Barbaræ,
Et gladij, & galeæ, & clypei, Romanaque pila
Scytharum acinaci, & pharêtris impijs.
En quo degenerum cecidit spes tanta nepotum
Et Christiani nominis regum decus,
Quorum dum glicit furor & discordia demens,
Absumpta in auras prisca cecit gloria.*

Georgius Castriotus Scan-

DERBECHVS EPIRI PRINCEPS.

NEMO Christiani nominis princeps aut imperator Georgio Castrioto vehementius atque felicius arma Turcarum exercuit: nemo frequentius acie victor extitit. Is à Barbaris Scanderbechus est appellatus. Nam pater eius Iohannes quum in Epiro, eaque parte Macedoniae, quæ ad Hadriaticum vergit, regnaret, nec finitima Turcarum arma sustineret, his legibus ab Amurathe pacem impetrauit, vt ei obsides filios daret, in quæis virtute animi formaque corporis Georgius plurimum eminebat. Itaque regia in aula liberaliter educatus est, instructusque diligenter non modo Barbarorum literis & moribus ad Mahometanæ superstitionis disciplinam, sed in omnem armorum eius gentis exercitationem, tanto successu, vt ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur; qui honos magnæ equitum

equitum alæ signiferum exprimit. Erat autem Amurathi longè omnium gratissimus; utpote qui indolem regij oris præ se ferret, & non obscura summi futuri ducis indicia præbere videretur. Nani quotidie cum summa Amurathis oblectatione simulachra præliorum in hortis regijs edere cum æqualibus erat solitus, in quibus ipse expediti consilij vigore, & mira vi corporis, omnes ætate grandiores superabat, eumque idcirco Amurathes, quòd supra militari ætatis tempus proceræ staturæ præstantisque ingenij indomitum robur ostenderet, in Asiam misit aduersus Ciliciæ regem, quo bello summam laudem rebus fortiter gestis est consecutus, ob idque plenior, quòd singulari certamine Scytham multarum palmarum gladiatorum superbè ostentantem vires & prouocantem confecisset: per similiq; ausu insignis dux Persa equëstribus armis pugnam ciens, paremque sibi bellatorem ex hostili acie ad certamen inuitans, hasta transfixus prostratusque fuisset. Dum eo modo bellica laude & singulari Amurathis gatia floret, patrem amisit, Othomannicaque arma eius ditionis vrbes atque oppida impotenter occuparant; ita vt Amurathes ploranti Scanderbecho spem daret, se maturè paterni imperij ditionem ei concessurum. Sed nihil astutis Barbari regis promissis credens, insigni calliditate solertiaque vsus, in Epirum euadens, per adulterinas literas arce paterni imperij potitus est, excitisque Epiri & Macedoniae populis legitimi principis prolem agnoscen-
tibus, princeps est acclamatus: tantaque animorum propensione liberatae gentis est vsus, vt per multos annos, & Amurathis, & Mahometis filij inuictos antea regum exercitus frequentissimè profligarit, atque retuderit. His autem bellis hoc ei præcipuum militiae decus obuinit, quòd quum Amurathes frustra cum ingentibus copijs miroque tormentorum apparatus Croiam urbem oppugnasset, dolore irriti conatus, non multo post ad mortem sit adactus; septemque Othomannici nominis clarissimos duces è purpuratorum Bassarum ordine acie deuicerit & castris exuerit. Quarum rerum memoriam successusque admirandos Marinus Scodrensis, ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari volumine edito, mandauit ad posteros. Cæterum Georgius aliquanto post cum Mahomete inducias pepigit, quum ille Græciæ excidium moliretur, ipse verò Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauen-
sium arma ægrè sustinentem Epiroticis armis se duce defendendum statueret. Itaque maturam opem imploranti regi prosperè tulit. Nam Georgij aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiae ita profligatae sunt, vt rex præcipua Georgij virtute se conseruatum fateretur. Verum exactis inducijs Mahometes, qui Byzantium interfecto Græcorum imperatore manu cœperat, Trapezuntium euerterat imperium, Ciliciæ, Mysiæ, Illyricique reges occupatis regnis occiderat, non secus ac antè pater Amurathes Croiam expugnare non potuit, propugnante Georgio & non vnam cladem obsidentibus inferente. Quamobrem Pius Pontifex excitatis ad capiènda arma Christianis regibus, belloque indicto aduersus Mahometem, existimauit neminem frenandis debellandisque Barbaris Georgio priorem ducem esse deligendum; tanto quidem studio, vt Georgium non totius Epiri modò, sed Macedo-

niæ regem destinaret. Cæterum in eo consilij decreto, conatuque Pius Anconæ fato est interceptus. Nec his demum honestissimis belli cogitationibus Paulus secundus successor incubuit, quanquam Georgius, vt præfenti facundia cum minus decoris occupationibus implicitum permoueret, admoneretque publicæ salutis Cardinalium senatum, graui suo incommodo Romam petiisset, quod immoderatæ Barbarorum cupiditati atque audaciæ, nisi consentientis totius Europæ viribus, resisti non posse, apud imperitos & desides testaretur. Nec quicquam postea pristina sua laude dignum gessit, ea scilicet vniuersæ concordiæ spe destitutus. Atque ita cum Lisci esset, ad Dryllum amnem, & de bellicis rebus cum præfecto Veneto consultaret, lætalis eum febris inuasit. Lacescente autem ea in die sæuius, vbi fatalem horam adesse sensit, impuberem filium Iohannem, totiusque regni opes & copias Veneto senatui commendauit. Nec multò post è vita sublatus est, anno ætatis sexagesimo tertio, à partu verò Virginis sexagesimo septimo supra quadringentesimum atque millesimum. Fuit Georgius vi corporis & virtute animi, militarique felicitate (vti reor) nemini secundus. Habuit in conuictu quum perpetuas aleret copias, lectissimorum hominum amplius duo milia, nec vnquam auctis copijs maius militiae robur quàm sena equitum, ternaque peditum expeditorum milia hostibus opposuit. Delectu enim veterani militis non numero victorias parari prædicabat. Horum nomina factaque memoriter tenere consueuerat, summusque illi erat honos, cui ipse discumbens de patera sua propinasset. Qua comitate coniuncta cunctis in rebus summæ liberalitati, suos sibi maximè conciliabat, quando etiam in eo, quod maximè accendendis studijs intererat, summa pietas emineret. Vbi verò armatus prodibat, tanta oculorum alacritate, tantaque hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, vt non eximiè modò pugnaces, sed ferocissimos, contemptoresque impiorum hostium efficeret. Erat autem vsque adeò excelsa statura, torosoque habitu & robustis artubus, ac naso prominente decenterque incuruo, vt magni proculdubio herois effigiem repræsentaret. Qua formæ specie eius familiæ regulos qui Apuliæ insiti sunt, præditos fuisse conspeximus, vti ex collatione eius imaginis, quæ in Musæo spectatur, videre licuit, præsertim in Ferdinando pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinensi prælio regia manu confossus occubuit. Narrabant gentiles eius, quod etiam à scriptoribus memoriæ proditum est, Georgium nunquam detrectasse pugnam, nunquam hosti vertisse terga, nullo vnquam in discrimine metu occupatum, nunquam vulneratum, nisi leui semel sagitta in crure fuisse; supraque duo hominum milia, barbarorumque præsertim, diuersis in prælijs sua manu interfecisse, quando singulis tantum ictibus, singulos qui congressi essent conficere esset solitus; quod prægrandi ponderosoque acinace tam validè quàm peritè vteretur, quo medios hostes ad vmbilicum proscindere, transuersos diuidere sole- ret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facilè detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hostes qui ex prælijs euasissent, cum Byzantijs in aula admirantibus cunctis enarrarent, Ma-
hometes

hometes ipse illum potentis dextræ inusitataque violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque facile à Georgio, vt sibi Byzantium mitteretur: talem namque eius esse temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta sustinerent. Tanta autem inusitata virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ post mortem eius potiti tota ferè Epiro, sepulchrum Scanderbechi apud Lissum quærirarent, admirabundique vsque adeo piè venerarentur, vt supersticiosi homines eructa demum sepulchro, tanti Herois ossa religiosè diriperent, quum quisque se bello inuictum, tutumque fore crederet, si frustulum ex ossibus reliquisque inuictissimi imperatoris, in Amuleto ceruicibus suspensum, iturus in prælium gestaret.

F A E R N I.

*Turcarum clades, Othomanni nominis horror,
Epiri tutela, illo iacuere sepulchro
Quo quondam inuicti cubuerunt ossa Georgi.
Nunc & membra viri, & dissectum in frusta sepulchrum
Interijt, sparsi manes, concisa vagantur
Ossa, nec in gelida nunc saltem morte quiescunt:
Namque vt is assertum toties cum laude paternum
Imperium, exacta moriens atate reliquit
Illicet immanes tenuerunt omnia Turcæ.
Tum clari Herois venerati nobile bustum
Ossaque, marmoraque, inuictum condentia corpus
Abstulerant, sibi quisque in partes secta minutas,
Tanquam ijs bellica vis, & Martius ardor inesset,
Et genium præstare bonum, sortemque valerent.
Si quæ alijs tumulum virtus parat, abstulit illi
Atque eadem diro venerandum præbuit hosti.*

Bartholomæus Coleonus.

HIC Gattamelatæ honore par, ac ætate fermè æqualis fuit Bartholomæus Coleo Bergomas, verum genere atque opibus aliquanto superior. Is Sfortianæ simul & Braccianæ disciplinæ diligentissimus obseruator, multis fortibus factis, constantis atque impigri ducis famam est consecutus, eoque præsertim prælio, quo Gallorum sanguinaria manu bella gerentium, feritatem atque sæuitiam pari crudelitate vindicauit. Mortuo namque Philippo, quum Mediolanenses sese in libertatem asseruissent, Raynaldus Gallorum dux ab Asta vrbe suæ ditionis Alexandrinum agrum hostiliter inuaserat, nec quem ei opponerent Insubres habebant, Francisco Sfortia ipsorum imperatore aduersus Venetos bellum ge-

rente, qui sine certa pernicio inde reuocari non poterat. Erat tum Coleo custodiae traditus Philippi iussu, propter inanem concepti transfugij suspicionem. Itaque hunc maximè idoneum qui Gallis resistere posset, rati, cu-

stodia educunt, adiunctoque ei Astore Fauentino, cum parte copiarum contra Gallos proficisci iubent. Conserta est ad primum hostis conspectum pugna maximè atrox & cruenta apud oppidum Boschum. Nam Galli progenti insita sæuitia contra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, diffibulata casside iugulabant. quod ubi Coleoni nunciatum est, clamore edito suis edixit, vt Italicæ consuetudinis obliuiscerentur, & nemini Gallo parcerent: atque ita graui ira succensus conglobatis alis in hostes irrupit, fusosque prostrauit, sic vt magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, vix supplex salutem impetrarit. Primis stipendijs diu vagatus turmæ equitum præfecturam à Braccio promeruit: nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre popinquorum insidijs interfecto, miser & errans domo exierat; matre etiam in carcerem à mariti percussoribus

ribus immaniter coniecta; sic vt paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola non multò post ei turmam duplicauit, iustæque demum alæ vexillum detulit Braccius. Rex autem Alfonso vberiore auxit stipendio; & ipse quoque Sfortia honoratiore militia nobilitauit. adhæsit tandem Philippo, sub quo bella multis annis viguerunt. Cæterum Coleo Veneti imperij fortunam agnosçens, eius auspicia opportuno tempore fecutus est, viginti que amplius annis eorum copijs cum imperio præfuit. Eo autem bello quod aduersus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia togata excitatum est, Coleo dux primus omnium instituisse dicitur, vt tormenta aduersus hostium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantum defendendis que vrbibus vsui esse solerent. Spingardas enim ita vocabant minora tormentita tricubitalis longitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudinè violenter effunderent. Hæc paruis curribus inserta post acies auehi, & signo tuba dato, quo sua agmina relicto interuallo hinc atque illinc panderentur, in oppositos, hostes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononiensis agri, hostilem aciem ita perterruit, vt quum Spingardæ pila Herculi Ferrariæ principi calcaneum deterfisset, malignè & barbaro more Coleo fecisse diceretur; qui viros fortes gladio atque hasta pro virtute & gloria dimicantes, inusitata atque horribili pilarum procella sternendos curaret. Ea enim humanitate milites duces que extra cruorem per id tempus in Italia depugnabant, vt eo prælio funalibus accensis, quum nox ingrueret, amplius quatuor milia cataphractorum equitum admirabili ridenda que hodie spectaculi contentione concurrerint. Fuit Coleo corporis statura erecta atque habili, adeo que formosus & agilis, vt regina Ioanna ingenio procaci mulier, auida que virorum fortium, Coleonis amore caperetur, quum ea spectante cunctos in palæstra iactu que ferrei vectis, & saltu cursu que certantes, cum magno spectantium plausu superaret. Deerat ei Latinæ literæ, sed his præditos suspicere, & per eos historiæ veteris noticiam consequi erat solitus. Nec ingenium eius ab vrbanis facetijs alienum fuit, vt ex eo ioco apparuit, quo Galeacium Sfortiam acutissimè perstrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono misisset vulpem cauea inclusam, vt exactæ ætatis duci nec semper astuto illuderet, Coleo eum statim pari dono remuneratus est, mittens Tinungulum compeditum loro, & binis de more accipitrum argenteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre gestari solet; quasi tantæ fortunæ principi ingenij leuitatem exprimeret, qui nihil præter ornamenta & inanem effigiem, grauis & strenui ducis præferre censeretur. Oderat nebulones; fures autem & delatores seuerè puniebat, quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatem cultu & conuictu admodum liberali tuebatur, magnificentia que deditus tribus templis suo sumptu ædificatis patriam honestauit. Condidit autem peramœno in situ castellum structuræ elegantis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum vixisset annos septuaginta sex, excessit è vita condito testamento, in quo senatum Venetum ex quadrante scripserat hæredem, vt congestarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & sibi viuens sepulchrum ad aram maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam

scitissimè depicta Bergomi conspicitur. Senatus autem ei meritò statuam equestrem æneam ad templum Ioannis & Pauli cum marmorea basi erexit, Petauina quidem magnitudine grandiore & luculentam, sed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

A V G V S T I Cocceiani.

Non sic *Æacidem Græcia Thessalum*
 Non sic *Annibalem aut Asdrubalem fera*
Carthago, meritis tollet honoribus,
 Non sic *Scipiadas graues*
Pænorum urbibus, vrbs inclyta Romuli
Quauis imperij trans mare terminos
Longe protulerint, regnâque Punica
Late subiuga miserint.
 Et contra madidos impius *Annibal*
Campos Roma tuo sanguine fecerit
Cum præceps animi consul ad Aufidum
Infausta agmina perdidit.
 Et quamuis rapidus fortis *Achillei*
Currus magnanimum traxerit Hectorem
Vnde omnis Phrygiæ concidit imperi
Spes, & præsidium, ac Deus,
 Vt te *Cenomani maxime Coleo*
Certant perpetuis tollere laudibus
Alpinæque caput gentis, & hospitum
Cultrix Brixia nobilis,
 Et montana tuis clara *crepundijs*
Natalique solo mœnia Bergomi
Et patres Veneti, qui iugâ nesciunt
Soli barbara perpeti.
 Nam cum consilijs bella sagacibus
 Et gladio forti *Martia gesseris*
Gallorumque graues fregeris impetus
Miscens effera prælia,
 Nunc ardentis equi *viuidus & ferox*
Stans dorso statua æternus in ænea
Pro templo, meritis par vt erat tuis
Gestare bene publica.

Galeacius Sfortia.

Hoc Galeacio Sfortia qui decore formæ ingenij præstantia & per ampla stabiliq̃ue existimatione paterni imperij, principum maximè fortunatus, & ipso tantum vitæ exitu miser apparuit, non absurdè suspicari licet, aliquam omnino inesse vim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentiorẽ, quando hic nullo insigni maleficio, nulla impotentis, noxiæque superbix acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum vel graue odium promeritus, immani paucorum familiarium perfidia, ex leuissimis offensionum concepta causis, improviso occiderit; icilicet vt ex felicissimo florentis ætatis ac imperij statu præceps datus, seruituræ mox Italiæ, multo nostro cum luctu viam aperiret. Posuerat militiæ rudimentum in transalpina Gallia, eò missus à patre

cum veteranis copijs , vt Ludouico Regi inopinata præpotentum Galliæ procerum defectione circumuento, opem ferret. Sed vix tum expugnatis quibusdam oppidis in Aruernos penetrarat, quum nunciata patris morte, per infestas Allobrogum gentes mutato sæpe habitu, Mediolanum redire coactus est. Præstitere fidem nouo principi, quam Francisco patris initis antea fœderibus dederant, Veneti, Ligures, Florentini, ipseque Ferdinandus rex Neapolitanus: quorum amicitia fretus, fauoreque item Blancæ matris, cuius humanitas ad gratiam amoremque parandum apud Insubres multum valebat, imperium domi & foris firmissimè stabiliiuit. Itaque splen didissimo rerum omnium apparatu vsque ad regalem fastum, principem egit integros decem annos, & vti ditissimi imperij opes sapientia patris am plicatæ constitutæque tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis studium, magnanimi Regis instar per omnes numeros extendit. Nam præter vete ranorum peditum cohortes, alas equitum ex omni Italiæ nobilitate lectis simas, & perpetuis cum suis tum paternis stipendijs inueteratas, ea consue tudine in hibernis continebat, vt adulto Vere in campos produceret, so lenni que lustratione inspectas, ad equestres ludos committeret, propositis quidem opimis præmijs, quibus concurrentium præstantissimi honoris cau sa ornarentur. Hoc equitatu qui duorum millium cataphractorum nume rum superabat, nihil splendidius & comptius videri poterat, quum quisque lacinijs acu pictis & præaltis cristis, & equo vndique auratis bardis prote cto esset conspicuus. Hippagiorum verò puerorum versicolore lacinia mi litares principis equos producentium atque incitantium, ea erat species, vt eius ostentationis admirabilis pompa, omnem vel externorum etiam prin cipum apparatus magno interuallo superare crederetur. Par quoque apud eum erat totius aucupij & venationis instrumentum. Nam præter in signium canum multitudinem supra centena falconum paria in remotissi mis ad Oceanum Borealem conquisita, tanto alebat studio sumptuque, vt in magnis porticibus eæ volucres canterijs & perticis insidentes, mira cum voluptate spectarentur, quum ex his sedibus ad ornatum tela serica picta acu, squamosoque opere inaurati argenti refulgens dependeret, & volucres argenteis sonantibus pedicis vincirentur, & pileolos gestarent, quorum apices & gemmæ & vniones adornabant. Tota porro familia, quæ ex delectu nobilis iuuentutis per singulas ditionis vrbes accuratè ha bito, constabat, vt fides obses foret, pretioso amictu, elegantibusque mun ditijs exulta spectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei serici, & phrygio opere ad argumentum principis depictam singulis annis non bis à principe dono acciperet; alerenturque omnes opiparè: hospites autem longè omnium luculentissimè. Ipse præter venatorias equestriùm que armorum exercitationes, pilæ ludo tanta cum voluptate tenebatur, vt ingentis structuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæterisque in arcibus ad vsum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longissimè iactabatur; sic vt inde palmæ decus iurgiosa contentione, & multo cum sudore petere tur. Ceterum in serijs, recti & honesti amans, iustitiæ vsque ad seueritatem erat tenax, dabatque enixè operam, vt nihil in iudicijs esset venale, aut

ad

ad gratiam corruptum, quando pœna inexorabili certissimoque præmio cuncta constarent, & vna præsertim annonæ vilitate, tanquam parato ad id populari plausu maximè lætaretur. Sublatis verò vndiq; latrocinijs, castigataque licentia militari, & propagata apud cunctos ordines commerciorum securitate; ita amari simul & metui cupiebat, vt nonnunquam sordidi mercatoris simulato habitu discurrens per ditionis regiones, oblatos in via aut in diuersorij hospitalibus simplicissimos homines, ad ferenda de principe colloquia pertraheret, eruendoque certissimos de se rumores, vtraque nominis sui fama frueretur; paratus vtrique ad præmium exoluendum, aut infligendam pœnam. Nam in Pado, Abdua, Ticinoque, custodes ad traiectum lintribus præpositos, qui ab se precibus atque pecunia tentati essent, vt sine tessera properantem transueherent, ex merito aut supplicij extremis, aut per amplis præmijs afficere consueuerat. Audiebat autem cum voluptate literarum & sapientiæ studijs præstantes viros, & benignè quidem attollebat: contendebatque graui sumptu, vt Ticinense Gymnasium professorum ceiebritate, & studiosæ iuuentutis frequentia cæteris omnibus præcelleret. His artibus quum boni, splendidissimi que principis nomen tueretur, premebant eius famam intemperantis vagæque libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxuriantis seculi conditio, in ipsis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitie decus ab humanitate aula alienum prorsus & subagreste putaretur, ideoque princeps ad licentiam libidinis proclinatus, & iuuentæ vigore venustateque oris supra omnes spectatu dignissimus, procacibus foeminarum oculis & desiderijs cupidissimè deseruiret. Erat enim tum vulgatum inter foeminas, nullam ex principis concubitu fieri impudicam, earumque maritos, qui ineptis hirci videri possent, ita excellere aureis cornibus, vt dignitate cunctos anteirent. Per hunc modum Galeacius quum vndique beatus, arridentis fortunæ fastigium teneret, Allobrogico bello victor, è castris durissima hyeme Mediolanum redijt, vt Natalis Christi diem solenni hilaritate cum vxore & liberis atque amicis celebraret, coniuratisque simul in necem suam limen aperiret. Coniurauere diuerso animorum habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatus cubiculo principis adscripti. Andreas consumpto magna ex parte patrimonio propter rei domesticæ inopiam, superbie ipsius atque luxuriæ aduersam, turbido ferocique ingenio, res nouas moliri, quas ex cæde principis certo sibi commodo cessuras, & coniurare omnino statuerat: ad audendum verò immane vsque adeo & periculosum facinus vehementer incitabat, illata sibi iniuria à Castellioneo Comensium antistite, à quo sacri latifundij possessione contra ius interrupta locatione, se periniquè spoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriæ odijque venenum vertebat in principem, qui à se suppliciter deprecante eam contumeliam sæpe rogatus, aduersarium in extrahenda lite præpotentem, neque auertere, neque mollire voluisset. Carolus gentiliū suorum totius principatus fortunam ad Sfortianos delatam agrè ferens, germanæ sororis probro quam Galeacius adamaret, atque subigeret, permouebatur, tanto indignantius, quod eam decoro adolescenti, qui gratis florem principi fruendum dedisset, conciliaffe & commu-

nicasse suspicaretur. Principem enim in amore improbum, atque adeo impudentem plerique vel falso existimabant, ut alienæ libidini lenocinij obsequium lubens præbere crederetur. Olgiatum verò penè imberbem, leuissimumque adolescentem inani spe parandæ gloriæ inflauerat Cola Montanus literarij ludi magister; si occiso tyranno patriam in libertatem affereret; sæpe Cæsios & Brutos in schola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti consilium olim suscepissent. Hic Cola quondam Galeacij pædagogus, dirum in principem odium conceperat impotenti eius contumelia percitus, quòd ille puerilium verberum nimis memor, postquam adoleuit, imperiumque suscepit, ipsi Colæ tanquam immiti subagrestiq; præceptor, acceptas olim plagas nudatis clunibus loro palàm rependi iussisset. Huius Colæ diris cohortationibus coniurationem inchoatam ad exitumq; perductam fuisse, Olgiatum ipse ex quæstione perscripsit. Igitur obstinatis efferatisque animis ad id patrandum scelus confirmati, principem inter frequentem custodiam corporis diui Stephani templum intrantem, ut sacris solennibus interesset, circumsteterunt, abditis sub sinistri brachij manica pugionibus. Primus à fronte Lamponianus in speciem turbam dimouentis, porrigentisque literas sese insinuans, nihil à familiari metuentem ad infimam ventris partem perfodit; repetitoque ictu læuum percussit tempus. Carolus autem & Olgiatum à tergo inermem lethalius plagis confauciarunt, sic ut vndique petitus à Deipara virgine frustra opem implorans repente concideret, & expiraret; iuxta quem traiecto pectore prostratus occubuit Ripeus ex custodibus promptissimus, quum in percussores gladium strinxisset. Per hunc modum cadente principe, exortoque inde terribili tumultu, quum quisque ad fugam metu percussus se expediret, tanta conflictatione procursum est, ut multi è turba in templi foribus eliderentur; desertoque ab omnibus templo sacerdotes è sacrario prodeuntes, tria tantum cadauera fœdato multo cruore pauimento iacentia reperirent. Nam procul à principe, Ripeoque, ipsius Lamponiani cadauer solum lingua & dentibus commordens iacebat. Eum enim per mediam mulierum turbam incuruo passu euadere conantem, satelles æthiops, cui Gallo fuit cognomen, adacto per imam sedem lato hastilis ferro confecerat. Cæterum sacrificuli principem ut abluerent, in sacrarium calentibus adhuc membris retulerunt. Lamponianus insultantis plebis & puerorum turbæ ad ludibrium concessus, iniecto laqueo per cunctas vrbes regiones raptus est. At Carolus & Olgiatum quum immixti effugientium turbæ, elapsique varias latebras quæsiuissent, biduo post diuersis in locis, quod tanquam execrabiles parricidæ à nemine vel propinquo reciperentur, ad teterrimum supplicium rapti sunt. Olgiatum ipse, mirum visu audituque, vesana constantia obstinatum animum in conspectu carnificis gerens, seseque in ipsa morte confirmans, hæc contumaci ore protulit verba; Collige te Hieronyme, stabit vetus memoria facti; mors quidem erit acerba, sed tormentum breue, atque eius fama perpetua. Hæc quidem digna viro forti videri poterant, nisi impium facinus intempestiua atque inhumana crudelitas eleuaret, quòd pro tyranno, æquum bonumque principem, nec ab ipso quicquam hostile meritum occiderit, scilicet ut diuturnum ciuibus suis

fuis luctum ex infelicitate ad externos prolapsi principatus pararet. Hos etiam quod miremur in carcere versus pangere potuit, quos ad argumentum imperterritæ mentis quanquam rudes, huius Tragœdiæ elogio subiiciendos existimauimus.

H I E R O N Y M I O L G E A T I P E R -
cussoris Galeazij Sfortiæ ducis Mediolanensis.

*Quem non mille acies, quem non potuere phalanges
Sternere, priuata Galeaz dux Sfortia dextra
Concidit, atque illum minimè iuuere cadentem
Astantes famuli, nec opes, nec regna, nec vrbes.
Hinc patet humanis quæ sit fiducia rebus,
Et patet hinc seuo tutum nil esse tyranno.*

Cola quoque Montanus aliquanto post in alpibus Bononiensium comprehensus, quod dira malignitate in principem percussores ad coniuandum concitasset, meritas sceleris pœnas dedit, quando eum Laurentius Medices inusitata immanitatis ultor egregius, latronum more laqueo necari iusserit.

I O V I I Iunioris,

*Quis te dira cohors furor? & quæ insania tanta
Impulit, horribili stimolata
Eumenidum rabie, & seuis agitata colubris,
Ut domini nil tale merentis
Corpus in egregium, crudam conuertere dextram
Auderes, scelerisque nefandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, tibi præmia certa
Sperares, noménque perenne
Te non eximij iuuenis deterruit alto
Insignis reuerentia vultu,
Impia; sed nec te tenuerunt templa, nec aræ
Nec superum solennia sacra
Non (vt rere) ferum crudeli morte tyrannum
Conficis; at iustum innocuumque
Rectorem Insubri imperij, cunctisque colendum
Quo simul vnà concidit omnis
Spes Italum, longos semper lugenda per annos,
Scilicet vt nostros populatus
Vrbibus euersis fines in viscera nostra
Cum Gallo seiret Iberus.
Vos vos ô Scyllæ, formæque tricorporis vmbra
Harpyæque, & vos Gorgones atræ
Ardenti fontes animas immergite Auerno
Et stygio exercete flagello.*

Carolus Burgundiæ dux.

HIC qui seuera minaciq̄e fronte districto gladio, & coruscantibus armis conferere manum cupere, Martioque spiritu fulgurare videtur, Carolus est Sequanorum & Belgarum princeps, qui vi bellica, castrensi apparatu, magnitudinēq; animi, non suæ modò, verum superioribus etiam ætatis duces, sic antecessit, ut summæ gloriæ fastigium assecutus crederetur, nisi eum arduis & audacibus innixum consilijs, immoderataque fortitudine quæque aspera aggredientem, turbulenta & insolens fortuna perculisset. Nam Philippo è Gallorum regia. stirpe, cui Optimo cognomentum fuit, patre genitus, consanguineorum arma vsque ad eò vehemens & ferox exercuit, ut Ludouicum X I apud Luteciam Parisiorum acerrimo circumuentum bello ad pudendam pacem redegerit, quum

quum ad montem Alerium ingenti edito prælio quanquam vulneratus, victor euasisset. Exinde Ludouicus dissimulata potius quam confessa pacis necessitate, quod conspirationem multorum Galliae procerum timeret, cum armato foedus iecit, pueritium herclè, sed demum sibi & Galliae utilissimum. Nam coniuratorum animi atque eorum arma repente conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus propinquo Regi, debellatis Eburonibus, Leodioque ipsorum vrbe ferocibus armis expugnata delataque, in Heluetios inauspicata arma conuertit, eo euentu, vt fatali sua peruicacia ex periretur, quantum interesset inter nobiles Gallos pro gloria pugnare, moderateq; vt victoria solitos, & agrestes qui ab insita animis Barbarie, cruoris auidi de vna tantum vita cum hostibus dimicarent. Neque enim fas erat, qui Gallicam nobilitatem armorum strepitu, & nominis fama contudisset, ab vllis omnino quam ab efferis egentibusque rerum omnium populis, quibus animorum peruicacia indomitum robur efficeret, frangi atque opprimi posse. Heluetij namque iure foederis pro Renato socio Lotaringiae regulo, quem Carolus oppugnaret, arma ceperant: quo bello vnam atque alteram ad Gransonem & Amorum victoriam secundis præliis consecuti, ita Carolum superarunt, vt ille in primo exutus castris, impedimenta, totiusque exercitus opes, suamque in primis pretiosam suppellectilem amiserit; in secundo supra quatuordecim millia lectissimorum militum interfecta desiderarit. Ab his duobus detrimentis iratus & fremens, tertij certaminis aleam subire non dubitauit. Nam eum Nanseum oppidum oppugnantem pertinaciusq; harentem, Heluetij per niues ad soluendam obsidionem progressi adortique, quum ille incepto absistere indecorum putaret, inito prælio fuderunt, circumuentumque, nec agnitum trucidarunt, quum desertus esset à suis insigni perfidia Campobalsi Neapolitani, qui quum aliquando colaphum à Carolo insolenter accepisset, in id tempus vindictæ, patrandique sceleris occasionem distulerat. Fuere qui eum effugisse, & Mosæ pontem transiuisse affirmarent: quod diu in Burgundia creditum est. Verum puer è Columnia Romana familia cubiculo eius assuetus inter cadauera repertum à næuo lateris, enormique vngue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumulatus est apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibusque Mediomatricum. Reliquit filiam ex Lusitana vxore natam, quæ nupta est Maximiliano Federici Cæsaris filio, ex qua Philippus susceptus est, qui huius Caroli quinti Imperatoris inuictissimi pater fuit. Cæterum in Carolo id vnum ad summæ perillustriisque virtutis cumulum defuisse videtur, quod Genij sui captum sensumque quam alienæ prudentiæ placita sequi maluerit, quasi arrogantis & elati supra æquum ingenij esset amicorum bene consulta contemnere, & contra, peculiari sententiæ semper adulari. Quæ res plerosque perdidit: Nam qui sua intemperantius amant obliti rationis, citissimè præcipites dantur, vt reliqua sua omnia quum fata vrgent penitus euertant. Carolus enim nimio fortasse gloriæ studio adductus, virtutes quas in eo maximæ erant atque admirabiles, splendoris, munificentiae, facilitatis, exactæque bello disciplinæ, & in pace pietatis, vna obstinatione animi, dum sibi irato acriter indulget, corrupisse videtur.

*Vidistine vt Pyrrhi effigies armata sarissam
 Vibret, & à summo spargantur funera ferro?
 Utque ferus Lybicum contorqueat Annibal hastam?
 Huc simulac conuerte oculos, fulgentiaque arma
 Egregij ducis, & late mucrone corusco,
 Inspice turbatos vultus, spirantiaque ora
 Martis adhuc tristes pugnas, atque horrida bella:
 Hos olim insignes habitus, atque ora gerebat
 Illum sanguineis quum formidauit in vndis
 Et Liger, & trepidi spectator Sequana belli,
 Infractæ Gallorum acies, & Belgica passim
 Agmina letifera senserunt fulmina dextra.
 Heu miser, heu nimium pugnandi dira cupido,
 Heu laudis vesanus amor, quem Gallia diues,
 Belgarumque omnes procerum tremuere cohortes
 Contempserunt rudes populi, gens Barbara victrix
 Funeribus statuit medijs, victumque trophæis
 Expoliat cunctis, nudumque relinquit arena:
 Vix tandem inuentus parua requiescit in urna.*

Iulianus Medices

Æ C vera est imago Iuliani Medicis, qui magni Cosmi ex
 Petro filio nepos, & Clementis maximi Pontificis pater
 fuit, à celebri pictore, ita scite expressa, sicuti seniores testan-
 tur, qui viuentem viderunt, vt Clementem Pontificem to-
 to oris habitu respondisse ad patris lineamenta viderimus.
 Euaserat Iulianus, quum adhuc viueret pater æqua gloria

editis equestrium ludorum spectaculis, paribusque omnis elegantia, comi-
 tatis, atque munificentia muneribus, Laurentio fratri propè par; & quod
 natu minor esset, populari fauore princeps iuuentutis fuerat acclamatus.
 Capessens verò Reipublicæ munia, ea morum actionumque moderatione
 fratrem summis nitentem virtutibus æmulabatur, vt cunctis ciuium ordi-
 nibus esset carissimus, supraque cæteros ciues ipsi duo fratres mirè concor-
 des eminent, & Rempublicam paternis auitisque artibus feliciter admi-
 nistrarent; vtpote qui veteres opes, maiorumque perpetuam inter ciues e-
 xistimationem validis affinitatibus, numerosis clientelis, & noua denique
 virtute corroborassent; distributis vsque adeo appositè ac sapienter Reipu-
 blicæ officijs, & collatis ad æquitatem honoribus, vt nullo cultu, nulla emi-
 nentiore nominis appellatione, supra ciuilem, nulloque deducendum co-
 mitatu à cæteris ciuibus differrent: sola tamen auctoritate cæteris omni-
 bus præstare, & præclara virtute atque potentia ciuitatis principes cense-
 bantur

bantur; ideoque fiebat vt studiose colerentur ab his qui publicum bonum & ciuitatis tranquillitatem, omni veteri odio, aut nouæ obtreptioni anteponendum iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obscurum in ci-

uitate principatum, vna gens Pactia ferre non poterat; satis quidem cum viris & cognationibus, tum etiam fortunis abundans; sed quæ esset moribus admodum superba & insolens, multumque auida pecuniæ simul & tenax, ideoque apud populum minimè gratiosa, ac ob id in necem fratrum conspiraret: quoniam vigentibus stabili autoritate Mediceis, nullum sibi satis honestum in Republica locum relinqui arbitraretur. Erat familiæ princeps Iacobus equestris ordinis, qui quum nulla virtute emereret, perpetuò alexæ studio perditus, iraque præcipiti & contemptu superum putabatur infamis. Hunc impulerat Franciscus fratris filius ore pallens, ingenio liuidus, & perpetuus honesti moris irrisor. Is Romæ nummaria negotiationi assuetus Xysto Pontifici erat familiaris, à quo si fas sit de homine sacrosancto non iniquè suspicari, nefarij consilij ratio omnis emanasse creditur; scilicet vt Hieronymo Riario, cui erat auunculus, maiores opes adstrueret, quæ ei obuenturæ putabantur, si Florentinæ ciuitatis statum sublati

Mediceis commutasset. Franciscus quoque Saluiatus Archiepiscopus Pisanus, nullam vel mediocrem ex literis probatisue moribus laudem meritis, vtpote qui ambitu adulationeque, & prauis omnino artibus ad eum honorem contendisset, ex contentione sacerdotij acre odium in Mediceos conceperat, & ad Riarium, Pactiosque ipsos se totum contulerat, ratus pulcherrimum fore, patriam in libertatem vendicare, & purpurei galeri decus à Pontifice, vel execrabili nauata opera promereri. Quibus autem initijs, quoque exitu susceptum, patratumque sit id immane scelus, Angelus Politianus, summæ doctrinæ vir, vt qui cunctos atrocis eius Tragædiæ actus spectaret, peculiari Commentario, qui impressus extat, luculentissimè perscripsit. Nos atrocissimi eius editi facinoris summam tantum attingemus, vt bonis mortalibus præclare constet, superos impiorum vindices solere esse certissimos. Igitur coniuratione diu antea Romæ secretis deliberationibus agitata, & Florentiæ demum in Montughio Iacobi Pactij suburbano instructa, Raphael Riarius Cardinalis è Gymnasio Pisano Florentiam vocatur. Specie quidem inuisendæ pulcherrimæ atque ornatissimæ vrbs, verum vt coniuratorum animos præsentis personæ autoritate confirmaret, quanquam vti planè iuuenis, captuque ingenij parum grauis, tantæ rei constitutæ ignarus esse putaretur. Egere Pactij multo astu, vt is à Mediceis fratribus in Fesulanam ipsorum villam honoris & iocundæ voluptatis causâ ad conuiuium vocaretur, vt ibi ambos fratres inter hospitalet mensas trucidarent. Sed quum Iulianus ex molesta pituita impeditus interesse nollet, deiecti ea spe, rem ad sacra, quæ ex festo Solis imminabant, in ipsumque templum maximum reiecerunt; in quod ambos fratrum religionis, tum honoris causâ erga Cardinalem omnino conuenturos iudicabant. Conficiendi autem negocij munia inter se eo ordine dispartiti sunt, vt Franciscus Pactius, & Bernardus Bandinus obruncandi Iuliani partes desumerent; Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum pedagogo Laurentium aggrediretur, accepta tum ex conducto ad distringendos gladios tessera, quum medijs in sacris seruatoris Christi hostia sacerdotis manibus attolleretur. Antistes verò ipse Pisanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis suis, fidaque clientium occulta armatorum manu in speciem salutandi vexilliferi curiam occuparet. Iacobus autem cum equestris dignitatis, tum ætatis honore conspicuus, vbi patrata fratrum cædes esset, equum conscenderet, & armatis clientibus septus per forum discurrens, populum vocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus vires adiungeret. Iam cœpta erant sacra concinente sacerdotum choro, & tesserae tempus instabat, quum Pactius atque Bandinus deambulante Laurentio, Iulianum oculis frustra requirerent. Quapropter ad Mediceam domum conuolarunt, vt in Iuliano omnem prodeundi moram, iocundis adhortationibus abscinderent, nunciantes quasdam formosâs, adamatiq; nominis matronas in templum peruenisse. Itaque viri efferatæ mentis, quod mirum est, hilari vultu aptè compressa perfidia, Iulianum retardante fato segnius se expedientem, medium honoris causâ, & insertis iuuenili comitate subter humeros brachijs in templum deducunt, pauloque post vnâ deambulante ad tesseram repente districtis sicis circumstant, Bandinus medium sub papilla transfodit, cadentique illicò in-

cumbit Pactius, & ferro in ventrem & iugulum adacto conficit, vsque ad eò atroci & feruida manu, vt crebro repetens ictus seipsum in genu præalto vulnere confauciaret. Bandinus quoque furiosa mente Norium Iuliani familiarem obruncat. Sub idem temporis punctum Laurentij percussores incondito impetu illum adorti, vnam tantum, neq; lethalem ad iugulum plagam inflixerunt, quod is præsentis animo educto statim gladiolo, & reiecta, intortaque ad leuam chlamyde, constantissimè se defenderet, & ab amicis in proximum sacrarium duceretur, vbi obseratis foribus ab imminente Bandino seruatus est; atque inde obligato vulnere, stipante armorum amicorum caterua domum deductus est; sæpe sciscitans, an frater esset incolumis, & ne Cardinalis violaretur edicens, quem, linteati sacerdotes in eo tumultu custodiebant. Dum hæc fierent, percussaque metu omnis turba diffugeret, & terribili strepitu tanti tumultus, templum corrue- re videretur, Pisanus Antistes cum suis, Curiaë scalas ascendit, postulatque à ianitoribus, vt ad vexilliferum, ad quem haberet mandata Pontificis, admittatur. Is erat Cæsar Petruccius, & tum fortè cum Decurionibus, vt festo die sæpe accidit, tempestiuè prandebat, admirantibus conuiujs importunum hominis aduentum, quod ea hora ferijs colloquijs aliena prorsus, atque inepta videretur. Sese tamen Cæsar è mensa celeriter expedit, eumque exceptum in suam deducit cellam. Vix cœpto colloquio Cæsar in Antistite perplexa & malè cohærentia verba, obliquo item obtutu oculos inconstantes, & vultum magni euentus expectatione suspensum animaduertit, atque inde insidias spectat, relictoque in cella Antistite, ad Decuriones foras se proripit, & sublata voce, ministros Curiaë assuetos aduocat, atque item apparitores cum argenteis clauis, priscorum lictorum more summum Magistratum præeuntes, & vt erat egregiè forti atque expedito consilio, Poggium arreptum crinibus solo deturbat, & in superiorem turriculam cum Decurionibus properè se subducit, arreptoque veru è proxima culina, scalæ aditum tuetur. Magno autem miraculo accidit, vt consurgentibus vndique ad opem ferendam ministris, coniurati & Perusinorum exulum manus Antistitem secuta, diuersis in cœnaculis Curiaë includerentur, obserantibus sese vltro valuarum seris, quæ sine peculiari clauè aperi- ri non poterant. Quo casu quum diducti, nec consensu valerent, nec collatas in vnum vires ad conandum haberent, cuncti per partes ad vnum omnes præeunte Poggio clarissimi Oratoris filio, iniectis laqueis è fenestris præcipientes dati sunt, vsque adeò iratis & furentibus omnium animis, vt præcis primorum capitris ad singulas columnellas, secundis & tertijs suspendio locus pararetur, & præcipitata cadauera plebs cruoris & præde auida dispoliaret, & in frustra concideret. Iam enim populi fremitus arcam occupantis, vulgata Iuliani cæde, ad Curiam peruenerat, magnoque studio plebs Mediceis fauens, proditores, occupatoresque Curiaë, ad supplicium deiici deposcebat. Interim Franciscus ipse Pactius, è domo Iacobi patruï nudus extractus, delatusque in Curiam, quum neque hisceret; neque contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è fenestra suspenditur. Nec multo post eum Pisanus ipse Antistes, totius inauspicatæ coniurationis seriem perscribere iussus in eadem linteâ stola sacerdotali, ita longiore capistro præceps datur, vt Pactiano cadaueri cohærens, papillam rabidis dentibus appetere,

ret, in eoq; atroci indignantis & fugientis animę habitu, ridentibus oculis, meritas concepti sceleris pœnas daret. Eandem quoq; fœdę necis sortem tulere duo Iacobi Saluiati, quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus verò ipse Pactius, qui armatus in equo ad aream Curiaë procurrebat, vt populum ad libertatem vocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & è summa Curiaë corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta sese eiecit, biduoque post à Montanis agrestibus in fuga captus est, Florentiamque perductus, vbi de scripto expressis coniuratorum nominibus fœdissimæ necis supplicium tulit, vsque adeò in eum concitata plebe, vt sepulturæ honore indignus putaretur; bisque tumulatus, semel in templo, iterum in pomerio, indeque erutus, quòd supream Christianæ pietatis cohortationes, sese itidem Cacodæmoni impiè deuouens, reiecesset; diu à pueris per urbem raptatus, in Arnum traheretur. De Renato quoque Pactio, qui ad armandos agrestes in Mugellanam villam præcesserat, par supplicium est desumptum; retractusque etiam est ex fuga Montescicus, qui Hieronymi Riarij familiaris, militiaeque peritus, totius coniurationis erat conscius. Is ab initio interficiendi Laurentij partes susceperat, sed eius postea hominis virtute atque admirabili humanitate ex multis colloquijs delinitus, eam cædem vti in villa promisisset, in templo se patrum pernegarat; scilicet ne homicidio detestabile sacrilegij scelus adderetur, proptereaque vnus omnium honestiore dignus supplicio, securi percussus est. Laurentij quoque percussores, qui triduum in Cœnobio latuerant, nec à cucullatis prodebantur, latebra extracti, detruncatis naso atque auribus, eandem latronum more laquei pœnam tulerunt. Reliqui Pactianæ familię in carcerem coniecti sunt; vnusque omnium Guliermus, qui Laurentij sororem in matrimonio habebat, in villam impetrante vxore, relegari meruit: & Raphael Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis seruatus est. Hanc in vindicanda atrocissimi sceleris audacia, senatus seueritatem vel ipse Barbarus & nostræ religionis hostis, Baiazetes Turcarum imperator insigni religione probitateque comprobauit, quum Bandinum ex fuga elapsum Constantinopolim, deposcenti Laurentio, tanquam parricidam, & impium templi violatorem ad supplicium tradidisset. Atque ita ille cunctis damnatus gentibus ab eadem fenestra laqueo suspensus, iustum ciuibus vindictæ feritatis suæ spectaculum præbuit. Neque Hieronymus Riarius coniurationis author, vltiores Deos diu fefellit, quum apud Foroliuium, oppidanorum conspiratione, in mensa trucidatus, & per fenestram in forum præcipitatus, vel seras nefariæ malignitatis suæ pœnas expenderit.

P E T R I A N G E L I I Bargæi.

*At, ô Deorum quisquis in cælo soles
Nefanda sepe facta vindex persequi,
Nec ferre inulta perfidi num Pactij
Dedere sat superque pœnarum tibi?
Cum Iulianum patriæ nouum decus
Quinere templo in ipso adorti occidere
Nil suspicantem tale; cum fœdissimè.*

Turpata fuso permaderent sanguine
 Sola ipsa Fani, limina, atque altaria.
 Nanque haud furentis hercle sæuos impetus
 Fugere Plebis, haud latèbris abditi
 Cauere dexteræ piorum vindices.
 Non & paratam Thracij regis fidem
 Sensere; nam cum Barbarus tantam luem
 Perhorruisset, execratus patriæ
 Remisit vsque ab vltima Propontide.
 Inferta quare plurimis cadauera
 Collum capistris ciuitas letissima
 Spectauit; illa nec miserta fontium.
 Quin insepultus horridus, nudus, lacer,
 Canesque, auesque pauit, & pisces, datus
 Præceps in amnem, manibus Iuli tuis,
 Bandinus ille, perditus sicarius,
 Bandinus ille, Thracius quem Bosphorus
 Vti piaculum, & scelus teterrimum,
 Existimauit impium & nefarium,
 Suisque longe deferendum à fluctibus.
 Sic, ó rubentis Iupiter vindex, tua
 Vt iura discant colere, discant legibus
 Parere certis, temnere & quid sit Deos,
 Puni cruenta perfidos vi dexteræ.

B E N E D I C T I Varchij.

Nam quis te liuor? quæ te tam dira furentem
 Patrandi sceleris rabies, regniue parandi
 Ambitio, patrios tecum euersura penates,
 Impulit effera gens furys vltricibus olim?
 Vt iuuenem florentem opibus, virtute decorum,
 Conspicuum forma, dulci grauitate verendum,
 Præstanti insignem eloquio, nil tale merentem
 Incautum, ante aras, & Dijs spectantibus ipsis,
 Aggrissa (infandum) media testudine templi
 Allectum blande, prætentatumque dolose
 Conficeres, ferro toties per pectus adacto?
 Et clarum obscuro sædares sanguine fratrem,
 Totius Italiæ simul absumptura salutem?
 Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
 Aequandum, non vlla vnquam sat cæde piandum.
 Impia corda, immani secla, immitia fata,
 Fata malis hominum gaudentia, quid mage særum,
 Damnosumue magis vidit sol? Castore læso
 Occidit Ausoniæ Pollux, columenque, decusque,
 Et si non aliud; Medicæ spes altera gentis,
 Clementisque pater, totus cui paruit orbis.

Mahometes secundus

TVRCARVM IMPERATOR.

HOC atroci, vereque Tartarico recedentium oculorum obtutu, malignoq; pallore buxei vultus, & enormi contingentium labra, narium curvitate, Mahometes fuit, quem Turcæ, non modò cæteris Othomannis superiorem, sed exæquatis vitijs atque virtutibus, Alexandro Magno parem volunt. Nam rerum gestarum gloria, & magnitudine animi cum progenitores, tum cunctos qui eo seculo maximè florent, cogniti orbis reges, vel qui postea his sexaginta annis regnarunt, proculdubio superavit. Natus erat ex Despoti Seruiæ filia, quæ puerum Christianis præceptis & moribus imbuerat: quorum mox oblitus adolescendo ita ad Mahometis sacra se contulit; vt neq; hos, neq; illos ritus teneret, & in arcano

cano prorsus Atheos haberetur; vtpote qui vnum tantum bonæ Fortunæ numen coleret, quod præclarè conciliari viuida efficacique animi virtute prædicabat. Itaque nulli addictus religioni, cunctorum hominum accuratas de dijs, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat; eo animi decreto, vt nullum vnquam ius amicitiae aut foederis, nisi ex comodo, exceptaque ad proferendum imperium occasione, colendum atque seruandum arbitraretur, & rem bellicam vsque adeò enixè & liberaliter curaret, vt cuncta munia, vetere Græcorum lege ad pœnam & præmium reuocaret. Præcepta autem maiorum ex disciplina militiae constituta, quibus illi tantum imperium peperissent, pleraque emendando, augendoque, vti opus foret, nouis artificijs, ac ampliore omnis generis armorum apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia instituit, quod maximum apud antiquos in classe ad omnes res gerendas momentum, positum esse intelligebat. Qua vna re Venetorum vim mari ab antiqua laude insuperabilem, postea contempsit. Sed primum eius, & nobilissimum bellicorum operum fuit, Constantinopolis terra marique fortiter expugnata, caesoq; Constantino supremo Græcorum imperatore, antiquissimum Græciæ imperium funditus euersum. Exinde Peloponnesum ingressus, Græcorum & Venetorum copias secundis prælijs deleuit, hexamylisque murum a Venetis in Isthmo magno sumptu & longo labore restitutum, ex vsu victoriæ totum diruit. Nec multo post Eubœam insulam expugnata Chalcyde Venetis ademit, atque item Lesbum deleta propè Mytilene vrbe. Tanto verò apparatu Illyricum adortus est, vt Stephanum Bosnæ regem, Iaiza vrbe, totoque regno expelleret, & occideret. Eodem quoque terrifico impetu in Epirum descendens, Croiam urbem, quam pater Amurathes frustra oppugnarat, atque item Scodram expugnauit; Homaremque & Malcoccium duces per Dalmatiam ad Euganeos vsque penetrare iussit, quibus irruptionibus graue vulnus Venetis est inflictum, caeso à Barbaris ad Soncium annem Nouello eorum imperatore. Eisdem quoque immanium caedium & incendiorum clades Stiriae & Carinthiae gentes, ad quas Barbari deflexerant, senserunt. Pannonijs quoque arma inferre ausus, Belgradum in prosperè tentauit. Mox ad septentrionem conuersus, in ipsa Taurica Chersoneso, Theodosiam quæ Capha dicitur, Bosphorani regni caput, Genuensium coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit; Caloianne & Dauide fratribus è regio sanguine captis & interfectis. Exinde tot partis victorijs, ad Orientem est conuersus. Pyrametoque Ciliciæ rege debellato, & regno eius in prouinciam redacto, aduersus Persas, offensus Vssumcassanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratem Othomannica signa promouit: eo belli euentu, vt ipsum Vssumcassanem multis indyctum victorijs, vno præsertim tormentorum apparatu ad Arsengam superarit. Erant utique ea quæ gesserat per ampla timendaque finitimis, quum insatiabili gloriae cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac simul Italiam rerum quondam dominam adoriri: atque item coacto ingenti tertio exercitu, in vteriores Persas penetrare constituit. Itaque missus est ad oppugnandum Rhodum cum valida classe Mesithes purpuratus, è gente Paleologa: In Italiam autem Acomathes, cui

ab exciso anteriore dente Gendico cognomen fuit. Hic ab Aulone in Salentinos trañciens, Hydruntem expugnauit, summumque inde terrorem toti Italiae intulit: sed dispari euentu Melithes Christianae militiae vim, cum Rhodi moenia tentasset, infeliciter expertus est: quum interim Mahometes aduersus Perfas ire pergens, apud Nicomedie lacum repentino intestini dolore correptus, extremum vitae suae diem, tridui cruciatu festinata morte absoluit, anno aetatis quinquagesimo tertio, imperij autem trigesimo secundo, magno quidem Christianorum commodo. Nam Acomathes, qui amplius sesquiannum circumfusa Christiana arma contempserat, cognita imperatoris morte, cum supplementa nouarum copiarum praesidio in Italia expectaret, interrupta spe ingentis victoriae, moerens & gemens excessit. Caeterum Mahometes, qui impietatis apud suos, apud nostros vero perfidiae & inhumanae crudelitatis notam subiit, hanc saltem confessione omnium certam laudem a Barbaris repudiatam, non insulse tulisse existimatur, quod ei literarum, & praecellentium artium decus cordi fuerit: quando cunctas clarissimarum gentium historias sibi verti in Turcicam linguam iuberet: vt inde haustis militiae praecipis, actionum suarum disciplinam, exemplorum varietate confirmaret, & praecclaros artifices pictoresque praesertim insigni liberalitate complecteretur. Nam & commentaria rerum ab ipso gestarum a Liberto eius Vicentino conscripta legimus, veraeque eius imagine sumus potiti, quam Gentilis Bellinus e Venetis Byzantium euocatus pinxerat, quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oblectationem iocundissimam referisset.

LEONARDI Griffij (vt fertur.)

*Qui vici innumeros populos, tot regna, tot vrbes
Solutus & immensi qui timor orbis eram:
Me rapuit quaecunque rapit mors improba: sed sum
Virtute excelsa ductus ad astra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non,
Fuderit Ausonios tot licet ille duces.
Vici victores Danaos, domuique feroces
Caoniae populos, Sauromatasque truces.
Pannonius sensit quantum surgebat in armis
Vis mea, quae Latio cognita nuper erat.
Arsacidae sensere manus has, sensit Arabsque,
Et mea sunt Persae cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum, superare superbam
Italiam: sed non fata dedere modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aspera quaeque sub alto
Pectore condideram, vertit & hora breuis.
Sic hominum fastus pereunt, sic stemmata, sicque
Imperium, atque aurum, quicquid & orbis habet.*

Federicus

Federicus Feltrius dux Urbini.

Hic est ille FEDERICVS Feltrius Urbinatium princeps, qui in spectaculis equestribus, ab ictu lanceæ dextro orbatus oculo, iniquam honestissimo ore deformitatem præfert. s ab adolescentiâ datus in contubernium Francisco Sfortiæ, totam Sfortianæ militiæ disciplinam ita hausit, ut quum in eo certissima magni futuri ducis indoles excelleret, ab inuictò Imperatore ex fratris filia gener ascisceretur. Hunc militari & demum Imperatoria florentem laude, usque adeò patrum nostrorum ætas admirata est, ut eum priscis illis ducibus, qui ab eodem orbatis incommodo summæ virtutis opinionem & famam sunt consecuti, non temerè compararet, quòd singulorum peculiare quasdam virtutes æmulari, argutissimoque ingenio decerpere videretur. Nam quæ propria

Philippi Macedonis laus fuit, multo consilio bella suscipere, multoque maxima celeritatis vehementia conficere; oborientes rerum casus ad rationem flectere; nouas semper occasiones ad alendum bellum aperire; frustrari longa mora hostes, eorumque praefectos pecunia saepe tentare, & commentitijs literis suspectos & inutiles reddere, probe didicerat. Astutijs porro, planeque Punicis artibus Annibalem aequabat, quo nemo unquam callidius insidias tetendisse; nemo peritius instruxisse aciem; nemo arma promptius atque ferocius expedisse traditur; quando etiam in toto rei bellicae negotio subita inexpectataeque prudentiae mira laus effulgeret, ei profecto persimilis, quae in Romano Sertorio viguisset. Nam praecipue occupare imminentium hostium consilia; munitiora loca castris antecapere; hostes imagine committendae pugnae distinere, diuque ludificari, ac fatigatos demum longi laboris atque vigiliae mora, ideoque vinci paratos, peracri repentinoque impetu inuadere consueuerat; sic ut non omnino sit mirum si qui octies collatis signis conflixisse traditur, bis tantum aequo Marte pugnauerit, quum sexies victor profligato atque exuto castris hoste triumphalem lauream retulerit. Caeterum bello & pace enitebat in eo ingenium graue admodum, sed sine vlla seueritate, quando in omnes leue miteque esset, sine mollicie, & nusquam ad contumeliam iracundum. Facundia valuit efficaci, atque apprimè temperata, qua neminem offendens cunctos modestiae & probitatis admonebat, potius quam acerba increpatione castigabat; utpote qui milites ingenuosque praesertim, pudore, certius quam poena metu in officio contineri praedicaret. Eum porro militiae morem tenebat, ut Tirones equites, quos ex nobilissima iuuentute instituebat, ad parandum decus semper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriae audios fore prouidebat, hoc sibi vnum praestari postulare erat solitus, ut quum in conspectum hostium deuenirent, non prius eorum aciem reformidarent, quam in eam audacter & fortiter primas hastas confringerent; quo impigre facto, si ita videretur ut secunda pericula vitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipsos ex eo receptu vel pudoris, vel ignominiae subituros. Dux nanque praeriorum & eius saeculi morum eximie peritus, existimabat ad primos impetus plerumque parari victoriam, qui longe vehementissimi ab effreni, & aetatis vigore concitato milite quum a veterano decurione inducitur prouenire consueissent. Multis siquidem militiae exemplis compertum habebat, Tirones uti nondum duri Martis pericula expertos, ab inconsulta ineundi praelii cupiditate, quod hostem elatis animis facile contemnunt, vehementem & plerumque insuperabilem vim afferre; sic ut eam perturbata primo impetu aduersariorum acie, quae non facile reparari atque restitui queat, coeptae semel victoriae secundissimus euentus continuo subsequatur. Hanc in eo perpetuam bellicae laudis existimationem splendidissime cumulabant literarum honos & magnificentiae studium. Nam qui Praetorium laxitate & structurae elegantia Urbini aedificarat, in eo etiam Bibliothecam condidit, codicibus disciplinae omnium refertissimam; existimabatque nihil esse alienius & turpius in bono principe, quam nescire literas, cuius incommodi socerum, eundem atque nutricium maxime poenitere memoria teneret. Raptus est

fato suo, quum Herculem Atestinum aduersus Venetos formidiosa Ferrariensibus arma inferentes, oppositis ad Stellatam oppidum copijs tueretur. Ex his enim locis à Padana aura insalubribus, & palustri solo damnatis, letalem concepit morbum, quem iam planè senex diu ferre non potuit: eo fortè die moriens, quo Robertus Malatesta post relatum ad Xystum Pontificem de Alfonso Aragonio ad Velitras profligato triumphì lauream in Vrbe vita excelsit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Artes si docuit Punica gens suas
 Captantem insidijs Annibalem duces;
 Si præstante Philippus
 Fudit consilio hostium
 Inuictas acies: si sapientia
 Sertori potuit bellica cædibus
 Non vnis legiones
 Affecisse Quiritium:
 Ingenti quoque te Sfortia gens suo
 Astu, consilioque & sapientia
 Instructum bone Feltri
 Bellis præficere horridis
 Quiuit. sic similes quos Dea præpotens
 Orbatos oculo fecerat altero,
 Virtus ipsa coegit
 Inuitos tibi cedere.
 Cui præter decora hæc maxima, maximæ
 Reddunt Aonidum numina gratias,
 Culti & ripa Metauri
 Et fluxu Tiberis rapax.
 Dum terga igitur conteget vndique
 Cælum, cum Latio Græcia nobili,
 Quod viuit tibi semper
 Se debere fatebitur.

Magnus Caythbeius Mem- PHITICVS SVLTHANVS.

HAC peracri atque retorrída fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus visebatur, quum Selymus geminata victoria Mamalucchorum regnum interfectis duobus supremis regibus euerteret, opulentissimæque regiæ ornamenta reuelleret, vt se nequicquam præpedientibus arenis inuicta arma Memphim vsque protulisse discessisseque inde victorem testaretur. Fuit Caythbeius natione Circassius, conditione seruus; verum ab admirabili virtute, atque fortuna dignus eo imperio, quod per duos & viginti annos singulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex venalitiõ seruorum ordine Mahometanæ legis beneficio liberfactus, sed perpetuus Manceps regis, vt primum è literario, militarique

rique ludo adolescens prodijt, incredibili prosperoque semper cursu, singulorum ordinum honores percurrit atque promeruit; creatusque demum Diadarius, qui est summæ præfecturæ honos, cum multis fortibus factis, tum varijs in aula primates obsequijs, latè gratiam eo euentu adeptus est, vt in comitijs inter multos vel egregiè fortes & gratiosos frustra ambientes, suffragijs victor, & rex, & Sulthanus acclamaretur; neque de se rectè conceptam efficacissimæ virtutis opinionem vsq; fefellit: in hoc vnum semper intentus, vt instaurata militia, quæ longo æuo emarcuisse videbatur, veteres equitum alas lectissimis supplementis corroboraret, & in expeditionem educeret. Legebantur autem ex ipso præcipuè Circassiorum genere, iuuenes acerrimi & robustissimi. Eius enim gentis homines toto habitu maximè lacertosi, validos artus, imperterritas mentes, & tolerantia omnis laboris corpora ad militiam afferebant. Circassij nanque squalida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæque propterea prorsus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoque rigentes gelu, ita prædatoribus Scythijs expositi sunt, vt mortalium miserrimi existimentur, & captiuitatis iniuriam non magnopere doleant, nec parentes perpetua damnati inopia, interceptos liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipsa statim infantia paruo pretio mercatoribus diuendant, à quibus pueros ideo expeti persuasum habent, vt honestos milites, præclaros duces, & si ita fati fors vehat, maximos reges efficiant. Circassij populi eum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atq; Mengrellis ad Bosphorum contra Tauricam Chersonesum extenditur: ea porro lege atq; his cerimonijs Christum Deum adorant, quibus Moschi & Roxolani Græcorum ritus sequentes vti solent. Cæterum Caythbeius è fordidissimo loco à prima pueritia Memphim perductus, atque institutus his moribus atque artibus, quibus Mamalucchi equites certatim incumbunt, ad summum rerum fastigium peruenit. Vbi verò primis comitijs sine vlla repulsæ suspitione rex extitit, & per Caliphum sacrorum principem desumpto Sulthani titulo, more gentis consecratus est, nihil omnino antiquius habuit quàm proferre fines, imperij limites armis tueri, Arabumque præsertim infestas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduersum se insolescere pati. Magnanimo nanque & potentissimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia validis armis vindicanda videbantur, & Persæ qui sæpe repentinas in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis transitu deterrendi; reprimendaque item Othomannorum arma, quæ formidolosa erant Syris ad Isicum sinum finitimis, quòd Turcæ præsides Ciliciæ, nuper sublato rege Pirameto in Prouinciam redactæ, veteres fines transferre, alienaque inuadere arroganter auderent. Itaque tribus bellis ingenti animo susceptis, pari que fortuna confectis, Arabes nequicquam se longa fuga eripientes, iustis affectit cladibus, antiquisque eorum domicilijs & sedibus latè expulit; eo rerum euentu, vt ad vnum omnes reguli Arabes, atque his pemixti Mauri & Aegyptij, qui regiones inter & Nilum, dextrum Rubri maris littus incolunt, sese conferre ad authoritatem Memphitici regis & tributa pendere cogerentur. Persæ quoque duobus tumultuarijs prælijs fusi, vltra Euphratem in Mesopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamalucchi ad Tarsum castrametantes Turcas adorti, capto Cher-

seògle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clarissimam, de inuicta gente victoriam retulerint. His secundis successibus, quum Memphitici imperij fines ad occasum per Africam vsque ad Cyrenem extendisset, in repentinum atque inexpectatum, ideoque grauissimum bellum incidit, conspirantibus scilicet subseruis Æthiopibus in Mamaluchorum cædem, planeque rebellantibus: quibus magna multitudo Arabum, & Aegyptiorum, tædio præduræ seruitutis se coniunxerat. Sed Caythbeius expedito equitatu turbam nequaquam militaribus armis, sed oblati tantum casu atque his inualidis armatam telis, quanquam contumaci spiritu sese in libertatem vendicantem, per partes aggressus multo labore disiecit, atque perdomuit. Ab eo diuersorum præliorum cruento exitu, magnus Æthiopum numerus, communicatæ perfidiæ pœnas dedit. Pars verò eorum fermè tertia compedibus est reuincta, vt qui nusquam ipsum verè libertatis bonum experti, emptique pretio fortibus dominis seruire condiscerent. His rebus gestis Caythbeius plenus gloria, & apud nostras gentes pari virtutis atque fortunæ illustri fama, Sulthanorum clarissimus euasit. Nam is est qui externæ amicitiae appetens ad proferendum nomen Laurentio Medici Camelopardalim dono misit. Id animal præaltis anterioribus cruribus, cum humiliora terga, breuesque suffragines haberet, ceruinumque caput ab erecta rigidaque ceruice, duobus insigne corniculis dorsum eius candidis in orbem maculis in ruffo colore dispersis, mirè variegatum spectaretur, vti prorsus innoxium, non Etruriæ modo, sed toti Italiæ diu mirabili spectaculo fuit, vtpote quod ab ipsis vsque Romanis temporibus Italia non viderat, quum in extremis Æthiopiæ regionibus ad Nilî fontes difficillimè capiatur. Simili quoque munificentiae studio paulò antè ad Galeacium Sfortiam Elephantem perdomitum, & Tigridem oblongis atris virgulis maculosam, ab insita feritate terribilem dono miserat: quas belluas pictura eleganter expressas in arce Mediolani hodie etiam spectamus. Cæterum senescentem Caythbeium Dultibes vxor Arabici generis, ideoque ambitiosi spiritus mulier, perpetuis adhortationibus perpulit, vt Mahometem filium imperij hæredem relinqueret, antiquata scilicet ea lege, qua filius patri successor esse vetabatur, quum Aegyptios reges vetere maiorum instituto nequaquam obseruata successione liberorum, sed communibus equitum suffragijs creari mos sit; eadem penè iuris formula, qua Romæ summos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari constat. Nec defuere Proceres, qui ab impudenti adulatione Reginae consilijs assentirent, multa vtique corrupti largitione, quum essent ex eo numero, qui nullam gratiæ spem pro se in comitijs habituri viderentur, extraque sortem petitionis positi melioribus, vt sæpe fit, tanti principatus fortunam inuiderent. Itaque primarum classium principes abrogata comitali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperiosæ & satagentis Reginae promulgatum, quod non inepta æquitatis & exempli ratione, cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino absurdum, quoniam fortissimo principi, atque optimè de Republica merito, & ægrè conceptum ex senectæ vitijs morbum sustinenti, adiutorem dandum censebant, qui ingentia curarum pondera in patre, recentibus viribus subleuaret; sicuti antea maiores suos Saladino Sulthanici imperij conditori ad honestissimum posteritatis exemplum tribuisse meminerant. Nec multo

multò post Mahometem viginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & consortem imperij nouis appellationibus salutarunt. Sed ab excessu demum Caythbei, qui damnatae quorundam procerum rumoribus adoptioni; non diu superfuit; Mahometes non multum ea inauspicata hæreditate lætatus est. Nam Mamalucchos dolore ereptæ suæ fortis, interruptæque prærogatiuæ iniuria perculsos, dira intestini belli rabies ita inuasit, vt Mahomete interfecto, quatuor secundum eum principes creati, paucorum mensium spatio turbulentissimis comitijs trucidarentur: eo anno, qui fuit à partu virginis supra millesimum & quadringentesimum, nonagesimus sextus.

PAULI IOVII Iunioris.

*Si quondam Hesperio quos misit Bætis ab orbe
 Dalmatæe, aut Lybies Mauris circumsona tellus
 Aeneadum fasces, Capitoliæque alta tenentes
 Ostupuit populus Latialis, & inclyta Roma
 (Externos quanuis dominos) æquauit olympo,
 Insueta admirans alienæ nomina terræ,
 Nonne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
 Qui genere ex humili Riphæis natus in oris
 Aduersi fines mundi, rigidamque relinquens,
 Arcton, Cimerias vbi Bosphorus asperat undas,
 Venerit ad magni septemflua stumina Nili?
 Atque ibi seruiles habitus exutus, & ora,
 Consensuque ducum magno prælatus honore
 Tum demum Aegyptum, & Pharias compescat habenas?
 Et Syriam quacunque rapax procurrit Orontes
 Sceptra tenens late magna ditione gubernet?
 Scilicet hæc tantæ virtuti, ingenuoque labori
 Conueniunt, nanque ille diu in sua damna ruentes
 Victor Erythræi depellit littore Ponti
 Prædones Arabum, simul & felicibus ausis
 Trans fluuium Euphratem, trans pictæ Persidis arua
 Cogit Ithyreo gaudentes vulnere Parthos.
 An memorem quod Coryciæ propè mœnia Tarfi
 Rettulit infesto ex Turca sublime Trophæum;
 An subito oppressa Aethiopum seruilia bella?
 Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore
 Muneribus placet Italiam penetrare, suaque
 Laude frui; magno sic vecta per æquora sumptu
 Bellua, quam prisca coniuncta voce Camelo-
 Pardalim appellant; geminum cui vertice cornu
 Fulget, & insigni distinctum tegmine corpus,
 Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris
 Non vitam ferro amisit, sed morte quieta
 Et natus lacrymans posuit sua membra sepulchro:*

Matthias Corvinus rex

P A N N O N I Æ.

NON inuictis modò armis, sed magnitudine animi, admirabiliq̃ue virtutum omnium concursu Matthias Corvinus Pannoniæ rex, cunctorum suæ ætatis Regum decus superauit. Patrem habuit Ioannem Hunniadem, secundis pariter ac aduersis, ducem, omnium qui cum Turcis arma contulerint, longè clarissimum; utpote qui Turcarum fulmineus terror appellaretur; quorum magnam multitudinem in Belgradi fossis prostrauisset. Is natione Semidacus & Valachus, duos habuit filios Ladislaum & Mathiam. Ladislaus, quòd Vldericum Ciliæ Comitem regis propinquum, qui capitales inimicitias cum Hunniade patre semper exercuerat, apud Albam confodisset, à Ladislao rege securi percussus est,

Mat,

Matthia custodiæ tradito , abductoque in Bohemiam, vt ibi de nobilissimi adolescentis supplicio , extra Hungarorum oculos consideratius atque liberius decerneret. Nam tametsi Matthias eius cædis conscius fuisse putabatur , quòd tamen interfecti Ciliensis cruore manus minimè polluisset, nec duodeuigesimum attigisset annum , plerosque Procerum ad misericordiam commouebat, quum vnica proles Hunniadis interitura crederetur . Quid enim eius viri memoriæ ab Hungarica gente, vel gratius, vel honestius persolui posset, quàm si eius sobolem à teterrima nece seruarent; quum ab Hunniade se toties seruatos , Turcicisque trophæis nobilitatos esse faterentur ? Eo modo fluctuante Rege , fata viam aperuerunt , qua captiuo & sæuam securem expectanti, non salus modò, verùm & Pannonici Regni corona pararetur, Ladislaus enim Rex dum Pragæ nuptijs vacaret, veneno intra paucas horas sublatu est , Bohemiæque regnum arripuit Georgius Pogibraccius , qui vigore animi, clientelis, atque opibus, Procerum erat potentissimus. Cæterum morte Regis audita Michael Zilagus , Matthiæ auunculus , apud quem erant veteranæ copiæ , quæ sub Hunniade stipendia meruissent, cum matre Matthiæ Budam contendit. Quorum aduentu Hungari Proceres permoti matris lachrymis, præsentisque exercitus studio & viribus adducti , commendante Hunniadis sobolem Michaele , extemplo vel vincitum adhuc cathenis apud Pragam Matthiam, Regem declararunt, missisque legatis à Poggibraccio postularunt, vt sibi Matthiam redderet, quem publico consensu Pannoniæ regem salutassent. Nec mora Pogibraccius consilium expedit, obtemperandumque Hungaris censet, quòd putabat confirmando nouo regno nihil sibi fore opportunius, quàm si Hungaros eo beneficio obstringeret, & Bohemis consociaret. Itaque non cathenas modò detrahit Matthiæ, sed ei ad certissimum amicitiae pignus filiam despondet, & tradit; ornatumque Regij cultus muneribus Budæ regnaturum dimittit. Fuere qui existimarent à Pogibraccio regnum affectanti, venenum Ladislao præbitum fuisse, cuius vxor, quæ Caroli quarti Cæsaris, Bohemiæque regis neptis erat, vterum gestaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, graueque negocium attulit Matthiæ, quum de regni possessione cum Regina armis contendere cogeretur . Sed post editum infelicem partum , Regina contentioni finem fecit honestis conditionibus, legitimeque demum antiquo Regum diademate apud Albam coronatus est; sic vt regnarit supra annos triginta sex , occupatus semper nouo bello, quum perpetuis, & inuictis armis vndique sibi amplissimam laudem & gloriam parandam existimaret . Non sustinere ardentis Ducis vim Poloni, qui arma Hungaris inferre ausi fuerant . Hæc eadem Germanorum robora perfregit, quum Austriæ Viennam Federico Cæsari adimeret. Valachorum exercitum ancipiti prelio profligauit, quo ipse sagitta vulneratus, sed planè victor discessit. Binis quoque prælijs Turcarum ab Illyrici limite irrumpentium audaciam ita contudit atque repressit , vt Mahometes eorum imperator , omnium propè gentium victor , successorque eius, filius Biazetes , æquissimis legibus pacem petierint , Gessit aduersus Sles-

fitas ad Vratislauriam urbem acre bellum, tantâ vtiq̄ue felicitate, vt in toto Hungarici regni limite deuictarum ab se gentium summâ gloriâ trophæa spectarentur. Verum ob id maiore præconio dignus videtur, quòd transmissis auxilijs Italiam Turcarum metu, qui Hidruntem in Salentinis occuparant, liberasse existimari possit, postquam inuicti antè, pertinacissimeque resistentes Turcæ, vnum Blasium Magarem è Matthiæ præfectis pugnacissimum; timendum esse, ipsa demum deditioe post egressos multarum eruptionum conatus ostenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perspicacis ingenij iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis, & literarum intelligentia polleret. Neque enim Regem aut Ducem absolutæ virtutis & gloriâ famam adipisci posse prædicabat, nisi literarum præsidio munitus, omnis ætatis instituta militiæ, ipsaque antiquorum stratagemata ex historijs percalleret; quando ea documenta, quæ magno vsui militiæ forent, ab ignaris literarum, nisi longissimo tempore experiundo percipi non possent, quæ alij ex veterum exemplis legendo facillè consequerentur. Propterea peculiari propè studio in Regiam sibi viros ascuerat, non optimorum modò studiorum, sed nobiliorum etiam artium laude insignes, quorum consuetudine legendo & disputando, mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim ocij è grauisimis occupationibus suffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat; multusque visebatur in ea bibliotheca, quam exquisitis libris nullo deterrente sumptu refertissimam esse curauerat. Forum verò Budæ præcellentium artificum tabernis exornarat, qui ex Italia præsertim certis inuitati præmijs, Budam confluebant. Regia enim Budæ veræ virtutis domicilium, perpetuique splendoris hospitale diuersorium cunctis gentibus patebat. Quandoquidem vincere hostes, & scribenda facere, & virtutem liberaliter exornare, Regiæ fortunæ proprium munus esse duceret. Inuenerat toti prouinciæ Italicæ artes, cultum domesticum, Hunnicæ gentis mores ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, vt Regnum ex plumbeo aureum, deterfaque rubigine splendidum reddidisse Pannonij faterentur. Hac illustri fama Christianorum regum florentissimus, quum vigeret, agitareque animo ingens bellum aduersus Turcas, & lætissimè pransus esset. Bolanumque Venetum legatum honoris causa equestri dignitate inter sacra solennia perornasset, repente apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquagesimo sexto, à partu autem Virginis Nonagesimo supra quadringentesimum atque millesimum, eo festo die qui Palmarum celebritati dicatus est. Effigies eius armata equestris, luculentissimè depicta Romæ in Campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus spectatur, ad quam arridet altera persimilis Andreæ Mantiniæ manu picta, quæ in musæo nostro conspicitur:

A N T O N I I T H E B A L D E I.

*Coruini breuis hæc vrna est, quem magna fatentur
Facta fuisse Deum; fata fuisse hominem.*

PAULI IOVII Iunioris.

Vos ò qui celeri gradu
 Lucum Castaliæ rupis, & ardua
 Parnassi iuga scandere
 Certatis viridem per nemorum comam,
 Qua riuo resonans sacro
 Leni lymphæ fugax perstrepat alueo
 Auratæ cytharæ modos,
 Insignemque lyram ponite, ponite
 Si quis posse putat suo
 Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
 Regem Pannoniæ decus
 Coruinum meritis tollere honoribus.
 Nam si Mæonij senis,
 Seu quæ Virgilij Musa canit Deos
 Sese reddat ab inferis,
 Nec curet Siculæ regna Proserpinæ
 Haud vnquam valeat satis
 Summis quam deceat, tollere versibus
 Coruinum egregium ducem,
 Quem nec laurigeri posset Apollinis
 Laus, nec Pierij Chori
 Princeps, dulce canens Calliope melos.

FINIS TERTII

LIBRI

PAVLI IOVII EPI-
SCOPI NVCERINI PRAE-
FATIO IN QVARTVM LIBRVM
ELOGIORVM SVORVM AD
COSMVM MEDICEM FLO-
RENTIAE DVCEM.

*V*ARTVS hic liber, magnanime Cosme, recentiorum Heroum imagines continebit, quibus elogia idcirco superioribus adstrictiora, breuiorâque sigillatim affigentur; quoniam eorum, quos ipsi virtutis suae fama florentes vidimus, praeclara nomina historijs nostris abundè celebrata sint, & vti reor, ad posteros etiam transibunt. Ex instituto autem ordine, primus sese obtulit Carolus rex Galliae, qui coalescentis, nec confirmatae adhuc pacis tranquillitatem Italiae inuidit, liuore tamen nostro potius quàm suo. Quippe qui euocatus accersitusque ad euertendum passim publicarum rerum statum, eò grauior ingruerit, quò apud ignaros periculi, imperitiosque militiae nequaquam metuendus esse putabatur. Sed eius externae gentis vis repentina & impotens, vel serò nos docuit, dissensionum nostrarum intestinaeque discordiae protinus obliuisci, vt paratae seruitutis incommoda vitaremus, quae demum serendo bella ex bellis nobis parum maturè insanire desinentibus importata, si non cautiore, & fortiores fecit, vt propulsanda pericula flagitabant, patientiores certè reddidisse videtur ad perferendam inusitatae conditionis igoominiam. Neque aliter nos ipsos vltro praecipites datos consolari possumus, quàm quòd primos tanta cladis authores aequa vltrix scelerum Furia meritas poenas dare coegerit. Hic itaque Rex Gallus, qui vel nolens domum tuam suo impetu euertit, te praeclearo exemplo admonet, vt irruptiones externarum gentium, quarum vis vehementissima intolerandaque esse consuevit, graui maturoque consilio auertendas potius, quàm armorum fiducia sustinendas arbitrere. In hanc enim publicae salutis curam & Cosmus & Laurentius maiores tui, summae prudentiae viri, semper exeuabarunt, vt quantum consilio praestari posset, externa arma longissimè arcerent. Neque enim aliter quàm his inundationibus obrui & conuelli potest hic tuus Principatus, haud dubiè fato datus, & mirifica demum tua virtute confirmatus; quandoquidem nulla omnino intestina fraus extimescenda videatur, agenti Principem absolutae pietatis atque iusticiae auspicijs, qualem in rectè constituta Republica aequè boni malique ciues optatissimum esse confitentur.

ELOGIORVM

LIBER IIII

Carolus VIII Galliaë rex.

Ri s hoc gestu & armorum cultu Carolum Galliaë Regem eius nominis Octauum, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iussit, quum Rex ipse pictori se exprimendum accuratè præbuisset. Is Ludouico vndecimo patri succedens, deficientes ab se Britones armis subegit, capto in acie Ludouico Aureliano atque in carcerem coniecto, quem certa iura Regij sanguinis ipsi successorem destinabant. Ab hac victoria Rex iuuenis, quanquam nec ingenio stabili, nec satis firmis pusilli corporis viribus polleret, pacati tamèn atque opulenti Regni subnit;

xus facultatibus, bellicosorumque Procerum vocibus incitatus, aduersus Aragonios reges terra marique bellum suscepit, euocante eum atque adiuuante Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infensissimus. Eamque tempestate fatali malo Italiae nati, exitialibus inter se consilijs dissidebant Alfonsus rex Neapolitanus, & Ludouicus Sfortia Mediolani princeps, qui tum potentia atque authoritate nominis supra caeteros eminere credebantur. Ille apprimè ferox, bellicosus, & insolens: hic verò ingenio subtili, astuto, maximeque ambitioso, odia contraxerant, quae minimè expiari possent, nisi diiudicante belli fortuna alteruter praecipuus daretur. Itaque Carolus vehementi impetu Italiam intrans, & subito percurrens, quantum Galli armis ausuque valerent, cum ignominia Italicae disciplinae pluribus praelijs ostendit. Haec enim ferè tota, aut incititia atque auaritia superiorum ducum, aut longo ocio restincta perierat; sic, vt nemo ducum aut militum superesset, qui cruentam aciem se vidisse testaretur. Quo vitio accidit, vt facillè Gallus honestum praetendens titulum, Pisanos eiectis Florentinis: hos verò eiectis Mediceis, & Senenses pulso Pandulpho Petruccio, vendicasse in libertatem videri vellet. Ex inde Pontificem terrore inuecti in Urbem exercitus subactum ad foedus ineundum compulit, Gememque Baiazetis Turcarum imperatoris fratrem sibi tradere coegit, quo adiutore in Graeciam se traiecturum confecto Aragonio bello praedicebat. Qua inusitata Galli hostis felicitate cuncta obuia sternentis percussus Alfonsus, ideoque nihil pro pristina sua militari laude ausus, ita despondit animum, vt Ferdinando filio Regnum cederet; extemploque cum regia Gaza in Siciliam profugeret; eo euentu, vt filius pari hostium impetu vndique pulsus vrbe Neapoli atque arcibus, Regnoque demum toto, occisimè pelleretur. Obstupuere statim ad eius ingentis celerisque victoriae cursum cuncti principes; vsque adeò consternatis metu animis, vt in vnum pro publica salute, dignitateque Italici nominis conspirarent, & arma contra Gallos vndique cogerent. His rebus cognitis Carolus Campanis, Brutis, Apulis, & Samnitibus, valido copiarum praesidio confirmatis, regredi extemplo, & contra infestos viam ferro aperire constituit; atque ita profugiente Alexandro, Romam praeteruectus, Pisas repetijt; & per Apuanos Ligianas copias, eum transitu prohibere conantes, cruento edito praelio ita prostravit, vt penè intactus, & nusquam postea laesisset in Galliam rediret, nec Italici belli obliuisceretur: renouata namque amicitia cum Ludouico Sfortia, restitutaque ei Nouaria, quam Aurelianus occuparat, Ferdinandum Regem paternum repetentem regnum longo exercuit bello: eo tamen rerum exitu, vt Galli duces militesque ad vnum propè omnes varijs casibus interirent, & ipse demum tertio anno postquam Neapolim ceperrat, apud Ambosiam oppidum, ex ludo paruae sphaerae rediens, ignobili in cella, subito animae deliquio correptus expiraret. Vixit annos viginti septem, imperauit decem. Id verò tanto Regi insigni probro datum est, quod intempestiuus amoribus deditus, eneruatusque molli ocio apud Allobrogum diffluentia longo luxu oppida, Aureliano Nouariae obsessio opem ferre noluerit, repudiatamque coniugio Margaritam Maximiliani Caesaris filiam

liam ab se expetitam, desponsatamque, ad patrem remisit, vt Anna Britanniae citerioris Reguli filia haeresque maiore commodo duceretur: quod Reges nullis pudoris potius, quam commodi priuati legibus obediant.

L A N D R I A N V S Mediolanensis.

*Impiger aeras Carolus dum transilit Alpes
Parthenopen stricto dum petit ense ferox:
Horruit illum omnis bello clarissima tellus
Itala, & inuicti frena superba tulit.
Victorem sed ne hunc aeterna secla viderent
Nostra ducem, ante annos inuida mors rapuit.*

Vitellij Fratres.

HAC vna latiore in tabula Vitellij quatuor germani fratres cum sene patre conspiciuntur, quos admirabili mediae aetatis vigore, atque illustri bellicae laudis fama florentes, inuida virtute ante diem immitis Parca surripuit. Hos Nicolaus pater post longam contentionem eiecto Iustino aemulo, atque eo demum interfecto, in patria Tipherno non obscurae potentiae principatum adeptus, in disciplinam Virginio Vrsino tradidit, qui tum Romanorum Procerum splendore domus, & multis militiae partis honoribus erat clarissimus. Qui liberorum animosa prole atque ea enixe ad summum militiae decus contendente, plane beatus senex pater videri potuit, quum excedens vita, familiam certissimo militarium iuuenum praesidio confirmasse crederetur, nisi occultior aliqua vis fati aduultae iam virtuti indignam atque inexpectatam perniciem attulisset. Praecipiti namque impetu fortuna in Vitellij nominis sobolem incurrens, ex breui interuallo singulos perculit atque prostrauit: miserabilem hercle in modum, quando partim foeda, partim ignobili morte conciderint.

Ioannes Vitellius.

IOANNES siquidem natu maximus, quum ad Auximum Piceni urbem in oppugnatione versaretur, immani tormento discerptus interiit.

E L O G I O R V M
Camillus Vitellius.

CAMILLVS huic proximus, in Apulia Circellum oppidum apposita scala conscendere & capere contendens, molari propè lapide supernè deiecto, nequicquam protegente galea oppressus est. Is tum Gallis, Virginioque duci operam nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnacissimi ducis laudem, eo præsertim die fuerat consequutus, quo non procul à Luceria Germanorum integram phalangem Aragonijs militan-tem, inductis & sæpe circumductis in orbem sagittarijs equitibus deleuerat. Primus in Italia sclopettariorum equitum turmam instituit, quod equitum genus postea intermissum est, quum nimia atque inhabili sclopettorum longitudine præpedirentur; sic vt hodie non miremur breuiore & leuiore, aptiore industria à Germanis iustitutos, qui nostris nuper hastatis equitibus maximo terrori in Germania fuerint.

MICHAELIS SYLVII LV-
sitani Cardinalis de Camillo Vitellio.

*Victorem Pyrrhum post magna atque inchyta facta,
Fœminea, fama est, occubuisse manu.
Et te surripuit post inchyta facta Vitelli
Fœminea dextra missus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis distantia seclis
Clara duorum facta exitus vnus habet.*

Vitellius Vitellius.

MORIENS Camillus, Vitellium filium reliquit, quem Venetis
& quatuor Pontificibus, vti erat bellicæ rationis & multi consilij
apprinè gnarus, impigram fidelemque operam nauasse vidimus.

Paulus Vitellius.

Æ T E R V M in Paulo & Vitellochio ætate minoribus vis ardens impauidi animi, & in arduis belli casibus mirè effi-
cax ita enituit, vt vterque ad militaris imperij nomen non
temerè aspirare milites crederent. Paulus ingenio excel-
sior, & iudicij grauitate præstantior expediendis consilijs,
atque armis promptissimus habebatur; sed aliquanto for-
tasse seuerior & sæuior, quòd dormitantes vigiles impunè interfici, & sco-
peltarijs hostium captis erui oculos, & præcidi manus iuberet, quòd indi-
gnum esse videretur, strenuum sæpe nobilemque equitem ab infimi ordi-
nis despiciato pedite inulto vulnere prosterni. Nondum enim inuecto ex-
ternarum gentium cruento more, Itali milites sanguinarj & multæ cædis
auidi esse didicerant. Paulus hac virtute disciplinaque prouectus, quum
Venetas copias in Apennino profligasset, Pisanosque egregiè suam tuen-
tes libertatem, aliquot oppidis expugnatis conterruisset, eorum mœnibus
tormenta admouenda esse censuit. Sed eius conatus, quanquam vehemen-
tissimè coeptus, eum habuit exitum, vt malignè obrectante collega Ranuc-
cio Martiano disparis dignitatis atq; virtutis duce, perfidiosa potius quam
necessaria cessatione à semicapto Stampacis propugnaculo retraxisse tormen-
ta crederetur; quasi eius vrbs subactæ lætitiæ Florentinis inuideret; ina-
nissima quidem suspitione, quum inde à probo auidoq; veri decoris duce
per ampla triumphus laus peteretur. Itaque à præpotente factione ciuium,
urgenteque Ranuccio, perfidiæ accusatus, vir insons captus, præcipitiq;ue
iudicio in curia securi percussus est; quanquam vel inusitati generis tormen-
ta adhibita, in acerbissima quæstione nihil quod integritatis famam læde-
ret, elicere potuissent. Eo enim supremo malignitatis decreto concidit,
quod viri suspicaces, & Reipublicæ causa maximè sæui factiosique, imme-
rito tortum nequaquam ex tuto dimitti posse iudicarent. Sed eius imma-
nis iniuriæ vltor postea extitit Alexander filius, quem hodie patris equan-
tem laudes, & Hungarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos
duces adnumerat.

A N T O N I I F R A N C I S C I
Rainerij.

*Vrbis vt ingratae scelus, & victricia Pauli
Audijt immitti colla resecta manu
Scipiadam maior; Tua quid benefacta Vitelli
Quid valere mea? ah dixit, & ingemuit.*

VITEL.

Vitellocius Vitellius.

AT Vitellocium immanior vis atque sæuitia Cæsaris Borgiæ sustulit, quum is cruentissimo homini, perfidioso astu ex recenti defectione in gratiam receptus apud Senogalliam se credidisset. Ibi enim simulatione colloquij militaris perductus in domum cum Paulo Vrsino socero, Franciscoque Vrsino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandem necem destinatis, strangulatus interijt; meritas certò iure pœnas pendens, quod se à sanguinario, nefarioque tyranno syncerè in fidem receptum imprudentissimè putarit; quanquam ea redivit leuitas exitio cunctis futura ab ingenio Pauli soceri largitione promissisque corrupti Vitellochio improbante emanasse credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ disciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus suis instituit, quibus & hastas, & secures, ferreaque pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ordinauit

que vt densata acie procurrere, consistere, regredi que, & decurrere in co-
cleam, nihil perturbatis ordinibus condiscerent; cuius phalangis inuicto
robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæsaris ducem, in
Vmbria proffigarat; & capto ad Bassianum Guidone Feltrio Vrbinatum
principe, Pontificias copias insigni edita pugna deleuerat.

P A V L I I O V I I Iunioris.

*Eheu quid faciant, cuiquam homines curiue habeant fidem?
Ten' sic negligis? atque ipse tui nil memor, impij
Te imprudens potuisti manibus credere Borgiæ,
Infauis manibus, sacrilegis, atque nefarijs?
Quid si non tibi notissimus vsque, & satis, & super
Cunctis ille fuisset ravidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atque hominum lues,
At non te latuit quid fugiens Cæsaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mæonij senis
Pompeius, Pharij quum peteret littora perfida
Regis naue cita. Non equidem vita ferocibus
Committenda tyrannis, iter haud tutum ad eos satis
Dixit; sed mala fors omne animi consilium rapit.*

A N T O N I I F R A N -
cisci Rainerij,

*Non me diua potens atque volubilis
Motu quæ rotat hæc omnia præpeti
Deprensam Ionio mersit improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Himmitu alipedum cum litui sono
Latantem, rapido sustulit impetu,
Nec me æuo & spolys tot grauidum nouis
Heres, nobilium patria principum
Linquentem gelido marmora funere
Victorem, tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius æquore
Martis fulmineo seuior agmine,
Parcarum Lachesi surdior vltima,
Et fatum, atque fides credula, perdidit.*

E I V S D E M.

*Non mare me, non Mars, sæua aut mors perdidit; at me
Perdidit, omnibus his Borgius asperior.*

Petrus Medices.

PETRVS Medices, quem Laurentius pater autoritate atque opibus florentem in Republica principem reliquerat, hac militari specie thoracatus & prolixè comatus pingi voluit. Nam tum viros radi solitos non decebat barba, contrarioque more nostro, capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuventæ feruore alacer, robustos, gestandisque armis habiles artus equestribus spectaculis ad bellicam imaginem ostentare, aduersis sæpe hastis in ludo concurrere, variaque pugnæ simulacra edere erat solitus: quòd ita ad popularem gratiam expediret, sicuti patrem & patrum cum præclara laude fecisse meminerat. Verùm hæc studia quanquam digna essent eo iuene, quem palmæ decus accenderet, eum tamen aliquanto longius quàm oporteret, à ciuilibus officijs abstra-

hebant à quibus secus ac pater iusserat, ita abhorrere videbatur, vt sæpe venationi falconumque aucupijs, ac amatorijs vanitatibus occupatus, actiones Magistratum inspicere negligeret; alloquia ciuium fastidiret, & contemptu quodam rarò intraret curiam. Quibus moribus fiebat, vt paternæ modestiæ, & Etruscæ frugalitatis obliuisceretur, obiterque superbiæ & luxui, atque item libidinibus quibus offendi ciuile decus posset, propalam se dederet, quum honestas quasdam familias assiduo atque licentiore matronarum cultu probrosas effici nonnulli suspicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes, quæ proterui atque intemperantis famam premebat, cito deferbuit ex nuptijs lectissimæ vxoris Alfonsoinæ, quam ex Vrsina gente duxerat; conciliante id coniugium Clarice matre vt ex eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri dissimilis, vti sæpe feroci, & tum maximè quum forte meracius biberet, acriter ad iracundiam parato; sed quòd amœnitate Musarum & Musicis concentibus cito molliretur, & quòd luberet, facile fleteretur. Nam à Politiano præceptore institutum erat domi certamen Etruscorum Poetarum, quo non obscura laus, summa iocunditate quærebatur; quando alternis dicerent, & ad pares numeros responderent, qui extemporaneæ facultatis plausum à circumfusa audientium corona petebant. Latinarum namque & Græcarum literarum studia, ea tempestate Florentiæ vigeabant, ita vt arguti iuuenes Etruscos rithmos peramœnis floribus adornarent. Hos mores opima pax ferebat, atque his pacata ciuitas honestissimè lætabatur; sed vbi è Gallia terribile clasicum concrepuit, non temerè conceptus pauor totum inexperti iuuenis animum occupauit: sic vt facile in consilio longe omnium grauissimo fœdè fatisceret, & ciues antiquæ memores libertatis ad pristinum odium, & in spem excutientiæ feruitutis erigeretur. Erant tum Florentini Aragonijs regibus fœdere coniuncti, & cum Alexandro Pontifice sentiebant. Ingruentibus autem Gallis, socius aderat Ludouicus Sfortia diu antea per legatos Petrum ab Aragonijs diuellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, censuit ius fœderis non esse violandum. Quo decreto Sfortiam vehementer offendit, quoniam astuta eius consilia ab ancipiti, maleque fido ingenio, sibi detecta ad Gallos detulisset. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, non ideo euocari Galliæ regem, vt Italiam externis gentibus subigendam & proculcandem daret; verum vt superbi & comminantis sibi Alfonsi ferocia, infensissimi regis metu frenaret. Itaque Petrus repentina per Lunensem agrum Gallorum irruptione perterritus, seræ pœnitentiæ consilium sumpsit; ob id quòd Ferdinandus Alfonsi regis filius, in Aemilia alteram Gallorum & Sfortianorum manum minimè sustineret, & classis Aragonia Liguriam improsperè tentasset, Florentia profectus ad Sergianum descendenti Carolo obuiam iuit, vt honesta conditione proposita pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem planè victorem Laurentius & Ioannes Medicei, Petro infensissimi hostes quòd ab eo ex leuissimis offensionibus in exilium acti fuissent. Horum desperatione proceres Gallos ab se alienatos Petrus reperiebat; neque aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm si arces custodiendas regijs præfectis traderet, quæ erant quatuor, Pisana, Labronensis, Sergiana, & infra lu-

cum Feroniæ Petrasanctensis. His obſignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem, Petro collegæ aderant, vſque adeo animis exacerbati ſunt, vt à Petro Rempublicam priuati comodi cauſa prodi dictarent, & in eum concordibus conſilijs conſpirarent. Nec multum inde Petrus confecto eo negotio, quum ad exornandas ædes, quibus regem exciperet, Florentiam rediſſet, & ad Decuriones ascendere vellet, à Iacobo Nerlio Curiaë ianua eſt prohibitus. Qua inſolentis facti acerbitate percuſum, redeuntemque domum, populus ſublato clamore, & coniectis lapidibus vſque adeo contumelioſè inſecutus eſt, vt vix mentis compos euadendi fugiendique tumultus conſilium expediret, & ſancti Galli porta principatu, patria atque penatibus vnus horæ momento excidens, ſeſe eiſceret, Bononiamque perſugeret, tanta trepidatione, vt vix Iohanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum deſumpſerat, vt ſeſe occultaret, elabendi ſpatium daretur. Errauit in exilio integros decem annos, ſæpius contumacis fortunæ ſuæ fallaciſſimos nutus expertus: vnde ei reliquæ opes abſumptæ, & multum æs alienum contractum eſt, oppigneratis ſcilicet Alfinæ vxoris dotalibus bonis. Nam ab initio Virginius Vrſinus, quum accepta in ſtipendium pecunia cum reducturus, ad Rapolanas aquas vſque perueniſſet, commutato repente conſilio, in Apuliam ſe conuertens, ſpes eius inſregerat: biennioque poſt Liuiani audacis beniuolique ducis conſilium ſecutus, ad Romanam portam ita copias ſignaſque promouerat, vt obſeratis repente valuis exclusus, irrito conatu regredi cogeretur, eo quidem grauiore detrimento, quod propinqui aliquot ciues, Mediceique nominis ſtudioſi, tanquam hoſtilis eius accessus conſciji, capite plecterentur. Promiſſis demum Borgiæ Cæſaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipsis propè Florentiæ mœnibus admouiſſet, non modò conceptam ſpem, votaſque eius ſefellit, ſed exiſtimationem exulis & ſalutem in ſummum periculum coniecit. Quod Borgia malè fidus, rebus clandestinè compositis, inter conditiones, Petrum tanquam hoſtem iudicatum Florentinis expetentibus traditurus eſſe diceretur. Nec multo poſt Vitelloccio etiam adhæſit, ex nece fratris Florentinis inimiciſſimo, quum is occupato Aretio bellum intuliſſet. Sed eum terrorem valida Gallorum auxilia, ab rege Florentinis ſocijs miſſa ita ſuſtulerunt, vt Petrus eandem aduerſi conatus ſui ſortem tulerit, vſque ad Gallicum bellum, quod Magni Conſalui virtute ad Formiās parta victoria confectum eſt. Erat tum in partibus Gallorum Petrus, qui proſtratis fœdeſque deletis partium copijs, vt ſe ad Caietanum periculo eriperet, quum onerarium lintrem conſcendiſſet, & ſecundo Lyri amne deueheretur, in oſtio fluminis ſummerſus interiit: nauigium tormentis cumulatè onuſtum, facile abſorbente irato mari, quum impetuum amnis allidentes decumani fluctus contrario repercuſſu pulſarentur. Hoc ignobile mortis genus ei merito accidiffe plerique exiſtimaerunt, quod in morte Laurentij patris, Leonium illuſtrem medicum, indignum proſus ea immanitate, vt de infelici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitaſſe crederetur. Reliquit auſpicacioris fortunæ hæredem Laurentium filium, quem à Leone Pontifice patruo, eiectis Feltrijs, Urbini principem conſtitutum, ſed non diu eo munere lætatum vi-

dimus: ex quo genita est hæc Catherina, quam hodie eruditis moribus ex-
cultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatam in thoro Henrici optimi re-
gis Galliæ conspiciamus.

ANDREAE Anguli.

*Quisquis es armatam effigiem longamque ferocis
Medicei iuuenis suspice cesariem;
Huius enim Lyris tantum se funere tollit
Gallorum, quantum clade fluit tumidus.
Et magni virtute patris Laurentis, Etruscum
Annus pacatas in mare voluit aquas.
Hunc gemini decorant fratres, queis Tybris amœnus
Pontificum titulos, sacræque sceptræ dedit:
Summisitque Vmber nato fera colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Mosa, Ligêrque colunt.*

Christophorus Columbus.

VIS non miretur hac honestissima fronte hominem, qui
inuitata animi magnitudine portentosoque immensi in-
genij vigore valuerit, aspero ignobilique Arbizolo Ligu-
riæ vico iuxta Sauonam nasci potuisse? Hic enim ille est
Christophorus Columbus, stupendi alterius & nullis antè
seculis cogniti terrarum orbis repertor: quem profectò be-
nigna salutarium syderum conspiratione natum fuisse existimare fas est, vt
incomparabilis Liguribus honos, eximium Italiæ decus, & præfulgidum
iubar seculo nostro nasceretur, quod priscorum Heroum, Herculis, & Li-
berii patris famam obscuraret. Quorum memoriam grata olim mortalitas
æternis literarum monumentis cœlo consecrarit. Columbus à prima ado-
lescentiâ diuersis nauigationibus patrio more deditus, cuncta emporia, insu-
las, littoraque mediterranei maris peragravit: & vti erat Geographiæ ap-
primè studiosus, curiosi ingenij neruos omnes contulit ad contemplatio-
nem earum naturæ rerum & regionum, quæ terræ globo continentur, a-
deo pertinaci spiritu laboreque, vt ex astronomia tropicorum, æquatoris-
que & climatum mēsuras, totiusque item nauigatoriæ membranæ, & Ma-
gnetis vsum exactissimè perciperet, inflammatusque studio atque admira-
bili cupiditate explorandi Oceani raperetur, vt positos columnis Herculeis
terrarum limites irrideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras
ad occidentem Solem extendi prædicaret, quarum Plato ipse, & Seneca,
& plerique alij Græcorum & Latinorum nonnulla expendenda Cosmo-
graphis argumenta reliquissent. Ea quoque spe Columbus magis ac ma-
gis implebatur, quòd paulò antè, patrum nostrorum memoria, à viro Gal-
lo, cui nomen fuit Bethancor, Insulas Fortunatas, & à Lusitanis Hesper-
ides, vltra Viride promontorium repertas esse didicerat: superatumque
demum

demum esset Henrici Lusitani regis classe, extremum Æthiopiæ promontorium, quod Bonæ spei nomen tulit, vltra Capricorni circulum Antarcticò polo subiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam externis gentibus homo

Ligur, elato pertinaciq̄ue ingenio, iniquè ferens Ligures, qui inueterata naualis disciplinæ authoritate & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab alijs ausu, occasione ingentis parandì nominis spoliari. Hæc eius vota aliquandiu delata ad reges, & semper reiecta, ad extremum Hispaniæ rex Ferdinandus sic impleuit, vt adductus perseverantia peritissimi hominis, quinque naues ab se impetrari pateretur. Quanquam id concedendæ expeditionis munus, plerique non periculosum modo, sed planè insanum & impium esse prædicarent, vastissimis Oceani fluctibus naues & Hispanos homines committi ad libidinem vani Liguris & decoctoris, qui vitæ suæ iacturam parui duceret: si in eadem pericula multi ipso peritiores nauæ, fortioresq̄ue homines perducerentur. Itaque Columbus cum paulo minus duecentis hominibus Hispanici generis è Gadibus soluens, inter occidentem atq; meridiem cursum tenuit, aquatusq̄ue apud Fortunatas Octo-

bri mense in dextrum vela flexit, & fulcato per multos dies Oceano, nusquam apparentibus terris, conspiratione nautarum penè oppressus est: cum peregrini vnius amentiae vniuersam omnium salutem, desperato navigationis exitu minimè credendum arbitrarentur: quando infinitus pateret Oceanus, nec suffectura essent alimenta, si ferò pœnitentibus redeundum in Hispaniam esse decernerent. Sed eos vel atrocissimè consternatos sacramenti militaris sæuerè admonuit, quo regi fidem dedissent, se nusquam ab auctoritate imperioque ipsius esse discessuros: multisque rationibus ostendit, certam eos proditionis pœnam in Hispania subituros, si temerè summi commodi, summæque gloriæ cœpta, & feliciter ad finem penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horrore perturbarent. Vix dum socijs naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus volantes aues conspexit, prædixitque non longè abesse terras, è quibus illæ euolassent. Nec eum fefellit opinio: breui enim peruentum est ad Insulas ferè innumerabiles, maximamque earum adeuntes, valde nemorosam, & Iuscinijs, & psittacis refertissimam, sed humano carentem vestigio, Guadalupeam vocarunt. Inde perpetuis prouectus Euris, atque his vno tenore perflantibus, secundissimo cursu, quòd nusquam fluctus inter se refringantur, ad insulam ingentem, nomine Hispaniolam peruenit. Ea distat à Gadibus rudi suppuratione, miliarium Italicorum circiter quinque milibus, Cancricque Tropico supposita, in longitudinem tota proscinditur: refertque castaneæ folij formam, magnitudinèque Britanniam excedere perhibetur. Eius insulæ gentes Columbus blandis nutibus atque munusculis ad se facile pertraxit, didicitque ex mulierum inauribus, & quibusdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum segetisque præsertim sint inopes, captiue ingenij adeò simplices, vt literarum prorsus mediocriumque artium sint ignari, vtpote qui nocturnos lemures adorent, quos nunquam viderint, sed inerrare domicilijs eorum noctu persuasum habeant, qui arbitri vitæ simul & fortunæ cuncta bona pariter & mala mortalibus dispensare soliti sint. Horum lignea simulacra incisorio pyrite lapide vsi ruditer effingunt, religioseque venerantur, Zeminos appellantes vtriusque humanæ sortis largitores. Hos populos tormentorum portento aspectuque velificantium nauium territos & stupefactos, facile ad venerationem Christianæ crucis induxit, fœdereque ic̄to cum aliquot præpotentibus insulæ regulis, cognouit manare aureas harenas ex amnibus, qui ex præaltis montium iugis in Oceanum deferantur. Itaque contentus hoc bene auspicato navigationis initio, relinquere apud regulos ex suis Hispanos homines, totidemque ab his indigenas mutux fidei obsides accipere, reuertique in Hispaniam ad regem constituit. A quo demum perfuso tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorem classem impetrauit, vt reliqua scrutarentur, aggregantibus se ei certatim Hispanis, tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac secunda navigatione Columbus, Amiranantis regijque præfecti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus insulas, partim desertas, partim ab immani & truculenta Canibalum gente incolæ, Piraticisque eorum latrocinijs cuncta infesta esse didicit. Ii mortalium cruentissimi atque efferatissimi humanis vescuntur carnibus; nullum numen adorant

rant; nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; constuprant fœdè mares & venenatis instructi sagittis remigantes in alueis vniligineis longissimè prædantur. Cæterum Columbus recto cursu ab Hispaniola ad occidentem pertendens, insulam Hispaniola duplo maiorem apprehendit: quam propter longitudinem, ab initio continentem esse crediderat; sed anfractibus eius enormi flexu superatis integrè circuiuit, & Cubam appellauit: pari auri copia & simplicitate incolentium Hispaniolæ persimilem, atque inde demum in aduersam ingentium terrarum & regionum continentem ad Austrum sitam, Boreæ flatibus appulsus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua frontè septentriones spectantem, & introrsus sub æquatore situm, alij Sanctæ crucis terram, alij Pariam, alij Darienem vario in loco vocauerunt. Columbus ostium immensi fluminis subiit, quod ideo os Draconis appellatum est, quoniam tortuosis vorticibus nauigia absorbere posse crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos esse, nec ullis donis mansuescieri posse compertum est; vestiri eos versicoloribus psittacorum pennis; arcibus & ligneis clavis præliari: nostrorum acies periculo factò reformidare, atque refugere in nemorosas latebras consueisse, constabat. Tot aditis exploratisque gentibus Columbus, factus mortalium celeberrimus; non vno in loco constitutis legendi auri officinis, multisque castellis ad præsidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere non potuit: Accusatus enim ab Hispanis innatæ crudelitatis & auaritiæ; causam pro se dicere coactus est, felici quidem euentu, confutata æmulum malignitate, quum ab rege gratissimo atque iustissimo præfecturam Hispaniolæ fratri impetrarit; ipseque non multo post auctus opibus, & sua fama felix, quum tranquillè senesceret, in Hispania obiit, relinquens auriferà regna, audentium Hispanorum virtute proferenda, vti mox euenit ad summam Hispaniæ felicitatem. Sic vt Columbus dignus omnino videri possit, qui à Liguribus præsentia potius quàm vetera hodiè mirantibus, luculentissima statura Genuæ decoretur.

I A N I V I T A L I S.

Tu maris & terræ trans cognita claustra Columbe

Uectus naue cita penetraſti

Ignotos populos, atque abdita maxima regna

Antipodumque orbem extremorum.

Hic aliæ ventorum animæ tua lintea leni

Implerunt Aquilone, nec alto

Fulserunt Helices clarissima lumina celo,

Nec vertit mare tristis Orion,

Hic legem accipiunt mitem Zephyrique, Notique;

Aequora nec tolluntur in altum.

Tu gentem incultam quarum vel pomifera arbos

Numen erat, vel purpureus flos,

Vel fons irriguus liquidis manantibus undis,

Formas vera religione.

Tu vitam humanam instituis, tu mœnia & vrbes

*Stare doces opulentas,
 Et parere grauidam non vno è semine terram,
 Et connubia iungere certa.
 Vnde etiam extremi latis cum vocibus Indi
 Te memorant, patrèmq; salutant.
 Salue non Ligurum modò, sed decus orbis, honòrque
 Noſtri ſecli magne Columbe,
 Cui meritò Iouius Heroas dedicat inter
 Nominis æterni monumentum.*

Ascanius Sfortia Cardinalis.

ASCANIVS Sfortia, senatoriæ dignitatis supremum decus, quanto nunquam antea vel postea sit visum, ornatissimo familiæ delectu cultuque, officiosissimi nominis authoritate, & rerum omnium apparatu opulentissimo, ita expresit & impleuit, vt multorum iudicio sacrati viri existimationem atque amplitudinem supergressus esse censeretur. Nam post eius mortem obsolescente sensim Pontificiæ aulæ maiestate, conspirationeque inusitata quarundam gentium eneruatis Romanis viribus, vsque adeo iactata despectaque est religio, qua sacræ opes nitebantur, vt neminem postea vel maximum Cardinalem ei æquari posse fateamur. Nam si vnis diuitijs, vnisque tantum fortunæ muneribus potius, quàm animi virtute & dignitate morum illustrium sacratos viros omnino æstimandos & suspiciendos existimemus, nemo ferè Ascanio veniet comparandus. Lectus fuerat in senatum à Xysto Pontifice commendatione Ludouici fratris, qui Catharinam Galeacij germani fratris filiam Hieronymo Riario Pontificis propinquo nuptui dederat. Inde Ascanius opimis sacerdotiorum redditibus, ipsoque patrimonij censu ditissimus euadens, eum in Vrbe tenorem vitæ instituit, vt domo maximè hospitali, egenisque perbenigna, & erga omnes insigni præditos virtute apprimè liberali, summa beneficentiæ fama potiretur, essetque aliquanto principi propior, quàm sacrato sacerdoti, quòd ante omnia venatoriæ voluptatis & nobilioris aucupij exercitationes regio sumptu studioque perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facilè principem inter senatores se gessit. Sed authoritate atque opibus, & noua denique gratia auctior euasit, quum ab excessu Innocentij octauæ Pontificis comitiæ rexisset. Circumductis namque suffragijs, ad Borgiam totum se conuertit, emptusque proculdubio profusissima largitione, vt ille omnium deterrimus pro optimo Pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus extitit: quum nonnulli eius ordinis candidati, Borgia potiores repulsam tulissent, qui Hispanum occulte malignitatis summæque simulationis hominem exitio cunctis futurum, stultissimè Pontificem creatum nequaquam falsi vates denunciabant. Cæterum Ascanius, qui domum Borgianam peramplaque munera ex ea suffragatione fuerat consecutus, aliquot post annos exitialis
 amentia

amentia^e suae poenas dedit. Nam Alexander, ut filium Caesarem Borgiam ad summas opes prouheret, cum Galliae rege Ludouico in perniciem Sfortianae & Aragoniae domus conspirauit, tanta immoderati animi acerbita,

te, ut cunctos Italici sanguinis regulos expellendos auitis imperijs, & scelerata manu pernecandos susciperet. Itaque Ascanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis eo euentu in Germaniam profugit, ut cum mox Heluetijs fretus armis Mediolanum repetisset, Ludouico fratre ad Nouariam ab hisdem Heluetijs foede prodito, ipse coniectus in fugam prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino, ad Ripaltam Castellum supra Trebiam, Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliam fratre, quum aliquandiu Venetijs praesto in carcere custoditus esset, repente eum Ludouico rege in Galliam pertrahitur: sed triennio post, quod mortuus esset Alexander Pontifex, Romam a Georgio Ambosio Cardinale perductus est: quoniam maximè idoneus putaretur in toto comitorum negotio conciliandis suffragijs. Nam Georgius non obscuro ambitu ad Pontificatum aspirabat: sed fata Pio tertio Pontificatum detulerunt, simul &

celeriter eripuerunt: paucissimis namque diebus excessit è vita, instauratisque comitijs Iulius secundus Pontifex ei suffectus est. Hic Ascanium Ambrosio frustra contendente in Galliam abduci vetuit, quòd indignum esset sacerdotem nihil tale meritum, paternique imperij fortuna expoliatum in carcere custodiri. Per hunc modum Iulij beneficio liber factus, & pristinae restitutus dignitati, quum ad repetendum Mediolanense imperium, ingenti solertiq̃ue ingenio consilia contulisset, conscioq̃ue Consaluo magno, & Liuiano adiutore Gallis bellum moliretur, veneno sublatus triduo interiit, eò minus infelix, quòd diri Pontificis teterrimam necem epoto temerè veneno, quod conuiuis erat destinatum, vidisset. Eum aduersus tot fortunæ contumelias infracti animi laudem meritum, Iulius marmoreo sepulchro honestauit, quod ad Flumentanam portam in templo Deiparæ virginis conspicitur.

P A V L I A M A N I I C r e m e n s i s .

*Hæc est quam mira depictam conspicias arte
 Augusta Ascanij effigies, magni illius inquam
 Sfortiadæ, cui non vultu fortuna minaci
 Vnquam animi effregit vires: est Gallia testis,
 Hadriaciq̃ue maris domini, qua mente superbum
 Quàm forti tulit imperium, captiuus & hostem
 Quàm se prudenti seua à ditione redemit
 Consilio, ac tandem Italiam vacuasque reuisit
 Summi Pontificis sedes, & Tiberidis oram
 Ipse vbi erat sacri decus & pars magna senatus.
 Quòd si non atris peperissent pocula succis
 Dirum illi exitium extremos tetigisset honores:
 Ast illum huc virtus, illuc sua fata trahebant*

Ludouicus Sfortia Mediola-
 N E N S I V M P R I N C E P S .

LUDOVICVM Sfortiam Mediolanensium principem, cui Moro cognomen fuit, nequaquam à fuscedine oris, quòd esset æquo pallidior ita vocatum ferunt, verum ab argumento, quòd pro insigni gestabat Mori arboris: quæ idcirco sapientissima arborum censeatur, quoniam tardè & non prius germinet & florescat, quàm hyemis iniuriam effugerit, statimque tuto partu ocysimè fruticet, quasi hoc ingenio suo esse insitum indicare vellet, in omni actione nunquam properè, sed grauiter consilia inire, atque ea sicuti oporteret, maturè & celeriter explicare. Verum id postea gestamen comprobante euentu longè vanissimum extitisse videmus: quando quidem ab tanta opinione prudentiæ, nihil demum sibi sapere sit visus, quum exutus principatu, miserimus omnium mortalium clatrat

trato in carcere perierit. Erat eo ingenij instinctu Ludouicus, vt omnem ingenitæ prudentiæ vim, subtili astu, & multo simulationis artificio muniendam arbitraretur: propriaque item vota contegere, dissimulanter men-

tiri, fallere ex commodo, atque traducere simplices homines, ex disciplina officioque non insulsi principis esse putaret: quoniam adaperiti & libere sentientis persona, inexpectatis sæpe iniurijs nimis exposita crederetur. Cæterum in eo vigeat facundia illustris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata, & grauis, quam oris & corporis habitus apprimè generosus & excellens magnoperè commendarent: quibus dotibus coniuncta erat congressus & alloquij nunquam fucata facilitas, vt perhumaniter responsa daret plena grauitatis & æquitatis: in neminem iratus aut asper: vt pote qui subamara & ingrata his qui peterent, quodam sobriæ iocunditatis lepore mitigare consuesset. His moribus per multos annos aut fratris filij tutor, aut eo demum sublato princeps appellatus, imperium cum insigni gloria dignitateque Sfortiani nominis rexit, consilio potius semper vsus, quam expeditis armis, quod ex incommoda valetudine vir natura nec belli-

cofus, nec acer, ab armorum exercitatione studioque faciliè discessisset, dice-
 reque soleret scriptorij calami, quàm ferri aciem plerunque efficaciore[m] ha-
 bere vim in gerendis administrandisque bellis, quæ ad præliorum aleam
 vel multa cum ratione deducta, inopinatas sæpe calamitates dimicantibus
 importarent. Quibus institutis atque consilijs, quum aridente fortuna sin-
 gularem non inanis gloriæ suæ fructum perciperet, & foris prudentiæ no-
 mine magnus & clarus haberetur, mirè sibi placere poterat, quòd ab initio
 tutela fratris filij depulsus, & Pisas relegatus; ea authoritate rediisset, vt ini-
 micos, Ciccumque præsertim Simonetam authorem exilij capite damñaret,
 eiectoque dolis Eustachio vetere fidelique custode, Mediolani arce potire-
 tur, ac Heluetios & Sedunos arroganter ad Domossulã irrumpentes, cruen-
 ta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello
 post sæua pericula honestissimam pacem sibi atque Italiæ peperisset: supra
 id quod maximè decorum videbatur, principatus ornamenta & titulos à
 Maximiliano Cæsare fuisset consecutus. Verùm vbi Carolum regem im-
 matura & repentina morte surreptum, quo cum tuta pax vigeat, illi au-
 tem Ludouicum Aurelianum veterem hostem suum successisse didicit, ingen-
 ti metu præfagientis animi ita correptus est, vt pauor qui ei fatalis erat, æ-
 grè dissimularetur, sed nihil tamen in eo mentis rationem elideret. Omni-
 siquidem ingenio atque ope celeriter contendit, vt ea imminens ab Alpibus
 clades auerteretur. Verùm Dijs inuitis præsidia paranti omnia frustra fue-
 runt. Nam Gallus desumptis statim regijs insignibus, auido atque antepa-
 rato animo ad Italiæ totius imperium aspirans, cum Alexandro Pontifice,
 Vanetoque Senatu exitiale toti Italiæ & Galliæ maximè funestum fœdus
 percussit. Nec Veneti cæca proferendi imperij libidine inducti, à supplice
 exorari potuerunt, quin accerferent ab Alpibus Gallos, ipsis demum cer-
 tam perniciem allaturos, quòd apud Senatam recentis offensionis dolor,
 qua ereptum sibi Pisanum imperium querebantur, plus valuisset, quàm Bal-
 neolanæ pacis memoria, qua Sfortiæ industria, grauissimi belli metu atque
 periculo liberati fuissent. Quamobrem Ludouicus impio certè, sed neces-
 sario consilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concita-
 re coactus est, quum à Maximiliano Cæsare auxilia desperaret, qui tum Gal-
 lorum opera Heluetio bello premebatur, & Federici Aragonij auxilia æ-
 quo remotiora, & languidiora fore perspiceret. Conatus demum est cum
 rege hoste grauis tributis pactio[n]e pacem redimere, vt sibi tantum liberisq[ue]
 suis paterni dominatus possessio, iuraque relinquerentur. Sed has conditio-
 nes, quæ dubij belli pericula tollerent, & antiqua Aurelianæ domus iura
 confirmarent, ab initio auribus libenter admissas, rex postea insolenter reie-
 cit, quòd vndique vim ac insidiatores in Sfortiam comparasset, quos ille
 procul dubio non diu sustinere posse iudicaret: in eius rei negocium enixè
 fatagente Triuultio, qui peculiari incensus odio, Sfortiani nominis capitalis
 erat hostis. Is manebat in præfectura apud Astam Aureliani vrbe[m], & cun-
 cta quæ opus erant ad bellum impigrè callideque parabat. Nec multo
 post Obegninus atque Ligninius clarissimi duces cum iusto exercitu ma-
 gnoque tormentorum apparatu in Italiam missi, Sfortianos vrbe Alexan-
 dria depulerunt, fœdè profugiente Galeacio Sanscuerino, qui adulterinis
 Calatini

Calatini fratris literis , Mediolanum in medio ardore belli perfidiosè fuerat reuocatus : sic vt inopinata profectio omnes ferè copias desereret, Gallisque fœdè relinqueret, & ferò de fratris perfidia conquereretur . Eo nuncio & defectione Calatini ad Gallos , importunè terrefactus Sfortia, ideoque consilij factus inops , properè in fugam se coniecit, quòd vndique perfidiam timeret : & tum fortè Simon Horrignonus Insuber æquè perfidiosus & scelestus ad interficiendum principem frustra summissus , Landrianum ærarij præfectum trucidasset , in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis sita erat . Fugientem cum liberis Ascanioque fratre Comenses receperunt , apud quos concionantem admirabili constantia , & de consilijs suis multorumque perfidia differentem , ego tum puer maximè sum admiratus . Atque inde miser, & à multis desertus Lario emenso, & superato Abdua monte, quem montem Graium hodie vocant, vnde Abdua profluit, in Germaniam est profectus , paucisque inde diebus quum esset ad Bolzanum in Rhetia , Mediolanensem arcem nefaria prodicione Bernardini Curtij clientis sui Gallo traditam cognouit , simulque occupatam à Venetis Cremonam , pari perfidia tradente arcem auarissimo custode, cui Bataleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæsarem conuenisset, & de reditu consultaret, inter multas belli deliberationes, grauem sibi pecuniæ iacturam imminere prospexit, quòd ea à Cæsare auidius expeti, neque auxilia maturè expediri viderentur . Itaque comprobante Ascanio, priusquam auri inopiam sentiret, conandum sibi aliquid existimans, Heluetijs & Grisonibus inter se fœderatis, & mercenarijs gentibus se commisit . Hi namque expeditas legiones , quibus eum reducerent, pollicebantur, quòd iam inuisum Insubribus Gallicum nomen esse cœpisset. Nec mora, adiuncto etiam sibi Sequanico equitatu, ab Alpibus Rheticis descendens, à Comensibus, Mediolanensibusque lætissimè receptus est, Ligninio nihil obistente, & cum Gallicis præsidijs vltra Ticinum profecto . Sed quum Ludouicus in expugnanda Nouaria aliquot dies absumpsisset, noua Gallorum auxilia Tramulio duce superuenerunt, & cum his multò plures & fidiiores Heluetiorum cohortes, quàm essent apud Sfortiam . Ab his vsque adeò grandi Gallica largitione deprauati sunt cuncti ferè duces, qui Sfortiæ militabant, vt nullo pudore contra sacramenti militaris fidem eum ante receptæ Nouariæ mœnia Tramulio traderent. Commonstrarunt eum Heluetio habitu inter phalangis ordines gregarij militis specie traductum , Rodolphus Longus Griso, & Gaspar Silenus Heluetius. Pari quoque perfidia Sfortiam deseruere Sequani & Burgundi equites , quos mercede coniunctos adduxerat, Aloisio scilicet Valdreio Bastardoque Rossio ducibus, Ligninij opera atque pecunia corruptis . Perductum in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem , vt victorem regem venerari sibi liceret, ad se perduci vetuit, quanquam eum postea ex itinere prætoriani equitis insignia, atque arma mentitus intentis oculis spectarit extra clementiæ pudorem, quum regiæ humanitatis in captiuum penitus obliuiscendum putaret . Natura enim prædurus, & recenti suo efferatus carcere in Locensem turrem, erepto scribendi solatio miserum inexorabili sæuitia coniecit, ita quinto tandem anno vexatus , ictericiæ morbo diuturnam mise-

riam morte effuderit. Audiui ego postea à Petrofrancisco Pontremulo, qui in eadem custodia fidus comes, perpetuo seruitio Sfortiæ fuerat concessus, eum totius infortunij sui miseras virili pioque animo pertulisse, sæpeque dixisse, hanc sibi pro veteribus delictis extremæ calamitatis pœnam à magno Deo fuisse impositam; postquam consilia sua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta vis fati præuertisset: ita vt in ea vnam diræ necessitatis causam referret, quòd amici & socij penè omnes vel summis obstricti beneficijs, fidem impudentissimè fefellissent, præter vnum omnino barbarum Baiazetem, qui ex condicto Venetis terra marique arma inferens, sibi promissa, quanquam sera auxilia, in ipsam vsque Venetiam transmississet.

P A V L I I O V I I I Junioris.

*Quantam ruïnã præcipiti dabit
Lapsu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, quæ ab excelsa minetur
Mole, Deis, mediòque cælo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi atque ambitio mala
Euexit ad summum cacumen,
Sæpe ruunt grauiore casu.
Nam te quid olim consilium iuuit?
Quid cum dolosi pectoris artibus
Astus inuere, atque in periculis
Ingenij experientis vsus?
Felix cruento S F O R T I A prælio
Si concidisses, nec miserabilis
Fædum exitum vitæ vidisses;
Quum patria, solioque auito
Expulsus, altè in carcere Gallico
Pœnas dedisti, quòd nimis improbus
Non tutor, at crudelis hostis
Præripis imperium nepoti.
Ergo insolentem pone superbiam,
Qui fidis alti viribus ingenij
Fortuna sic gaudet iocari
Vertere quum cupit ima summis.*

C A E S A R

Cæsar Borgia Valentin. dux.

CÆSAREM Borgia, qui sanguinario ingenio, immani-
 que sæuitia veteres tyrannos æquasse cense-
 ri potest, viroso sanguine, execrabilique
 semine progenitum ferunt; quod faciem
 atro rubore suffusam tuberculis, qui
 saniam leuiter expuerent redundantem,
 oculosque introrsus recedentes, & atroci
 vipereoque obtutu scintillantes ac igneos
 ostenderet; quos nec amici quidem & fami-
 liares contuendo ferre possent, quan-
 quam eos inter fœminas iocabundus, mira
 commutatione ad lenitatem conuertere
 consuesset. Cæterum artus reliqui ad
 decorem egregiè respondabant, quum ei
 esset habile corpus, valida neruorum
 compage firmissimum, quod tam aptè
 quàm impotenter ad cunctas pedestris &
 equestris armaturæ, ludorumque omni-
 um exercitationes afferebat; utpote qui
 longissimè & peritissimè iaculari, in
 palæstra vel robustissimum quen-

que profternere, currentem in arena taurum vno macheræ ic̄tu decollare didiciffet. Susceperat cum in minori fortuna Rodericus pater, ex Vannotia Romana, quam à formæ venustate, & morum illecebris, miraque demum fœcunditate legitimæ propè vxoris loco habuiffè constat. Vigebat adolescente in Cefare peracutum & erectum ingenium, proptereaque miffus fuerat Pifas, vt in Gymnafio iuri ciuili operam daret. Sed vbi pater Pontifex est renunciatus, in Vrbem properè redijt, galerique purpurei dignitate collata in Senatum cooptatus est: quem honorem postea fastidiuit atque reiecit, quum ad firmiores opes magnaque imperia effreni libidine raperetur. Primum omnium permutati ingenij & fluxæ fidei documentum præbuit, quum à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente, cui à patre Pontifice legati specie, comes & obses datus fuerat, è Velitris Romam profugiffet. Exinde armorum studio teneri, contemnere galeri decus. & Candiano fratri, qui ductaret exercitum, inuidere cœpit, eo quidem infanæ æmulationis exitu, vt ipso fratre Candiano, quo cum hilariter apud matrem cœnarat, iugulato, proiectoque in Tyberim, se totum à senatorio ordine abdicata purpura, & desumpto militari sago ad arma transferret, & Pontificijs copijs præficeretur; conniunte prorsus ad immane parricidij scelus patre Pontifice; qui & ipse vim sibi afferri ab efferato filio proculdubio metuebat. Itaque sublato principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret, Gallis se coniunxit, fecitque sponsalia cum Carlota Alibretæ familiæ regij sanguinis puella, apud Aquitanos pernobili. Tum enim Pontifex totus in eam incubuerat curam, vt ingentes filio opes, per amplique imperij facultates, vel summa cum iniuria pararet: eiectis primò Vrbe Latioque Columniæ familiæ proceribus, Vrsinisque demum insigni dolo perneccatis, & excisa propè Gaietanorum familia, quum eius proceres, occupato eorum dominatu, veneno aut ferro sustuliffet. Verterat quoque eandem fœuitiæ atque perfidiæ rabiem in reliquos Pontificiæ ditionis regulos, quatuorque simul Camertium proceres Varaniæ antiquissimæ stirpis strangularat: Guidonem Feltrium Urbino pepulerat: Ioannem Sfortiam Pisauro adempto, paratam cædem effugere coegerat; expulsis etiam Arimino Malatestis. Et quum Galliæ togatæ imperium affectaret, Catharinam Sfortiam Hieronymi Riarij quondam vxorem, Gallicis fretus auxilijs, Foroliuio & Forocornelio deiecerat, captamque constantissimi animi fœminam, magno probro, & parum virili superbia in triumphum Romam perduxit. His tantis belli sumptibus, quum sacrosancti ærarj pecunia minimè sufficeret, opulentissimum quenque ex aula sacerdotem, & in his aliquot Cardinales veneno tollendos curabat, vt eorum diuitijs in Fiscum redactis potitus, profusissimè largiretur. Vna enim liberalitate quam milites sibi obnoxios & fidos redderet, famam quærebat, ita vt quum aasciuiffet sibi in stipendium multos vndique manu promptos, & ex secunda classe Romanorum ciuium, censu atque audacia præpotentes, affectare Romanæ ciuitatis imperium, Vrbem Hispanis inquilinis replere, & per eos nobilissimi sanguinis proceres, quos eieciffet, diu arcere à patria speraret. Hęc cum impio patre cogitans, attonita in Vrbe noctu vagabatur, quum nusquam interdiu viferetur, quoniam lucem libenter effugeret, ne

deformis

deformis & truculenta facies spectaretur. Nouissimè tot cædium cruore nondum satiatus, Astorem Manfredum, quem Fauentia expulserat, quòd esset decorus adolescens, scelestè & immaniter prius constupratum, & mox fracta ceruice necatum, Tyberi misit. Hanc infamis seculi pestem quum neque Diij, neque homines ferre possent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam vtrunque sustulit, quum in Vaticana villa cœnantes, ex medicata Falerni vini lagæna parataque ad exitum nonnullis Cardinalibus conuiuiss, venenum bibissent. Pater senex non diu veneni vim ferre potuit; at ipse qui dilutius bibisset, atrocissimo, sed non lethali morbo correptus est; sic vt magnis conseptus copijs dux acer, sibi vsui esse nequiuisset, dilabentesque copias, & duos veteres hostes paucissimis diebus Pontifices creatos viderit. Sed Iulius hominem vel mille neces meritum, quem in mole Hadriani custodiri iusserat, ea pactione dimisit, vt togatæ Galliæ arces reciperet. Elapsus itaque Cæsar ab Ostia nauigio Neapolim peruenit, vbi à Magno Consaluo iussu regis comprehensus est, atque in Hispaniam deuectus; ne vir bellicosus, quum ad eum magnus militum concursus fieret, recentis in Italia partæ pacis tranquillitatem turbaret. Ad extremum Cæsar post tertium annum deceptis custodibus è Medinæ arce funibus se deiecit, beneficioque Beneuentani reguli nactus equum, ad Ioannem Cantabriæ regem confugit. Apud hunc, armis cum Alarino regulo contendentem, militans, quodam tumultuario prælio ad Mendauiam victor, glande traiectus concidit; sic vt non agnitus, & exutus armis qui triumphum meruerat, ad regem nudus sarcinæ modo vili iumento impositus, pendentibus brachijs & cruribus referretur. quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, quum ea victima non hosti ignoto, sed manibus tot insignium procerum, quos crudelissimè pernecasset, acerbissimis tormentis dilaniata omnino maçtari debuerit. Sepultus est Pompeionæ, arguto Hispani poetæ carmine honestatus, quod Latine postea Antonius Vacca ad eandem sententiam sic vertit:

A N T O N I I V A C C E .

*Terræ qui modò terror vniuersæ
Valentinus erat, sepultus hic est.
Tantillo hoc spacio quiescit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hospes qui freta longa, quique terras
Curris, res auidus notare dignas,
Siste hic adueniens gradum, neque vltra
Iam quoquàm properes; videre maius
Toto nil potes orbe, digniùsque,
Quàm quo tantus homo iacet sepulchrum.*

A N D R E A E Angulij.

*Heu quantum fuerat satius, dux maxime Cæsar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hispano patre, magnarum puer indole fulgens*

*Virtutum, & iuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fœde insignia tanta
Tu despexiffes; regnandi dira cupido
Inuasit, quum te rorantem sanguine fratris,
Vel saltem est animum aggressus quum bellicus ardor
Ille tuum, priscos quo equasti Marte Quirites,
Tôtque duces, validasque acies, tôtque oppida & vrbes
Viciſti, indutus mentemque animumque tyranni
Aut nihil, aut Cæſar demens iaſtare ſolebas,
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Prælia tractare, vt Romæ celeberrimus olim
Mos fuit; at non illa inbians & sanguine & auro
Exercere, domo dominosque expellere auita,
Tôtque horrenda animo comittere funera ſæuo,
Quæ pudor Hiſpano me ortum genitore, Quirini
Inque vrbe, & tectis hiſdem tam fœda referre
Nunc prohibet; ſacri quum ſpreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales ſatque ſupèrque,
Cantabriæ miſer vt cecidiſti inglorius agris.*

Nicolaus Vrſinus Petilani

C O M E S

HOC honesto caluitio deraſaque barba, & vetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè vigilantis, & verè ſtatuarij ducis ſpecimen præbèbat, quum Venetis militaret & Vrſinæ familiæ decus, poſt enectum Neapolitano in carcere Virginium, illuſtri armorum ſtudio tueretur. Is plura ſtipendia vario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atque Aragonijs fecit; cautiſque ſemper & egregiè constantis famam eſt conſecutus. Bis aliena potius perfidia, quàm ſua culpa in poteſtatem hoſtium deuenit; ſemel ad Ceſenam Ferdinando Aragonio militans, quum fortè ad vrbis Decuriones pro expepiendis com meatibus aſcendiſſet; eum nanque inermem & nihil tale ſuſpicantem Guido Guerra vir factioſus & inſolens comprehendit, fruſtra reclamante Ceſenatum ſenatu; ſed ab ea vi temerè illata, Guido qui Gallis adhæſerat, eum habuit euentum, vt ab Aragonijs in vrbem irrupentibus continuo pelleretur. Iterum verò ad Nolam quo ipſe & Virginium cum Aragonijs copijs, ingruente ad Capuam Carolo ſeſe contulerant. Ibi enim deditibus vrbem Nolanis, ea conditione vt duces copiæque regiæ incolumes forent, Arſius Gallus contra fidem pactioſis ipſos duces manu cepit, & copias hoſtiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliam à Carolo perduceretur, emedio Tarrenſis pugnæ tumultu ad Venetam aciem profugit; ſic vt ſæuero vehementique ſuo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinas in fugam opprtunè retentaret

retentaret, restitutisque animis ad conseruandos ordines egregiè confirmaret. Qua cohortatione summa proculdubio clades auersa est, & grauioris ignominiaè dedecus Italo militi ademptum, tanta cum laude, vt mox è

à Legatis Venetis & Sfortianis seruati exercitus gratiæ certatim agerentur. Exinde Veneto conductus stipendio in obsidione oppugnationeque No-
uariæ, strenuam nauans operam, Gallici tormenti pila iuxta renes ad dubiè salutis euentum vulneratus est. Post id verò bellum prosperè confectum, Veneti collecta auctoritate florentem, in Francisci principis Mantuani discedentis locum, imperatorem crearunt: qui honos perpetua cum dignitate nominis, vsque ad vitæ exitum ei permansit. Eius ductu Germanorum copia iussu Cæsaris per Athesis Vallem irrumpentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hispanorum cohortes contra Germanos Venetis accessissent, post expugnatum Petræ Castellum repressæ sunt. Nec multo post diræ coniurationis bellum in Venetos est exortum, conspirantibus in vnum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrocissimi turbinis procellani, Venetus diu ferrè nequiuit, amisso scilicet ad Ab-

duam exercitu, quo die aduersus Gallum regem Petilianus vlllo vsui vel eximiè cautus & fortis imperator esse non potuit, quum in id male exploratum pugnae discrimen ab inconsulto præpropereque collega Liuiano, vel renitens & nolens raperetur. Ab ea clade Venetus cunctis propè copijs & vrbibus exutus est. Nam singulae ciuitates aduentantis cum terrore victoris regis, nec impetum, nec ipsam vrgentem famam sustinentes, extemplo rebellabant. Solus Petilianus è suorum strage se recipiens, vt iterum operam præstaret, animum non despondit; suasitque patritijs Venetis, vt de Republica non desperarent: positus nanque castris ad Mestrium oppidum, & collectis profligati exercitus copijs, constanti animo substitit; amissoque Patauio, vt Taruisium in potestate retineretur, immisso præsidio curauit. Neque diu post, non semper immitis Fortuna, inflictarum pertesa cladi um, ita commutata est, vt præ pudore Venetis viam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante siquidem in eam curam Petiliano, Andreas Gritus Venetus legatus è Taruisio cum expeditis copijs noctu mouens, eius portæ, quæ Cauda longa vocatur, pontem, scæni plaustro de industria obsessum occupauit; oppressisque præsidij Germanis, vrbe atque arce potitus est. Qua contumelia singularique iactura accensus Cæsar, intra paucos dies è Germania descendit; castrametatusque ad Fanum beatæ Helenæ, Patauium ingentibus tormentis expugnare adortus est: celsissetque ea vrbs amplitudine & vetustate pernobilis, proculdubio Cæsari non suis modo è Germania magni roboris copijs, verum etiam Gallorum & Hispanorum auxilijs confirmato, nisi Petilianus supremo Romanæ virtutis opere edito, murum perruptum hostilibus tormentis, iamque ad ingressum audaciæ hostium patentem, memorabili fortitudine defendisset. Cæsar enim alioqui bellicosus, & in dubijs ausibus plerunque pertinax, vbi militare decus emineret, postquam Hispanos fortiter repulsos, & fœda missilium ignium, omniumque telorum clade obrutos vidit, ab vltimi certaminis alea temperandum multis de causis iudicans, irritò conatu elusus & inglorius in Germaniam redijt. Neque fata Petilianum partæ gloriæ suæ diu superstitem esse voluerunt; nam septuagenario maiorem diuturnæ vigiliæ, immoderatusque labor, administrandis regendisque præsidijs susceptus, facile confecerunt: sic vt eum lenta febris, & concitata alius ad Leonicum Vicentini agri oppidum nō multis diebus extinguerent. Senatus tanquam summæ fidei atque prudentiæ ducem non temerè luxisse visus est, quando ei postea parem frustra desiderarit; ob idque ei honoris causa è ligno equestrem statuam erigi iussisset; eo tamen decreto, vt ei tranquilliore Reipublicæ tempore, ænea inaurata poneretur; vel ob id perenne decus merito, quòd pro externis regibus, (vti Romanum decebat,) nusquam arma ferens; pro gloria tantum aut salute Italici nominis omni tempore dimicarit.

A N T O N I I F R A N C I S C I Rainerij.

*Vrsini venerare ducis picta ora manusque
Erydanum quicumque bibis; Tyberimue, Athesimue,
Tyrrheno quicumque mari, Hadriacoue potenti*

*Allueris; celsi aut iugâ suspicis Appennini
 Ille etenim Ausonios cûm se effudisset in agros
 Horrida tempestas; totamque inuoluer armis
 Cerneret Italiam; & trepidantes pectore partes
 Italiae Venetos decus, & cûm maximus hostis
 Fulminibus claram Pataui contunderet urbem
 Exitium in magnum; stetit imperterritus ille
 Huc illuc aciem voluens, urbemque pererrans,
 Romulidum prisca fractus qua Barbarus arte
 Vique animi inuicta, Ausonijs excessit ab oris.
 Salue ò bellipotens, tot qui vnus millia contra
 Sublapsam nobis vigilando restituis rem,
 Qui fera Gallorum, & Germanæ robora pubis,
 Imnumeras acies qui comprimis Hispanorum
 Et coniuratos Itala in præcordia reges.*

Franciscus Alidosius Cardi- N A L I S P A P I E N S I S.

NON ineptum fore putauerim, ad instituendam rectæ atque honestæ vitæ disciplinam in sacratissimis viris, si ad exemplum posteritatis Francisci Alidosij Cardinalis vita improba, & non serò subsecutus peruersos mores inuisitatus interitus exprimitur. Sic vt eius nobis hæc imago ex viuo vultu ducta magnæ sit admirationi, quòd tantam in se decori & liberalis aspectus dignitatem præferre videatur; vt hinc coniectari liceat deprauati animi labem illustri formæ specie aliquandiu posse contegi, abscondique facile vel peritissimis physiognomiæ artis magistris. Ortus erat ex nobili Alidosiorum familia, quæ in Aemilia via Forocornelij principatu olim potita est; educatusque liberaliter, sed aliquanto licentius, quàm exuenti pueritiam ad tuendum pudorem expediret. Adolescens nanque roseo ingenuoque ore conspicuus, Iuliano Rouereo adhæsit, qui postea pontifex Iulius Secundus appellatus est. Apud hunc multis & arcanis, expediti ingenij & parati corporis obsequijs, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam aduersus prostratæ pudicitæ rumor vehementer cleuaret quòd inuereunda consuetudine, aulae principes sibi conciliasse crederetur; vnde illi purpurei galeri honos maturè collatus est, permagnæque illi ex sacerdotijs diuitiæ, nunquam frustra petenti affluenter obuenerint; sed quibus coniunctæ (vti mox apparuit) insitæque essent familiares superbo eius ingenio pestes, cum libidinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, malignique liuoris; quæ hominē natura irrisorem, & ab æquo & bono dissidentem, ad sermones contumeliosos & impuros, impudentibusque mendacijs refertos impellebant; vt ex commodo proferendæ ambitionis & voluptatis instrumenta pararentur. Mirè enim sibi placebat, quum plerisque eius ordinis splendoris & munificentæ gratiæque nomine profusus anteiret; postquam ei literarum & veræ virtutis ornamenta deessent;

& non obscure Forocornelij dominatum optimo iure se petere à non ingrato Pontifice profiteretur, quòd eam urbem olim Alidosij maiores obtinuis-
sent. Cæterum in ea re Iulium spesua duriores inueniebat; occupatum scili

cet Gallico bello, & concilij à Gallo rege indicti offensionibus circumuen-
tum, nec quicquam aliud coquentem, quàm vt Pontificij imperij opes auge-
ret, studio religionis, amoreque patriæ communis, quam in libertatem asse-
rere aduersus externas gentes magnopere contendebat. Verùm Fortuna
generosis atque sanctissimis consilijs aduersa, ita Iulij cœpta perturbauit, vt
vndique victor Gallus, impotentibus fretus armis maximè vrgeret. Quo re-
rum successu Alidosium peruersè potius lætatum, quàm malo publico con-
sternatum ferunt; vtpote qui pristinæ innixus cupiditati, Forocornelij urbē
beneficio Galli victoris, quàm Iulij munere adipisci mallet; proptereaque per
fidiosis artibus, importuna ad sustinēdum gerendumq. bellum impedimēta,
Francisco Mariæ Feltrio, qui Pontificijs præerat copijs, afferre diceretur, vt
Gallis incumbentibus victoriam aperiret. Erat enim Bononiæ in munere
legationis expediendis castrensibus rebus atque pecunijs, obscuro quodam
astu

astu semper aduersus, & vsque adeo auaritia, libidine atque seuitia infamis, ut à Bononiensibus Verre Tulliano rapacior & sæuior vocaretur; ob id præferetim quim insontes nec vllò iudicio conuictos, simplicissimo tantum liberoque ore locutos patritios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem strangulasset; eoque acerbius, quod nulla Pontificij iussus in eorum necem documenta extarent. Fuereñ Albertus Castellius, Innocentius Aringherius, Sellustius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de pro denda vrbe somniasent. Itaque alienato populo, & Gallis aproinquantibus Triuultio summo duce, Feltrianæ copiar, & Veneta item auxilia his sub vrbe coiuncta, primo repentinoque impetu sædè profligata sunt; ita ut irrumpentes Bentiuoli veteres tyranni in urbem reciperentur, aperiente Galeriam portam Laurentio Ariosto, quem Alidosius Bentiuolæ factionis studiosum cohortibus conscriptis portarum custodiæ, perfidiosè aut imperitè præfecerat. Erat tum Rhauennæ Iulius Pontifex, ad quem Feltrius amissis copijs peruenerat, quum eo etiam Alidosius vrbe atque arce desertis, se in fugam eijciens, conuolasset; ut scelesti admitti erroris veniam incusata fortuna deprecaretur. Verum hoc meditati furda fata & superi scelerum vindices non arriserunt, eum siquidem mula vectum, indutumque atri coloris pænula, Hispanicoque pileo, depositis purpuræ senatoriæ insignibus, Feltrius pedes ad Pontificem ire pergentem iuxta Vitalis ædem adeptus, mucrone per ilia grauiter adactò, è mula deturbauit. Quum cadenti Mondulphus equitum præfectus latiore sica malam cum auricula discidisset, Philippus de mum Auria repetente ictus Feltrio, iacentem impresso ad præcordia gladio humi confixit; nihil se commouentibus prætorianis aliquot equitibus, qui stupente atque attonito Guidone Vaino ipsorum duce prætorijque præfecto, neque animos, neque arma ad ferendam cadenti opem expedire potuerunt. Iulius ad nuncium tanti patrati facinoris exclamans, neuter inquit eorum me fefellit, quod ominabar enim non serò euenturum sciebam; sed me fratris filij dispudet, quod dextram sacrato sanguine polluerit, quum priuato indulgere odio, quam publicæ salutis, immitisi patrui desertor maluisse videri possit. Sed Triuultius hostis egregiè pius & prudens, Iulium Rhauennam tumultuose excedentem persequi noluit, recepta scilicet Bononia contentus, quam Gallicis adiutus armis Pontifex ante quinque annos acquisisset. Eius patratae cedis nomen diuersi iudicij famam tulit, quum alij ad sacrosancti ordinis immaniter violati contumeliam, execrabilis inusitataeque cædis facinus detestarentur, quo Feltrius scelesto exemplo aditum ad Cardinalium cædem patefecisse videtur; Alij porro extra aulae adulatione positi, hominem impensè celebrarent, qui æquissimo iure, sacrati senatus probrum & purpuræ dedecus, tanquam planè monstrum, generosa, & verè Herculeam manu sustulisset.

P A V L I I O V I I I Junioris.

Improbior Caco, Lernæque immanior Hydra

Geryone asperior,

Ille est, Ausoniae non enarrabilis aula

Pestis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidosius oris,
Quem tamen impavidus
Sustulit Herculeo confossum Feltrius ictu,
Scilicet vt merito
Sublatus terris Stygias inuiseret umbras
Tergeminumque canem,
Perpetuas illic poenas, & seua daturus
Supplicia, heu miserum,
Te pudor & pietas, & religionis honores
Deseruere simul,
Pro quibus inuidiam & rabiem exercere solebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
Erigit, atque putas
Illius auspicijs cuncta exoptata referre:
Sed vetuere Dei.
At vos iam dudum caso gaudete Tyranno
Patritiorum animæ:
Et tu cum placido letare Bononia Rheno.
Nam quis erit scelerum
Tantium inuentor, qui tristes improbus iras
Effugiat superum?

Baiazetes II Turcar. Imp.

BAIAZETEM qui Otobomannorum principum octauus fuit, Græcorum senum potius quam Turcarum more proluxa barba usum fuisse constat, cum ex hac imagine verissima, tum etiam ex grauis nec infaceti scommatis Selymi filij dicto. Hic enim quum forte Hismaelis Persarum regis legato familiariter causam quærenti, cur subtonsa ad mentum barba vteretur, quando promissa potius magnos reges deceret, sicuti Vsumcassanes, & Sulthanus Campson, paterque ipsius Baiazetes nutrire consueuissent? illico respondit, se nolle ab ea inutili atque importuna densæ barbæ ansa expositum videri, vt corripiri & circumduci posset à purpuratis suis, quorum improbam vim pater inde correptus & pertractus vnquam effugere nequiuisset. Erat enim Baiazetes non pertinacis interdum, sed valde obsequentis ingenij; sic vt è media purpuratorum consultatione non nunquam inuitus ad ea quæ nollet actionum consilia sapissimè raperetur; quanquam in eo non desset bellicus vigor, constantiæ laudem affectans, & iudicium in expendendis rebus æquo & temperato principe dignum; vtpote qui Scythicæ stirpis insolentiam atque duritiam, & natura insitam genti violentiam, multa præcellentium studiorum grauitate, & ex historijs sacris aptissima exemplorum vbertate temperaret. Natura siquidem tran-

quillitati

quillitati & sapientiæ deditus, Peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaque mahometanæ legis, diligentius quàm regem bellicæ gloriæ avidum deceret, rimari credebatur. His cogitationibus occupatus, quum

pater Mahometes mortuus esse nunciaretur, atq. ipse tū' esset in Cappadocia, ab ipso sperati imperij limine, à Prætorianis purpuratorū malignitate concitatis, penè exclusus est, Corcutho nepote in Regiā sedē sublato. Sed nō multo post, cū ipsa pueri imbecillitas, tum obortus inde iustus pudor, imperiū a uo debitū & creptū prætorianis largitione pacatis facile reddiderūt, eoq.ue facilius quòd Gemes Baiazetis frater ad imperiū aspirās, cōparatis copijs aduētaret. Verūm fortuna Gemem tribus victum prælijs ita perculit, vt Rhodum cōfugere cogeretur, captusq.ue ibi Romano Pontifici custodiendus Romanam duceretur. Exinde Baiazetes intestino bello liberatus, more maiorum in Christianos arma conuertit: quorum impetu fere perpetuo Valachos ad Istri ostia adempto Moncastra multis incommodis afflixit, ingentiq.ue pugna edita Illyriorum Pannoniorumq.ue & Croatorum copias pro cōmuni

salute in vnum coeuntes, apertisque in campis contendere aufas, per Cadū bassam Eunuchum non longe à Sauo trucidauit: neque vsquam præterquam ad Tarsum vincentibus egregiè mamaluchis, aduersam belli fortunam expertus est. Exorto demum Veneto bello non terrestri modò, sed nauali apparatu patre validior, ita irrupit, vt Schenderbassa luctuosa incursione, vltra Tiliauentum in Euganeos penetraret, & Deuthes præfectus classem Venetam Grimano duce ad Sporadas insulas in fugam conieceret: & Venetas opes exolescente eorum disciplina sibi in posterum mari contemnendas ostenderet: quum anno sequenti Barbarus ipse audacior factus P eloponnesum intrans, expugnata fortiter Methone, & ad eundem victoriæ terrorem, Corone, Pileo, Crisseo Naupactoque in deditiōnem acceptis, & pauio ante occupato Dyrrhachio terra marique victor euasisset. Sed Hispaniæ Galliæque regibus in publica religionis causa Veneto opem ferentibus, ea conditione pax à Baiazete impetrata est, vt recepta dudum Cephalaenia, Venetæ, vti antea fuerat, esset ditionis: & Leucas, Nerythusque insula, quam Pisaurus Venetus nauiter expugnarat, Turcis redderetur. Eius autem conciliandæ pacis Gritus author eo Barbarum facilius persuasit, quoniam in Persidæ Hysmael Sophus ex progeniæ Vsumcassanis sese regem effecerat, inuecta nouæ religionis opinione, quam ingenti fama superstitionis quique earum gentium credulitate nouæ legis persuasi ardentissimè sequerentur; vsque adeo supra religionis causam felicibus armis formidolosus, vt Othomannico imperio hostis immineret. Nam eius clientes sectatoresque in Cappadociæ fines trahendorum in causam populorum nomine penetrarant; binosque iam Bassas Caragium & Halim, geminosque exercitus duobus oppressis ducibus occisione deleuerant. Huius belli timor eò Baiazetem senem perpulit, vt de successore deligendo cogitaret, purpuratorumque perfidia Selymus filiorum natu postremus, quem paulo ante prælio superatum parricidam appellarat, fraude & dolis patre eiecto Constantinopolitano imperio potiretur, & senem patrem vir sæuus atque impius exutum regno veneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum vicum hortorum amœnitate nobilem, iuxta Ponticum littus ire pergens, quum regnasset annos triginta duos ærumnosam vitam exoptata morte commutauit; eò quidem seipso minus miser, quòd Acomatis & Corcuthi filiorum Nepotumque aliquot regia indole iuuenum, atrocissimam necem non viderit, quum vixisset annos septuaginta tres, sub id ferme tempus, quo Iulius Pontifex, pro salute dignitateque Pontificij nominis aduersus Gallos concilium excitantes, controuersiam armis finiendam susceperat.

I A N I V I T A L I S .

*Dum rerum exquiris causas, & dum procul Humnos
Carmannos, Cilices, Sauromatasque domas,*

*Baiazete, domi proles tua te petit armis,
 Et te per fraudes amouet imperio,
 Adycit inde nouum sceleri scelus, & tibi miscet
 Pocula lethiferis illita graminiibus.
 Intempestiuos crudelis vipera fœtus
 Per sua sic tandem funera, rupta parit.
 Quid tutum est cui sunt ingentia regna tyranno
 Si timeat natos, progeniẽmque suam?*

Gasto Foisseius.

Quis vel imperitus ex humano vultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuersas inter se pugnantibus partes nõ admiretur? Quando hinc diffusus per genas argenteus fulgor, ad maturæ frugis pallorẽ sensim euadens vsque adeo generosum os cõmendat, vt vehemẽter spectantes alliciat. Illinc verò radiantes, cauique oculi, præferocis animi indices, contuentes absterreant. Hac enim specie spirantem bellicam vim Gastonem Foisseium sæpe vidimus, quum feruido ingenio arma quatiens insignes victorias & triumphos ageret. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atque animi indole referebat, in Italiam cum imperio missus, tanta vi celeritateque, sua atque aliena arma exercuit, vt prius dux quàm miles; antè triumphator quàm acclamatus imperator extiterit, summis profectò nobilioris seculi ducibus præferendus; nisi in ipso victoriarum cursu adolescens plenus gloria cecidisset. Incredibili nanque celeritate ad parandam ei inusitatam laudem & immaturum vitæ exitum properantibus fatibus, irrumpentes in Insubrum agros hostes Heluetios acerrimè sustinuit, & in patriam repressit. Bononiam per lutulenta itinera præduræque hyemis glaciẽm raptato exercitu, formidolosa Hispanorum obsidione atque oppugnatione liberauit: igneque rapidior inde digressus, Venetas copias ad Athesim fuso Baleono duce protulit: atque eodem cursu per arcem Brixiam aggressus, præsidij Veneti, Brixiani que populi cruentissima strage edita, rebellantem urbem recepit atque diripuit; sic vt mox tanta subnixus victoria, rursus ad Hispanos verteretur, vt Rhauennatium campos, insigni certè victoria, sed fatali suo interitu nobilitaret. Inflammatus nanque immoderato ardore delendi hostis, quum iam planè victor stratis aduersariorum alis & legionibus incitato equo cum paucis, recipiẽtes sese hostes persequeretur, sub aggere profluẽtis amniculi confossus interiit; eo quidem euẽtu, vt morte sua seruasse reliquos hostes, & rem Romanã in summũ adductã discriminẽ, metu atque periculo liberasse iudicaretur. Verum ab ea mox cruẽta exitiali que victoria Galli, execrãte eos damnãteque impietatis Iulio Pontifice, premẽtibusque iterum Heluetijs, Italiæ possessione deiecti sunt. Ob eas res gestas Matthæus Sedunẽsis Cardinalis Heluetijs legionibus præpositus, vt irato Pontifici obtẽperare videret, Gastonẽ Mediolani aurata in arce magnificentissimè tumulatũ ab excelsa testudine tẽpli maximi detrahi iussit

quòd ossa infensissimi & sacris interdicti hostis, indigna eo superbæ pompæ spectaculo iudicaret; Quando ad exornandum impiæ victoriæ trophæum sacrosancti Pontificis vexilla ad ignominiam tholo suspensa spectarentur.

ANTONII FRANCISCI
Rainerij.

*Funera quis memoranda canat, clademque Rhauennæ
Et tua summe ducum facta, obitumque simul?
Ingentes cùm tu incedens per corporum acervos
Iam victor strage concidis in media.
Gallica sensere Hesperij, quàm viuuda virtus
Sensere, vltrici cùm cecidere manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitaris, & armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadas.*

Ludouicus Galliaæ Rex.

IN LVDOVICO Galliaæ rege eius nominis duodecimo flagrantissimum armorum studium enituit, quo in vtranque fortunam diuerso euentu longè clarissimus extitisse videtur; sed qui in omni vita proferendi imperij, quàm præclari nominis auidior à plerisque sit existimatus, quòd contra insitum generosis Gallorum regibus morem parum pius, & sæuus, pecuniæque tenax haberetur; quanquam ipse eo nomine quòd Romanum Pontificem impugnaret, impius Caesarum exemplo dici nolleret, & sæuitiæ plerūque tuèdo regno necessariam esse diceret, nimiaque auri profusione regni vires à sano rege minimè eneruãdas arbitraretur. Eum nanque nulli sumptus, à suscepto semel bello nunquã deterrebãt, quū parsimonia potius, quàm populorū expilatione gauderet. Proinde viri militares eum tanquã

illiberalem, minimeque largitorem ex animo non amarent, & ex aduerso populi eum tanquam innoxium, & licentiam militarem edictis & pœnis coercere solitum impense venerarentur. Cæterum ei vel minus benigno quam aulæ luxus expeteret, recti atque æqui erga omnes mortalium classes præclarum ius inerat, quando nihil debere, potius quam multa largiri sapientem regem oportere prædicaret. Neque enim quisquam vel infimi ordinis creditor diu cunctantem quæstorem expectauit: nam regij huiusmodi expediendæ pecuniæ ministri, vsque adeo exigentibus prompti aderant ad abolenda mala nomina, vt militi præsertim stipendiorum suorum statis temporibus certissimus esset prouentus: qui tamen, donatiui extraordinariæque munificentiaë auidi, tanquam impunitis superioris seculi rapinis affueti, noui lucri spem sibi ereptam, regia, eaque planè ignobili moderatione querebantur. Visus quoque est natura sæuior aut certè æquo sæuior, quum vlcisci quam parcere mallet, & penè totam, magnis expetitam regibus clementiæ laudem, tanquam sæpe noxiam aut inanem repudiaret. Tum enim aut ineptè aut parum generose sese inexorabilem & immitem ostendit, quum Ludouicum Sfortiam pulsum dominatu, infamique prodicione captum, & coniectum in carcerem, erepto scribendi solatio, miserum mori coegisset, tanti que modo nominis principem conspectu suo indignum arbitraretur. Ab eadem etiam belli felicitate Federicum regem Neapoli eiectum, & ad se cum inuidia Hispani regis in Galliam confugientem, ad pedesque proiectum, nullo vel mediocris vrbis principatu collato, in spem honestioris vitæ erigendū putauit; quum nō multo post Federicus & exul, & miser, ex dolore irritæ spei fato concesserit; sæpe dolens & in luctu gemens, quod opinione sua esset deceptus, quum infidelis propinqui regis malignitatem optima ratione detestatus, apud verum hostem clementiam omnino quærendam iudicasset. Implacabilis quoque sæuitiæ non multo post damnatus est, quum Auogarium teneræ adhuc ætatis adolescentem, regia in aula aliquandiu nutritum, eius Aloisij filium qui Brixiam Gallis ademerat, propterea que à victore Foisseio dissectus in frustra, admissi sceleris pœnas dederat, tanquam obsidem paternæ fidei, eadem securi percuti iussisset. Verum hæc exempla inhumanitatis, atque sæuitiæ confirmando imperio opportuna putabantur, in Italicas præsertim gentes, quæ metu potius quam vllis lenitatis officijs, tanquam subactæ armis in fide contineri posse crederentur. Qua in re Gallos postea deceptos fuisse comperitum est, ipsa ad euentum belli docente Fortuna. Nam Ludouicus qui sine vulnere Sfortiano potitus imperio, Aragonij nominis leges sustulerat, & Genuenses populari defectiōe antiquam repetentes libertatem, terra marique domuerat, formidandamque liberis populis arcem eorum humeris impo suerat, & Venetos vna acie cruentissima ad Abduam debellarat, Iuliumque Pontificem summis illatis cladibus, & erepta Bononia, ipsa prope vrbe Roma depulerat, in exitu victoriarum suarum hæsit, viditque se Neapolitano deiectum regno, & expulsū Mediolanensi imperio; Gallos præsidēs Genua eiectos; receptamque Bononiam, ac obiter Venetos in bonam spem veteris instaurandi imperij perductos, quum Britannicis pariter, ac Heluetijs Hispanicisque armis in Gallia circumuentus, qui externis

terrori

terrori fuerat, sese ægerrimè patria in terra tueretur. Cuncti nanque veteres eius hostes pro causa religionis, dignitateque exagitati Pontificis, aduersus Gallos ex censura Christiana impietatis damnatos, arma desumserant, tanto impetu, vt ea vis publica ad ipsos etiam veteres Gallorum socios, vti eodem impietatis scelere contaminatos recideret. Ioannes siquidem rex Na uarræ oppugnantibus Hispanis regno excidit: & Iacobus Scotiæ rex egres sus fines, vt Henricum è continenti in Britanniam retrahere conaretur; conferta improsperè ad Tuedum pugna, victus interfectusque est: & Floren tini in Gallorum gratiam concilio Pisis sedem concedere præbereque ausi, reductis à Iulio in patriam Mediceis veteribus dominis, amissa libertate stul tæ temeritatis pœnas dederunt. Sed Ludouicus demum se propè à Fortu na mulctatum cernens, ad sanitatem ita redijt, vt ab infestis hostibus vel ini qua conditione pacem redimeret, & ei à rege Henrico soror amabilis puel la venustatis, in matrimonium traderetur. Verùm ab his nuptijs rex iam se nex, & diu pertinaci & sæuo vexatus morbo, ex nuptiali face sibi rogam succendit, quum regnasset annos quindecim, vixisset prope sexaginta: dignus profecto ex cumulatis toties victorijs supra cunctos ætatis suæ reges, præal to atque ornatissimo trophæo, nisi vetus Christianissimi cognomentum ab inconsulta superbaque dissensione, quum Romani Pontificis dignitatem impotentibus armis conuellendam susciperet, declaratus sacer & impius amisset.

I O A N N I S Bellay Cardinalis Parisiensis.

*Prostratis venetis, victo Ligure, Insubre capto;
Et Romæ afflictis, Hesperiaequæ opibus
Palma tibi Ludouice ingens accreuerat: hanc fors
Abstulit, at non sic abstulit illa animum;
Nec fecit (neque enim sunt hæc sua) Gallia ne non
Vtraque, te patriæ diceret esse patrem.*

Consalvus Ferdinandus

M A G N V S D V X.

HAC præclara planeque heroica, & vere maximo duce di gnissima facie sese Neapolitanis ostentabat Consalvus Fer dinandus, quum plures victorias continenter adeptus Gal licum bellum secundissimè confecisset; triumphali que lau rea (nisi eam singulari modestia reiiceret) militari iudicio acclamationeque populi exornandus censeretur. Cui ideo breuius atque perstrictius Elogium optimo iure supponendum arbitramur, quòd eius vitam & res gestas, peculiari libro edito scripserimus. Neque enim angusta papyro satis honestè capi potest hic imperator, merito cogno mine consensuque omnium ferè gentium Magnus appellatus, qui nostræ tempestatis vniuersos ferè duces magnitudine animi, bellica virtute, totius que ciuilis humanitatis atque prudentiæ præconio sine controuersia su perauit. Sic vt eum tanquam summi nominis existimatione clarissimum

ducem, Ludouicus Galliaë rex, vel in hoste veræ virtutis admirator. Ferdinando Hispaniæ regi inuidere testatus sit; quum duobus his regibus apud dauonam vnâ cœnantibus, Confaluus ipse honoris causa conuiuia tertius

accessisset, & à Gallo demum rege post accumulatas laudes, aurea torque è collo regio in eius ceruicem iniecta donaretur.

P E T R I Grauinæ Neap.

*Te prius accepit, quàm fecerit inchyta Magnum
Sors tua, te virtus vindicat vna sibi
Nec Fortuua tuæ tribuit cognomina laudi,
Te dūce, sed potius sors bona nomen habet,
Cui tantum hoc debes quod te comitata priorem
Non dux, sed Magnum est fida secuta ducem;
Abs te quicquid habes tibi prouenit; omnia tecum
Magne tenes, ante hæc maxima, magnus eras.
Felix ipse tuo, non sortis nomine felix,
Qui geris æternum non aliunde decus*

Bartholomeus Liuianus.

IN BARTHOLOMEO Liuiano sicuti nos vidimus, & ex hac vera imagine coniectari licet, quanquam ab humili corporis statura, ac ignobili subagrestis acerbiq̄ue oris ductu nullum ipso dignum personæ decus emereret; viuidi tamen & peracres oculi, innatæ virtutis indices, quantum excelso efficaciq̄ue ingenio valeret, facile ostendebant. Neque enim illustri sanguine, neque opulentis parentibus vti apud Albanum tenue Tusciæ oppidum natus erat; sed ascitus à Virginio Vrsino tanquam impiger, & maximè fidus cliens adoptiua nobilitate præstantiq̄ue militiæ studio clarus, ad summos honores ascenderat. Nactus siquidem valde opulentum, ingentisq̄ue famæ auidum Romanæ militiæ magistrum, pertinaci industria, singulariq̄ue labore, & incredibili vigilantia, aditum sibi ad militaris imperij nomen patefecit. Nam post Gallos ad Attellam Apulam,

Ferdinandi Aragonij & Consalvi Magni virtute debellatos, postquam Virginiū captum vidit, è custodia per fenestram euadens, varijs demum sese bellis immiscuit, quum Braccianum Virginiū oppidum aduersus Pontificias copias constantissimè defendisset; exortoque bello inter Columnios proceres & Vrsinos, Carolo Virginiū filio strenuam nauasset operam, vel multum aduersante Fortuna, in eo præsertim prælio, quo ad montem Cælium Vrsini intercepto ab hoste Carolo superati sunt. Adhæsit demum Magno Consaluo cum reliquis Vrsinis proceribus, quum eius factionis copię spernerentur à Gallis, impensè tum Cæsari Borgiæ fauentibus. Hunc quippe Vrsini omnes vno consensu ad vlciscendam iniuriam parati atque intenti quæritabant, qui tot familiæ proceres immaniter enecasset. Itaque Consaluus præcellenti atque præcipuâ Liuiani virtute vsus, post deletos ad Lyrim Gallos eum Sancti Marci vrbe in Brutijs donauit: famaque est eum non multo post ipsius Consalvi & Ascanij Sfortiæ consilio atque pecunia instructum, Pisas coacto exercitu penetrare, atque inde Gallis, vt eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuisse. Sed progredientem ad Campiliam non procul à Volaterranis vadis Florentinorum copię, M. Antonio Columnio Iacoboque Sabello in prima acie acerrimè dimicantibus, eum fuderunt. Contulit se inde ad Venetos, trucidatisque ad Cadubrium tumultuario in prælio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergestoque antiqua vrbe Maximiliano Cæsari ademptis tantum inclaruit, vt Petiliano imperatori, æquato propè honore ex decreto senatus iungeretur. Verum ea bellici honoris incrementa, cum ipsi, tum Reipublicæ in auspiciata fuere, quum ingruente Ludouico rege Galliæ, Liuianus vel reluctante Petiliano, manus conferere properasset. Ab ea siquidem infelici pugna ad Abduam vsque adeo funesta clades contracta est, vt inde Venetum imperium amissis vr-bibus penè totum sit euersum; ipse verò vulneratus & captus in Gallicum carcærem sit coniectus, in quo memorabili astu, rerum suarum commentarios perscripsit, quos legimus, in scabra vilique papyro, & latrinis tantum dicata, diligenter exaratos. Nam postquam à custodibus scribendi facultatem impetrare non poterat, ex furculis scoparum calamos fabrefecit, intritoque carbone, & super insperso vino, atramentum parauit. In his legere fuit, se cæso matris utero in lucem editum fuisse, quum Martis astrum directum cæli verticem obtineret; vnde sibi ab Astrologis prædictos militaris imperij honores, & certa capitis & frontis vulnera quæ vitare nequisset, denunciata fuisse asseuerat. Exacto triennio carcere emissus, & à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locum suffectus est, moxque iterum improsperè cum Cæsarianis ad Vicentiam confligit; vsque adeo tristi fædoque euentu, vt funestissima clades acciperetur; ipseque tranato flumine in quo nonnulli duces ex fuga perierant, Patauium agrè perfugeret. Quod dedecus atque incommodum acceptum aliquot postea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hispanos ad Portonum atque Rhodigium susceptis; egregia cum laude resarciuit. Nouissimum eius operum fuit Abduæ traiectus, præstitumque Francisco regi insigne studium & auxilium, ea in pugna qua Heluctij iuxta Mediolanum superati sunt. In eos enim continuato per noctem prælio fatigatos & perturbatos, sed adhuc accerrimè resistentes, quum

quum recentem equitatum suum induxisset, rusticanamque domum, qua hostes mira constantia se tuebantur incendi iussisset, aduentaretque peditatus, tandem hostis ferocia victa protritaque est. Sed ea victoria minus læta Liuiano obuenit, quòd Cepinius Petiliani filius in eò tumultu cecidisset; ipse verò iam senex & thoracatus, cum pugnae feruore, tum ardore Solis vehementer succensus, lethalis morbi initia concepisset. Nam non multos post dies oborta febre, atque intestinis in herniam defluentibus sexagenario maior ad Vicum Ghedas supra Ollium amnem ereptus est. Post mortem autem in qua omnis decedit inuidia, maximè acer, & pugna, vigilantiaque item & integra fide præclarus dux existimatus est: sed qui teste Gritto, Ræipublicæ Venetæ parum esset opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem ducem exoptulet, quàm feruidum bellatorem: vtpote cui minimè grauis sit vllus trahendo bello sumptus, quando liberæ ciuitatis is omnino mos sit, non iusalubriter institutus, vt incertos & ancipites præliorum casus non ineptè reformidet.

P A V L I I O V I I Junioris.

*Cæsar eras quondam exæctus iam matre perempta
 Infans vitales blandi dum luminis auras
 Haurires, cælum medium Mauorte tenente.
 Mox quia te cunctis clarum tua maxima virtus
 Fecit, & æterna vexit super æthera fama,
 Quòd te magnanimum, quod fortem pectore, & armis
 Contra mille acies, atque agmina milia contra
 Hadriaci sensere patres, Venetumque Senatus,
 Certè non aliud tibi, quàm de Cæsare nomen
 Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
 Quum toties validum bello deieceris hostem,
 Et toties referas Veneto victore triumphum.
 Testis erit Germana suo cum Cæsare pubes
 Fulminea disiecta manu, longèque fugati
 Finibus Insubrum Heluetij, gens effera, testes.
 Improbus at si aliquis tibi fortè obiecerit illud
 Vt te puguandi cupidum nimis impiger olim
 Uicerit, inique suo seruarit carcere Gallus;
 Nesciet heu demens quantum sibi vendicat ipsa
 Fortuna omnipotens; non hoc obiecerit vnquam
 Qui sapiens, rerum dominam cognouerit illam.*

ELOGIORVM
Campso Gaurus

Aegypti Siriaëque Sulthanus.

IN Neminem, ut videri potest, vel ab initio blandius, vel in exitu acerbius & petulantius *Fortuna* iocata est, vti impudens & lubrica spectatae probitatis obtretrix, quam in ipso *CAMPSONE* Gauro Memphitico rege. Is enim Scythicis pruinis puer eductus, & manceps educatus in ergastulo apud Memphim, Mamaluchorum disciplinam, & cuncta per aetatem militiae munera nequaquam segniter apprehendit; tanto bonae famae successu, ut nullo correptus ambitu, & aureae mediocritatis fructu contentus medijs in classibus consensescere, honestique nominis potius quam praecelari primatis dignitatem tueri videretur. Sed defuncto *Caibeio*, occisoque subinde *Mahomete* eius filio, quum per intestina bella proceres de imperij haereditate ad interitum propè totius ordinis dimicarent

micarent, nec si vllum cruentæ controuersiæ exitum viderent, qui primæ classis decus sustentabant, vt plerunque fit regem elegerunt, quem nemo timeret, nec quisquam haberet odio, aut innoxia tantum probitatis fama cognitum impensius adamaret, & coleret. Itaque Campson hoc innocentia suæ titulo extra inuidiam omnemque ambitus suspicionem positus cogen- tibus proceribus vltro delatum, inuito similis imperium excepit; eaque il- lud moderatione dignitateque tutatus est, vt Mamaluchi similtates depo- nerent, auferentur vectigalia; partaque rerum tranquillitate, ab Othomā nis regibus suspiceretur; & ab Hismaele Persarum rege coleretur, tanquam intermedius maximarum opum, summaque nominis auctoritate rex am- plissimus. Hoc enim instituto Campson non imprudenter utebatur, quo effrenatas vtrinque & nunquam satis perdomitas duorum præpotentum re- gum voluntates & vires, deterrendo & coercendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non semper salubri consilio, quam para- bant immitia fata ad res perturbandas viam inuenerunt. Deuouerat se bel- lo Persico Selymus, vt Hismaelem in Calderanis nuper campis superatum, funditus euerteret. Obstabat Selymi audaciæ æquissimus belli arbiter & spectator Campson, ab ea æquitatis ratione prorsus infelix. Nam vti pe- riculo proximus, permotusque recenti adhuc exemplo Tarsensis pugnae, & superiore Vsumcassanis audacia, qui nunquam flumen ipsum Euphra- tem imperij sui limitem esse pati voluisset, in neutram inclinabat partem, & se vtrinque totius belli disceptatorem & iudicem exoptari & deligi cupi- ebat. Verum Selymus superbo ingenio interdicens arma vanissimi se- nis, minas & vires contemnens, easque ferro retundendas esse existimans; postposito Persa, magnæ sibi gloriæ futurum duxit, si superato Amano monte in Syriam inexpectatus irrumperet. Ab eo nuncio percitus ira Campson, & suorum perfidiæ ignarus, promotis à Damasco castris, in Comagene ad Singam annum Selymo obuius fuit, & extemplo cum ho- ste collatis signis conflixit; eo victoriæ euentu, vt Cayerbeio Alepiano præfecto insigni perfidia Campsonem non deserente modo, sed infestis per- sequente armis, Mamaluchi quanquam eximiè fortes, amissis ducibus fun- derentur; & Campson ipse fugientium suorum incurfu, vt erat ætate mul- toque abdomine grauis, ingenti que præpeditus hernia, in multo puluere nemine agnoscente, cadenteque equo proculcatus interiret. Repertum cadauer, triduoque ostentatum Syris, subitam rerum commutationem ad- mirantibus, non Syriæ modo, sed Iudææ atque Aegypti occupandi Sely- mo victori ianuam aperuit.

I A N I V I T A L I S .

*Fortuna cæca & surda verè diceris
Et mente vanas prædita
Ad alta tollis scamna in imo conditos
Vt mox cadant profundius,
Morosa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocys*

*Fugas, deinde te nihil petentibus
 Benignitate prodigis
 Campson vt ille Gaurius nil ambiens
 Nil te proterua flagitans
 Inuitus imperator ora Aegyptiæ
 Tumultuosa militum
 Ex fece plebis factus, insolantia
 Supra volabat nubila,
 Inter receptus altiora sidera
 Mox excidens altissimus
 Absumptus armis hinc & hinc rebellibus
 Grauis senectæ pondere
 Fit ludus atrox impotentis alea
 Tūæque peruicaciæ,
 Amisit & cum vita opes quas maximo
 Cum regno habebat maximas.*

Tomumbeius Vltimus.

Aegypti Syriæque Sulthanus.

DAMNATIS hercle auspicijs, & iam fatali ruina concidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, vt labantibus & ferè perditis rebus succurreret. Ita verò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, vt se tanquam indignum excusaret, parumque paratum ad periculosissimi belli vim sustinendam: sic ut amore patriæ potius, publicæque salutis & dignitatis causa, quàm vlllo ambitu diadema suscipere videretur. Eum nanque longè optimum atque fortissimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aptior, & ad defendendam communem iniuriam, magnitudine animi, militarique ausu promptior censeretur. In hunc præcellenti virtute sua, militumque omnium studio nixum, & Dijs inuitis arma expedientem, Fortuna admirabili excitato ludo, infesta iacula contorsit, vsque adeo atrociter, vt peculiari decreto præstantissimi hominis virtutem sibi omnino excindendam susciperet: qua cadente, ipsum vnà concideret Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis superbiam sæuamque tyrannidem cunctis hominibus, præsertimque Aegyptijs intolerandum & inuisum. Itaque Tomumbeius explicatis consilijs aduentanti Selymo ad Mataream sua castra opposuit, frustra tormentis, cæcisque fossarum insidijs permunita: magnoque statim ardore & pari spe victoriæ, vtrinque classica recinerunt. Sed admirandæ pugnacissimi regis fortitudini, ne Selymus deleretur, obstitit illa eadem perfidia, quæ Campsonem oppresserat: Nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi insidiosè parassent, ita Turcis indicarant, vt longè omnium iniquissimo & cruentissimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimentorum suorum spe deiectus numerosi hostis toremnta non diu sustineret.

Amisissis

Amisis enim illustribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato intra urbem Memphim eo animo se recipit, ut per obsebras magnis trahibus regiones de imperio, & de liberis ac vxoribus egregio conatu decerta-

ret. Verum Selymus cui fida comes & nusquam abscedens Fort una aderat, fortiter aggressus urbem cuncta perripuit, & continuata per triduum dimicatione magnam partem Mamaluchorum vel pertinacissimè repugnantium trucidauit, frustra que reliquos, ad Deorum inanum templa confugientes, & sub fide deditos interfici iussit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium ultra Nilum se recipientem & nouas comparantem copias Fortuna persequi desijt, uti nondum tot illatis iniurijs exaturata, scilicet ut in regem ab ingenti inuictaque virtute constantissimum, impotentis suæ libidinis totam iracundiam effunderet. Ipsa nanque inuita reparatis copijs, & ad Nili ripam pontemque supremo audaciæ conatu edito confligentem percussit; quarentemque latebras per paludem calamis obsitam, prodentibus incolis, Selymo victori captum vinctumque tradidit; ut de rege summæ, sed infastæ virtutis, clarissimo, spectaculum verè deforme Scyticumque profus

ederetur. In eum siquidem Selymus abdicata omni vel regiae clementiae, vel iustae humanitatis laude, quae singularis fero eius ingenio proponebatur, crudelissimè statuit, quum diu in quaestione de thesauris accerbissimè tortum, impositumque vili camelo, & per urbem circumductum, ad Basue lam Syriae portam laqueo necari, vncoque ferreo suspendi iusserit; vt Aegyptij se victorem esse faterentur qui sublatis duobus supremis regibus, Sulthanorum imperio finem attulisset.

A O N I I Palearij Verulani,

*Non fuit in toto rex aequè oriente beatus
Nec magis in toto rex oriente miser
Quàm dolor Aegypti, olim Tomumbeius, auro
Ingenti, atque armis, & ditione potens;
Captus ab hoste fero miserum simul, atque beatum
Exemplo potis est commouisse suo;
Quid rides temere? Quid fles? vis te cohibere?
Et natum post hac te meminisse hominem;
Mi trabeam induto, gemmis, auroque corona
Cingebat fulgens, & diadema caput:
Mi quondam ornabant pretiosa monilia collum;
Nunc fractam vili respice fune gulam.*

Iacobus Triuultius.

NATVRAM non saepe cuiquam sua dona cumulatè largiri solitam praclaro Iacobi Triuultij exemplo intueri licet; quippe quae ei parum liberalis & decori oris rictum, eumque à simo naso in obtusam cuspidem prominente, prorsus ignobilem dederit; atque item iusto humiliore, quam quadrata, & ferendis armis habili statura esse voluerit; ita vt in geitis spiritus vigorem qui plenissimè inerat, nequaquam generosa vultus specie, personaeque dignitate subleuaret. Natus est Mediolani, patre non admodum opulento, sed maioribus claris; diuersa tamen fama. Nam Aconcius Triuultius inter percussores Iohannis Mariae Mediolani principis annumeratus, eius parricidij nomine damnatus est. Ex aduerso autem Erasmus apud Philippum interfecti fratrem & successorem forti fidelique studio non praclaros modò militiae honores, sed ipsius etiam principis consanguineam cum dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Post hunc Erasmum, Antonius, & Ambrosius, Francisco Sfortiae Philippi soceri imperium & haereditatem adeunti, semper aduersati sunt. Ipse verò Iacobus tanquam acer, & ex Guelpha factione validus hostis, secus ac Renatus frater, à Ludouico semper dissensit, & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non posset, foris sese graui-
ter

grauiter varijs bellis exercuit: in Etruria primo, & demum contra Auximates, atq; inde ad Aragonios reges se contulit, quos Ludouico infensissimos esse cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfon-

si Dauiali regia gratia præpotentis sororem in matrimonium duxit. Verum ingruente in Italiam Carolo Gallix rege, profectus in Galliam togatam cum Ferdinando iuniore nulla re memorabili aduersus Gallos gesta, cum ipso Ferdinando Romam atq; inde Neapolim se recepit: visusque est parum opportuno tempore missionem impetrasse, & ad victorem Gallum illico certa militix conditione concessisse: propterea quod audisset, Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate perculsis noua fœdera aduersus Gallos percussisse: summo nanque voto, vt his se applicaret, Sfortiani nominis hostes quærebat. Itaque redeunti Carolo, Tarrensi in pugna ante primam aciem, operam tam fortem quàm felicem præstitit, & famam strenui peritissimique ducis consecutus est. Defuncto autem Carolo Ludouicus Aurelianus successor, cum Astæ vrbi cum ala equitum præfecit. Indeque mox suscribente votis Fortuna, maximum eius operum fuit,

Ludouicum Sfortiam Mediolanensi imperio depulisse; nec multo post eum etiam captiuum in Galliam perduxisse; vnde ei liberalitate regis magnas opes vel graui cum inuidia obuuisse constat, quando ab his meritis Marefcalchus, quod est apud Gallos Equitum magister, sit appellatus, & ab hoc insignis dignitatis munere, memorabiles saepe victorias Gallico nomini pepererit. Quarum omnium nobilissima proculdubio fuit ea, qua Feltrium, Baleonumque ad Bononiae moenia castrametatos, sine suorum vulnere profligauit, Bononiamque Bentiuolis restituit. Quae victoria prudentiae & felicitatis nomine eo plenior & clarior extitisse visa est, quod non multo post Gasto Foisseius ad ingentem aspirans laudem, cum summa Gallorum clade, iacturaque totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipsa funesta victoria concidisset. Sed qui nusquam praelio fuerat superatus, ad Nouariam inusitatae Heluetiorum audaciae ita cecidit, vt vindicasse iniuriam biennio post ad Mediolanum censeatur, quum Heluetiorum legiones, ipso apud Franciscum regem depugnante perdomitae superataeque sint, & Mediolanum vix toto vertente anno aduersus Maximiliani Caesaris impetum peculiari ipsius consilio constantissime fuerit defensum. Caeterum non multo post Triuultium sua illustri laude, & ciuili parsimonia gaudentem, & vti erat elegantium literarum appetentissimus, publica Gymnasia admirante iuuentute frequentantem, vehementer exagitauit inuidia, inhiante scilicet eius oppidis Lotrechio, qui summa regis gratia subnixus, Mediolani erat in praefectura. Qua de re, vti indigna suis meritis exacerbatus, noua foedera cum Grisonibus Heluetiorum socijs, sibi que ad Mesochium castellum antiquae suae ditio nis finitimis renouauit, vt dignitatem suam tueretur aduersus immodicas Lotrechij cupiditates, quae ad eripiendum Viglebanum voluptarij secessus urbem extendebantur. Hanc nouam renouati foederis pactiorem, obretractatores vsque adeo regi suspectam fecerunt, vt senex septuagenario maior vocatus in Galliam, tanquam ad dicendam causam media hyeme per Alpi um niues contendere cogeretur, qua in re vel ob id minus benignum quam sperasset Franciscum regem inuenit: eo quidem acriore animi cum dolore, quod ab ipso patre Camillum filium spurium perfidiose atque impie defecisse reperiabat. His conflictatus curis indignabundus senex apud Carnutes exorta stranguria facile interijt: vir profecto Itolorum ducum celeberrimus, & optimus, nisi grauissimam & propere perennem inuidiam, quum externae gentis iugum patriae primus imponeret, cum execrabili seruentium ciuium detestatione subiisset. Tumulatus est Mediolani apud aedem Nazariam suae tribus sumptuosissimo sepulchro ab se condito, quod postea Iacobus nepos eius & haeres, accumulatis ornamentis luculentius fecisse vidimus.

P A R T H E N I I Parauicini.

*Non violam, aut Paphium florem, mollè mae Hyacinthum
Spargite, non magni poscunt haec munera manes,
Sed Galeas clypeosque, ensesque, & Martia dona
Ferte, & honorata feretrum praecingite lauro,*

Hoc

*Hoc ducis egregij funus, sacræque Triulti
Inferiæ, quo fama Italum, Maurisque Latinus
Extulerat caput, & priscum affectabat honorem.
Armorum proceres celebrem longo ordine pompam
Ducant, & tanto persoluant iusta sepulchro
Concussisque frequens exercitus affonet armis.
Tum vos Scipiade manes, umbræque Camilli,
Vos Decij, Fabijque duces, & clara Quirini
Progenies, vbi nox furuas extenderit alas
Ferte pedem, & cineres venerati & nobile bustum
Magnanimi excipite Herois, faustoque sequentes
Agnine, ad Elysios umbram deducite campos
Hos Maurors illi, Pallásque indicit honores.*

R A I N E R I I

*Insubrum columen Triuultius hæc tulit ora
Quem ad magnum Bellona edidit Eerydanum,
Mauorti permixta Deo; treis pectore vultus
Treisque animos habuit, tergeminasque manus,
Ter letho sternendus erat; sed dente maligno
Vna ducem inuictum sustulit inuidia.*

H I E R O N Y M I Vulpj

*Sunt tumuli Iacobe tui certamina, captæ
Vrbes, captiui, regna, trophæa, duces.
Hos tumulos tibi tu propria virtute parasti,
Nos tibi pro titulis carmina bina damus.
Vicerat hic hostes animis; at nomine mortem
Vicit; & inuictus vixit, & interijt.*

Tristanus Acunius Lusitanus.

AC honesta canitiæ viridis adhuc senectæ, cultuque nobilibus margaritis picto, ac internitente passim insignium, gemmarum fulgore, supra quam dici posset ornatissimo Tristanum Acunium Emanuelis Lusitanæ regis lagatum vidimus, quum Flumentana porta præeunte Elephantio in Urbem inueheretur. Indicæ victoriæ suæ trophæa ostentans, donaque afferens Leonî Pontifici, vt supremæ fortunæ decus præclara magni numinis prouidentia ad felicitatem seculi collatum gratuleratur, quando cum etiam tanquam sacrorum principem ritè creatum, religiosè atque suppliciter venerari iubebatur. Munera fuere planeta, & pluuiiales Dalmaticæque vestes, vnis solennibus sacris dicatæ, quas innumerabiles,

margaritæ Phrygijs operibus intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex si quidem in India Tristanus multas sibi prætiosiores diuitias congererat, præclaris rebus cum grauitate præstantis ingenij, tum bellicosa manu gestis;

adapertis scilicet, aut institutis Indicæ negociationis emporijs vltra Calecutum vsque ad opulentissima Cambaiæ. Narsingæ, & Bengalæ regna; passimque per oram amicitias iunxerat, tributaque aromatum imponens, vltra Gangem Lusitani nominis famam propagarat. His rebus gestis redeuntem ad triumphum, superantemque extremum Aethiopiæ promontorium, quod nauæ Bonæ spei vocant, rapidissimi Aquilones vltra circulum Antarcticū tāta vi propulerūt, vt in vasto pelago lōgissimi tractus terras adierit, quas non ingentis insulæ, verum eius continentis immensæ regionis quæ ad Perurana & Cuscana regna connectitur, esse crederet; quam nemo tamen præter eum hactenus inuenerit; non secus ac Magalano accidisse videmus; qui per angustas quasdam fauces in occidentalem Oceanum circumto toto terrarum orbe, stupenda nauigatione penetrauit. Sed Elephantus aurea instratus stragula, & turrato ephippio Indos homines gestans in se admirantis

mirantis populi ora conuertit; quum extenta proboscide, eaque nemini noxia, & passu ad modulos tiliarum temperato iocundissime lasciuriat. Obstupere in tantæ molis bellua Romanus in primis populus, & suburbanæ gentes, tam docile ingenium, humanisque adeo sensibus propinquum; quod magistri sceptrò ferreo imperantis vocibus pareret; venerarique principem & augustiore habitu homines certo gestu videretur, circumfusæque puorum turbæ adulari didicisset. Cæterum Elephas publicæ hilaritatis oblectamentum, vix toto biennio Romani cœli lucem vel diuersæ passionis intent periem perferre potuit; quum fluente aluo paucissimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non secus ac incomparabilis ciuis diu luxit, quod communis omnium voluptas quæ ad famam dignitatemque Urbis pertineret, immaturo alioquin viuacissimæ bestię interitu, erepta, videretur. Ob id Leo Pontifex non obscure præproperis extincti fati subiratus, vt populi desiderium, quanquam inani picturæ solatio deliniret, Elephantum simillima effigie, mensuraque membrorum iuxta turrem Vaticanæ portæ pingi iussit, cui & hoc quoque Epigramma inscriptum est.

B E R O A L D I Iunioris.

*Monte sub hoc Elephas ingenti contegor ingens
 Quem rex Emanuel deuictò oriente, Leoni
 Captiuum misit decimo; quem Romula pubes
 Mirata est, animal non longo tempore visum
 Vidit & humanos in bruto pectore sensus.
 Inuidit Latij sedem mihi Parca beati,
 Nec passa est ternos domino famularier annos.
 At quæ fors rapuit naturæ debita nostræ,
 Tempora, vos superi magno accumulate Leoni.*

At Rex Emanuel ad extendendam subactæ ab se Indiæ laudem, dignum fama sua ratus, si recentis muneris gratiam nouo munificentæ officio cumularet, Rhinocerotem etiam misit, qui ex itinere longissimæ navigationis, in littus prouinciæ Narbonensis expositus, insigni Galliæ spectaculo fuit. Erat hæc bellua paulo humilior elephanto, si altitudinem spectes, sed longitudine prope par, nostratis bubali formam referens: nam vngulas habet bifulcas, verum tergo buxci coloris, eoque ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegatur; armaturque pedali osseo cornu supra nares eminente, quo ferire sub vtero, atque transfodere elephantem peculiarem suum & internecium hostem solet, si tamen iniectæ ad collum & ocyssimè strangulantis proboscidis vim effugiat; nam in congressu perpetuæ simultati, aut parta victoriâ, aut certè decora morte satisfacit. Sed hanc inusitatæ feritatis belluam, quæ in arena Amphitheatri elephanto ad stupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & rapuit, quum nauigium quo aduehebatur, Ligusticis scopulis illisum, impotentis tempestatis turbine mersum periisset; eo grauiore omnium dolore, quod bellua Gangem & Indum altissimos terræ patriæ fluuios tranare solita, in

ipsum littus supra portum Veneris, vel arduis faxis asperrimum enatare potuisse crederetur, nisi compeditus cathenis ingentibus, nihil proficiente eua dendi conatu superbo maris Deo celsisset. Ferunt hunc Rhinocerotem quum ab Oceano Vlyxponensi in portu exponeretur, aspectu, atque odore suo elephantum Romano grandiozem, qui tum erat in Regia, vsque adeo truculenter terruisse, vt elephas ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pauore, septum caueæ ferreis ingentibus clatris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulsu perruperit, & in longam se proripiens fugam, terribilique barritu edito, stridens & furens cuncta obuia prostrauerit. Vtriusque belluæ imagines ex vera naturali que magnitudine picturis expressæ, in ipso Musæi nostri atrio spectantur, cum hac inscriptione singulis versiculis animantium naturam demonstrante.

*Humanos Elephas retinet sub pectore sensus
Rhinoceros nunquam victus ab hoste redit.*

ANTONII Sanfelicij de Rhinocerote.

*Rhinoceros ego sum fusco deuectus ab Indo
Hinc, vbi vestibulum lucis portæque diei,
Hesperia classem ascendi temeraria vela
Ausâ nouas terras, aliûmque inuisere Solem.
Spectarat quondam vrbs nostros in munere circi
Congressus, hostemque elephantum obiecit arena.
Hic patrias iras, æternâque prælia mecum
Exercet fidens immani corpore moles.
At lorica mur triplici nos tergore, & arma
Præualidus mucro, atque inuicta cuspide cornu.
Ipse cadit Barrus, dum telum figitur aluo
Expugnat vires stultas prudentia solers.*

FINIS QVARTI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPI-
SCOPI NVCERINI PRAE-
FATIO IN QVINTVM LIBRVM
ELOGIORVM SVORVM AD
COSMVM MEDICEM FLO-
RENTIAE DVCEM.

EROV *N* quos inclyta virtus nostro seculo clarissimos fecit, quintus hic liber Elogia continebit, eritque, vti reor, superioribus multo iocundior: quoniam illorum laudes ardentissimae virtutis auspicijs partas exprimat, quorum ex rebus praeclare gestis recentissimam hodie memoriam retinemus. Mirificè siquidem iuvat eos ex veris imaginibus representatos, rursus vti adhuc superstites oculis intueri, & benigna cogitatione suspicere tanquam defunctos, atque omni prorsus invidia carentes, quos ipsi de facie nouerimus, gerentesque bella varijs periculis atque victorijs inclaruisse viderimus. Habet enim in se hoc illustris & excellens virtus, vt ea praeditos & caeteris praestantes, vel apud ipsos hostes ac inimicos, in admirationem rediuiua cum laude perducatur, injiciatque elegantioribus ingenijs, quendam honestae cupiditatis aculeum agnoscendis scilicet eorum formis & vultibus, qui res literarum memoria dignas, forti consilio & pugnaci dextra confecerint. Quandoquidem res magnae & memorabiles plerumque ex varia tot casuum reputatione, à legentibus scripta, aut picta ora spectantibus voluptatem & dolorem; proque habitu praeduri vel mollioris animi, interdum ex indignitate improbè atro citèque factorum, miserationem & lachrymas eliciant. Tu verò, magnanime Cosme, pro natura ingenij tui, quod nihil nisi perillustre atque honestissimum respicit, rectè studioseque feceris, si quae legendo ex moribus tot insignium Ducum exempla accuratè notabis, ea felici delectu imitanda suscipies, & quod proprium ingenuae verecundaeque tuae probitatis esse videmus, singula vitia quae temperati moris modum excesserint, repudianda penitus, vitandaque censebis
Vale.

ELOGIORVM

LIBER QVINTVS.

Franciscus Gonzaga

Mantuanus Princeps.

H

IC est ille Franciscus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illustri inusitataque animi magnitudine, & immenso ardore pugnacis ingenij, à Venetis delectus Imperator, primus nostro seculo cruenta Tarrensi acie Italicae atque externae virtutis glorioso congressu, quanquam infausto, periculum fecit. Constat enim eo praelio plus sanguinis fufum, quam duodus antea seculis; ab eoque incommodo didicisse Italos, nequaquam feruidis animis, sed stabili consilio, & certa arte disciplinae militaris exercenda esse arma; cum his praesertim gentibus quae ordines seruare, diuersas

uerfas

uerſas repente acies efficere, nihil vulnera & mortem, aut denique ænea tormenta reformidare conſueſſent. His enim documentis, qui tum prælio victus videri potuit, gemino demum bello victor exitit cum inſigni gloria, recepta ſcilicet Nouaria, & Gallis omnibus Neapolitano Regno pulſis. Non arrifit ei demum Fortuna, quum pro Gallis conuerſo ſtudio militaret. Eius ſiquidem impigræ virtutis vim, & conatum omnem, contumelioſi quidam Gallorum Duces, adeo importunè atque impudenter præpediuerunt, vt mox cum ſuperbiæ, tum imperitiæ ſuæ ad Lyrim annem pœnas darent. Aliquanto autem poſt, quum Veneto bello ſeſe immiſciſſet, & cum ala Gallorum in Patauinum agrum ad Cæſaris caſtra contenderet, noctu apud Inſulam Scaligeram Veronenſis agri pagum, Græcorum equitum multitudine circumuentus, in poteſtatem Lucij Maluetij deuenit, diuque ſeruatus Venetis in cuſtodia, tandem Iulij Pontificis beneficio liberatus eſt, quum Federicum filium fidei obſidem Romam miſiſſet, . Fuit Franciſcus ingenio liberali, aperto, nuſquam fallaci, & denique nuſquam maligno, ſed qui ſermone iocoſo ſcœminarum pudori intemperanter illuderet. Verum qui vaga Venere oblectabatur, ſœdum atque lethalem morbum, vt tum ea ſæua tempora produxerant, facile tulit, quo miſer ante diem inter varios cruciatus expiraret. Per omnem autem vitam quod vix ex cenſu credi poterat, cum Regia hospitalitate ac eximio totius aulæ cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, ſplendorum etiam Regum æquabat decus. Sed ſupra omnes eius ætatis Regulos, equorum copia, delectu, varietate, nemine æmulari auſo, ſummam proculdubio gloriam promeruit: quãdoquidem equarum greges aleret ad ſobolem propagandam, accitis vſque ab vltima Hiſpania atque Numidia, Hiberniaque item, equabus, & admiſſarijs. Eo nanque tempore quotannis per Italiam liberis in vr-
 bibus inſtituta erant more veterum Græcorum certamina, equorum pernicitate & curſu contendentium; vnde celeberrima laus cum opimo præmio expetita multis; vnus verò ſemper Gonzagæ equis promerita pararetur. Generoſos autem & ad arma natos ſonipedes, ineqe plures quiſquam, neque nobiliores habuit, aut eos accuratiore diſciplina perdomuit. Quorum armentorum inſtituta animaduerſis diſparis coniugij variæque ſcœturæ proventibus, aliqua ex parte Federicum filium poſtea emendaturum vidimus; niſi inſatiabili ædificandi ſtudio allectus, aliò ſumptum tranſtuliffet. Cæterum Franciſcus his lectiſſimis equis, qui variè permutato ſemine nouæ atque pulcherrimæ ſobolis videri poterant, indefeſſo munificentiæ ſtudio, ex ternarum gentium Principes ſibi conciliauit, vnaque præfertim Othomanorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracum & Cilicum lectiſſimos, ad progeniem & bellicos vſus impetrarit. Sobole filiorum omnino felix exceſſit e vita, quum ex Iſabella Alſonſi Ateſtini ſore treſ liberos reliquiſſet, Federicum primo editum partu, matura iam paternæ virtutis indole ad ſummos militiæ honores vadentem, & Herculem lectiſſimis moribus & literis inſtitutum, paratamque ſibi & familiæ debitam ſacrati cultus purpuram promerentem, & denique Ferdinandum militare decus in Gonzaga domo, clarioribus ſuperadditis victoriarum trophæis ad ſummam gloriam euecturum.

L A E L I I Capilupi Mantuani Cento ex Virgilio.

O decus Italiæ, quondam dum uita manebat
 Sceptra tenens, tardis ingens ubi flexibus errat
 Mincius, & tenera prætexit arundine ripas,
 Semper honore meo semper celebrabere donis
 Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
 Salue uera Iouis proles, tu maximus ille es
 Unus qui nobis magno turbante tumultu
 Ante annos animûmque gerens curamque uirilem
 Ultrò animos tollis dictis & pectore firmo,
 Arduus arma tenens, fulgenteis ære cateruas
 More furens torrentis aquæ, Gallûmque rebellem
 Sternis humi, campique ingentes ossibus albent.
 Parthenope meriti tanti non immemor unquam
 (Dextera causa tua est) solio confedit auito.
 Quid memorem spolia illa tuis pendentia tectis
 Tam vulgata? quibus cælo te laudibus æquem
 Flos veterum uirtusque virum? cui cura nitentis
 Pascere equos, meritæ expectent qui præmia palmæ
 Europa atque Asia, tantæ est victoria curæ.
 Tu decus omne tuis tu seruantissimus æqui
 Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
 Vrbe domo socias, tua terris didita fama.
 Munera præterea ex auro solidoque elephanto
 Coniungere tibi (cunctis se scire fatentur)
 Regnatorem Asiæ, genus insuperabile bello,
 Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
 Salue sancte parens Italum fortissime ductor
 Felix prole uirum, si quid mea carmina possint
 Semper honos, noménque tuum, laudésque manebunt.

IO. BAPTISTAE Possuini Mantuani.

Inuicti effigiem Gonzagæ nobilis arte
 Eximia expressit spirantem pictor; at illi
 Non potuit duris partum decus addere bellis,
 Non presens animi robur, Populisue regendis
 Iustitiam, & largæ præstantia munera dextræ.
 Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora
 Mortali vultu, gradientem montibus Idæ
 Phæbe manus te docta sacros effingit in usus.
 Ast Iouiis clara splendorem reddidit arte,
 Aeternamque dedit Gonzagæ ducere vitam
 Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
 Secula, nec veteris lædent obliuia famæ.

M A X I.

Maximilianus Cæsar.

MAXIMILIANVM Cæsarem Friderico tertio Imperatore genitum, quem eruditiores Germani pro Maximiano, quod nomen est antiqui Cæsaris, cui Iouij cognomen obtigerit, Maximum Aemilianum appellant, hæc tabula ab effigie simillimum reddit. Ferunt Austriacæ domus nobilitatem Romani sanguinis stirpem respicere, perductoci licet stemmate à Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex Tribu montis Auentini. Hos enim ad Abspurgum consedisse constat, inter Rhotos, Noricos, & Vindelicos, non longe ab Heluetijs, coalescenteque sensim potentia, Austriaci principatus (vti ipse Cæsar suæ originis religiosus indagator asseuerabat) iura & titulos cōdidisse; eiusq; dominatus claritudinē bellica quæsitā virtute, & longa vetustate cōstitutā propagasse.

Hinc euenit vt faciliè credamus, Augustam hanc Romani Imperij dignitatem, ad Austriacos principes, quòd Romani sint generis, fatali quodã iure peruenisse. Quando iam pridem abolita sūt militaris acclamationis consuetudo, qua Imperatores olim apud exercitum in castris fiebant, & ipsa etiam septem Germaniæ Procerum suffragatio penitus obsolescat, toto scilicet hoc honore per manus præpotentium Cæsarum legitimè tradito, confirmato, que, qui iam altas iecerit radices, vt in vna familia non dubiæ hæreditatis nihil intercisa serie, decentius atque stabilius reflorescat. Cæterum hoc Cæsare nullus suæ ætatis Regum luculentiorum militaris habitus dignitatem, vel certius ac illustrius probi, vereque augustioris decus ad Imperium attulit. Per omnes siquidem cum bellicæ, tum ciuilis virtutis numeros, generosi spiritus inuictique animi magnitudinem, quam in aduersis pariter & secundis casibus homines mirarentur, ita præferebat, vt contemnere Fortunam videretur, eamque seuera fronte tanquam insolenter improbeque semper iniustam & instabilem, damnati fallacissimi que numinis antiquorum infamem Deam appellaret, propterea non multum vel eius benignè aridentis gratia, vel acerbissimè sæuientis odio supra æquum angeretur. Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiorum Cæsare dignus. Eam siquidem vbi possideret, vel non integrè exactam, diuidere statim atque elargiri amicis & hospitiibus, quàm in ærarium ex ignobili parsimonia inuidiæ plenum congerere malebat. Existimabat enim nihil vnquam ab suo felici sydere, & arcanis cuiusdam sanctioris oraculi promissis, sibi & posteris opulentissimorum Regnorum ditionem esse defuturam, quæ bella gesturo in perpetuos liberalitatis vsus sese effundenti per amplas atque inexhaustas signati auri facultates suppeditaret. Qua superba & sæpe inani opinione imbutum, & neruos sibi immodicè præcedentem, necesse erat sentire improuisam egestatem, & in medio bellorum cursu ita hærecere atque fatiscere, vt non aliunde quàm ab ipso stipendiorum defectu, semipartæ iam victoriæ interpellari, & è manibus eripi dicerentur. Arriserat nanque ei Fortuna ab initio, quum imberbis adhuc, interfecto ab Heluetijs Carolo socero, Belgici eius Regni hæreditatem adiuisset: Quippe qui alacriter, beneuolentissimeque susceptus, commutatis demum seditionis. gentis studijs apud Brugenses cum vxore custodiæ traditus, diuersam impotentis Deæ vim, sed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eū pristinæ dignitati atque Imperio restitutū diuersa exercuerunt arma, quibus insigne decus, vel adhuc iuuenis adeptus est, suis ingentibus Gallorū copijs apud Ghingatā, & perdomitis Menapijs atque Sicambris. Sed nō multo minor ei laus cessit peritiæ atque ausus militaris, quū Bohemos nō procul à Ratispona, vel sese castraque sua perpetua scutorū ingentiū munitione defendētes, cruēto edito prælio superasset, & Pannonios ex semioccupato Norico inuadētes Austriā, nō semel repressisset. Nec demum eadem felicitate Heluetia arma lacefsiuit. Ab his enim non longe à Rauracorum finibus, fuso ipsius exercitu, graue vulnus accepit: frustra que Italiam aspexit vetantibus Fatis, quæ proculdubio Caroli nepotis Imperio reseruabant. Improsperè siquidem expeditio in Etruriam pro Pisanis aduersus Florentinos suscepta, & bellum longè grauisimum Venetis illatum, vexillaque amplissimi exercitus in conspectum

Mediolanen-

Mediolanensium promotâ, terribiles quidem primò impetus, sed mox inanes atque irritos conatus habuerunt. Erat Cæsar pace & bello supra quàm dici possit credulus, & suspicax; sic vt qui acie vinci non poterat, bello per moras facilè vinceretur. In vniuersum integræ pietatis atque incomparabilis munificentiæ, castrensisque disciplinæ laudem promeruit. Excessit è vita sexagenario minor apud Velsium oppidum, quum leui tentatus morbo intempestiuam acrioris pharmaci potionem bibisset.

P A V L I I O V I I Iunioris.

*Vatum Musa, decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, o magnanimum, tolle præcor laudibus inclytis
Iam pridem superum consilio ad sydera Cæsarem
Euectum. Cythara, dulciloquæ seu fidibus Lyre
Hunc cantare iuuat. Quàm iuuenem gloria maximis
Factis extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit ueterum mœnia circumfluus urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum uorticibus petit.
Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus;
Regem nanque suum, proh pudor, illa inclyta Gallia
Spectauit fugientem, Austriacis uiribus imparem,
Spectauit fugientem iuuenis Cæsarei impetum,
Fidentis gladio perdomitis hostibus agmina,
Qualis quum tumidus profluit è uertice Vesuli
Uastans arua Padus, ceu Boreas quum fremit infidus
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens
Vel quum irata Poli porta furens intonat aere
Sternens templa Deum fulminibus celsa cacumina,
Verum Barbaricis assuetum nil nisi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Cæsareo dira fremens Theutonius euolat.
Nouere inde Patres Hadriaci quàm celeri manu
Moles contuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona sui, scuta uirum, & corpora fortium
Deplorans Athesis sanguineo uoluer alueo
Spectauit facibus fulmineis spargier omnia:
Tormentoque strepenti indoluit mœnia concuti.
At qui Tusca colunt littora, qua pulcher Etruriæ
Aruius rura rigat, veliuoli olim domini maris
Pisani eximia laude canunt illius inclytum
Nomen, iusticia percelebre, & munificentia.
Salue Auguste dius, teque simul magnanimus nepos
Inuidtus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
E splendore suo nobilior fulget, vt aureis
Ex Phæbi radijs, pulchra micant cornua Cynthiæ.*

ELOGIORVM
 DVCESTRESBALEONEÆ
Familia, qui vna in tabula expressi continentur.

Io. Paulus Baleonus.

BALEONOS qui supra seculum vnum inter ciues Pe-
 rusiæ authoritatis Principatum tenuerunt, quòd militiae
 dediti spectata semper virtute arma tractarēt, Baioarici san-
 guinis fuisse tradunt. Summam autem familiae dignita-
 tem attulisse fertur Malatesta, qui auorum nostrorum me-
 moria sub Braccio Montonio Imperatore, militiae discipli-
 nam hausit, & per gentiles suos propagauit. Huius pronepos fuit hic Pau-
 lus, qui in tabula cum duobus liberis Malatesta atque Horatio pictus spe-
 ctatur, haud dubie familiae clarissimus euasurus, nisi propinquerum inui-
 dia Leoni Pontifici criminosisimè delatus, deceptusque sua spe, in agnos-
 cendis

scendis alioqui benigni, sed tum ambigui Principis sensibus, ceruices vltro securi præbuisset : Petruccianæ nanque coniurationis gnarus fuisse ex damnatorum confessionibus putabatur. Sed id in eius necem Leonis animum maxime perpulit, quòd hominem ingenio acrem; & manu promptum, Imperatorijque muneris secundas partes apud Venetos promeritum, proptereaque Perusinis ad imaginem inuidiosæ Tyrannidis dominantem, tollere cupiebat, satagentibus in eius necem affinibus atque propinquis, qui non aliter quàm morte potentiam eius conuelli posse existimabant. Si quidem Baleonis omnibus hoc semper fatali æmulatione fuit insitum, vt si multatam nunquàm ferè intermissam, inter se cruentissimè exercerent : & quum pulsa Oddorum familia, præpotentes atque æmuli ciues deessent, sese ipsos gentilitio sanguine descenderent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia, militari studio requisita excellens; mores bello & in castris nemo carperet, pace multi laudarent; nisi nusquàm oblitus factionis vetera etiam odia vindicare, & incestis amoribus suam alienasque familias dedecorare consuesset.

MALATESTA BALEONVS.

MALATESTA filius paternæ seuitiæ atque libidinis vitia detestatus, quum foris sub Liuiano Imperatore, cui nupta erat ipsius amita, præclara cum laude militaret, egregium sibi præfecturæ locum apud Venetos parauit, exulque à Leone factus, Perusiam patriam pulsus inde Vitellio, & Gentile Baleono, fortiter recuperauit, quum antea in expugnanda Cremona, pellendisque Laude Pompeia Cæsarianis, plurimum inclaruisset. Ad extremum Florentinis constantissimè libertatem suam defendentibus, quum annum propè integrum pertinacia Clementis Pontificis & inuicti Cæsaris arma obsessus sustinuisset, desperatis auxilijs, obortaque fame aspera, maluit florentissimam urbem seruare ab immanitate atque seuitia externarum gentium, quæ opulentissimæ prædæ inhiarent, quàm parère imperitis & obstinatis aliquot ciuibus, qui desperata venia vnà secum ciues extrema supplicia perpeti, interireque patriam, & incendio absumi potius quàm sese dedere, & subactos confiteri cupiebant. Nec ob id fa-

H O R A T I V S B A L E O N V S.

factum fidei suæ famam læsit apud æquissimos ciues, à quibus iure optimo auream seruatæ vr̄bis statuam meruisse, potius quam maligna obrectatione lacerari, communi bonorum hominum iudicio, & sacrosancti Pontificis testimonio videri potuit. Non vixit inde integrum biennium atroci & diuturno morbo succumbens, Rodulpho filio hærede relicto, quem hodie singulari cum laude bellicosæ familiæ dignitatem tueri videmus: Quñ Horatius patruus multis fortibus factis, Salernoque præsertim expugnato clarus, verum Malatesta factiosior & sæuior Florentinis copijs præpositus, in obsidione Neapolitana Lotrechio Gallorum Duci operam nauans, non in acie, sed fortuito glandis ictu sine liberis perierit.

P A V L I I O V I I Iunioris.

*Tres simul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hospes summis genibus ter lumine lustra:
Ter venerare Duces.
Gaudeat vt geminis pater inclytus, aspice, natis;
Et pariter gemini
Vt patre latentur nati mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies centum dominata per annos
Te mea Musa canet.
Nam patrem insigni clarum virtute, maligna
Perculit inuidia,
Credulus heu nimium summisit colla securi
Præsidis Ausonij.
At vos Etrusci, meruit nam sculpiæ auro,
Carminè perpetuo
Ductorem vestrum Baleonum tollere ad astra,
Ob patriam, atque domos
Hostibus ereptas, seruataque templa deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.
Viuite in Elysio
Felicis animæ, quorum tenet æthera virtus
Sydere nobilior.*

Selymus Turcar. Imp.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus Imperator, hoc ore truci ferocibusque oculis, insitam animo suo vim, diramque sævitiem ostendebat, quum in sanguinem gentili-um suorum & reliquorum, qui ad eius imperiosi genij nutus parum expedite responderent (hos enim præcipue ode rat) immaniter defæuaret. Hic prorsus ingens, si vel æqui, vel iniqui amicus gloria certius expendatur, Mahometem auum crudelitate simul atque animi magnitudine superasse videri potest. Stratis nanque Per sis in Calderanis campis, ipsoque Hysmaele Sopho iusta acie deuicto, & Re gia eius quæ vocatur Taurisium occupata atque vastata, tantum inclyti no minis promeruit, quantum satis esset satiandæ ambi tiosissimæ eius gentis Regum cupiditati, nisi ad longe maximum gloriæ cumulum accelsissent duo geminata victoria Syriæ atque Aegypti Reges, armis deuicti atque in-
 terfecti

perfecti, Campson scilicet infelix senex ab equitatu suo in fuga prostratus, & fortissimus Tomumbeius, qui extremum cum vitæ suæ, tum Sulthanico Imperio finem miserabili supplicio affectus, attulerit, quum vniuersum prope terrarum orbem rerum ab se fulminea celeritate gestarum, admiratione atque terrore suspendisset. Verum magni numinis prouidentia factum fuisse fas est credere, vt illa vis indomita & insuperabilis sese in orientem effunderet, vt Europæ intestinis bellis laboranti, nihil hercle merentibus Christianis Regibus parceretur. Regnavit annos octo, vixit quadraginta sex, & quum maius aduersus nos bellum esset suscepturus, canceroso renum vlcere verè pestilenti, apud Chiurlum Thraciæ pagum, morte solutus est, Pyrrho bassæ in cuius sinu atrocem animam exhalabat Solymanum filium commendans, seuerèque præcipiens, vt in Christianos tanquam veros hostes arma verterentur, neglectis Persis, quorum inanem superbiam fatis ipse contudisset. Euenit autem vt eo fatali sibi loco, in quo Baiazetem patrem circumfusa acie adortus opprimere cogitaret, meritas immanis parricidij pœnas daret, sed nequaquam flagitijs pares, vtpote quæ omnem immanitatis notam excedant; postquam Acomathem & Corcuthum germanos fratres, & tot fratrum filios Regiæ indolis ad vnum omnes sustulerit, vt Solymano filio omni æmulatione vacuum Othomânici Imperij solum pararet. Quanquam & huic successione atque hæreditatis ius ipsum aliquando inuiderit. Ferunt enim eum, veste veneno intus atrocissimo delibuta, filium extinguere cogitasse; vt quædam eius verba immodicè pungentia vindicaret, sed eius exitiosæ vestis donum astuta matris misericordia repudiatum, pro Solymano cubiculario datum, ocysimè perniciem attulisse. Sic vt hoc exemplo, immanitate feras anteisse videatur, monstro quàm homini similior, qui ex animo plusquam Tartarico nemini suorum pepercerit. Sed non defuere qui in eo abominabilem carnificinam tanquam ei necessariam, qui sine æmulo metuque regnare decreuisset, verbis excusare contenderent: quod regnatura omnis diuini atque humani iuris penitus obliuiscendum censeant. Usque adeo enim Imperij dira sitis est, vt vel flagitiosissimis artibus apud quosdam, regna tueri fas esse videatur.

ANTONII Francisci Rainerij.

*Hæc Selymi effigies Scythico quæ pallida vultu
Mortalibus minatur, & magnis Dijs,
Trux illa est, inhiant Lyciæ sub tegmine telæ
Impexæ atroces vndecunque viperæ.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, letbum
Spirant, & ora vim, nefas, & impium.
Miscuit in cano dira hic Aconita parenti
Fratresque letho extinxit omnes horrido;
Ipse suo (ni vana ferunt) fata vltima nato
Parauerat, superba quæ sors distulit.
Huic tamen horribiles peperit victoria laudes
Et insolenti adaucta sceptræ dextera.*

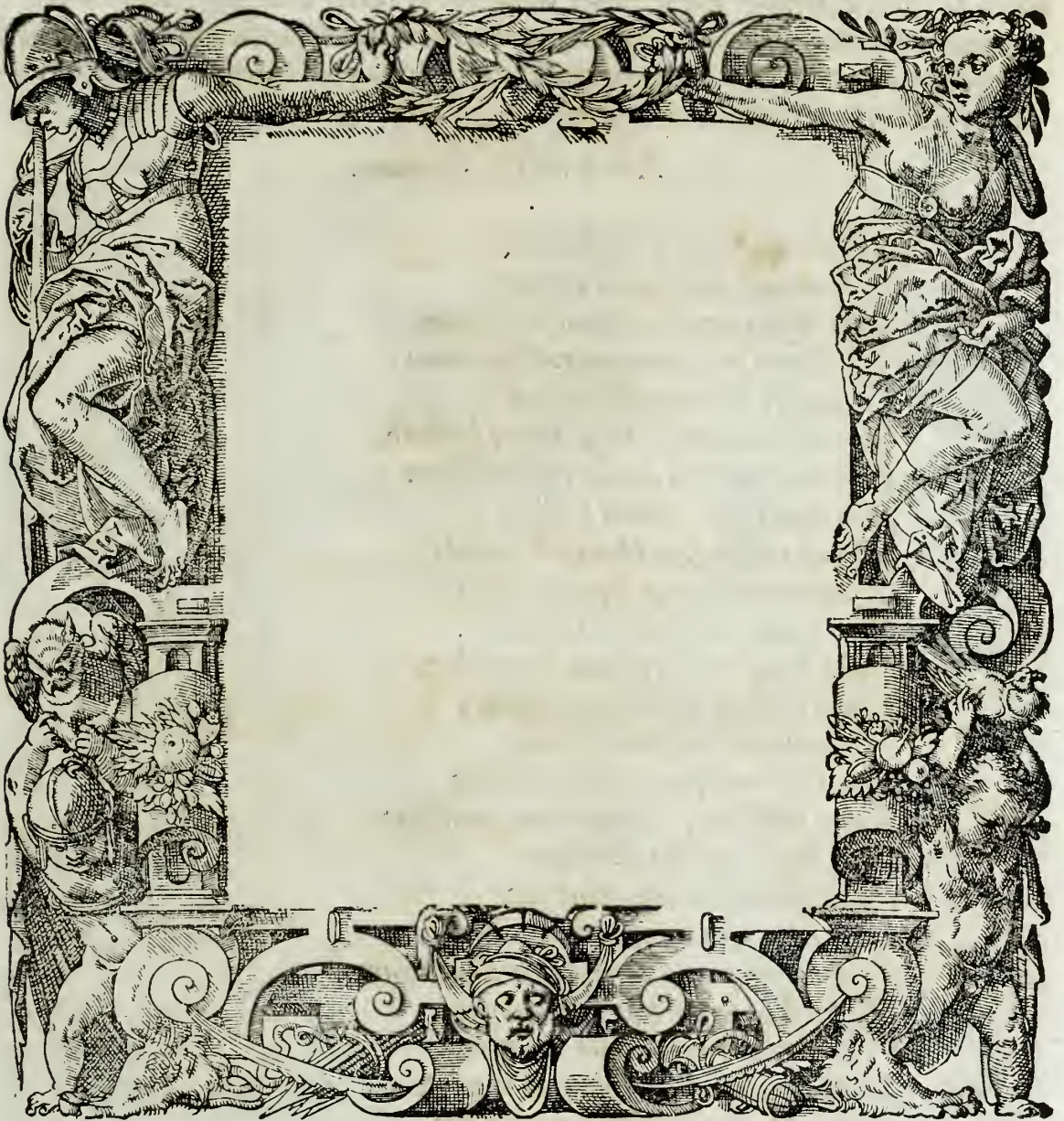
*Nam qua Sol agili circum rotat ardua curru
 Hyrcaniam, trucemque Persicum sinum,
 Quaque coloratis longe deuexus ab Indis
 Deserta Nilus arua lambit Aethiopus.
 Gens Eoa omnis, varia armis, dissona linguis
 Flexere Regi colla barbara effero.
 Sulthani euersum Imperium, atque Aegyptia Regna
 Quum totus vndique orbis expauesceret.
 Nec dubitamus adhuc priscis picta illius ora
 Miscere nostris (ab nefas) Heroibus.
 Othomannorum quin ora perempta potentum
 Vrbs hæc superbis illimit coloribus.
 Fallimur, & Roma hæc non extulit ora, sed hæc tu
 Nobis Ioui diuine spectanda erigis,
 Itala imaginibus vaser, hisce vt pectora tentes
 Exurgat vltor si quis inde spiritus,
 Nostra illis adimat qui signa, vicesque rependat,
 Replens cruore cuncta, castisque artubus.
 Macte hac arte Pater, stimulis qui corda Nepotum
 Ad veræ auitum gloriæ excitas decus.*

M. Antonius Columna.

EMINI vti nos summa cum admiratione viderimus, rariora spectatioraque vel cœlestis gratiæ, vel arridentis naturæ dona contigerunt, quam M. Antonio Columnæ. Hic enim nobilissima Romani sanguinis stirpe progenitus, ante omnia staturæ proceritate, firmitate, atque amplitudine singulorum artuum, decore frontis, & splendido quodam æneæ barbæ nitore, maiestateque torosi pectoris, veteres æquabat Heroes, ob idque præsertim, quod præclaro insignium virtutum concursu, multiplicique optimarum artium eruditione, ad eximium decus ornaretur; vsque adeo constanti vel ciuium vel externorum studio adamatus & cultus, vt quum coleretur à singulis, cuncti eum in vniuersum, vel diuersæ factionis obseruarent, atque suspicerent, eumque vnum Iulius Pontifex tanquam Romanorum Procerum lectissimum collocata ei in matrimonium Lucretia cōsobrinx filia, generum sibi ascisceret, quum graui iudicio Roueræ familie nomen, sicuti antea Felicem filiam Iordano Ursino collocarat, clarissimis Romani sanguinis stirpibus inserendum existimasset. M. Antonius patre orbatus, quod is Etrusco bello apud Alfonso Aragonium militans perisset, Prospero patruo, & Fabritio huius patrueli celeberrimis Ducibus ad hæsit, ab hisque certissimis militiæ præceptis imbutus, ita exactam hausit disciplinam, vt Prosperi natura cunctatoris cautum & inuictum robur; præferuidam veró in expediendis armis Fabritij vim, nobili salubrique temperamento moderari didicerit; tanto illustris famæ prouentu, vt quum in Apulia,

Apulia, Latio, Etruria, Galliaque Cisalpina, varijs prælijs interfuisse, utroque patruo decerptis eorum virtutibus, honore auctior & maior euasurus crederetur; nisi immitia fata eius paratis honoribus properè nimium inui-

dissent. Is namque quum defensâ nouissimo virtutis opere fortiter Verona aduersus immensam vim oppugnantium Gallorum & Venetorum, aliquod se nauatæ operæ præmium nancisci putasset, & à Ceurio Belga Caroli adolescentis nutricio, per moras supinè se contemni, fastu Romano succensus, non diu pateretur, ad Franciscum Galliaë Regem è Belgis contendit, à quo uti is natura Rex erat, omnis veræ virtutis liberalissimus æstimator, præfectura alæ equitum, & consecrati Regis ordinis torque honestatus est. Sed ea militia demum infausto omine suscepta, quòd tum Leonis & Cæsaris armis Lotrechius Gallorum Dux Mediolano pelleretur, M. Antonio bellici laboris & vitæ immaturum finem attulit. Nam dum instaurarent Galli bellum, & Mediolano copias admouissent, ut circumuallatæ arcis obsidio solueretur, Marcus Antonius nondum quinquagesimum ætatis annum attingens, ingentis Colubrinæ pila i-ctus occubuit, eadem etiam pila discerpto, & ad latus cadente Camillo,

Triuultij clarissimi Imperatoris filio, quum obequitantes in aggere hostium munitiones inspicerent. Corpus eius Prospero hostium Duci à Lotrechio concessum est, vt mœstissimus patruus, fratris filio tantæ spei, & tum fortè Veneti exercitus Imperatori designato, iustis exequijs parentaret. Luxere eum atrocissima morte surreptum socij atque hostes paribus propè lachrymis, ideoque vberioribus, quòd masculum prolem quæ paternæ virtutis esset hæres, nullam reliquisset.

AVGVSTI Cocceiani.

*Hac in tabella pictus est Columnius
 Heroas inter iure primas obtinens,
 Quos Roma genuit omnium fortissimus,
 Quos Roma vidit omnium pulcherrimus;
 Virtutis est Verona testis optima
 Seruata quondam ab vi & furore barbaro,
 Et pulcher Athesis mœnia eius perfluens
 Atro cruore sæpe tinctus hostium.
 Est vafra testis gens libera, est horrida
 Germana pubes, terga sæpe quæ dedit
 Illius armis, ceu fugaces Capræ
 Multa premente agrestium manu solent.
 Formæ paternæ signa sunt certissima
 Præsentis æui filia pulcherrimæ
 Iouis Deorum Regis, atque Apollinis
 Dignæ cubilibus. Deum hinc credi licet
 Illum fuisse, qui deis simillimus
 Virtute, forma, viribus, planè fuit.
 Hinc suspicata magna turba cœlitum,
 Humana ne quem ledere, aut fors, aut manus
 Nequiret hunc nec ipsa fata attingere,
 Vel morte sera vel cruenta vi queant,
 Homoque ob id vitam deorum degeret,
 Subinuida, in Columnium potissimum
 Coniurat, æreaque, tormento æreo
 Missa pila; tonante cælo, vt fulmine
 Heroa sternit; Mars dolore lachrumat.*

M A T.

Matthæus Cardinalis.

SEDVNENSIS.

MATTHÆUS cui Lango cognomen fuit; & honorem postea purpuræ adeptus est, apud Sedunum urbem fœderatamque Helvetijs & Rhetis, natale solum habuit, humilii quidem patre genitus, sed eo pro captu Alpinae gentis, nihil à literis abhorrente. Quamobrem ab eo ut primum adoleuit in Italiam est missus, eo consilio, ut Italicam perdisceret linguam, & Latinis pariter literis operam daret, demumque (uti evenit) sacris initiaretur. Itaque Matthæus post prima literarum rudimenta quæ in patria perceperat, Comi sub Theodoro Lucino nobili (uti illa ferebant tempora) grammatico, poetaque, tantos processus fecit in studijs, ut nihil earum rerum quæ vel audiret, vel legeret, robusti auidique ingenij memoriam subterfugeret; utpote qui sæpe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire esset solitus, magnamque partem

Maronis Aeneidos, & Heroidum Nasonis quãquã subagresti vocis sono recitaret, amplectereturque supra cunctos authores librum de Consolatione Boetij Seuerini, qui liber moralibus multis exemplis refertus, delectos quotidianis actionum suarum sermonibus flores & exempla cunctis prope casibus opportuna ita suppeditabat, vt eius eloquentia non Germani modo, sed Itali etiam eruditiores magnopere mirarentur: conciliaretur inde Sedunensi populo ad promerendum Episcopatus sacerdotium, quem Populus spectatum moribus per suffragia deligere, & Pontifici maximo mitra exornandum offerre consueffet. Vbi verò stolatus & infulatus de more in templo sacras habere conciones cœpit, tanto concursu omnis generis hominum audiebatur (quòd mores exactè sobrios castosque præferret, qui ipsam eloquentiæ laudem sine cõtrouersia superarent) vt ampliore sacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat, & efficax in componendis controuersijs, quæ inter ciues atque finitimos intercederent, vsque adeo recto atque incorrupto iudicio, vt nemo vel factiosus, eum vltro oblatum arbitrum reijceret. Eo modo collecta autoritate apud suos populares, probitatis atque industriæ nomine potens & validus, in id incidit tempus, quo exortum est bellum inter Gallos & Iulium Pontificem, quum Ludouicus Rex, infausti dånatiq̃ue nominis causam suscepisset, excitandi concilij, cuius sanctionibus atque armis impotenter dignitas Pontificis conuelli posse putabatur. Iam que eò res erat perducta, vt Iulius ex Rhauennate cruento prælio victus spoliatusque Bononia, & nefarijs vndique armis circumuentus ab externis gentibus Hispanis atque Britannis, Heluetijsque præsertim, opem implorare cogeretur. In ea controuersia Matthæus integræ pietatis studium, egregiamque operam sic præstitit, vt à Iulio supplente Senatū, in honorẽ Heluetiæ gentis, purpuræ dignitate honestaretur. Nec multo post Matthæus multis cõcionibus apud Heluetios habitis egregiè persuasit, vt pia arma susciperent aduersus Gallos, qui res diuinas profanis commiscere conarentur. Quod ob id nõ magnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo antè sese ab amicitia Ludouici Regis alienarat, tanquam ingrati sprete & fraudata donatiuis atque stipendijs, auari aut certè nimis parci Regis acceptam cõtumeliam vindicare percuperet, eoque grauius & properatius, quòd pro Heluetijs legionibus auxiliarijs Gallus Germanorum cohortes mercede cõducere cœpisset: cuius iniuriæ is fuit exitus, vt Matthæus cum suo astrictus officio, tũ purpurei galeri beneficio obligatus, vniuersã gẽtem aduersus Gallos concitaret, eosque Ticino pulsos, & ad alpes & in Galliã fugientes, Cisalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri victoria, qua haud dubiè Pontifici sua dignitas est restituta, Matthæus aut studium suum erga Pontificium decus aut odium in Gallos intermisit. Nam mortuo Iulio, Leonẽ Decimũ pro recipiẽda Parma atque Placentia bellũ mouentẽ mirificè adiuuit, Gallosque Duce Lotrechio iterum Mediolano depulit, instauratoque sæpe bello, quũ Leo Pontifex fato esset ereptus, atque ei suffectus Hadrianus Sextus, cuius comitijs interfuerat, nõquã ab autoritate Põtificij nominis discesserat. Mortuus est Romæ nõ planè senex primo Hadriani põtificatus anno, vir inter exactæ virtutis Imperatores, potius quàm inter Senatores numerãdus, si corporis ac ingenij robur & rerum strenuè gestarũ cumulũ spectes.

Maxime

Maxime verò ei gloriosum fuit Francisci Regis iudicium, quum asseueraret, me audiente, aliquanto plus sibi sumptus atque periculi Sedunensis facundia indomitam vim, quam tot legionum eius gentis cuspides attulisse.

PLACIDII Placentini.

*En tua purpureus decorat Matthæe galerus
Tempora digna sacro triplicis splendore coronæ.
Scilicet exultans telis ferus accola Rheni
Pondus arenosum rapidis qui flexibus urget
Oceani in gremium, demens, hostilibus armis
Imperia, & leges diuum lacerare profanus
Irruerat; miseræque nouus tremor ossa tenebat
Italia, validis quum te Duce castra manipulis
Heluetia aduentant, bisque acres cuspide Gallos
Fundunt, Pontificemque armis victricibus ulta
Tandem nubiferas alpes transcendere cogunt.*

Prosper Columna.

SAEPE hac specie prolixè comatum ferèque cincinnatum, & priscae probitatis os subagreste, sed tamen oculis ingenium, & quidem militare præferentem, Prosperum Columnam vidimus, atque item his armatum insignibus. In eo Romanorum procerum nobilissimo, apprime grauis & considerati Imperatoris decus enituit, quod proculdubio ad antiquæ Romanæ virtutis specimen referri posse plerique existimarunt. Quandoquidem in eo multa militaris consilij vis, egregiaque constantis animi probitas, & recti honestique appetens, moderatus animus conspiceretur. Nemo enim eo temperatius vel inter factiosos arma exercuit; nemo humanius à sanguine militum temperauit: nemo denique abstinentius innocentium hominum agricolarumque præsertim fortunas à licentia militari conseruauit. Has propter virtutes quæ in huius duræ ætatis Ducibus desiderari facilius poterant, quam reperiri, non semel præclara voce apud Insubres, Cœnomanos, & Venetos, paganorum defensor, & Italicae gentis pater appellatus. Fuit Prospero dissimili morum genere, & pari propè gloria militari præconio celebratus Fabritius patruelis; quo collega diuersas vtriusque virtutes in mutuum consensum, parandis victorijs opportunum, ita miscuisse constat, vt vterque ab eo temperamento, se ipso maior & clarior euaderet. Sed Prosper qui diu aduersus Gallos inuicta arma tulerat, improuiso superuentu Gallorum equitum foedè apud Villafrancam subalpinae gentis oppidum oppressus, captusque est; Obegnino atque Palicia eius expeditionis Ducibus, quos antea Neapolitano bello ipsius maximè insigni opera captiuos vidisset. Sed non multo post, clementia Francisci Regis, quum se dimidia pecunia redemisset, eam cladem

acceptam nouo victoriæ prouentu refarciuit, quum Lotrechium & Gallos ex longa contentione Cisalpinæ Galliæ imperio depulisset. Ab his rebus gestis Sfortiano dominatu Mediolani constituto, summos militaris Imperij

titulos à Carolo Cæsare promeruit. Verùm inde leuem ab initio sed mox euentu lethalem contraxit morbum, quum iam sexagenario maior, affectæ ætatis oblitus, illustrium matronarum amoribus intemperanter indulgisse crederetur. Luxerunt eum totius Cisalpinæ regionis ciuitates, hominumque ordines, tanquàm Patriæ parentem, incredibili hercle cum mœrore, præfagientes utique verissimis lachrymis imminentem durissimorum temporum conditionem, qua cunctas ab Hispanis atque Germanis præsidarijs acerbitates perpessi, omnino crudelius atque funestius à socio quàm ab hoste, concasuras ipsorum fortunas diuinarent.

PETRI GRAVINÆ.

Nil

*Nil obstat Dux magne tuis, nil amplius ausis
 Fortunæ obsequium signa sequentis habes,
 Vidimus indomiti superata pericula belli
 Vidimus hostiles succubuisse manus.
 Oppida vi capta, & validis traiecta manipulis
 Flumina, & oppositos terga dedisse Duces.
 Restabant arces tormentaque bellica, tandem
 Cesserunt arces, flumina, saxa, mina.*

ANTONII Casanovæ.

*Tres modo fama Duces circa tria munera belli
 Ante alios primum iussit habere locum
 Castra locare fuit Pyrrhi, Fabijque morari,
 Marcelli proprium conseruisse manus,
 Tu Castris, hostemque mora, & certamine Prosper
 Vicisti, atque triumphum quod fuit, vnus habes.*

Hysmael Sophus.

Perfarum Rex.

B hac illustri, & supra mortale decus radiante, imperiosa
 que facie apud Persas suos se ipso admirabilior fuit & au-
 gustior Sophus Hysmael, qui nostra memoria totum ter-
 rarum orbem nominis sui fama compleuit. Is namque
 magni Vsumcassani Regis ex filia nepos, Haidare, cui Har
 dueli cognomen fuit, genitus, ac in obscuro nutritus ado-
 lescens, specie formosissimi oris cunctos æquales antecessit. Vir integræ
 ætatis, milites omnes dignitate firmissimi habitus & equitandi sagittandi-
 que peritia superauit. Seniores verò, vt primum sese ætas inflexit, aptissi-
 marum rerum scientia & castrensis prudentiæ laude ita excelluit, vt per om-
 nem ætatem quæ ei supra æquum augustior contigit certo numini propi-
 or quàm mortali, vt augustissimus coleretur. Erant enim res eius bel-
 lo gestæ, cum victoriarum pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam
 perpetua atque felici cursus celeritate mirabiles; vt pote qui persuasione con-
 mutatæ religionis excitatis in eius sectam Orientis gentibus, Iacuppi Re-
 gis auunculi filios, Regni hæreditate depulerit, hisdemque armis quibus
 mortem patris vindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit.
 Nulla siquidem armata manus vim sustinere poterat Sophianorum, qui à
 purpureis capitum integumentis Persica lingua Cufelbassæ vocabantur.
 His enim non vno in loco in aciem eductis, & passim victor, per Armeni-
 am, Mediam, Persidem, Parthiam, Mesopotamiam, & Asyriam eius nouæ
 religionis sectam, eademque capitum insignia propagauit. Inde quoque
 aucto numero ea insana, & credulæ multitudinis turba, tumultuarijs, ideo
 que prægrauibus, quod sacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines per-
 uaserat. Verum is Sophianorum incursum talem habuit exitum, vt per Ba-

iazetis accerrimos Duces, Galatia & Cappadocia, mutuis cum cladibus perlerentur. Secundum Baiazetem fato suo functum, Selymus filius Persicum suscepit bellum Hysmaelis offensus gloria; superatoque Euftrate, ad Artaxa

tam Calderanis in campis cum Hysmaele confligit; eoque acie pulso & retrocedente, Taurisio Regia vrbe potitus est. Sed reparantem copias Hysmalem, & iam aduentantem veritus, continuo in Cappadociam se recepit; magnæ hercle & memorabilis victoriæ, nisi ea multo Turcarum sanguine constitisset, trophæum erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum iniurijs laesitatus in eos arma conuertit, diuque ea plerunque victor exercuit, quum interim Selymus immensa gloriæ cupiditate incensus, ad excidium Sulthanicæ Imperij arma conuertisset. Cæterum Hysmael plenus gloria perdomitis & pacatis vndique finitimis, quartum & quadragesimum agens annum in magna spe longioris vitæ, contracto ex asperrima venatione fatali morbo paucis diebus absumptus est. Edixerat inusitati generis venationem qua Regio apparatu Syluestrium equorum greges petebantur, in aspera ne morosaque regione, quam Seruanam vocant. Ea est Medorum & Albanorum

norum in finibus non longe à Caspij maris conspectu ad Caucaſi montis rā
dices poſita. Id regionis ſpatium, venatorum ingens multitudo iuſti pro
pé inſtar exercitus, exploratis earum ferarum ſedibus & paſcuīs complecti-
tur; perpetuaque cōrona ſenſim coercendo præcingit; atque indices tan-
quam indagine clauſas vñdique territando & iaculando pulſas in magnum
campum compellit, in quo Rex primus deſertur atque ita circumuentæ fe-
ræ voluptarium de ſe ſpectaculum adeo violentis conatibus ad effugium
editis, præbent, vt magno periculo, ac niſi procul iniectis laqueis capian-
tur, multiplicatiſque reſtibus diuerſo venatorum nixu contineantur. Ea
ſiquidem feritas illorum eſt, vt niſi deſeſſæ curſu, & ſiti, inediaque conſectæ
& perdomitæ fuſtibus manſueſcieri queant, vixque per aliquot meſes mul-
ta periculoſaque domitorum induſtria, ſtragulam & ſeſſorem admittunt,
quum dentibus & calcibus libertatem defendant. Hi aſpectu ſunt truces
prælongis atque horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deſor-
mes; nam ſtrigoſiores habent clunes; ſed crura cum toto femorum & ſuf-
fraginum nexu adeo valida, vt bidui curſu minimè fatiſcant; nec vngulæ
latæ admodum atque præduræ ferreis ſoleis indigeant, quandoquidem nec
in aſperis rupibus, lapidoſiſque locis atterantur. Sed domitis grāui lupa-
to opus eſt, & valido capiftrō, quod ſubter crura ventre tenus deductum
vim eleuantium frontes & ſeſſorum capita pulſantium coerceat. Id ita-
que ferorum equorum genus laborioſum capi, perdomarique difficile, uſu
verò longiſſimi curſus ſupra quàm exiſtimari poſſit mirificum, ob id vnus
tantum dicatum eſt Regibus. Is equus colore cinereo nigris ad poplites in-
ternitentibus virgis Onagros refert. Tradunt autem Perſæ (vt ab Arme-
nio Patriarcha qui Hiſmaelis familiaris fuit, audiuiſus, niſi ea fabuloſæ ſu-
perſtitionis putetur) horum equorum greges in tutela quorundam agreſti-
um numinum eſſe conſtitutos, proptereaque eos nefas eſſe per ſacros lucos,
& reſqua Dijs inanibus Syluanis & Faunis dicata, conſectari, capereue;
quando violantes ſacrum gregem & lucos conſecratos Dijs ſedes, repenti-
nus ſequatur interitus; vt non impune accidiffe Hyſmaeli prædicabant, qui
ſiue deſatigatione & labore nimio difficilimæ venationis conuulſus, ſiue fa-
tali percuſſus iniuria ſylueſtrium numinum, immatura certè morte, & for-
taſſe non immerita perierit. Quum prædicentium admonentiumque ſe-
niorum ſacerdotum præſcitta, atque oracula neglexiſſet; eo quidem præ-
clarius quòd Sumachiæ Regulum in eandem venationis voluptatem accer-
ſitum, eadem fatalis auſus cauſa ſuſtuliffet.

P A R T H E N I I Parauicini.

*Hanc tibi Apellea referentem ex arte colores
Effigiem, ſamæ, laudumque appendimus ergo
Perſarum decus, o Heros, quem Gangis ab oris
Extremoque oriente, ingenti gloria plauſu
Littus ad Heſperium, Solis que cubilia vexit,
Clarum opibus, facie inſignem, & præſtantibus auſis
Egregium, dum pro ſacris cultuque Deorum*

Pollutâque tui pro relligione Tonantis
 Insurgis, piâque arma moues, totque oppida victor
 Tot populos & regna tuis tot finibus addis.
 Atque Asiae magno fundis certamine Regem.
 Quin etiam (rarum Ducibus) studiûmque Mineruæ
 Excolis, Aonidûmque artes; nil denique inausum
 Nil intentatum, ingenioe manûue relinquis
 Maeste o iustitia Princeps, & pacis honore,
 Præclare & bello, Ducibusque æquande Latinis,
 Te curuo in Lari fulgentia littore tecta
 Pieridum, sacraque domus quibus altus Apollo
 Præsidet, & spectis Cyrrhæ nunc incolit antris,
 Accipient; vbi conspicuum in primisque micantem
 Magnanimos inter Reges Martisque coronam
 Suspicient, Populi, nec auari temporis vltra
 Debentem inuidiæ quicquàm mirabitur omnis
 Posteritas, louiusque tuos celebrabit honores
 Qui nunc æternis mandat tua nomina fastis.

Antonij Grimani Veneti

Principis.

Nattollendo premendoque Antonio Grimano alternan-
 tibus diuersæ sortis impulsibus, Fortuna mirabiles edidit
 ludos. Nã quatuor annorũ puer Marino patre mortuo, sub
 tutela patruï maritimæ negociationi à prima statim ado-
 lescentia adscriptus, summos labores summaque tempesta-
 tum pericula alacriter subiit, vtpote qui cuncta propè Sy-
 riæ, Aegypti, Africæque Emporia adiit, tanta asperrimarum rerum toleran-
 tia, singularique parendi obsequio, vt satis honestos ex diligenti mercatura
 quæstus faceret, vsque ad legitimam petendis honoribus ætatem. Reuer-
 sus siquidem Venetias per omnes Magistratus in ciuitate decucurrit, sic vt
 nusquam repulsam ferret propter spectatam fidem cum summa gerenda-
 rum rerum prudentia coniunctam, maiora semper atque ampliora quàm
 peteret consensu suffragantium ciuium promeritus. Quum verò ad splen-
 didissimæ legationis munus vocaretur ad Federicum Cæsarem in Germa-
 nia agentem, id cum pudore recusauit, quod plerique Senatores eius viri
 grauisissimarum rerum experientis personam, domi quàm foris Reipublicæ
 vtiliorem iudicarent. Impetratum idcirco est, vt Dominicus filius optimis
 instructus literis, qui postea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationem
 mitteretur. Exinde suas partes in Republica eximia cum moderatione sem-
 per implens, perpetuo tenore gratosus apud Populum, maximeque pro-
 batus apud procures Senatus fuit; eo præsertim tempore quo ad maris præ-
 fecturam euectus est. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum Rege bel-
 lum susceperant, & Aragonios Reges ex fœdere socijs armis defendendos
 existimabant. Itaque Grimanus cum valida classe in Apuliam profectus,

complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit. Monopolim
que urbem admotis tormentis fortiter expugnauit; quo terrore Pölygna-
num, Molam, Bründusium, & Hydruntem in Salentinis, in potestatem

Veneti nominis redegit, authorque extitit & suasor apud Senatū, vt Veneta
pecunia Aragonius subleuaretur, isque oppida tanquam oppignerata Ve-
netis tuenda relinqueret. Quo consilio & fractæ Gallorum res, & aduer-
sarium quæ erant difficiles, in melius restitutæ sunt. His rebus gestis,
fidem spemque totam apud ciues de sua virtute conceptam, cumulatè im-
pleuit; meritoque factus Procurator Diui Marci, in id tempus incidit, quo
Senatus Venetus commutato studio, & reiecta Sfortiæ amicitia, cum Lu-
douico Gallorum Rege foedus percussit, quo Cremona nouæ amicitia præ-
mium petebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumque
Sfortiæ, tantaque amplificandi Imperij cupiditate descensum erat, vt sanio-
ribus consilijs nullus omnino locus relinqueretur. Reclamabat libero ore
Grimanus vtí verus vates, sicuti nos ab ipso successoreque etiam Gritto acce-
pimus, inuidiam inde grauioraque pericula veritus, moderationisque Sena-

natus primores admonebat, vt infirmum Regulum potius quàm potentissimum externæ gentis Regem accolam mallent. Sed iuniorum suffragia aduersus bene consultos senes, fatali quodam impetu valuerunt. Veneti enim in vniuersum à Sfortia se transuersis artibus impeditos quo minus Pisis potirentur, ægerrimè ferebant. Itaque Ludouicus reiectus à Veneto atque hostis declaratus, deceptusque item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæsare, postremam à Baiazete Turcarum Rege opem implorauit. Visa est Barbaro digna occasio inferendi belli. Id enim vnum Sfortia postulabat, vt terra marique Veneti, ne cum Gallis vires coniungerent, suarum rerum periculo distinerentur. Itaque Baiazetes misero & malignæ circumuento Sfortiæ opem ferendam ratus Schenderbassam Illyrici præfectum, in Venetiam vsque luctuosa incursione prouehere se se iussit, & Deuthem amplissimæ classis præfectum, in Græciam misit. Quo in rerum periculo Grimanus omnium suffragiis iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima classe aduersus hostes nauigauit. Sed id nauale bellum eum malignitate Fortunæ exitum tulit, vt quum apud Sporadas insulas congressuris classibus non dubio euentu superari Turcas posse apparet, commutatis ventis, nec opportunè parentibus quibusdam Trierarchis, Grimanus tota spe victoriæ deijceretur, Barbarique hostes incensis duabus onerarijs, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armerius patri tñ fortes perire, in Naupactum sinum euaderent, dedenteque ibi arcem Mozenico præfecto aut auarè, aut timidè, Turcæ Naupacto potirentur, Grimano frustra se à Trierarchis per summam malignitatem atque ignauiam proditum conquerente, nec tamen in eos, quod essent nobilissimi ordinis Imperij seueritatem exercente. Eius foedæ potius, quàm malæ gestæ rei nuncius, Grimantum summæ inuidiæ exposuit, vt comminuta repente eius gratia, atque autoritate successorem ei Senatus decerneret Melchiorum Triuisanum veterem inimicum, qui Grimano compedes iniiceret, captumque ad dicendam causam Venetias continuo deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus vti insons, & egregiè animo constans, Senatui omnino parendum existimans, non expectato successore compedes sibi vltro iniicit, & peculiari mioparone Venetias deuectus est, patribus sese compeditum, & iudicij pœnam subire paratum ostendens. Nunquam antea Venetijs frequentius atque celebrius vllius rei spectaculum fuit, quum eo habitu senex Imperator, & nihil tale ex æquo meritus, à rerum capitalium ministris in carcerem duceretur, & plerisque manarent lahrymæ ex memoria anteaactæ vitæ, Fortunæque: atque eo etiam vberius, quod filius in ipsa purpura Cardinalis, mœstissimè patris compedum pondera, dum scalas ascenderet, sacratis manibus sustineret. Eum postea duro in carcere diu custoditum, atque acerbissimè à Nicolao Michaele accusatore exagitatum, optimi quique ciues indoluerunt: eius verò iudicij causa non in rogatorum, vt aiunt, Senatorum modò, sed in publico ciuium consilio actitata est, eo euentu, vt incomparabili gratia, tum sua tum Senatus omnibus propè suffragiis absolueretur: ad minuendam tamen inuidiam, quod eo bello Venetus non Naupactum modò, sed Pilum, Chrissæum, Coronem, & ipsam à Baiazete

expugnatam Methonem amisisset, in Ossarum alteram Absyrtidum insulam relegaretur. Sed pertæsus damnatæ insulæ nomen, Romam migravit, ut cum Senatore filio, maiora præsidia turbatis rebus suis pararet, & Patriæ commodis integra fide consulendo propensissimè studeret. Vixit in luce Populi Romani carus Pontifici, & à cunctis ordinibus crebro saluatus, quum luculentissimam villam sub Quirinali ædificasset. Tandem Venetis extincta invidia, patrum iudicio reuocatus est, integritatis atque virtutis ergo. Hæc enim verba fuere publici decreti, quod nusquam præclaram iusti officij pietatem vlla in re erga patriæ decus intermisisset. In id decretum mille trecenti & sexaginta quinque patritij in suffragium ierunt, nec aduersa supra centum tulit. Quo exemplo videri potuit veræ virtutis nomen insolentis Fortunæ fluctibus iactari quidem, sed nunquam mergi atque opprimi posse, sic ut iam ciuitas vniuersa constanti iudicio ei Principem locum (vtri euenit) studiosissimè destinaret, summoque plausu tanquam postliminio redditus complecteretur; eoque maiore Grimani cum laude, quod Nicolao accusatori, omnis eius acerbitatis oblitus, capitalem iniuriam remisisset. Secundo loco creatus sancti Marci Procurator splendidissimam atque grauissimam legationem suscepit ad Franciscum Regem, cui summæ claritudinis adiuncti collegæ sunt Dominicus Triuisanus, Georgius Cornelius, & Andreas Grittus, qui Senatus nomine ei victoriam de Heluetijs partam prolixè gratularentur. Exinde magni semper Consiliarij nomen continuato honore vsque ad Lauredani Principis mortem promeruit: cui post longam candidatorum contentionem successor Princeps creatus est, pridie nonas Iulias, eodem anno quo Leo Pontifex vita functus est. Fuit in Grimano habitus corporis gracilis, sed procera statura, viuudum vsque ad extremam senectam ingenium, atque oculi viuaces. Fuit vir frugalitatis eximie per omnem ætatem indomitique laboris atque animi, ad omnes Fortunæ casus firmissimè compositi. Vixit annos Nonaaginta, præfuit Reipublicæ tribus. Exornauit Prætorium luculento ædificio, cui nomen eius decreto publico est inscriptum, quod paucissimis contigit.

LVDOVICI *Dominici Placentini.*

*Principis effigies hæc est reuerenda Grimani
 Quem pater ætæno superum dignitatus honore
 Intrepidi monumentum animi superaddidit astris;
 Scilicet ante obitum supremaque funera, sese
 Instabilis diuæ spolijs fulgentibus ornans
 Inuietus potuit varios eludere casus.
 Hic primum explorans fato Neptunia Regna
 Ceruleis sinibus iuueniles credidit annos,
 Vt vir postremo spectato Marte triumphos*

*Ad patrium littus certos ex hoste referret.
Denique naturæ leges ac bella triumphans
Sponte sua victumque manu, se pectore firmo
Præripit ad patres, victus ciuilia vicit
Prælia, Famamque æterno iam terminat axe.*

Franciscus Ferdinandus

Piscarius.

N U N C quem spectas elata ceruice galeatum, & decora excepta vultu vulnera intrepidi & summè fortis animi argumenta præferentem, ille est Ferdinandus Daualus cognomento Piscarius, qui antè meritum & acceptum militaris Imperij munus, ex ipsa tantùm peditatus præfectura maiorù Ducum bello Dux, admirabiliumque militiæ operum magister

magister atque author incomparabiles victorias Carolo Cæsari parauit; non obscuro quidem cum pudore veterum huius seculi Ducum, quum iuuenis vixdum integræ ætatis, eos omnes expediti consilij grauitate; & quosque manu promptissimos singulorum ordinum præfectos, in obeundis periculis, præclaro impauidi animi ausu, æquè mirus & felix superare didicisset. Neque propterea fas esse putauerim eius vsque adeo præstantis atque inuicti viri immensum decus, breui angustæ tabellæ elogio circumscribi, si vim potius atque ipsum pondus inclytæ virtutis, quàm inanes honoris titulos, qui sæpè libidine Regum obueniunt, æstimare velimus: quandoquidem gloria rerum gestarum latè propagata, modicis rectè scribentium terminis includi nequeat. Quanquam ego præcipuus (dum ille viueret, & bello plenus laude versaretur) Piscarij sedulus admirator, peculiari volumine edito, nomen eius præsentis & venturæ famæ commendarim. Nunc verò liquidissimè constet ex eius viri recordatione, collationeque, satis multos militiae Duces eminentibus titulis claros conspici, quum rari appareant qui parem susceptis honoribus, non absolutæ quidem virtutis, quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit; sed nec mediocrem, sine alicuius insignis maculæ probro operam præstare videatur.

INCERTI *Authoris.*

*Qui sceptrâ ad tumultum, vinciti quid compede Reges?
 Quid vè tot inuicta signa relata manu?
 Quid Galea, quid scuta nitent, quid gæsa, quid enses?
 Quid viuet æternis Laurus opaca comis?
 Num Mars, num Daualus, tumulo iacet? hic situs hic est
 Heu Daualus, quin Mars cum Daualo ipse iacet.*

Ioannes Bentiuolus

Bononiensium Tyrannus.

HÆ tres, quæ vna ferè in tabula sibi cohærent imagines, trium seculo nostro præpotentium potius quàm illustrium Principum figuras ad veram similitudinem exprimunt, Ioannem scilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu, cultu togati amictus, & conditione ingenij dispares; sed qui finibus ditionum, & consiliorum sensibus inter se coniunctissimi, eandem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quisque eorum sua in patria pari consilio, sed diuersissimis artibus nominis dignitatem tueri niteretur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum suorum, qui nobilitatis erant Principes, virtute partū, ita adeptus fuerat, vt Tyrāno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius autē eiusdē nominis seditionis atque ferocius suas tuentem partes Eugenius Pontifex capite damnatum sustulerat.

Patrem verò Annibalem Canetuli factiosæ familiæ ciues coniuratione facta vsque adeo crudeliter, & temerè trucidarunt, vt in ipso cædis vestigio admisi facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerum Sanctius qui se in Bentiuolam familiam adoptarat, educandum; magnoque ciuium studio paternæ auitæque amplitudinis in ciuitatem Principem instituendum suscepit; acciditque vt Sanctius per aliquot annos prudentissimè administrata Re publica, & ciuibus alumno conciliatis, vita excederet, eique Genebram vxorem ad futuras nuptias reliquerit. Hæc erat Sfortiani sanguinis Constantio Pifaurense Principe genita, virilis animi mulier, & vsque adeo imperij auida, vt maritum mitem natura potius quàm vlla in re violentum, ad cædes damnationesque æmulantium ciuium edendas impelleret, & ad clauum totius consilij superba & insolens federet, & tum præsertim detecta Malueticorum conspiratione in ipsos atrocissimè sæuendum esse censuisset. Punitis & euersis per hunc modum Maluetijs, integra ciuitatis possessio, summaque non obscuri dominatus potestas, Bentiuolo cessit. Creuerat is numerosa liberorum sobole, varijsque connubijs opportunas propinquitates parauerat, acceptis nuribus ex splendidissimis Italiæ familijs, & filiabus ditissimo cuique Regulo nuptui datis, sic vt exaggeratus vndique, & vere vsque ad posteritatem confirmatus dominatus esse videretur. Aedificarat insuper magno sumptu luculentissimæ structuræ turritam domum instar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Cosmianam Florentiæ & Feltrianam Urbini, quanquam lateritia, superare videbatur. Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atque opibus inuitati singulas & ipsi minores domos extruxerant, quas ciuium copijs in sua horrea, suumque penum impudenter traductis, & replere, & varijs ornamentis instruere erant soliti. Incidit autem in id tempus Cæsaris Borgiæ immensa cupiditas augendæ potentiæ, suspecta Bentiuolis, quod is ad urbem vsque castra promouisset. Cuius aduentus Marescotti è prima nobilitate ciues, authores & rei facti ab Hermete filiorum supra omnes sanguinario, iugalati sunt. Ea cædes vniuersam ciuitatem conterruit: Patrata liquidem fuerat in prætorio apud Magistratus, nemoque propinquorum hiscere audebat, quod tot liberi multo famulatu, multisque sicarijs circumsepti, minaces foro inambularent, Nec iam dubia & atrox Tyrannis inuecta cerneretur. Successerat Alexandro Pontifici Iulius Secundus Bentiuolo ex vetere similtate infensus. Is opulentissimæ ciuitatis, cui ipse in minori fortuna præfuisset, conditionem miseratus, bellum inferre, totque Tyrannos omnino tollere constituit; profectusque Roma, & auctus Gallorum auxilijs ad urbem Bononiam castra promouit. Eo autem successu bellum est confectum, vt Tyrannus qui castra Gallorum, auersis eò corruatisque fluminibus inundarat, & propè oppresserat, animum despondens, infensique Populi tumultum veritus, ea conditione urbe excederet, vt præsidio Gallico quod pecunia coemerat, tutus cum vxore egrederetur, exulatumque ad Buxetum Parmensis agri oppidum Pallauicinarum hospitio susceptus abiret. Nec multo post Bentiuolus quum in absi dua reditus cogitatione verberaretur Genebram vxorem amisit, repentino dolore exanimatam, quod ei improuisus nuncius superuenisset, quo audierat liberos suos tumultuarijs collectis copijs reditum ad patriam intempestiuè præparantes.

Hippolyti

Hippolyti Cardinalis Atestini, & Ludouici Mirandulani superuentu, qui Pontifici fauerent, fufos in itinere, & fœdè profligatos fuiſſe; qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorum clientes, vel tum captos, vel inde conquisitos, damnatosque laqueo ſuſpendi iuſſiſſet, & Tyranni domum vel Bononiæ totiusque Italiæ ornamento à conditore deſtinatam, plenus ignobili ob idque pudenda iracundia, excindendam furenti populo obiecerit. Nec diu poſt ipſe Tyrannus ſenex, deſperata Gallorum ope, quum in eam ſpem eluſus, veteres theſauros exhauiſſet, ſacris interdictus & planè miſer interiit, quum amplius triginta annos dominatum exercuiſſet, vixiſſet annos ſupra ſeptuaginta, dignus hercle eo patriæ dominatu niſi ingenium eius impotentes liberi, auaritia, libidine & crudeli faſtu cuncta perturbantes, ad exitialem inſolentiam propuliſſent.

ANTONII Franciſci Rainerij.

*Bentiuole, illa olim veſtra ingens gloria, ſummis
 Nixa opibus, patriæ titulis & ſciſibus auctis
 Vndantum Imperio populorum, & prole virenti,
 Marmoreæque domo & regali diuite luxu,
 Quod rapida reuoluta manu, ceu turbine torto
 Corruerit, ſonitu per inania nubila factò,
 Ne mirere, animo inuictè & præſtantibus auſis,
 Eliſijs nèue hæc te cura laceſſat in aruis.
 Scis tu etenim, ſcis tu ſubiti quàm plena pericli
 Fortune alea ſit, volucris vertigine quantum
 Heroùmque hominùmque trahat, quàmque ardua pulſet
 Vel iuga, vel tumidas eadem ſuper intonet vndas,
 Exactos quum tu Reges, domitòsque Tyrannos
 Enumeras, perfracta arma euerſosque triumphos
 Troiugenum, & Danaum, & Parthorum, & ſceptra Quiritum,
 Te tamen indignantem animo, & fera fata gementem
 Hoc ſolare, humili quod non tua pondere preſſa eſt
 Gloria, ſed ſummi conconcuſſa eſt numinis ira;
 Roboribus Iouis in terris, & fulmine querno.
 Scilicet à magno quaterentur vt ardua Iulo
 Primorum capita, & neutri foret aucta poteſtas,
 Quo Latium, & tota plaudit Iulo Auſonis ora,
 Barbara ſanguineas horreſcunt pectora clades,
 Famaque purpureis liquidum ſecat Itala pennis.*

Pandulphus Petruccius

Senensium Tyrannus.

QUANTVM Bentiuolus ad Principis nomen magnificentia operum; & filiorum fastu accessisse videri potuit, tantum Pandulphus Petruccius apud Senenses è ciuili ordine se extulisse existimatus est, sed qui esset occultior, neque tam animo melior; Quippe qui nunquam vestem Senensibus consuetam (id erat pallium atri coloris) mutarit, nisi solennibus Ludis: nunquam modesti frugique ciuis in conuictu disciplinam vlllo epularum luxu corruperit; ædificarit modicè, & commodè quidem potius quam sumptuosè aut eleganter; humanitatis porro & temperantiæ laude humiliores ciues in tota vita superarit; nec externa connubia ambitiosè, sed paria fortunis atque nobilitate, ad auertendam inuidiã quæsierit. Quæ omnia ex aduerso in Bentiuolo vsque adeo modum excesserant, vt cuden-

dæ

dæ etiam monetæ munus impetraret à Cæsare, non obscure in contumeliam Pontificij imperij, sic vt in aureo numismate ipsius Tyranni comata effigies cum ferrato scuto complectente id Cæsaris Aquila, spectaretur. At Pandulphus nihil vnquam vsurpabat quod apud ciues inuidiam conflaret, vt qui modico comitatu, multoque dissimulationis artificio gratiam atque potentiam sensim parandam arbitraretur, ingentiq̃ue astu, & occultiore solertia sibi agendum esse statueret in ciuitate quæ quadrifariam diuisa infanis factionibus seruebat; quibus ciuitatis status commutari conuelliq̃ue posse, vt sæpius antea accidisset, manifestò prospiceret, si diuersa ciuium studia negligenterentur. Parem enim auctoritatem alternantibus partium studijs in Republica obtinebant quatuor honestissimarum familiarum ordines, quorum summus erat vetustæ nobilitatis, isq; propterea Nobilium vocabatur. Secundus parè propè dignitate Popularium. Tertius ex vtroque ordine commixtis familijs constitutus Nonarius appellabatur, quod is ordo à nouem delectis ciuibus, qui æquissimi viderentur, antea fuisset erectus. Huius ordinis aliquot erant Patritiorum familiæ, inter quas eminebat Petruccia, cuius facile princeps habebatur ipse Pandulphus, Iacobo maiore fratre qui excesserat è vita sibi locum relinquente. Nonario autem ordini succedebat vltimus, qui Reformatorum appellatus est, quod hi tanquã exactæ prudentiæ ciues, male consentientis ciuitatis vitia emendare formareque in melius Rempublicam superiore tempore voluissent. Cæterum Pandulphus, & ab his aliorumq̃ue ordinum conspiratione cum Nonarijs vrbe pulsus aliquandiu in exilio sic vixit, vt nihil virilis consilij efficacisque industriæ remittens, non diu post in patriam victor rediret; coactis scilicet in vnum non amplius quàm trecentis suæ factionis hominibus, vrbe noctu scalis adortus transcens illico mœnibus, refractaque demum porta vrbe & curia potiretur, & aduersarios vrbe expelleret; eo euentu, vt qui modo extorres fuerant, eiectis aduersarijs Rempublicam administrarent & cuncti ciues in omni senatoria deliberatione Pandulpho obseruatis eius nutibus atque suffragijs assentirentur; ipseque vnus in toto suo ordine auctoritate atque opibus potens, plebisque etiam studio subnixus emineret. Hanc eius potentiam ægre ferebat Nicolaus Borgheius inter ciues maximè honoratus, quanquam filiam Pandulpho collocasset. Verùm tanta erat Borgheij ambitio, eaque liuidi animi acerbitas, vt facile cognationis obliuisceretur, & generi auctoritatem conuellendam arbitraretur, & quod aliter mature fieri non posse videretur, consilium eius quoquo modo tollendi susciperet. Sed insolentia foceri, eiusque diram obtrectionem, impotentis generi sæuitia præoccupauit. Borgheius namque quum iret in forum trucidatus est. Huius cæde conterritis ciuibus, summa potentia Petruccijs, Pandulphoque in primis adstructa est. Ab hoc patrato scelere, damnatoque apud ciues, Pandulphus offensus infamia, vsque adeo religiose in posterum à sanguine ciuium temperauit, vt quum aliquanto post in ipsius cædem Bellantios, authore principeque numerosæ eius familiæ Leonardo deprehendisset, quos iure optimo occidere poterat, sincera fide oblata clemētia conseruaret. Exinde mira calliditate apud decuriones egit, vt Triumuiralis in Republica

Magistratus creatur; cuius muneris esset Reipublicæ curam suscipere, prætoriamque præsertim cohortis, quæ in foro apud curiam stationem habebat. iura stipendiorum tueri. Id verò facile impetratum est, resque ita celsit ut ipse vnus e tribus crearetur, duobusque mox collegis altero magnis muneribus corrupto, altero autem quòd esset ingenij pinguioris facile contempto, solus ea magistratus munia obiret, militares animos, indulgendo, vberimeque stipendia persoluendo sibi conciliaret. Noui demum consilij rem difficilem, & specie parum æquam, sed omnibus propè ciuium ordinibus utilissimam aggressus perfecit. Abscindere enim opulentioribus Senensis Imperij oppidis certas agrorum partes, atque eas per familias certis portionibus diuidere & adiudicare constituit. Quo munere insignique beneficio cunctæ vel aduersorum ordinum familiæ sibi astringerentur. Eam legem à Pandulpho suasam latamque, decuriones atque amplior Senatus facile promulgarunt, frustra reclamantibus oppidanis, qui iniquè eripi sibi sua alimenta querebantur, letis ex aduerso promiscuè ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinum inuidiam augeri suas opes viderent. cuius decreti munificentia ad vnus Pandulphi gratiam, atque potentiam amplificandam sine controuersia rediret. Eo factò Pandulphus opes suas confirmauit, & ciuium amicorum adauxit, & propè totam reliquorum ordinum æmulationem ita extinxit, ut ordo Nonarius supra cæteros summum authoritatis & gratiæ locum teneret. Hæc erant optimè prouisa parataque aduersus vim in testinam; sed quæ externa auerterent arma. ciuitati valida deerant præsidia ut tum accidit, quum Cæsar Borgia ad perturbendam Italiam natus ad Pientiam vsque urbem copias promouit, eo animo ut Pandulphum Senis extruderet, atque ea vrbe, uti erat immodicus, potiretur. Agnouit Pandulphus ambitiosi crudelisque viri insidias, generosoque consilio effugere eam tempestatem, & Senenses ciues periculo liberare constituit, concionatusque apud Ciues nihil sibi incolumi patria esse carius ostendit; propterea se cessurum malignitati atque audaciæ externi sæuissimique Tyranni, ut maturè de mum rediret. Atque ita interdiu mœrentibus plerisque, atque lugentibus cum honesto potius quam valido comitatu vrbe excelsit, commentaria ciuibus relinquens, quibus ad confirmandam tuendamque patriam summæ prudentiæ præcepta perscripserat. Huius facti mira celebritate deterisit non modo inuidiam, sed ampliorem etiam gratiam apud cunctos ordines adeptus est. Neque eum fefellit opinio. Decedente siquidem Senensi agro Borgia, decreto publico ad tutelam patriæ, qui sponte se fecerat exulem reuocatus est. Eo Borgiae periculoso aduentu admonitus communiendum se nouis amicitijs atque fœderibus existimauit, imprimisque conciliandos sibi Florentinos ratus, prorogari sibi veteres inducias quæ iam tum planè effluxerant, postulauit, Petro Soderino qui tum præerat Reipublicæ ea conditione longiores concedente, ut Montis Politiani oppidum, de quo ex antiqua controuersia nimis fuerat decertatum, possessumque tum à Senensibus, Florentinis in præmium admissæ societatis concederetur. transactio Senenses ciues amariores fecit, & Pandulphi gratiam in vniuersum vehementer imminuit, quòd ut priuatis rebus consulcret,

consuleret, publicis singulare detrimentum attulisset. Nec multo post aduersus eum excitata est eadem Borgiæ rabies ex aduentu Gallorum qui Neapolim armis repetebant; concitantibusque uonnullis, eò res deducta est, ut Pandulphus procellam in se immanium armorum effundi cernens ad pristinum deserendæ urbis consilium rediret. Iamque erat, in itinere quum exoptatus de morte Alexandri Pontificis nuncijs ei superuenit; liberatusque periculo ad consueta administrandæ Reipublicæ munia reuersus est. Pio autem tertio Senesi in demortui locum suffecto non magnopere lætatus est, quòd ille esset diuersi ordinis, & tanquam verè pius in libera patria vnum præ cæteris ciuem dominari indignè pateretur. Cæterum immatura Pij mors intra paucissimos dies erepti, Pandulphum eo metu ita liberauit, ut sibi gaudio esset Iulius secundus Ligur ei suffectus, cuius gratiam certis officijs atque muneribus facile promeruit, studijque sui eum tulit fructum, ut Alfonsus eius filius, coempto non dubiè purpuræ honore in Senatum legeretur. Destinabat enim sibi Dominatus successorem Borghesium è filijs natu maximum, eumque fraternis sacris opibus fauoreque Põtificio confirmandum iudicabat. Sed ea consilia superi multis de causis improbarunt. Nam ipse non multo post angustia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas isset, apud sancti Cyriaci oppidum fato concessit, climacterico ætatis anno. Liberij verò eius in seipsum insana arma conuertentes, à Leone eo euentu Senis sunt depulsi, ut Borghesius atra vexatus bile miser interierit: Alfonsus verò Cardinalis temerè in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani, non purpuratorum modo, sed infimorum etiam hominum miserrimus à carnifice strangularetur.

P A V L I I O V I I I Junioris.

Occulti ne iuuere tibi sub pectore sensus

*Petrucci, tacitæ ne artes, secretaque rerum
 Consilia, atque astus veteris prudentia solers?
 An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
 Atque humeris pullata diu circumdata vestis,
 Nulla que celsa domus, comitum tibi nulla caterua?
 Dum tu dissimulans pro libertate tuorum,
 Artibus his blandis incautam decipis urbem;
 Et patrias leges renouans, soceroque perempto
 Arripis Imperium, atque in te iura omnia transfers.
 Laude equidem dignum facinus, si numine dextro
 Di foueant; aut sors non auersata secundet.
 Sed qui te casus, quæ te Fortuna sequatur
 Aspice; bis exul nunquam tranquilla vidiisti
 Tempora turbata per mille pericula vitæ.
 Adde quod & nati quibus impia Regna parasti
 Conuulsi inter se fæde, pars cæsa securi,
 Haud vixere diu regnandi ehu dira libido;
 Discite mortales contenti viuere paruo.*

E L O G I O R V M
 Petrus Soderinus

Florentinorum Vexillifer.

DI V E R S I S S I M A ratione, honestioreque titulo Petrus Soderinus apud Florentiam Reipublicæ præfuit, prudentiæ & moderationis cōmendatione ad Vexilliferatū prouectus, qui honos nequaquam vti aliàs bimestris, sed perpetuus esset ad imaginem Romanæ Dictaturæ. Nam sicuti decuriones supremæ potestatis qui bimestres erāt, breui spatio magistratus vim inueterata consuetudine finiebant, nec suspectæ potestatis esse poterāt, ita Vexillifero qui eis præesse soleret, aliquanto angustiora quàm flagitarent grauissimarum rerum consilia, terminandis sententijs spatia obueniebant. Propterea expedire Reipublicæ rebatur, vt vnus perpetua authoritate ad clauū sederet, superiorūque consiliorū atq; actionū gnarus, certū perēnis nec intercise prudentiæ præsidium, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateque augustior Populo videretur; In hoc imitati
 Venetos

Venetos qui Senatus Ducem creant, cuius potestatem admirabili specie amplissimam, sed nihil plus cæteris quam altero suffragio valentem, certisque legibus ideo circumscribunt, ne ad Tyrannidem aspirare queat, personam tamen Principis ad Veneti Imperij dignitatem decoris insignibus tueatur. Soderinus hoc honore illustris factus in Curiam cum familia vxorem traduxit, vt in omni negotio assiduus Octouiris supremæ potestatis adesset; sensim per hunc modum popularis effectus est nouis hominibus in Senatum accersitis, quum antea Patritijs in vniuersum, honoratisque ciuibus patuisset. Fauit autem ei præsertim ciuium ordini qui Sauonarolæ damnati crematique in foro, memoriam pertinacissimè colerent, & Medicei nominis studia semper odissent, quanquam ipse omnis expers odij, nequaquam se factiosum ostenderet, & tanquam æquissimus libertatis defensor, in nullam inclinaret partem, eoque populari inuecto statu patriam diu tranquillam, opibusque florentem futuram arbitraretur, ac optimi inde præsidis & patriæ parentis laudem, quæ nemini post Cosmum contigisset multorum iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patritiorum animos studiosorumque Mediceæ factionis, à quibus mirifico studio erat subleuatus, quòd ingrati oblitus beneficij, secus ac antea promiserat, eos propè in ordinem redegisset, nec vigente popularium factione illos eminentiore vllò honore dignos arbitraretur; quo neglectu ex perpetua popularitate eos sibi non obscure inimicos pararat, quorum postea Saluiatis Principibus, ipsoque præsertim Iacobo varijs artificijs & machinationibus ipsius authoritas conuulsa sit, & ipse tandem Dictaturæ honore spoliatus, dominatu & patria eiectus in exilium abiierit. Sed tum existimatio ei erat incolumis & florens, quòd eius auspicijs perdomitæ receptæque Pisæ fuerant, post sextumdecimum continuati ferè belli annum, quo haud dubiè Florentini nūquā remissa spe victoriæ nūquā remissis sumptibus atque laboribus, vel sæpius repulsi, Pisanorū cōstantiā asperrimis diuturni belli periculis effectatam & indomitam superassent. Adiecerat etiam Florentino Imperio Mōtis Politiani oppidū certa induciarū pacto vltro à Senētibz cōcessū. Curarat quoque diligentissimè rem frumētariā, læto semper atque exultante populo ad vbertatis & copię nomen. Verum quum medias ciuium classes foueret, hisque aditum ad Rempublicam præberet, angebantur Patritij, vtpote qui offenderentur numero nouorum imperitorumque sæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita insolente vsurparent, curiamque indigna vrbs fece repleuissent, ipsi verò neglecti, sæpeque superantibus ignobilium suffragijs, reiecti, honorum repulsas ferrent, frustra que popularis status inclementiā damnarent. Sed Soderino semper integra mansit authoritas populari studio, & sua insigni virtute confirmata, donec enatum est bellum, quo nullum Italiæ perniciosius fuit, quo eiusdem dignitas continenti veluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilij nomē exorto. Id enim victor vndique Ludouicus Gallorum Rex indicendum celebrandumque susceperat, vt Iulius Pontifex ex publica censura tanquam indignus sacrosancta potestate gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atque idcirco seruituræ mox Italiæ cauendum existimans, à conspirantium Regum foedere discesserat. Quamobrem diuinis

atque humanis rebus fœdè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnopere fauente Senatuque Florentino impetrauit, vt vrbs Pisæ tanquam celebrando concilio opportuna concederetur. Ea res Patrios excitauit qui contradicerent, atque exclamarent propediem Pisas in potestate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenissent Lotrechio Duce; quorum aduentu Pisani ad repetendam libertatem parati, atque de industria inuitati viderentur. Ea res non temerè credita eum tulit exitum, vt Cardinales, cæteri que Sacerdotes qui Pisis conuenerant, cum Lotrechio præsidij præfecto vrbe pellerentur, Mediolanumque profugerent. Eius Concilij Pisis constituendi oborta inuidia, Soderinum non sponte, sed impulsu Cardinalis fratris auctorem inuisum ciuibus, atque odiosum irato Pontifici fecit, vsque adeo vt vir ille natura contumeliæ insolens, & implacabilis, eum Dictatura deiciens dum, Mediceosque in Patriam reducendos decerneret. Medicei nanque in eam excubantes occasionem Raimundum Cardonium à Rhauennatis prælij detrimento Hispanicis reparantē copias, adiuuante Pontifice sibi cõiunxerant, expugnatoque Prato oppido prius quam Florentiæ præsidia parari possent, à beneuolis propinquis, patrio que ordine in urbem recepti, superioris Fortunæ Principatu potiti sunt. Soderinus ipse mira infontis animi tranquillitate, quod nemini nocuisset, & custoditos in Curia tanquam suspectos ciues numero supra viginti, supplicio affici vetuisset, extra omnem contumeliam detractus folio, & ad Pauli Victoriij domum deductus est, indeque egressus vrbe in Vmbriam, Picenumque profectus, non multo post ab Ancona Epidaurum, quod Ragusium vocant, vt tranquille ibi degeret, traiecit. Medicei verò ad arbitrium Rempubicam constituerunt, nec quenquam ex antiquis inimicis pœna dignum censuerunt: quartoque mense recepta patria Ioannes Medices Cardinalis, qui ad Rhauennam captus è Gallorum manibus effugerat, Pontifex est renunciatus. Is generoso animo Soderinum humanissimis literis euocandum complectendumque sibi, & augendum honoribus accersiuit. Ea verò oris tranquillitate dignitateque Soderinus Urbem ingressus Pontificem inuisit, vt cunctis esset venerabilis, aduentibusque & dextram appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum suarum actiones enarrabat, mihi que præsertim syncerè & disertè tanquam annales perscribenti. Cupiebat siquidem ea cum integritate laudis posteris tradi qua Rempubicam Florentiæ per decem annos administrasset, sic vt Romæ non secus ac Florentiæ Vexillifer ab omnibus appellaretur. Repudiavit autem omnes honores quos propensissima voluntate Leo Pontifex offerret, tanquam eo quod gesserat minores. Vixit in summa tranquillitate mentis, cum grauissimis virtutibus confirmatus, tum sua conscientia præclare beatus, quanquam amissi dominatus casum duorum fratrum culpa sibi importatum, sine vlllo doloris vestigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitiosè corruptus, spe consequendi Pontificatus, Pisas Gallis obtulerat, ratus fore vt quum neque in Pontificem neque in Gallos vehemens studiū ostenderet, tanquam medius post neutram partium offensam, Iulio Concilij voce damnato subrogaretur. Alter nomine Victorius Mantuum legatus missus, vbi fœderati Gallorum hostes conuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio transigere posset, vt Hispani auerterentur, vti natura

parcus,

parcus, atque inepté frugi, & pecuniæ tenax adduci non potuit, vt pecuni-
am repræsentaret: atque ita magno fratris commodo fœdere excluderetur.
Natus annos sexaginta duos in Vrbe regnante Hadriano febre sublatus est.
Ei exequias fecerunt iustis collatis honoribus Florentinorum collegia.
Propinqui autem eius marmoreo sepulchro aliquanto post honestarunt.

I V L I I Feroldi.

*Effigiem hic hospes Soderini conspice, cuius
Est nomen astro clarius.
Hic est qui Patriæ labentem restituit rem
Bene consulendo ciuibus.
Idem vrbi pacem peperit, populoque volente
Princeps fuit Florentiæ.
Ac tunc illa quidem hoc saluo, clauumque regente
Vixit beata ciuitas:
At caro capite hoc eiecto, protinus vna
Et concidit Respublica,
Ergo animam illustrem æternum saluere iubeto
Qua Patriæ stetit salus.*

Elisabella Aragonia.

V N C pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Elisa-
bella Aragonia Ioanne Galeacio Sforzia coniuge orbata.
Hæc enim vna inter viros celebres ideo sedem meretur,
quod contra sexus imbecillitatem asperis in rebus virilem
animum præferens, arsuræ bello Italiæ primas faces intule-
rit, quo famoso vereque funesto facinore, cum diuinarum
simul ac humanarum rerum perturbatione amissa ferè libertate perijmus,
frustra Aragonij, Sfortianique nominis memoriam exercentes. Fuit hæc
generosi & planè virilis animi mulier, vti Regia stirpe progenitam decebat,
digna prorsus elogio valde luculento, si in ea animum maximarum calami-
tatum concursu inusitataque mentis fortitudine nunquam superatum, non
sine admiratione reputemus. Quandoquidem feralis eius Tragœdiæ
initium dederit, quo opulentissima Aragoniæ & Sfortianæ domus impe-
ria conciderunt. Ludouici namque Sfortiæ circumuenta insidijs, ac indi-
gnè spoliata Regni possessione, quum à propinquis opem imploraret, &
Galli in Italiam ingruissent, florentis ætate coniuge Ionne Galeacio orba-
ta est, eo quidem luctuosius atque miserius, quod is veneficio sublatus cre-
deretur. Exinde quoque nunquam siccatis lachrymis, Ferdinandum
auum non dubio mœrore enectum, Alfosumque patrem eiectum Re-
gno & in Sicilia deformi habitu exulantem, fratremque obiter Ferdi-
nandum in limine recepti fortiter Regni immiti fato ereptos Reges con-
tinenenter luxit, nusquam sibi ad exiguum calamitatis solatium arridente
Fortuna, nisi quum Ludouici Sfortiæ hostis sui calamitose vitæ exitu læta-

Franciscus Isabellæ Filius.

retur. Quando ille à suis militibus proditus, perductusque in Galliam, tetro in carcere moriturus, exitiosi ambitus & scelerum pœnas daret. Verùm in hoc luctu agrè vitales trahentē spiritus nouo ictu Fortuna perculit, quū Federicum Regem patrum sæua externorum regum coniuratione Regno exutum, & in Gallia singulos miseræ suæ casus frustra deplorantem fatore functum audisset. Tum enim clarissima eius domus ingentis ruinae mole conuulsa, atque oppressa, à stirpe penitus interiit; accumulato etiã dolore, quod sub id tempus Franciscus filius qui in eadem tabula cum matre pictus conspicitur, in venatione currentis equi lapsu in Heduis exanimatus esse nunciaretur. Hunc enim vel inuita deposcentibus Gallis tradiderat, a quibus cucullati sacerdotis habitu in opulenti sacerdotij cœnobium idcirco coniectus fuerat, ne Sfortiani Regni legitimæ prolis hæres superesset. Nec his tantis funeribus egregiè constans & infractus fœminæ animus celsit,

cessit, recepitque sese in Barium dotale oppidum, vbi Regij splendoris disciplinam ita exercuit, vt eius nomē cum gentilitiæ munificentia, tum Christianæ benignitatis præclarā laudem, & in Italia, & in prouincijs ferret. Qua illustri fama ductus Sigismundus Rex Sarmatarum Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris causā deducēte Prospero Columna Romanorum Ducum longè clarissimo. Nuptiæ apud Cracouiam ingenti procerum concursu celebratæ sunt, lætis quidem auspicijs, postquàm noua nupta seni iam planè Regi Augustum hodie regnantem pepererit, secundoque partu edita sit puella auiti nominis, quæ Ioanni postea Pannoniæ Regi nupsit, in spemque paterni Regni hunc edidit Stephanum puerum qui hodie in Dacia vetere, quæ Transyluania est, dominatur, educante Georgio Varadinēsi Episcopo, viro pace belloque inter Hungaros facilè principij; ipso scilicet Solymano Turcarum Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemque receptum egregiè ab omni finitimorum iniuriā defendente. Verùm hanc orientem felicitatem Elisabèlla ex perpetuo ferè infortunio degustare non potuit, quum morbo aquæ intercute obiisset. Eo hercle pietatis nomine patientius atque tranquillius, quod paulo antè sacrosancta Romana templa ad expiandum religiose animum inuisisset, eam Leone Pontifice perbenignè & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ classis officij causa adeuntibus. Id spectaculum longè omnium ornatissimum atque pulcherrimum fuit, quum circumfusa vndique iuuentutē prodeuntes in nuptiali veste, vt tum moris erat, supra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompæ ordine in Vaticanū pedibus perrexissent. Cæterum in hac eximiæ virtutis fœmina improbæ plebis rumor, nō mediocriter pudoris decus perstrinxit, ob id grauior quod quum florente ætate impenetrabilem pudicitiam prætulisset, in ipso demū ætatis flexu Prosperum Columnam sibi cultum & officium assiduè tribuentem, sæpeque procacem ad vrbaniore iocos admitteret.

ANTONII VULPII.

*Hæc quæ spectantem ora tenet suspensa, rapitque
Sensus atque animam, & propè spirat picta tabella
Docta animata manu speciem infelicis Elisæ
Fortunamque habitumque referrer animosque viriles;
Aspice vt in vultu maiestas Regia auorum
Et patris, & patruī, fratrisque reluceat: isto
Vultu iura dabat populis quum sceptrā teneret
Coniugis, & nati Insubriæ & tractaret habenas.
Hoc etiam insensis superis, aduersa suorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Vidit, & expulsū Regno patruumque; patremque
Et fratrem ereptum; quum iam cœpisset auitis
Sedibus, & sceptro summa virtute potiri.
Quid memorem Regno spoliatum fraude maritum,
Sublatumque dolis? aut cari funera nati?*

Quis valet hæc siccis oculis audire? Sed illa
 Non lachrymis vrsit cineres, non quæstibus; altum
 Sed tulit infracta & pressit virtute dolorem.
 Cernis vt affectus viuos animata tabella
 Exprimat in vultu? vt summo certamine pugnet
 Cum virtute dolor? sexus cum ingentibus ausis,
 Atque animis? pulsî vt cedent sexusque dolorque?
 Fortuna insignes aliquot fortasse vetustas
 Iactabit Regum matres, & Regibus ortas,
 Sed quæ agitata diu per tot discrimina rerum
 Per varios casus, rapidis iactata periclis
 Aequo animo infensæ Fortunæ exceperit ictus
 Nulla erit, antiqua aut veniens quàm conferat ætas
 Fortunæ, fatis, animo infelicis Elisæ.

Ludouicus Pannoniæ

atque Bohemiæ Rex.

HOC obesi oris gestu, & Germanico potius quàm Hunga-
 rico cultu cõspicius erat Ludouicus Pannoniæ atque Bo-
 hemiæ Rex, Sarmatico atq; Aquitanico sanguine genitus.
 Nam Vladislaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia
 Vasconum nobilissima stirpe edita nupserat. Ferunt Lu-
 douicum quum vtero matris excluderetur informem pro-
 pe, & sine certis oris lineamentis vrsini fœtus speciem prætulisse, creuisse ta-
 men ad iusto maiorem hominis staturam, ita vt patris inertiam & multum
 aruinæ succum æmulaturus crederetur, nec eius molis artus decenter viu-
 dus, & illustris spiritus regeret. Quanquam à nutritijs diligenter excita-
 retur, qui eum literarum pariter atque armorum disciplina exercendũ con-
 tenderent. Meruit tamen mansueti & obsequentis ingenij bonitate, qua
 egregiè iustus & pius Princeps euasurus videri poterat, vt Mariæ Cæsaris
 sorori connubio iungeretur, conciliante scilicet eas nuptias Maximiliano
 auo, qui Annam etiam Ludouici sororem corroborandæ cognationis causa
 Ferdinando nepoti collocarat, in eadem celebritate Viennensis conuentus,
 in quo tres summi septentrionalis plagæ Reges, Cæsar, Vladislaus, & Sigif-
 mundus insigni multarum gentium spectaculo coiuisissent. Cæterum Lu-
 douicus decennio ferè post eas nuptias perpetua sterilitate damnatas quum
 turbulentissimorum Procerum atroci vexatione, & viuo adhuc patre, & de-
 functo, quasi precario regnauisset, in id bellum incidit, quo impotentibus
 Turcarum armis oppressus cecidit. In peruersa siquidem malignitate pro-
 cerum suorum iustis destitutus viribus, desertusque à propinquis suis fini-
 timis Regibus, Mugacciana acie miserabili casu Regnum cum vita amisit.
 Carolus nanque Cæsar, & Ferdinandus frater, quibus cordi erant Italici Im-
 perij opes, eius pericula tanto inuadente hoste neglexerant. Sigismundum
 porro patrum Sarmatiæ Regem facile tum auerterant Moscouitarum bel-
 la,

la, & funestæ Podolijs Scytharum incursiones, quibus vrebatur Sarmaticus ager, & Clemens ipse Pontifex domestico occupatus bello, vix Germanorum legionem & Visaronum equitum alam, è sacra pecunia ad Panno-

niæ præsidium conduxerat; Hungarique proceres auaritiæ atque rapinis afueti oblitique penitus Hunnicæ virtutis & disciplinæ, pessimis artibus tractantes arma, inter se fœdissimè dissentiebant, nec externa præsidia a superbo contemptu & stulta arrogantia admissuri videbantur. Tanta siquidem animorum vanitate atque ferocia ad bellum ferebantur, vt vel innumerabiles Turcarum copias facile despicerent, & se ipsos ad tuendum gentis decus cõseruandamque patriæ salutem, si non iniqui prælii facultas daretur satis fore iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomoreus Colocensis Archiepiscopus pietatis instinctu, & veterè præfulum more, cum Turcis non iusta quidem acie, sed minutis prælijs pugnare solitus. Is proceres non temere timentes hostem ignauitiæ increpitans, & ad conferendas manus militum multitudinem sacris concionibus accendens, eò Ludouicum consilij

inopem iuuenem nec vllum vitæ discrimen veritum perduxit, vt aduentanti hosti castra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerum adolefcens, ingenioque præsertim imbecillo atque habeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nunquam castra vidiffet, facile eò perducì potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux impositus educebat, vel cunctis ferè Proceribus pugnae casum omni arte vitandum esse censentibus. Itaque Ludouicus, aliena vecordia atque superbia miser, & proculdubio exitialis consilij maniceps factus, Solymano ad Mugaccium occurrit, quum nihil tale au furos Hungaros Turcæ Duces putarent, nec Solymanus ipse adduci posset, vt Regem hostem tam paucis instructum copijs in castris esse, & congregi prælio velle crederet. Vix enim Christiana acies Triginta milium pedum, simul & equitum numerum implebat, quum in aduersa ducenta equitum milia spectarentur. Eum itaque Tomorei audacia Hungarorumque temeritas exitum tulit, vt cum ingenti corona hostium circumdatis & obsessis castris, Rex infelix, & (quod miserrimum fuit) in ipso margine Danubij aquatione prohibitus, dirigere aciem & collatis signis conflagere cogeretur. Non tulere diu Hungari primi agminis vim, quanquam admirabili ferocia resistentes, nec inulti cadentes, quando meritas insanix suæ pœnas darent. Cecidit antè alios vecordi impetu pugnans Tomoreus, & vnà fere reliqui Duces & Antistites conciso proculcatoque toto nostrorum exercitu perierunt. Rex ipse quum in fugam desperatis rebus se proriperet, in paludem incidit præaltæ crepidinis, quam exeundo apprehendere conatus, equum ardua ceruice erectum in se reflexit, atq; ita resupinatus in ipso equi & armorum oppressus pondere, in aqua bipalmis gurgitis suffocatus interiit, spectante armigero suo, atque eum mox arena sepeliente, ne corpore atque armis Regijs potiretur hostis. At Solymanus eum euasisse existimans, generosa voce pronunciauit, se hostem Regem tot cognationibus clarum in gratiam Sigismundi patruï, si reperiretur Pannoniæ Regem repositurum, modo Othomannici Imperij decus, & suæ liberalitatis beneficium certo tributo, & id quidem exiguo, gratè atque fideliter agnosceret. Sed cadauer post multos dies, indicante eodem scutifero repertum eo quo potuit tumultuarij funeris honore tumulatum est, quum Solymanus iam Buda atque Pannonia victor decessisset, ad ornandum Hungaricæ victoriæ trophæum, æneas præstantissimi operis statuas quæ Matthiæ splēdidissimi Regis, fuissent, Byzantium aduehens; quibus Hippodromum erectis basibus exornauit.

PETRI ANGELII Bargei.

*Te quoque Sarmatico Lodouice è sanguine natum,
Et nulla clarum virtute, antiqua tuorum
Religio immerito regnis præfecit auitis:
Vt foret vnde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Nostrorum multa tumefactus cæde parentum.
Scilicet is fueras opibus qui fretus, & alto*

Consilio,

*Consilio, inuictas virtute animoque phalanges
 Fundere, & innumeras euertere milite turmas
 Exiguo posses, atque omni arcere furentem
 Pannonia, insigni confectum clade Tyrannum.
 Nam si corpus eras sine pectore, si tibi nullam
 Dij dederant mentem, Rex amentissime, qua te
 Regibus aequaret fors indignissima magnis:
 Vitasses dubij saltem discrimina Martis.
 Aut cum praeclaras animas per vulnera mille
 Vidiſti Heroas fundentes pectore ab imo,
 Te quoque praecipitem Turcarum in tela dedisses.
 Iure igitur tanta fugientem e caede tuorum,
 Vt turpi ablatuſ letho, & contactus harenae
 Informi cumulo, lachrymis & honore careres,
 Obruit immerſum caenoque vndaque lacuna.*

FINIS QVINTI LIBRI.

PAVLI IOVII EPI-
 SCOPI NV CERINI PRAE-
 FATIO IN SEXTVM LIBRVM
 ELOGIORVM SVORVM AD
 COSMVM MEDICEM FLO-
 RENTIAE DVCEM.

ECET profecto hunc sextum Elogiorum librum qui fato fun-
 ctorum Heroum erit vltimus, bene auspiciari ab ipsa inuictissi-
 mi viri Ioannis Medices effigie, quem tu, magnanime Cosme, ab
 emula virtute certissimum agnoscis patrem. Italia vero omnis
 etiam nunc luget, quod tum immaturo fato fuerit ereptus, quum
 in ipso defendenda communis libertatis glorioso conatu cecide-
 rit. Hic vir saeculo nostro tantum monstratus quoniam, virtu-
 tis modum excessurus crederetur, sicuti grauissimum indomiti
 vigoris & perpetuae constantiae suae desiderium nobis reliquit; ita hos Heroes qui fatali
 accersente hora eum subsecuti sunt, tanquam bello Dux Italarum omnium longe fortissi-
 mus, in ostentationem comparationemque rerum gestarum non iniqua ratione perducit.
 Hos omnes, quod est exactae prudentiae tuae praecellentisque iudicij peculiare munus, inter
 se comparabis, & qui cunctas huius saeculi parum felices res gestas immensi ingenij tui captu
 comprehendis, recta aestimatione perpendes, quantum tibi iniusti propè oneris gloriosus pa-
 ter imponat: Nam si tibi generosa emulatione sit enitendum vt non aequus modo familiae
 tuae decora, sed ea etiam magno interuallo superes, tanto magis cotendere debes, qui impe-
 rij amplitudine atque opibus patre maior es, atque felicius, vt non frustra Dij superi
 tibi arrisisse videantur; si amplitudinem tuam certissimis (vti probe facis) virtu-
 tibus adaugendam censes. Vale.

ELOGIORVM

LIBER SEXTVS.

Ioannes Medice

Fortissimus Dux.

QVONAM condigno adoraë laudis præconio te ornauerim magnanime Heros, armipotentis dextræ, & fulminei spiritus gloria inçlyte? Inusitata siquidem atque admirabilis virtus tua, omnem vel ingentis facundiæ vim exuperat & excludit, si multa atque illustria bello edita facinora collatione æqualium Ducum expendantur: quandoquidem illorum fortia facta cum numero, tum varietate atque ipso pondere victoriarum

riarum prorsus antecedant. A præalto namque semine ingenita virtus tanta stirpis luxuriæ coalescere cœperat, vt altitudine culminis ad sydera ferri videretur, nisi immittia fata valde insigni huius seculi infortunio, pro Italiæ libertate pugnantem, in ipso cursu speratæ victoriæ prostrauissent. Paternum etenim genus directo stemmate superiorē Laurentium Medicem qui magni Cosmii germanus frater fuit, respiciebat; quum maternum repeteret ab inuictissimo Francisco Sfortia proauo, qui insigni bellicæ virtutis felicitate, Mediolanensis imperij principatum posteris eius familiæ peperit. Huius erat neptis Catherina eo Galeacio principe genita, cui coniurantiū ciuium dira malignitas dominatum & vitam inuiderat. Hæc Ioannis mater fuit antea Hieronymo Riario, Xysti Pontificis propinquo splendidissime nupta, quæ interfecti coniugis mortem, virili animo tutata arcem, seuere vindicauit; numerosamque ex Riario prolem relinquens pertæsa cœlibatus, & conscia suæ fœcunditatis Ioanni Medici Gallicis sequenti partes, tanquam præclara nobilitate, moribusque lectissimo nupsit, vt hic Ioannes ex Christiano fonte Ludouicus appellatus paternum ferens nomen, primo eoque supremo eius coniugij partu ederetur, qui bellicum materni generis vigorem certo Mediceæ magnificentia splendore cumularet. Cæterum triennis puer patrem amisit, captaque demum atque exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catherina matre, magnis aduersæ Fortunæ fluctibus iactatus est. Sed à matre demum quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, molè Hadriani educta fuerat, Florentiæ educatus est, eoque ætatis incremento, vt eius tutelam benignè susciperet Iacobus Saluiatus illustris ciuis, qui postea Ioannis focer fuit. Verum ea indole puer Martij spiritus habitum gerebat, vt prælia, & sæpe cruenta inter æquales sereret, vulnereque inflicto, quod videri poterat mortiferum, reclamante faucij pueri patre, exilio mulctaretur. Sed exacto demum vrbe Soderino, atque introductis Mediceis in veterem dominatum, non multo post adhæsit Leoni Decimo familiæ principis, & ad Pontificatum euecto. Nec diu post Ioannes inter initia Vmbrici belli, in herbis adhuc ita militiæ posuit tirocinium, vt turmam equitum ex delectis familiaribus suo ære perornatam, vt nouæ laudis cupidus in aciem produceret, multisque obiter exercitus periculis, ad eam disciplinæ frugem, ad idque inuicti nominis decus, nunquam ferè intermissa militia perueniret, quo præclara & passim spectata vis eius magno partibus adiumento, & longe maximo hostibus esset terrori. Hinc fit vt ardens & viuida virtus diffuso latè lumine, breui elogio neque includi, neque exprimi facile possit, quum nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iustis annalium monumentis posteritati tradita, certam æternitatis spem concipiat & expectet. Quis enim nisi præalto volumine res eius incredibili fortitudine inuicti semper animi gestas comprehendet? Quis innumera secundè inita prælia, atque oppida fortiter expugnata, & ereptum è manibus Venetorum hostium peculiaris alæ suæ legatum, expresso instaurati prælij turbiue narrauerit? Quis tranatum in conspectu Galli hostis vorticosum Abdum, eoque ausu, territas, & in fugam datas Gallorum turmas, legentibus ostendet? Quis denique Rethorum agmina in Bergomate agro, retro auersa & profligata, & Heluetios demum ad Corsum pagum, qui strenuos suæ alæ equi

tes crudelius interfecissent, multa cæde vindicatos; & Hispanorum audaciam Ticini primū, & mox sæpius ad Mediolani portas acerrimè repressam atque mulctatam, iusta atque integra eloquentiæ laude extollet? Nemo si quidem eo celerius expedire arma, nemo intentius & vigilantius hostium motus obseruare, nemo violentius hostes inuadere, nemo pertinacius victoriam captare didicerat. Erat profectò natus ad Italiam pulsus externis, in libertatem asserendam, si id cordi superis fuisset. Insistens nanque Germanorum legionibus, nec vsquam vestigijs abscedens, dum ituros ad delendam urbem Romam perpetuis minutis prælijs demorari conaretur, multisque hostium secundum Padi aggeres trucidatis, se in castra reciperet, tormēto ab vltiore Mincij ripa in incertum emisso ipse vnus genu ictus, est interfectus; pereuntis hercle Italiæ fato potius quàm suo, quum viginti septem natus annos iam planè mitigata ardentis animi ferocia, vti sedatiora secutus consilia præter egregij bellatoris nomen, etiam ad maturi iam, & compositi Imperatoris famam contendere censeretur.

ANTONII Francisci Rainerij.

*Quæ tulit Eumenidum immane hoc imitabile fulmen?
Vnde inuictorum funera mille Ducum.
Hoc cecidit Medicum flos, hoc noua gloria Martis
Quo feriente feræ tot cecidere manus,
Roma gemit crus dum fractum secat ille, siletque;
Ausonia euentu statque caditque suo
Ast obit. Inque atram reuoluto hoc sydere noctem
Arnus & in nigris Albula fluxit aquis.
Illum etiam num acri minitantem vulnera vultu
Aurato Iouius condidit in tumulo,
Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,
Ora Ioui æternum viuere digna manu.
Ille autem quod te in superas ante edidit auras
Dux Cosme, Etrusci luxque salusque soli:
Sic fertur, patriæ pater vt cum prospicit almæ
Ante obitum, Ausoniæ consuluisse sua*

IVLII Iouij

*Principis Etrusci genitor fortissimus Heros.
Qui noua belligeri gloria Martis eras
Barbara gens vidit quantum pollebat in armis
Vis tua, quæ semper terror in hoste fuit.
At Te equidem constat percussum fulmine, fato
Italiæ potius quàm cecidisse tuo.
Attamen es felix Italum fortissime ductor
Non quia perpetuos det tibi fama dies,
Sed postquam Imperium, tibi quod virtute parabas
Magnanimæ proli fata dedere tuæ.*

Carolus Borbonius

QUIS nam, qui Carolum Borbonium viderit, ex hac verissima effigie non agnoscat: ac item supercilio atque oculis inconstantis eius animi leuitatem, atque perfidiam cum spirare non iudicet? Quis non obiter diri, impijque hominis saevitiam non excretur, qui aduersus Regem suum, patriamque suam nefaria arma intulerit? & sacrosanctam urbem gentium omnium liberale domicilium profanarit, & euerterit? & denique scelestam cogitationem renouata, conuersaque perfidia in Caesarem, Neapolitanum Regnum occupare voluisse non credat? Licet enim & hoc de contemptore humani atque diuini iuris non absurde suspicari, quum in limine portentosa temeritatis suae perierit; vltore quidem magno Deo, ne abominabili victoria, & truculentissima tot insonantium hominum caede laetaretur. Gilberto Mompensero patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator Ne-

apolitano victus bello, ex dolore rei male gestæ apud Basas interiit. Reliquerat is præter hunc Carolum, filios Ludouicum scilicet quinto post patris mortem anno ad Capuam pestilenti febre ereptum; & Franciscum Heluetio prælio in conspectu fratris interfectum. At ipse opulentæ hæreditatis compos, & Comestabilis à Rege appellatus, qui honos militaris in Gallia summus habetur, proculdubio procerum omnium longe clarissimus euaserat; utpote qui perpetuo tenore vitæ, domi & foris splendidus, erga milites liberalis, in hospites vel inconsultè munificus, autoritate, gratia, opibus, reliquos regij sanguinis Regulos anteiret. Sed quantum sibi bellicæ laudis Abduana præsertim acie, quum extraordinarijs Gallicæ nobilitatis equitibus euocatisque præesset; & apud Mediolanum, quum eam urbem aduersus terribilem Maximiliani Cæsaris aduentum constantissimè defendisset, non obscure pepererat, tantundem amisit ad Melenianum Heluetiorum prælio, quum circumuento, & præeunti fratri, opem reformidato periculo ferre noluisse, & ad Valentianum in Belgis sero cum auxilijs aduentans Regio agmini obscura in nocte errabundo se coniungere recusasset. Verum quum hæc vel aduersus ipsius Regis testimonium dilui & excusari possent, se demum magna oneravit inuidia, sædeque sese & Borboniæ familiæ nomen dedecorauit, inexpliabili facinore edito, quum à Rege deficiens in patriam externa Cæsaris arma perfidiose conuerterit, scilicet ut leuem iniuriam vlcisceretur, quod Ludouica Regis mater, ei grauem & improuisam litem intenderet, creptura hand dubiè aliquot castella, malignitate senatorum in ea causa periniquè ius dicentium, eo autem acrius vrgebat atque incumbebat Ludouica, quod se spretam à Carolo crederet, cui se ad connubium frustra obtulisset, ut ætate adhuc florens vidua, florentissimæ ætatis nobilissimæque stirpis viri coniugio potiretur. Hæc contumelia, muliebri in animo præaltas iecerat sæui odij radices, nec Rex ipse procliuis in obsequia matris, ut litem dirimeret exorari potuerat, quoniam nisi post diiudicatam litem, eius controuersia arbitrum fore profiteretur. Quæ conditio grauisima ideo visa est Borbonio, quod nihil sibi ad æquitatem vel iura cussæ, vel iudicum studia responsura crederet, si damnatus à properato iudicio ex clementia tantum Regia commodum expectaret. Itaque indignabundus coniurauit cum quibusdam illustribus viris Cæsarique implacabili Gallorum hosti adhærere constituit. Sed Franciscus Rex incomparabili benignitate iam planè detecta coniuratione, Borbonio ad genua proquoluto ita pepercit, ut se vllis vel certissimis indicijs adduci non posse, ut crederet, quæquam Regiæ stirpis perfidiæ scelus concipere posse, testaretur. Sed non multo post Borbonius simulato morbo, quum Regia castra subsequi iuberetur, diuerso itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos perfugit, atque ea conditione Cæsarianis partibus sese addixit, ut ei Cæsar Leonorâ sororem quæ Emanuelis Lusitaniæ Regis vxor fuerat, desponderet, superis proculdubio nuptias vetantibus, ne summæ nobilitatis Regina homini perfidiæ labe notato iungeretur. Transiuit demum in Italiam, atque inde cum valido exercitu in Prouinciam irrupit; inspectaque & vix tentata Massilia repulsus est: quum nemo reperiretur qui insaniam perfidiosi hominis imitari, quàm patrium solum defendere mallet. Exinde transeunte in Italiam

Rege,

xvum In Borbonio.

narignaz.

Rege cum copijs quas pro salute patriæ coegerat, Ticinensi prælio interfuit, quo Rex ipse deleto ab hostibus exercitu captus est; atque ita Borbonius nefarii odij voto potitus, victor, temere sperauit, Cæsarem Mediolanensis imperij dominatum sibi, tanquam sororis dotalem, eiecto Sfortia esse concessurum. Verùm Carolus Lanoius Belga, qui vices Cæsaris gerens, intimi illius consilij erat gnarus, decepto Borbonio Regem captiuum in spem promerendæ libertatis astutis persuasionibus inductum, in Hispaniam abduxit. Qua inopinati facti nouitate Borbonius vsque adeo commotus est, vt statim & ipse in Hispaniam enauigarit, & apud Cæsarem se qui victoriæ socius extitisset, ingratiè contemptum quereretur, Lanoiumque malignitatis & impudentiæ probro compellatum ad singulare certamen prouocaret. Verùm Cæsar ita rixantes diremit, vt quæ Lanoius fecisset, publico commodo suoque iussu fecisse testaretur. Nec diu post, cum Rege de eo dimittendo Cæsar pecunia transegit; ad confirmandasque noui foederis pactiones, sororem antea dubijs verbis Borbonio promissam, Regi tum celebri connubio iunxit, quo nihil amarulentius Borbonio accidere potuit. Ea Cæsaris cum Rege conciliatio suspecta Italicis Principibus fuit, quasi cõiurassent & cunctis iugum imponere cogitarent. Sed eam suspicionem non temerè conceptam Rex opportunissimè detexit; persoluto namque auro, & liberis obsidibus datis, his quas perscripsisset conditionibus tanquam iniquissimis & impotenter extortis, se minimè staturum professus est, quasi optimo iure liberatus videri posset, qui aureæ monetæ ducentas myriades Cæsarianis custodijs, quum liberos etiam daret obsides, adnumerasset. Itaque Itali Principes, liberæque ciuitates, seruitutis metu ad arma consternatæ, in Cæsarem Cisalpinæ Galliæ Imperio Sfortiam excludere conãtem, authore Clemente Pontifice, eò fidentius arma verterunt, quod ipsi affuturum Regem intelligerent. Eius verò belli is exitus fuit, vt frustra obsessio à foederatis Mediolano, Cæsariani victores arce potirentur, & ex aduerso Laudem Põpeiam & Cremonam ab hostibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterum aucti quatuor Germanorum legionibus Borbonio Duce, ingenti cursu superato ad Aretinas alpes Apœnnino ad Urbem Romam inuadendam cõuolarunt, Pontificeque per inducias decepto imparatoque, primo appulsu per Vaticanum Urbem cõtra Obeliscum, vbi mœnia humilia & vetusta te collapsa facile præbebant aditum, facillimè irruperunt; miserabilique cæde edita, summæ venerationis templum toto orbe maximum & venerabile, miserorum ad aras confugientium cruore profanatum est. Id verò perfidiosè oppressis & pereuntibus, solatio fuit, quod Dux ipse Borbonius, dũ ad casam muro coniunctam scalas apponi iuberet, crassiore glande traiectus in limine execrabilis victoriæ suæ occubuerit: sic vt postea alioqui hominum miserrimi incolæ, summas omnis acerbitatis perpessi calamitates, tolerantius ferrent quòd Dijs tutelaribus nostro errore nihil suas aras defendentibus, eorum numina, id Tormentum in inguen damnati cœlo hostis, direxisse piè crederent.

Io. Baptista Gabij.

*Dedecus Aruernæ gentis, patriæ improba labe
Transfuga qui leuis & perfidus hostis erat,
Ictu vno stratus temerata in limine Romæ
Ne se victorem cerneeret, occubuit.
Debuit haud alias superis persolvere pœnas
Perfidus ante homines, impius ante Deos.*

Georgius Fraispurgius.

HOC ipso armorum pedestrium cultu, atque hac rubenti, & propè temulenta facie truculentus exprimitur Georgius Fraispurgus Mindlao Sueuorum oppido, iuxta Memingam liberam ciuitatem natus, educatusque militiæ ab ineunte ætate sub disciplina Maximiliani Cæsaris. Menapiorum & Sicambrorum Phrisiorumque bellis, multo potius egregiæ laudis quàm bellici quæstus decora domum retulit. Verùm sub Carolo Cæsare multo luculentiora spectatæ virtutis & fidelis operæ præmia promeruisse visus est, prælio præsertim ad Bicoccam factò, quum prouentis Heluetiæ phalangis impetum ex fortuito rusticanæ viæ aggere propugnans, singulari constantia sustinisset, & Ticinensi demum acie Germanicas Gallicarum partium cohortes quadam hiantis forcipis indagine circumuentas, ad non dubium summæ victoriæ prouentum trucidasset. Deletis nanque Germanorum auxilijs, quibus Longamantes præfuerat, res extemplo per sclopettarios aptè, prospereque gesta est, fuso scilicet, stratoque hostium equitatu, profligatis Heluetijs, ac ipso demum Francisco Rege capto. Sed qui tantum sibi nominis varijs bellis quæsierat, vt pote qui iusto prælio quindecies, extraordinaria verò acie supra vicies dimicasse ferebatur; summa demum induit arma aduersus Clementem Pontificem, summæ potentiam quum fata destinabant felicitatem inauspicato inuidentem. Itaque ad eam conflati belli famam Georgius oppignerato etiam patrimonio, cum quatuor legionibus, eo diri voti impetu concitatus in Italiam descendit, vt se Clementem tanquam Cæsaris hostem, laqueo suspensurum truculenta voce profiteretur; laqueum auratum quem sinu gestabat crebro depromens, & ostentans, quo in sacrosancti viri teterrimo supplicio homo nefarius atque impius vteretur. Verùm diram eius vocem, & totum efferatæ mentis conatum Diui diuæque omnes in irritum per nubes extulerunt; atque ita senem abdomine turgido grauem, & vasto ingentium artuum pondere fatiscentem, immissa paralyti siderarunt, vt abominabilis voti damnatus ex itinere Ferrariam, atque inde in Germaniam lectica refferretur; Scilicet vt intra penates Lutherana superstitione contaminatus sum opte peruerso ingenio à maiorum religione discedens in expiatus interiret. Fuit Georgius membrorum robore vsque adeo validus, vt extento tantum medio dextræ manus digito, validissimum quenque firmo innixum vestigio

vestigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto fræno susteret; tormentumque murale solus innitens humero quò vellet, propelleret; in itinere faciundo libenter abdicaret equum, vt pedibus gregariorum militũ

& iuuenum iustos passus anteiret. E tribus liberis, maiorem natu Gasparem militaris disciplinæ hæredem reliquit, sed qui septimum post annum, eo bello quo Cæsar Narbonensis Prouinciæ Galliam inuasit, morbosa tæbe præeuntibus legionibus sit ereptus, quum Melchior natus secundus, in Vrbe euastata lethargo periisset. Balthasar verò vltimus neque ad frugem peruenit, neque ad propagandam sobolem diu patri superstes fuit.

ANTONII Vulpj.

*Quis te Georgi magne ductor agminum
Quæ mittit altrix militum Germania
Vexauit olim furor, atque insania,
Vt Capitolio Deorum sedibus*

*Ausus sis ignem, & laqueos, & vincula
Collo parare, prob scelus, Pontificis?
Ecce vt repente stratus occidis leui
Morbo, prius quàm mœnibus Quiritium
Castra admoueres; placitum sic est Deis
Titanas olim qui superbos, & polo
Arma inferentes, contuderunt fulmine.
Conatus iste nomini notam tuo
Quamuis inurat; Ducibus claris tamen
Quos prisca iactant secla, vel presentia
Aequaris ausibus, manu, & consilio.*

Odettus Fusius Lotrechius.

HIC Odettus Fusius qui Lotrechius ab oppidi nomine in vltima ad Pyrenæos saltus positi, vocatus est, strenui & intrepidi, sed maximè superbi vigoris inter Gallos Duces nomē tulit: Vt pote quem nulla terrerēt pericula, neq; vllæ rerū aut locorum difficultates ab incepto vnquàm retardarent. Verū in consilijs capiundis, vsque adeo aliena iudicia contemnebat, quum plus æquo solus sapere videri vellet, vt prudentiæ militaris existimationem sola & sæpe fallaci constantia, quæ insanæ peruicaciæ proxima esset, tuendam arbitraretur. Huius autem obstinati moris vitia perpetuæ liberalitatis & iustitiæ laude contegebat, nusquàm venalis aut rapax, & extra æquitatis septa semper ita seuerus & inexorabilis, vt in edendis damnatorum supplicijs inhumanus & cruentus haberetur: qua crudelitatis acerbitate perstricti Insubres ab eo facile quum oportuit defecerint, damnarintque iidem Thomæ Lescuti sæuitiam, qui Lotrechium fratrem aliquando ad lenitatem paratum feruidis impulsionebus efferasset. Cæterum Lotrechius, & hoc Lescuto, atque item Asparoto germanis fratribus qui pugnacissimi Duces fuere, in omni Imperij militaris munere implendo potior existimatus est; hisque vel ætate maior superstes fuit, quum Lescutus Ticinensi prælio glante femur traiectus intra nonum vulneris diem perierit; Asparotus vero in Hispania ad Grunnum acie victus, contusa clauarum ictibus galea, multoque inde delapso glaucomate, totum penitus oculorum lumen ita amiserit, vt militiæ vsui esse desierit. Hæc verò in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio celsit, quòd vrbium expugnator vt olim Demetrio Macedoniae regi obrigit, appellatus est. Nam qui iuxta Gastonem Foisseium inclyti nominis Imperatorem Rhauennate prælio occisum multis vulneribus cruentus prostratusque Hispani Centurionis, cui cognomen fuit Gurdo, misericordia seruatus fuerat, impigrè etiam Heluetio bello ad Mediolanum teste Rege, & demum ipso nomen Imperij tenente ad Bicoccam, vel nequaquàm victor, intrepidi, sed non valde memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demū recepta atque Verona expugnata, & aliquanto post Bosco, Alexãdria & Ticino vrbibus manu captis; & quod illi nobilium

nobilium operum supremum fuit, Melphi vrbe in Apulia tormentis expugnata illam quam diximus laudem paucissimis concessam Ducibus, adeptus est; quum postea ab eius virtute Fortuna discedens, eum surdis auribus

peritorum Ducum suorū consilia respuentem penitus elusisset. Ipse enim ex fatali sua peruicacia circumuallatae & obsessae Neapoli intemperantius haerens, qui armis vinci non poterat, pestilenti morbo eius castra vastante, superatus interiit, quum de subactis Caesarianis, perdomitaque Neapoli insigni trophaeum erecturus crederetur, si abscedere incepto, & late per vicina oppida saluberrimi aeris, copias diuidere (vti periti Duces, gnarique locorum suadebant) quam in vestigio funesti consilij perstare maluisset. Id vero ei in suprema calamitate gloriosum fuit, quod quum ei, voti atque victoriae compos hostis Aurantius sepulchri & funeris honorem negauisset, non vnus tantum diei decus, sed perpetui honoris stas quotannis exequias à Populo Romano meruerit. In Capitolio siquidem, publico miroque ciuium omnium assensu, decretum est, vt quotannis in Laterano templo ad Cenotaphium Lotrechij solennibus inferijs parentaretur, tanquam

Vrbis liberatori, quandoquidem aduentu suo, & captum Pontificem liberasse, & Barbaros in vrbana ædificia grassantes Roma detraxisse cenferi possit. Hoc verò humanæ miseriæ inusitatum exemplum Lotrechius de se præbuit, quòd eius cadauer abominabili diligentia Hispani militis tam auarità quàm impij, in cella vinaria multo sabulo cõtumulatum, diu frustra emptorem Gallum qui redimeret expectarit; post vigesimum autem annum iustũ & luculentissimum marmorei sepulchri decus sit consecutum; vno scilicet Hispanorum nobilissimo Ferdinãdo Corduba, qui Magni Consalvi Nepos fuit, ingenuo pudore indignante, quòd excolendæ virtutis, quæ in hoste etiam grata & admirabilis esse consuevit, studium penitus exolesceret; atque ita pretio coemente ossa, ad peculiarem nominis sui laudem, non obscura etiam suæ gentis cum inuidia, marmoreo monumento recondenda, & rite funeranda decreuerit.

ANTONII *Francisci Rainerij*.

*Dicite qui Tusci colitis propè Tybridis vndam
 Templa Deum, & magnis thura datis superis,
 Dicite, cur Galli manes animamque superbam
 Lugubri celebrant carmina vestrâ sono?
 Hæc meruit rabidam illuuiem qui perpulit, vnde
 Barbarico excussa est vrbis labefacta iugo.
 Quare ingentem vmbra Lotrechi, animamque potentem
 Inferimus claris carmine cœlitibus.
 Pergite Romulidum proles, neu dicere laudes,
 Neu pigeat manes excoluisse pios.
 At tu sperne virum excisa, alto è marmore facta
 Summe Ducum, auratisue addita imaginibus,
 Sic melius; tua sic se tollit ad æthera virtus
 Vincat vt aerias culmine Pyramidas.*

V G O N I S

LIBER VI.
Vgo Moncata

289

VGO Moncata qui primus inuiolatum antea, ab ipsisque Gothorum temporibus templum Romæ in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanæ vrbis tutelaribus dicatum, & à cunctis Christiani nominis gentibus religiosissime cultum, profanauit, hanc effigiem ferebat. Ortus est pernobilis familia Regiæ stirpis citerioris Hispaniæ. iuuenis cum Carolo octauo Gallorum Rege in Italiam venit, sicuti & plerique alij Hispani, qui post receptum ex conditione noui fœderis Perpennianum, studio militandi Gallica castra sequebantur. Verùm Vgo discedente à Gallorum amicitia Ferdinando Hispaniæ Rege, Cæsari Borgiæ se se applicuit, duxitque ordines quum ille abdicata purpura, repente Pontificij exercitus Dux extitisset. Cæterum Vgoni qui astuti & diligentis, strenuique item Ducis famam tulerat primæ pugnæ Fortuna illulit, quum in Vmbria à Vitellia-

Bb

nis cohortibus Iacobo Rossetto phalangis magistro, & Paulo Vrsino Ducibus, qui à Borgia defecerant, ad casam quam vocant Mazzecam cum Michaletto Corellia suo collega, profligatus fuisset. Exinde Borgia reparatis copijs, atque insigni dolo dissimulata iniuria, Vrsinos proceres & Vitellocium necauit, expulitque nobilissimos Italiae Regulos auita ditione, quibus peragendis rebus Vgo perpetuam manu & consilio operam praestauit. Mortuo autem Alexandro Pontifice, & Borgia Gallicis fauente partibus, Vgo & caeteri Hispani Duces ad magnum Consaluum transiuerunt, Vgone facile principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaque in Hispaniam perducto, & ad Mendauiam demum tumultuaria in pugna à Cantabris occiso, nauali disciplinae se addixit, clarusque aliquot expeditionibus aduersus Punicas gentes susceptis, ita inclaruit, ut opimum Rhodiae militiae sacerdotium, quod Euphemium vocant, in Brutijs promeruerit; semper auidus nouae famae, & inquieto ingenio oram Africae vexabundus percurrens, quod erat honestissimi laboris munus, sed non semper felicitis audaciae. Nam eas Hispanorum copias, quae Pontifici Leoni, auspicijs Feltrij acre bellum intulerant, quum nauibus impositas ad Caesaream, quae hodie vocatur Algerium, expugnandam adduxisset, ferè omnes oborta tempestate, & totam penè classem, paratis scilicet ad caedem & praedam Barbaris, foede amisit, & aliquanto post nocturno praelio à Turcis praedonibus iuxta Sardiniam ad Diui Petri scopulos, ita magnum accepit detrimentum, ut amissis duabus Triremibus, & facie sagittae ictu sub oculo deformata, victus discederet. Promeruit exinde Siciliae praefecturam, atque inde aucta classe ad Moenicem Insulam traiecit, ut Girapolis urbis Regulum expugnaret, apud quem praedonum omnium tutissimus erat receptus. Sed id bellum eo successu ceptum confectumque est, ut Vgo repentino Barbarorum superuentu Christiana acie perturbata, summæ cladis & vitae periculum adierit. Vulneratus namque ipse humerum infesta incumbentis Mauri lancea, vix instaurare, ordinareque aciem poterat, nisi Germanica phalanx vel in praesalta arena defixis vestigijs, turbulenti praelii procellam sustinuisset. Barbarus tamen nostrorum vim atque constantiam non obscure timens, his legibus foedus percussit, ut Caesari annum tributum se daturum polliceretur, & legationem in Germaniam usque ad Caesarem mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliae praefuit, ut ibi multa auaritia & crudelitatis monumenta relinqueret, quum aliquot honesti nominis Siculos, & in his Cameratae Regulum pro vetere licentia Siculae gentis seditiosius agentem, securi percussisset. Exortum subinde est bellum atrox inter Franciscum Regem & Caesarem, quo ipse ad Varagium Liguria vicum temerè e classe discedens, tumultuaria pugna à Gallis superatus, & captus est, quum forte Caesarianorum Triemes metu obortae tempestatis, à scopuloso litore longius recessissent. Quum verò Franciscus Rex à Caesare dimitteretur, Vgo & ipse dimissus venit in Italiam, ut nouo bello Dux interesset. Pontifice namque & Venetis seruitutis metu ad arma costernatis, quod Caesar immodica cupiditate totius Italiae Imperium affectare videretur, & Franciscum Sfortiam ex auctoritate foederatorum Mediolani Principem constitutum eicere contenderet. iam planè ceptum & conflatum erat bellum aduersus Caesarianos,

quo

quo nihil magis detrimentosum nihilque magis dirum Italiae incidit. Nam quum Columniae familiae proceres Pompeio Cardinale auctore sese Caesaris partes secuturos professi à Pontifice discessissent, & iuxta Urbem copias cogerent, specie praesidij Vgo dolosus, nec satis magno militum numero confirmatus, Columniis persuasit, vt inducias à Pontifice postularent, vt per eas deceptum & imparatum Pontificem inuadendum, atq; opprimendum succiperent. Quibus ad nefarium perfidiae consilium nomine Caesaris impulsis, Vgo nihil morae sibi attulit, quin cum suis intra paucissimos dies quas Neapoli compararat copijs, & Columniorum auxilijs, in Urbem Laterana porta irrumperet, & per Xystinum pontem in Vaticanum instructa acie contendens, nihil se commouente Populo Romano, & coniectis in fugam Pontificiae custodiae paucis equitibus, Leonina vrbe potiretur, statimque templo sacrosancto scelestissime direpto, & Pontificijs aedibus militum praedae concessis, Pontificem qui in arcem molis Hadriani trepidè confugerat, destituito militari praesidio, & consilij inopem obsideret, cogeretque sibi ob fides dare, quibus certo bello absistere & ad amicitiam Caesaris redire fateatur; ac nisi Vgo inexpiabilem inuidiam Caesari conflaret, pactiorem transigere, atque (hac in re non omnino impius) Vrbe excedere maturasset, proculdubio Pontifex rerum omnium pressus inopia in potestatem Pompeij Columnae interneciuu hostis celerrime peruenisset, sic vt vetus de Bonifacio octauo Tragœdia instaurari videretur. Sed Vgo scelesti facinoris & sacrilegij editi dignam biennio post subiit poenam, quum supra Salernum nauali praelio cum Aurianis triremibus, quibus Philippus Auria vir impiger praerat, contendisset. Ea namque cruenta admodum pugna, promptissimi Hispanorum supra mille qui paulo ante Urbem diripuerant, trucidati perierunt, & ipse Vgo praefectus, amissa classe, & prostrato suae praetoriae nauis vexillo, quum frustra aduersus tot incidentes glandes scutum praetenderet, est interfectus; ita vt magnum Deum tanti sacrilegij praclarum ultorem extitisse pij mortales crederent: atque obiter magnopere mirarentur, cur Fortuua ad tantas opes Vgonem euexisset, quando is nusquam victor sed vbique victus praemium ingens, & plane odiosum ex male gestis rebus peruersa ratione, & malo exemplo retulisse videretur.

I A N I V I T A L I S .

*Disce meo exemplo Mezerenti, Rhulle, Procustes
 Quaeque alia immanis monstra Tyrannis habet
 Esse Deum ultorem; qui iam Moncata Triquetrae
 Sordidior Verre, publica pestis eram,
 Diripui mundi Reginam proditor Urbem
 Sed fuit haud votis par ea praeda meis.
 Denique qui fueram terrarum maxima clades
 Inueni meritis funera digna meis.
 Ictu obij glandis, calones inter, & inter
 Lixas, in Pelago Parthenopea tuo.
 Si laudare licet sese, mea plurima laus est
 Quod potui inuitos semper habere Deos.*

ELOGIORVM
 Petrus Nauarrus.

PETRVS Nauarrus qui admirabilium operum machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famā est consecutus, hoc subagresti cultus atque oris habitu fuit. Familiariter autem nobis cognitus (vt ipse dicebat) nauali disciplinā, vt in Cantabria moris est, sese aliquandiu dedit, sed mox fastidito mari in Italiam ductāte Fortuna peruenit, ea spe & vitæ cōditione vt Ioāni Aragonio cardinali à pedibus seruiret trāsiretque inde, mollioris aulæ otium detestatus, ad Lunēse bellum, atq; ibi sub Petro Mōtano Florētinis copijs præfecto aliquot mēstrua stipēdia triginta Liliatis denarijs fecit, sed qui mox duplici augetur stipēdio, quū supra gregarij militis captū, præcellētis ingenij operā præstaret, in excandis præfertim cuniculis, per quos immisis tormētarij pulueris fomētis, adeo terribiles intus flāmas excitare didicisset, vt obstructis spiramētis, violētia obluētatis intus flāmæ, non mœnia modò, sed & suppositæ etiam rupes excinderentur.

Verum

Verum Sergiano oppido à Florentinis in potestatem redacto, iterum maritimæ exercitationis munera complexus, multa littoribus Africæ, Punicis prædonibus infestus, detrimenta intulit. Cæterum Gallico bello, vti decebat, ad Neapolim magno Consaluo cohortis præfectus militauit, eo bellicæ laudis incremento, vt maximè Gallis formidandus, & Consaluo Imperatori apprime carus ab efficacia inusitata virtutis euaderet. Itaque multis fortibus factis ad Canusium atque Tarentum editis clarus, expugnata demum apud Neapolim Oui arce, stupendo suo artificio vsque adeo mirus extitit, vt Galli eius portentosæ machinationis metu, reliquis præsijs facile excederent, quum abripi in sublime propugnacula Megaris Insulæ scopulis imposita, & furentibus flammis cuncta tremere, hiscereque & perfringi, cum ruina multorum mortalium perspexissent. Tulit præmium spectata virtute dignum iudicio magni Consalui: nam Alueti oppidi, quod est apud Lyrim non longe ab Aquinatibus, Comes specioso titulo appellatus est. Magno autem Consaluo Neapolitani Regni præfectura detracto, atque aduecto in Hispaniam, quum Franciscus Xymenes è sacra pecuniâ copias coegisset, vt in Mauritaniam traiceret, Nauarrus vnus oniniuni virtutis nomine delectus est, qui classi & copijs cum imperio præesset. Eo bello mirâ felicitate pulsus atque perterritis Mauris, & magno portu qui Mazalchibir dicitur & Orano celebris emporij vrbe potitus est. Inde cursum extendit in Numidiam, illatusque in Olcachithem sinû Bugeam urbem gymnasio nobilem atque opulentam cepit, atque eadem felicitate longa Punicis litoris spatia præteruectus Tripolim, quæ magna Leptis olim fuit, inter Syrtis terra, marique oppugnatam, magna Pœnorum strage edita expugnauit. Quibus rebus feliciter gestis elatus successu in Mœnicem insulam, quæ hodie Gerbis est, retro flexa classe descendit, vt Girapolim Barbari Reguli sedem expugnaret. Sed copias descendentes in terram, & cum Barbarorum equitatu qui infestus lacessebat, præliantes, vti accidit in maximis Augusti mensis ardoribus, vsque adeo vehemens sitis afflixit, vt neque ordines seruare, quum puteos quærirarent, neque repugnando consistere possent, sed redire ad classem coactæ sunt, tanto tumultu, vt quum longe a vadoso littore naues abessent, nec scaphæ sufficerent, maligna multitudo militum in litore trucidata sit, inter quos Garzias Toletanus summæ nobilitatis & spei iuuenis, qui ad Imperium classis ab Hispania mittebatur, interiit. Exinde nusquam ferè Nauarro Fortuna arridere visa est. Nam aliquanto post, quum transfuectis in Italiam Africanis legionibus improsperè Bononiam tentasset, & funestissimè demum cum Gallis ad Rhauennam conflisset, captus, duri carceris in Gallia biennium est perpeffus. Sed quum vir fortis atque insolens contumeliæ, ex tot & tantis virtutis atq; industriæ suæ meritis, à Ferdinando Rege non redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Francisci Regis militiæ sese addixit, postquam auarè contemptus à suæ gentis Rege videretur. Præstitit inde fortem operam cum Heluetio, tum Veneto bello aduersus Cæsarianos; verum non eadem Fortuna Ligustico bello sese implicuit. Nam quum seram opem ferens Genuam aduenisset, expugnata vrbe, atque direpta à Piscario & Hispanis, in eo tumultu captus est, seruatusque Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipse manu ceperat, vsque ad pa-

cem in Hispaniam cum captiuo Rege constitutam. Nam tum vtrunque captiuus omnes dimittebantur. Direpta autem vrbe Roma captoque Pontifice, quum Lotrechius ad liberandum Pontificem in Italiam transisset, expugnatisque aliquot vrbibus Cæsarianos persecutus ad Neapolim vallata castra fecisset, obsessis diu hostibus is exitus belli fuit, vt tredecim ferè post dies, quàm pestilens morbus Lotrechium Ducem cum multo maxima exercitus sui parte absumpsisset, eadem tabe enectis ferè cunctis singularum nationum Ducibus vix signa tantum dimidiarum cohortium constarent; Nauarrus & Michael Salassus (quod ipsis & Lotrechio multum antea faciendum fuit) sese ad Auerfam recipiendi serum consilium susciperent, & Cæsariani pariter erumpentes deserta castra & semienectis passim & miserè iacentibus hostibus indefensa inuaderent, persecuti que demum abeuntes & Nauarrum, & Salassum comprehenderent. Salassus ipse à Vastio humaniter susceptus, commendatusque medicis, quòd graue vulnus dextro genu acceperat, triduo post interiit: Nauarrus verò inter quorundam militum contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem coniectus est, eo vitæ euentu, vt quum Aurantius victor Andegauensis factionis aliquot proceres iussu Cæsaris securi percussisset, & eadem pœna Nauarro bis rebeli, bisque capto immineret, eum lethali affectum morbo custos arcis Hicardus, tanquam Hispano homini, & rebus in Africa aduersus Barbaros gestis inclyto, hoc indulgeret, vt parua mora tanquam propinqua iam morte, parati carnificis manus elaberetur; quanquam non desint qui eum extrema instantis fati suspiria trahentem, stragulæ vestis operimento suffocatum existiment.

FERDINANDI Balamij Siculi.

Quid vicisse astu potius quàm viribus hostem
 Quid sit & aggeribus cingere castra nouis,
 Quidue sub effossis ima tellure cauernis
 Moliri vt tota mœnia mole ruant,
 Ostendit belli Dux inclytus arte Nauarrus
 Ad Lybiæ cladem natus & exitium.
 Vidi ego quum Drepani ratibus consterneret æquor
 Et streperent curuis agmina littoribus,
 Multorum clade vt Libycas appulsus ad oras
 Protinus euersa est diues opum Tripolis.
 Cuptorum spolijs classes onerantur Iberæ
 Et vehitur longo præda opulenta mar.
 Quòd si tanto operi non fata infensa fuissent,
 Rege sub Hispano Punica Regna forent.
 Sed certe hanc laudem seruant tibi Numina Cæsar.
 Et tua captivæ gloria gentis erit.
 Quæ restant monumenta tui vir magne laboris
 Hæc Iouij, & vatium scripta diserta dabunt.

MA X I M I L I A

Maximilianus Sfortia

HIC est ille Maximilianus Sfortia, qui insigni beneficio Iulij Pontificis, & Heluctijs Venetisque armis paternum in Regnum restitutus, neque ore quicquam Sfortianæ stirpis generosis vultibus respondit, neque ingenij indole & moribus quicquam dignum ingenuo Principe ad paterni spiritus similitudinem exprimens ad Principatum attulit.

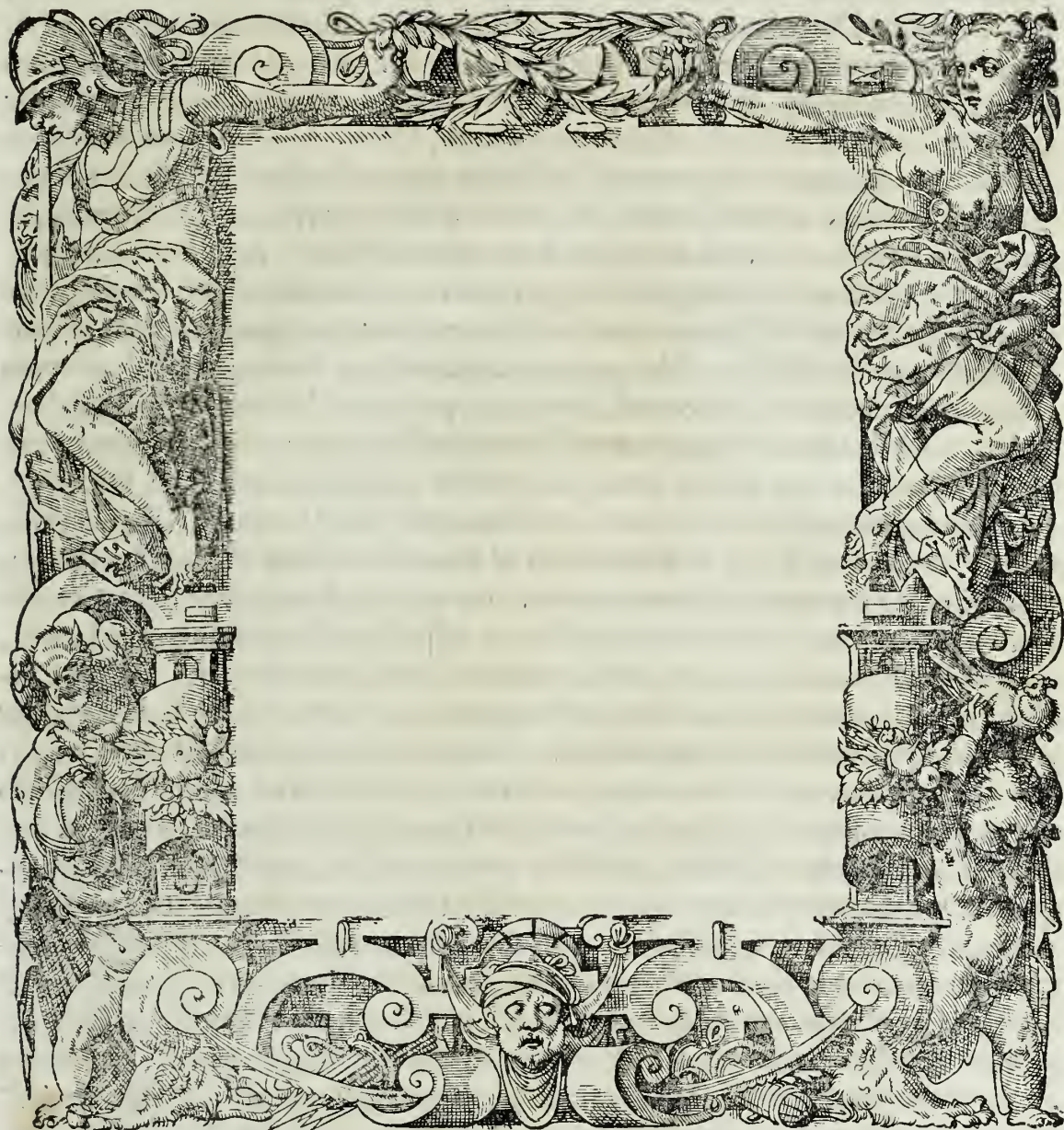
In omni namque actione sordidi animi & planè vecordis cogitationes absurdo sæpe sermone stolidoque afferre videbatur. Ex interuallis enim quædam modo peracris prudentiæ, sed fugacis; modo subtilissimæ suspicionis, & inconstantis sensus, modo labantis memoriæ, & nonnunquam conceptæ & crescentis insanix argumenta præbebat; utpote qui interiorem tunicam, & subligacula non permutaret; nec offenderetur odore sordium spõre enascentium, nec pediculi aspectu, eos frequentes progignente densissima atque impexa coma. Ocreis etiam coriactis quibus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam nonnunquam immittebat, ut pedes refrigeraret.

A qua rerum fœditate quandoque discedebat, quum hæc molliter reprehendentes summi viri Prosper Columna, Raimundus Cardonius, ipseque etiam purpuræ habitu & armorum autoritate verendus Sedunensis Cardinalis bene lotum & tersum esse iuberent, & ad elegantem vestis cultum deducerent; Quandoquidem in ea correctione vel cubiculariorum monita, vel illustrium fœminarum iocundæ suasiones nihil proficiebant; Medicisque tantum curandus ita relinquebatur, vt cuncta remedia violenter repudiaret, nec vnquam vti imperiosus se Principem esse obliuisceretur. Franciscum germanum fratrem ex arcano oderat, obtreccatione dominatus, quum ille sapientior & potior administrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis artificijs depulsa atra bile, eo tenore gessit Principem, vt quod veræ conualescentiæ indicium erat, grauiores curas Senatoribus demandaret, ipse autem venationis & aucupij voluptate aut iocunda familiaritate illustrium fœminarum oblectaretur, & iam non insanus ad bellica consilia & munia se conuerteret. Ingruentibus siquidem Gallis ad Nouariam obuiam profectus, adeo fortiter & alacriter se gessit, vt inusitata virtute deletis hostibus insigni victoria potiretur, quanquam eosdem hostium Duces Tramulium & Triuultium, atque eosdem sociorum præfectos qui supremam ex perfidia Ludouico patri calamitatem attulissent, hisdem in campis vti nomini suo fatales exhorresceret. Per hunc modum fide atque virtute Heluetiorum confirmatus ambigua salutis spe quum plerique veneficis potionibus & fascinatione quadam conuulsam ei mentem crederent, Principem gessit, vsque ad aduentum Francisci Galliarum Regis, qui capto ad radices Alpium Coactiarum Prospero Columna, cum Heluetijs demum memorabili acie iuxta Mediolanum conflixit; victorque inde Mediolano potitus Maximilianum in arcem compulsum obsedit, mirisque machinationum artificijs; quæ Nauarri ingenio parabantur, conterritum, atque intestinas suspicantem insidias ad deditionem compulit, ea conditione, vt in Gallia honestum traducendæ vitæ præmium ferret. Non defuit promissis Rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei obseruato potius quam custodito tribui poterant, liberaliter concessit. Sed ille amissi Principatus memor, & iam mentis propè compos, miseræ suæ & dedecoris gnarus, quum sæpe ad veterem ingenitæ vesaniæ morbum recideret, post aliquot annos, dum Franciscus frater qui in eius locum à Leone Pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæsare, & à Clemente Pontifice enixè defenderetur, vagæ febris morbo oppressus interiit.

PLACIDII Placentini.

*Hostibus expulsis regno præfectus auito
 Gestabat Princeps aurea sceptrum manu
 Nec quæ sceptrigerum deceant coluisse, fatentur
 Inculti mores, ingeniumque rude.
 Attamen hic fato fretus, felicibus armis
 Nonnunquam victor mira Trophæa tulit,
 Idque breui gaudens inuitus Regna reliquit
 Hostilique miser concidit hospes humo.
 Non huic insignes titulos celeberrima virtus:
 Sors dederat ludens, vis inimica rapit.*

Philibertus Aurantius Princeps.

HOC lacteo colore & subtonsa flauente coma, caruleisque oculis ciere prælia solitus erat Philibertus Aurantius, ab Arausio vetere Romanorum Colonia, cui progenitores imperabant, vocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illustri familia editus, proptereaque Cæsari Carolo apprime carus, quoniam eius genus non obscura propinquitate contingeret. Erat Philibertus Gallica alacritate belli cupidus, quamobrem tamen si erat tiro & planè iuuenis, non admodum difficile fuit, ut in Italiam sicuti magnopere cupiebat, à Cæsare mitteretur, exorto tum fortè bello inter Cæsarem atque Pontificem. Verum spes eius Fortuna elusit; nam ab Hispania soluens, in medio nauigationis cursu ab Aurianis triremibus, quæ tum Regi Gallo operam nauabant, est interceptus; neque prius à Gallis custodia vlla conditione emitti potuit, quam beneficio renouati fœderis, quo vtrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Nauarrus sine præ-

tio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæsit, à quo vti erat & strenuus & acer bellator, commendante Cæsare totius equitatus præfecturam promeruit; in idque munus adeo ardenti feruidoque ingenio incubuit, vt iuxta Placentiam à Pontificijs hostibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo penè detractus amissis cristis ægerrimè sese periculo explicans, elaberetur. Quamobrem ab hostium ducibus sibi iterum pugnaturo comiter peteret, vt pecunia illico se redimi paterentur, si casus incidisset, vt in eorum potestatem deueniret, vtpote qui custodiæ iterum includi, & se bello à quo petebat laudem excludi nollet; & varijs spectatæ virtutis operibus atque periculis famam omnino adipiscendam arbitraretur. Aduenit non multo post è Germania Georgius Fraispurgus cum quatuor legionibus, quibus postea Borbonius se Ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariam secessisset. His copijs sese adiungere veteranæ Hispanorum cohortes, concedente Antonio Leua qui in præsidio Mediolani persistebat. Itaque cum hac mole copiarum in Bononiensem agrum est descensum præeunte equitatu, qui obuia quæque ædificia barbara crudelitate succenderent; nec quisquam ferè Ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus est, qui obstare ferro & flammis cuncta vastantibus auderet; atque ita superatis alpibus nemine iter eorum demorante, aut saltuosis Apennini in locis à fronte præpediente, ad urbem Romam conuolarunt, magna sorte Aurantij, qui oppressis passim Pontificiæ ditionis incolis, ingentem fecit prædam, cadenteque Borbonio in limine captæ Urbis, vniuersi exercitus Imperator est appellatus. Lætus itaque tanto imperio, cui supra quadraginta milia hominum parerent, à quibus vrbs Roma improviso capta immanissimè vastabatur; nihil antiquius habuit quàm perducta vndique fossa arcem dispositis præsidijs circumuallere, vt Pontificem & magnam Senatorum partem qui exterræfacti subita irruptione hostium in arcem confugerant, in potestatem cum pretiosiore eorum gaza redigeret; parumque interea miserrimi Populi omnibus tormentis excruciatu eiulatu & lachrymis permoueretur, quum inter se Germani atque Hispani, hisque nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateque contenderent. Cæterum Aurantius quum interdium obequitando circumuallatæ arcis munitiones & custodias inspiceret, ab emissa sclopetto accuratius glâde sinistra in mala paulo infra oculum graue suscepit vulnus; sic vt eo vulnere postea non planè scilicet obducta cicatrice rubente mala deformis euaderet. Adhæserunt Aurantio cuncti ferè è Gallia exules Borbonij auctoritatem secuti, quos pestilentia vsque adeo atrociter mox vexauit, vt ex his notior Lorsiuis ipsique maximè familiaris cum sodalibus interiret; & Germanorum atque Hispanorū corpora pestilenti lue correpta, omnibus in locis tumularentur. Dedito autè Pontifice, & perpetua statione custodito, piorū Regum animos! generosus incensit pudor, quòd sacrorum Princeps ad ludibrium totius terrarum orbis gentium, vsque adeo indignè atque nefariè summis iniurijs mulctaretur; atque ita Francisci Galliæ, & Henrici Britannia Regum auspicijs Lotrechius Alpes traiecit, vt Pontificem detractis Vrbe Barbaris carcere liberaret.

Qua

Qua de causa periculo territus Cæsar, vt impietatis infamiam effugeret, Pontifici vt se auro redimeret concessit, quo militi ad tuendã Neapolim perre-cturo stipendia soluerentur. Itaque Pontifex persoluta pecunia arce post septimũ mensẽ elapsus, ad Orbitũ Tusci agri urbẽ se cõtulit. Aurantius verò & Alfonsus Vastius copias Vrbe eduxerunt, vt Lotrechio longitudinem Italiae iustis factis itineribus emetienti, & in Apuliam contendenti apud Troiam opponerentur. Quo in loco Aurantius & Vastius Lotrechium facta prælii potestate displosisque tormentis prouocantem refutantes substituerunt, ignobiliq̃ue discessus properantia Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnanti aut in deditiõnem recipienti, Gallica vexilla passim attollerent. Aurantius compulsus in urbem Neapolim, & planè circumuallatus urbem à militibus sensim direptam ita à Gallo hoste seruauit, vt Lotrechius ducesque omnes cum multo maxima parte exercitus ingruente pestilentia, & bello & obsidioni finem imponerent, & Aurantius non suæ virtutis, sed insperato Fortunæ commodo lætaretur. Ab hac victoria Aurantius capite atque Fortunis Andegauen- sis factiõnis Regulos, qui præpropere rebellassent, acerbissimè multauit, ac inuisitata atque præcipiti liberalitate eorum bona militibus suis diuisit, vsque adeo prodigè & inconsultè vt Cæsar id grauius ferret, quum Regnum non sibi sed Aurantio & militibus seruatum diceret. Sequenti autem anno Aurantius cum omnibus copijs in Etruriam euocatus est à Clemente Pontifice, qui patriam sibi omnino Cæsarianis armis recuperandam existimabat, postquã Florentini cum Gallis ic̃to fœdere, & transmissis contra Cæsarem auxilijs consentirent. Ea autem Florentiæ urbis cœpta atque instituta est obsidiõ, vt pertinacia obsessorum Ciuium constantiã hostium adæquarit; vrbsque tantis opibus oppugnata est, vt nec vndecimo quidem mensẽ multa perpessi incommoda, perdomiti, erumpendum potius, & prælii vel iniquissimi aleam pro libertate subeundam esse, quàm de deditiõne agendum decernerent: è Pisusque auxilia accersenda arbitrarentur, vt validius cum virtutis, tum & peruiaciæ suæ supremum ederent conatum. Tum verò accidit, vt Aurantius de aduentu auxiliorum edoctus, cõsilium caperet, tam necessariũ quam ipsi fatale atque hostibus, scilicet obuiam eundi atque in itinere confligendi. Igitur partitus copias cum Ferdinando Gonzaga qui castra tueretur; ipse cũ delecta parte exercitus contra hostes contendit; hisque occurrit in Pistoriensium montibus apud oppidum Gabinianum, non procul ab eo loco, in quo Romanos Petreio Duce, Catilinam fudisse, atque interfecisse incolæ memorant. Florentinorum copiæ quibus præerant in fronte Ferrucius ciuis Florentinus, ex mercatore repente Dux factus, in tergo Paulus Rentij Ceritis filius, eo consilio circiter septem milia hominum per alta, atq; ardua loca iter hebebant, vt vim hostilis equitatus vitarent, & non magno circuitu, quanquam salebroso, ad urbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparuere Cæsarianorum signa, quibus conspectis properantius quàm decebat Ferruciani in oppidũ sese inferre cœperunt; vt loco munito, si hostis vrgeret, æquius se defenderent. In laxatam itaque & gressum intendentem hostium aciem Aurantius equitatum procurrare misit; ipseque pugnandi audis paululum antè prouectus, dum per arduum atque

impeditum tramitem in hostem ire poperat, glande traiectus primus ferè omnium cadit, quum à parte alia Alexander Vitellius hostes inuasisset. Nemo ferè vel suorum, vel hostium cadentis Aurantiij casum animaduertit, sic vt non prius quàm à vagante eius equo qui erat spadix, & phaleris albicanteque crista conspicuus cecidisse nosceretur: quo spatio Florentinæ copia fusæ deletæque sunt, & Ferrucius intra oppidum interfectus, & Paulus captus. Cadauer Aurantiij, vti erat Lacinia atque armis expoliatus, à lugente armigero ita sarcinario iumento impositum est, vt inuolutum viligau sapia, vtrinque pendētibus brachijs & cruribus, & capite luctato Pistorium deferretur, & tanquam victori solennes inferiæ dicerentur; non iam obscure hominibus Dei magni vltoris vim agnoscentibus, postquam nefarij belli præcipuos Duces Borbonium, Moncatam, & ipsum Aurantium, tribus fulminibus vindicata impietate sustulisset.

BENEDICTI Varchij

*Aspice quàm toruo meditans fera prælia vultu
 Spiret adhuc, gestetque oculis ac pectore Martem
 Auratis fulgens princeps Aurantius armis.
 Quem tristi Italiæ fato, genitumque ruinis
 Tybri tuis, atque Arne tuis, non optima nostris
 Gallia produxit, misit Germania damnis
 At tu (verum aliter neuerunt fila sorores)
 Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
 Dum res immodicas, dum regna Oenotria, magnæ
 Dum sceptrum Ausoniæ, dum totius orbis habenas
 Mente agitas, voluisque atros sub corde furores,
 Quum propè bis senis iam mensibus oppugnares
 Vndique desertæ pucherrima mœnia Floræ,
 Dum properas multis cum millibus obuius ire
 Ferrucio, prohibere parans ne transeat, ipse
 Ipso in principio conflictus, protinus omnes
 Anteuolans, ictu glandis traiectus abena,
 (Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
 Infimus vt miles, primo cadis impete, & illa
 Illa tua in tenues spes tecum euanuit auras.*

P O M P E I V S

Pompeius Columna

Cardinalis.

AMBIGVAM equidem famosi nominis sui laudem reliquit se videri potest hic ipse Pompeius Cardinalis, quum miro ingenio diuersissimi muneris partes aptissime impleret, & in sacra purpura mitratus, & militari in sago galeatus, non periti modo, sed affectati etiam sacerdotis ante aras, & in castris prouidentissimi & strenui Ducis officia exequeretur. Nam ad vtrunque munus, cum peramplum excelsi corporis habitum, tum grauis pariter & per iocundi oris gestum & facundiam illustrem, quo oporteret, decentissime transferebat. Sed factiosa in vrbe, aulaque omnium maledicentissima de se promiscuae famae materiam ingenijs praebuit, moribus suis impense laudandis aut peracerbe lacerandis; utpote qui modo temperatis atque illustribus vtriusque disciplinae consilijs, modo turbulentis actionibus clares-

ceret, quibus Clementem ab se præclaro studio ad Pontificatum prouectū ita circumuenit & oppressit, vt Bonifacij octaui funesta memoria renouata videretur; vnde odium valde ingens apud multos, singularem verò gratiam apud Cæsarem promeruerit. Cæterum quibus de causis ab amicitia Clementis discesserit, ruituræque patriæ arma intulerit, diffusè à nobis perscriptum est, eo in libro quo ipsius Pompeij vitam syncera fide ad posteros misimus, admirandam vtique potius quàm imitandam. Vir enim ingentis animi efficacissimæque virtutis, & industriæ (modò factionis odium facessat) non ipso tantum Pompeij nomine, sed Magni item cognomento dignus existimari potuit; nisi infaustus Senator, & malus omnino ciuis, vastata Patria, & Senatui & Populo Romano apparuisset. Ad extremum qui exequijs intermortuæ Patriæ & capti Pontificis Tragœdiæ interfuerat, ciuitatis resurgentis, & restituti Pontificis simulachrum videre potuit. Verum secus ac optabat maturo fato cedens, Clementem biennio antecit, quum apud Neapolim Regno administrando Præfectus à Cæsare post comestas ficus biferas quas multa niue refrigerarat, in complexu Augustini Nyphi clarissimi philosophi integris sensibus expirasset, anno ætatis quinquagesimo tertio, quum Carolus Cæsar comparatis ingentibus copijs Solymano in Pannoniam redeunti ad Viennam occurrisset.

I O V I I I Junioris.

*Virtutem mirata tuam, tuæque inclyta facta
 Letata est tanto Roma superba viro,
 Virtutem illa eadem indoluit, tuæque inclyta facta
 Ingenio ciuis Roma casura sui.
 Sic patriæ carum virtus te fecerat; orbi
 Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.*

Aloisius Grittus.

MEMORABILE profectò exemplum Fortuna edidit in Aloisio Gritto eleganti certè homine, sed supra æquum ambitioso, auidissimoque dominatus. Eadem enim illa, vtileuis & insolens sæpè conuertitur, vt se humanarum rerum dominam ostendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantissimè castiget. Grittus namque Barbarico cultu, cum pictæ, talarisque togæ, & inflexi ad aurem pilei, qui ex pretiosis sibellinarum pellibus constaret, tum superbo incessu, & sermone prætumido, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui postea Veneti Senatus Princeps extitit, ex Græca concubina Byzantijs genitus atque educatus, se totum in familiaritatem Othomannicæ aulæ Principum, & Turcici sermonis consuetudinem dedit, tanta ingenij solertia, vt ex mediocri mercatore, insignis publicanus euaderet; vno præsertim mirificè fauente Habraymo purpurato, qui eum in vectigalium licitatione subleuabat, & supra competitores Turcas impotenter efferebat, vnde Gritto magnæ opes
 atque

atque insignis authoritas creuit, quam florētis patris dignitate, splendorque domus & conuiujs, multaque largitione rerum elegantium, in omnes profusus atque munificus tuebatur. His commercijs Habraymo quæren

darum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarum flagrantissimo studio Solymanus ipse teneretur. Earum autem delectatione vsque ad infaniam prouecta, Gritus ex frequenti indicatura certissimus erat aestimator, & solertissimus etiã mango, cuius artificij secretiorē domi tabernā haberet. Disserebat verò sapissimè nihil omnino vel ad dignitatē totius ornatus, vel ad exprimēdā summi atque Augusti Regis maiestatem, in lōge maximo Imperatore speciosus & luculētius haberi, ipsa lectissimarū gēmarū multiplici copia atq; apparatu. Itaque vsq; ad infaniā Solymanus, toto terrarū orbe perquisitas, & magno emptas pretio in vnū coegit, vt his cuncta instrumēta cubiculi, & equestris cultus, atq; etiã podij parietes exornaret. Cellā enim argēteis atq; aureis laminis circūseptam erexerat in extremo hortorū suorū angulo, quo vtriusq; Bosphori pelagi spatia prospēctaret. Sed mire ad Solymani spatiū respōderūt galea aurea & sceptrum; & crySTALLINUM operoso inclusum auro speculum;

quæ ingenio Gritti adinuenta & fabrefacta Venetijs propter gemmarū admirabiliū copiam, cælaturæque præstantiam, Octuaginta myriadum aureæ monetæ pretium excedebant. His inuentionibus quæ ad fastum superbissimi Regis arriderent, summam Grittus gratiam adeptus est, ita vt spe adipiscendi honoris inter Bassas sensim ad Mahometis sectam transiturus crederetur. Itaque secutus Solymani castra, quum ille oppugnatum Vienne in Noricum vsque processisset, & Ioannem Zápolium Transyluanie Vayuodam insigni liberalitate in Pannonia Regem constituisset, Grittus non Regi adhæsit, præstititque ei operam militarem aduersus Germanos, & eos Hungaros qui Ferdinādo Regi fauerent. Vbi verò Ioannes & auctoritate Solymani, & Turcarū auxilijs in Regno cōfirmatus est, incelsit Gritto, grauioris ambitus libido, vsque adeo ingens, vt nō obscure ad Pannoniæ Regnum aspiraret. Ioannes nāque quod pacisci cum Ferdinādo, & pace frui percuperet, Solymano suspectus euaserat, quod ingratè atq; indignè facere videretur, qui aliunde foeda pactione firmādas opes suas arbitraretur, quàm à virtute fideque inuictissimi Imperatoris, qui Regna dono dare, & ex priuatis homunculis Reges efficere consuesset. Propterea Grittus legationem sibi in Pannoniam impetrauit, vt Hungaricis inspectis rebus operam daret, ne alicunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac spe Grittus cum amplissimis Solymani mandatis, magnoque seruorum, & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiam vbi Petrus Vayuoda, Solymani incertum hostis an socius, imperebat, in Dacia peruenit, quæ hodiæ Transyluania dicitur. Ibi quum constituto prætorio Prouinciæ conuentum habiturus crederetur, citarenturque Proceres, Americum Cibacchum Varadnensem episcopum, & eundem cum militari præsidio vetere Hungarorum antistitum cōsuetudine prouinciæ præidentem, quod tardius ad edictum veniret, noctu ad Braxouium castra habentem inuadi & per Ianum Docciam Hungarum interfici iussit, vt sublato summæ potentiæ æmulo, passim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed vir æque ambitiosus & cruentus in vestigio admissi sceleris pœnas dedit. Namque ad cædem sacrati & nobilissimi viri vindicandam erexere se Stephanus Maylatus, & Gotardus genere Saxo, ipsi Americo propinquitate atque amicitia coniuncti. Atque ita supra quadraginta armatorum milia in vnum coegere, atque Grittum ad oppidum Meges, eo euentu obsedere, atque oppugnaere, vt destitutus spe auxiliorum, quod neque præfecti Turcæ Nicopolitanus, & Samandrensis, transire Danubium veriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præsidia longe abessent, se hostibus dedere cogetur, atque eo modo ostentans Solymani diplomata ad prætorium Gotardi atque Maylati deductus, iussu eorum exorto Hungarorum vlulatu, tanquam hostia Americi manibus mactatur, trucidato eius comitatu & direpta gaza. Duo eius liberi adolescentes, quorum natu maior Antonius ad Agriense sacerdotium erat destinatus, Moldauis traditi sunt, à quibus aliquanto post immaniter necantur. Doccia ipse comprehensus, qui author & suasor Americi cædis fuerat, magno ludibrio à sæuiente turba dilaniatus est. Atque ita qui Regnum affectabat, gazam omnem, quæ erat pretiosissima, vitamque simul & liberos puncto temporis amisit.

FABII Segnij Florentini.

*Tegmine barbarico capitis; cui purpura & aurum
 Intextum gemmis radiat splendore corusco
 Insignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis
 Byzanti genitum Graia de pellice Gritum.
 Ante alios Regum Regi gratissimus omnes
 Hic fuerat Solymo; tenebrisque emerſus ab atris
 Prodierat superas paulatim in luminis oras
 Sed nimis ardentem rebus tumidumque ſecundis
 Dum miſerum torquet ragnandi dira cupido,
 Quæ ſolet, in preceps deiicit culmine ab alto.
 Vertere ſuneribus claros Fortuna triumphos..*

Alfonſus Ferrariæ

Princeps.

IN Alfonso Ateſtino Ferrariæ Principe, vt ex ſeuero & pe-
 racri oris ductu coniectari licet, & nos vidimus, ingenium
 egregiè firmum ſtabileque & præcellens, quocunque extra
 literas verteretur, enituit. Abdicarat enim planè vir cun-
 cta iocundæ adulationis & moroſæ grauitatis lenocinia, ip-
 ſis plerunquè cognata Principibus. Quandoquidem ſingu-
 las cogitationes, & ſingula propè exercitamenta corporis, ad bellicas ratio-
 nes reuocaret, & nihil omnino molle aut remiſſum complecteretur, vel ip-
 ſa naturæ conſuetudine, vel neceſſitate tot incumbentium bellorum, quæ
 omnem inertiam, vel deſidioſis excuterent, & virum vti oportuit, cum ſalu-
 tis, tum dignitatis ſuæ memorem excitare, & ad inſitam virtutem factis ex-
 tendendam incitare poſſe viderentur. Itaque Alſonſus à nobis peculiari
 volumine celebratus, vt, magnanimum bello Ducem, atque optimum pace
 Principem decuit, ſubactò corroboratoque multis periculis ingenio, firmo
 que ſemper pectore cuncta aduerſæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit,
 quàm feliciter auertit. Trium nanque maximorum Pontificum diuina at-
 que humana arma, odijque perpetui inſidias, tanta infracti animi conſtan-
 tia ſuperauit, vt glorioſam triplicis triumpho lauream, ſi de ſacroſancto ho-
 ſte triumphare fas foret, meruiſſe dici poſſit. Obijt Alſonſus climacterico
 anno propinquus, quum liberos ad certiffimam frugem cogitendere conſpi-
 ceret, & nato iam ſibi nepote in ſpem longæ ſucceſſionis lætaretur. Hiſdè
 autem diebus concepit febrem quibus nunciata ei mors eſt Clementis Pon-
 tificis; ob idque exceſſit è vita ſeiſpo lætior, quòd primus comitorum
 diebus Farnesium Cardinalem, Pontificem renunciatum fuiſſe didiciſſet,
 quaſi nihil ſibi optatius & melius accidere potuerit, quàm quòd pro impla-
 cabili hoſte, veterem amicum, à quo omnia facile impetranda forent, quæ
 Ateſtinæ domus imperium ſtabilire atque augere poſſent, eſſet habiturus,

*Quàm bene bellipotens Alfonso ex aggere tundis
Barbara terrificis agmina fulminibus,*

*Sulphurea quum in nube, atque igne coruscus abeno
Ceu superum aethereo quum tonat axe pater,
Obuia prosternis generi monstra horrida nostro
Sic eat, ò qui almam diripit Ausoniam.
Quàm bene & equoreas ineuntes flumina puppes
Et Venetum armatas in tua scepra manus
Disicis, atque alto figis rostra aerea templo
Martia virtutis signa secunda tua.
Suspensam vt cernant classem, stupeantque nepotes
Vtque eat Hadriaco celsior Eridanus.*

*Quin Iulij eludis robur, rictusque Leonis,
Atque inclementes in tua fata dolos.
Maeste animo: felix natu Hercule, & Hercule patre
Quo cum alta inuictō nunc teris astra pede.*

FAERNI.

*Clementem postquam Medicem, cui tempora nuper
Tiara cingebat triplex
Extinctum Alfonsus Dux audiit, illicet acri
Correptus ægritudine
Illius mortem est properata morte secutus
Fususque iunxit funere.
Præ luctu perijisse inquis, nimioque dolore?
Immo id quidem præ gaudio.*

Hippolytus Medices

Cardinalis.

OC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardinalis quum è Pannonia, ubi Legatus apud Cæsarem fuerat, abeunte Solymano redisset, à Titiano pictore eximio Venetijs se pingi iussit. Hunc Iulianus Leonis Pontificis frater Urbini exul ex nobili vidua susceperat. Infans in ipso vitæ simul & mortis limine, quum eum mater admissi stupri impio pudore necari iussisset, ancillæ misericordia seruatus est. Creato Leone Pontifice triennis cum nutrice Romam venit, tanta verò suauissimi oris indole, sermonisque festiui lepore mirabili extitit, vt Pontifex, eo ad pedes ludente mirum in modum oblectaretur, & ea specie in Cœnaculo Vaticano à Raphaele (vti videmus) exactissimè pingi iuberet. Vbi adoleuit, literis liberaliter est institutus. Ostendebat enim ingenium habile ad omnia perdiscenda imitandaque. Ei namque supra ætatis captum ante omnia mira vis inerat poetici spiritus; sic vt Virgilij secundum Aeneidos librum, in Etruscum sermonem lepidissimè verteret, & proloquia Hippocratis ab arte medicâ, in vsum bellicæ disciplinæ, æmulatione festiuissima transferrentur. Sed non multo post à literis ad exactum totius musicæ studium deflexit, peritissimo quoque artificum & phonsorum sibi ascito, parique flagrantis ingenij cupiditate, omnis symphoniacæ modulationis, organis vsque adeo eruditè pertractatis, vt prædulcis Cytharædus, Lyristes numerosus, fistulator eximius, & incomparabilis Tibicæ euaderet; Oenochordaque item argutissimis percurreret digitis, quando ærea etiam membranaque tympana bellico crepitu militares animos

excitantia, diuersissimis concentus numeris editis, cum nostrorum, tum Barbarorum more stupenda imitatione perpulsaret. Quum in his studijs iuuenili alacritate totus esset, Clemens eum legit in senatum, ratus eum ad

grauitatem animi componi posse. Ex arcano autem id Pontifex petebat, vt Hippolyto sacris initiato, Alexander eius patruelis iuniore Laurentio genitus, Etruriæ Principatu solus potiretur, quòd tum propter ingenij firmitatem, quanquam esset literarum expers, in sustinendo tuendoque dominatu potiorem existimaret. Verum Hippolytus purpuræ honorem ita cõtempnit, vt Clemens eum indignis sacro ordine studijs & voluptatibus deditum, grauer increparet, dedecorantemque nihilo secius senatoriæ amplitudinis dignitatem, importunæ insanix pœnas cito daturum diuinaret. Nam ad theatrales ludos, equestresque decursiones, edendaque simulacra præliorum sumptuosi & varietate gaudentis ingenij libidinem detorserat: quanquam præter hæc incredibili magnarum venationum cupiditate incensus numerosum insignium canum & nobilium equorū apparatus grauissima impensa tueretur; tãto etiam vitæ splẽdore, vt in medijs nemoribus apud sotes,

totius

totius aulæ, Romanorumque iuuentuti frequentissimè epulum daret. Quæ omnia Clementem è tanta clade Urbis carcerisque miseria nuper emersum, egentemque pecunia, & quod augendo mœrori plurimum intererat, natura parcissimum, mirabiliter vulnerabant. Nec diu post Pontificem lethalis inuasit morbus, & eripuit; cuius morte quanquam in Hippolyto suscepta vitæ studia minimè refrixissent; is tamen in comitijs opportunissimè se collegit, multosque secum ex veteribus amicis perducens Farnesio Cardinali, vt Pontifex renunciaretur præcipuus extitit suffragator; cuius studij eum mox pœnituit, præter spem Anconitana legatione, quæ sibi per interregnum promissa fuerat, indignissimè fraudatus. Qua ex re, animo vehementer perturbato, inuidere apertius Fortunæ fratris, atque eius vitæ insidiari cœpit, deprauantibus eum atque impellentibus Florentinis, veteribus Mediceæ familiæ inimicis, principe horum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulsos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis consilijs vsque adeo inconsultè adhibebat, vt fratri ex subitario tormentarij pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo siquidem sublato dominatum Florentiæ adipisci se posse per exules, vanissima cogitatione confidebat. Sed Dij immortales immane abominati facinus, certa indicia Alexandro detexerunt. Quæ omnia Alexander per Cæsaris legatum Paulo Pontifici detulit, comprehensusque est eius scelesti consilij conscius Octavianus Zenga ex Hippolyti satellitibus. Qua perstrictus infamia, & non vano pauore correptus, quod suas Fortunas, & sacerdotia à Pontifice cupi dissimè peti crederet, in Tyburtem agrum profugit. Nec ita multo post conuerso ingenio, perspectaque exulum malignitate, cum fratre redire in gratiam, & condiciones pacis à Cæsare petere constituit, qui tum in Africa bellum gerebat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur, ad oppidum nomine Iter Appiæ viæ impositum non procul à Fundis subsistens, in mortiferam febrem incidit, paucissimisque diebus iuuenis longe omnium eruditi ingenij nobilitate, decore vultus, & illustris vitæ splendore florentissimus, ex humanis est ereptus; magna hercle exulum lætitia, magnoque Pontificis commodo, quum hic eius spolijs nepotes suos ditaret; illi verò vno auulso alterum tanquam fratris ope destitutum, vti mox euenit, facile tolli posse diuinarent, & subinde inducta veneni suspitione eius criminis notam Alexandro affigere conarentur; sed ea suspicio prorsus inanis euasit, quum præcipui eius comites Danthes, & Bellingerius, ac Raynaldus, eadem autumnalis cæli maligna intemperie perisissent. Relatum in Urbem eius funus, vrbane multitudinis ordinumque omnium verissimæ lachrymæ, quod antea furda in vrbe nemini contigerat, per triduum decorarunt, quum tumultuario apparatu lugentium Afrorum & Aethiopum humeris ædibus suis inferretur. Nam præter hos præstantissima eruditionis exquisitarum artium ingenia, patrono inexhaustæ liberalitatis ante diem erepto orbata destitutaque de Fortunæ sæuitia conquerebantur. Eius nanque domus ex omnibus cogniti orbis gentibus virtute animi aut corporis proceritate conspicuos, liberaliter admittebat; videreque erat homines diuersissimo sub cælo natos, eundem dolorem ex heri morte, eandemque tristitiam, sed dispari vultu garrituque dissono

contundendo pectora, fulcandoque ora vnguibus, præferentes. Gaudebat siquidem ille mirum in modum quod Barbari viginti amplius linguarum in eius Cœnaculis recenserentur. In his fuere Numidæ Regulorum sanguine progeniti, qui equitandi desultandique peritia spectantium oculos admiratione complerent. His accedebant Tartari sagittarij incomparabiles, & Aethiopes qui in luctatione & palæstra quosque validissimos antèirent. Ex India porro natandi, vrinandique peritos, quibus studijs iuuenili feruore impense deditus tanquam magistris ad æmulationem vtebatur. Turcas autem tanquam ad expedienda arma promptissimos, in venationibus ita exercebat, vt interdiu noctuque corporis custodiæ præcipuos adhiberet; egregio certè exercitationum genere, nisi dignitatis oblitus, per vanitatem ostentandi militaris ingenij, salutis quoque aleam stultè periclitari, quàm familiæ atque ordinis decus tueri maluisset. Non inane autem prodigium imminenti morti suæ præstruxisse videtur, quum pro argumento insignium suorum, crinitum cometem iuuenili atque amatoria vanitate gestaret, qua specie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulij Cæsaris necem portēdisset.

ANTONII Vaccæ.

*Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit vno
 Quo reliquum antiquæ laudis, & artis erat.
 Id tua claudebat totum augustissima quondam
 Orbis terræ instar quæ domus vna fuit;
 Nec tibi magno animo quisquam se æquasset & ausis
 Grandibus, aut larga, munificaque manu;
 Nec poterat Fortuna tuis multum addere rebus
 Quum iuueni iniicit mors violenta manum.
 Tunc bis te vndenis de gentibus ora clientum
 Fleuerunt, cineres condideruntque tuos.
 Tantus eras, tamen inuidiam vitare nequisti
 Liuoris cacos nec superare dolos.
 Scilicet obuia quæque sibi domat ardua virtus
 Sed domuisse vnâ non potis inuidiam est.*

Franciscus Sfortia II.

Mediolani Princeps.

NISI GNI hercle humanarū rerū exemplo Franciscus Sfortia secūdus, inter maxime ærumnosos Princeps diuque alternæ Fortunæ fluctibus iactatos cēseri potest; vtpote qui triēnis cū patre Regni sui penatibus eiectus, vnū & vigesimū annū in exilio vitā sæpe inopē, & inter spes & metus valde sollicitā trāsegerit, peccata aliena potius quàm sua sēper lugēs atq; inde pœnas expectās: nec tamē vnquā animū despōdens, quod in eo fatalis prope fortitudinis & infractæ constantiæ documentum fuit. Post exactum paterno Imperio Maximilianum fratrem, ipse quinquennio post, communibus

communibus Leonis Pontificis, & Caroli Cæsaris armis reductus, grauissima instaurati toties belli à Gallis hostibus pericula subiit. Sæpe eum pœnituit bella suscepisse, quæ sibi nihil armis exercitato, egentissimoque pe-

cuniæ semper nouas, & propè inextricabiles rerum difficultates importarent. Quibus malis qui ab initio studiosissimè expetitus fuerat, Insubribus demum odiosus & grauis, & notis propè omnium damnatus euaderet, vsque adeo crescente inuidia propter innumeras, & nunquam desituras cogendæ pecuniæ acerbitates, vt nonnulli eum tollendum arbitrarentur, & inter alios Bonifacius Vicecomes ex familiaribus aulæ insigni eum perfidia equitantiem impresso pugione supra humerum ad ceruicem, sed leui ictu vulneraret, elapsusque tot circumstantium prætorianorum diligentiam, perniti vectus equa intactus effugeret. Tria bella tribus prælijs Cæsarianorū præfertim auspicijs cōfecerat. quum Lotrechium ad Bicoccam, Gofferium Amirantem & Heluetios ad Sesithem amnem superasset, & demum Prospero & Piscario Ducibus, Ligures Genua capta subegisset. Quarto autem bello

quod longe maximum Rex Franciscus ipso ductante, Galliaë Cisalpinæ intulerat, quum victus prælio Rex hostis ad Ticinum, captusque fuisset, ita secundo euentu Sfortia lætatus est, vt totius victoriæ fructu excluderetur, accusareturque proditiõis à Piscario atque Antonio Leua, qui Cisalpinæ Galliaë imperium non Sfortiæ, sed Cæsari partum volebant, ita vt Sfortiam exitiali calumnia circumuentum in arce obsiderent, & totius ferè ditionis vrribus spoliarent. Non tulere indignitatem atque insolentiam iniuriæ Pontifex Clemens, Venetusque Senatus, atque ipsi demum Galli ex hostibus focij & defensores facti, quòd omnium interesset ad salutis & libertatis tuendæ nomen, Sfortiam conseruare, nec externis rapacissimis Cæsaris militibus Italiam diripiendam præbere, patique vt vnus Cæsar tantis auctus opibus, cæteris ad arbitrium imperaret. Sed Fortuna sua pertinaci libidine Cæsari fauens, omnes qui aduersari infringereque potentiã eius ausi sunt, ita perculit, vt cum magna clade prosterneret. Verum qui armis Sfortiam tueri frustra conati sunt, iusto demum consilio hoc à Cæsare precibus impetrarunt, vt Sfortiæ parceretur. Igitur Cæsar in Italiam venit, Bononiæque suscepturus insignia Imperatoriæ maiestatis de manu Pontificis, euocatum eò Sfortiam sub fide publica benignè complexus, paterno imperio restituit; atque eo modo pace facta, aliquanto post Cæsar Sfortiæ cœlebi, Christierni Daniaë Regis filiam, ex eius matertera genitam, connubio iunxit. Quibus nuptiis, quòd confirmari authoritas Sfortiæ videbatur, ingenti, sed nequaquam diuturno gaudio Insubres lætati sunt, quòd pax inuecta, Prouinciã summis affectam detrimentis, ad pristinum opulentiaë otium deductura crederetur. At superis minime visum est Insubrum miserijs finem imponere, atque ita Sfortiam quòd aliter fieri non poterat, nouæ nuptæ delitijs indulgentem, ex leui lippitudinis initio sustulerunt, tum forte quum Cæsar Tuneto capto ex Africa Neapolim rediens, ad triumphum Romam à Paulo Pontifice vocaretur. Tum enim defuncto Principe Insubres tantis lachrymis elatum luxerunt, vt eo prodigio imminentes calamitates, quibus postea acerbitate Cæsarianorum Præsidum Prouinciæ, conturbatæ opes conuulsæque sunt, prænunciasse videantur.

F A E R N I.

*Franciscus hic situs secundus Sfortia est
Insubrium Dux, cuius Imperium atque opes
Nunc asperis nunc prosperis euentibus
Fortuna forsque multiplex exercuit.
Atque ille nunc ciuilibus, nunc exteris
Petitus armis, Gallicisque & Beticis,
Mediusque Reges inter aduersarios,
Suprema ad vsque Fata regnum patrium
Seruauit, & prudentia fretus sua
Armis vim apertam fregit, atque astu dolos.
Nunc hic quiescit paruus è tanto Duce
Puluis cinisque & nudula vmbra mortui.*

B A S I L I V S

Basilus Moscouiæ

Princeps.

ABS TR V S A penitus ad Boream præter Hercynios saltus, Arctooque vertici subiecta Moscorum Regna, intacta olim Romanis legionibus, nec planè Græcis scriptoribus nota, Sigismundus Sarmatarum Rex latissimè nobis aperuit, quum armis cum Basilio eius gentis Principe ad Orsam iusta acie cōtendisset; qua innumerabilis eius gentis equitatus fœdè profligatus est. Tū enim primò Romæ de victoria parta supplicationes decretæ sunt, quòd Moschi à Polonis & Lithuanis, modo Rutheni, modo Moscouitæ vocati, tanquã secuti Græcorum opiniones, à Romano Pontifice dissentirent. Sed Basilus qui adoptari in Regem sicuti ex Demetrio Legato accepimus, ex Principe honestiore scilicet speciosioreque titulo cupiebat, pace facta cum Sarmatis, non semel cum Maximiliano Cæsare Clementeque Pontifice per lega-

tos suæ gentis, latè nobis Regnorum suorum fines & opes indicauit, quum ea tantum mercatorum sermonibus occiduis Europæ populis innotuissent, & tum maximè quum Demetrius Legatus ad Urbem missus, cuncta exactissimè, vti Latinæ peritus linguæ retulisset; iubente Pontifice, vt memorabilia quæque descriptis Regni finibus & gentium moribus, in peculiarem à nobis commentarium conferrentur. Qui liber non semel impressus extat, quo excusari facillè possumus, si Basilius breuiore quàm decet Elogio peroratur. Is, quem diximus, Demetrius legatus qui Regis imaginem hoc habitu nobis pictam detulit, percunctantibus referebat, latissimos esse Regni fines, qui ab Oriente Volgam amnem attingant, Tartarorum Regna à Moscicis dirimentem. Ad Aquilonem Suecorum & Liouonum extremis terminis cohæreant, & ad Occidentem ad Boristhenem vsque protendantur. A Meridie autem Tanaitis & Tauricæ Cheronesi ad Mæotidem paludem Tartaris Præcopitis, qui sunt in Europa, promixi sint. Regio in vniuersum campestris est, ad segetem parum felix, cera armentis & pellibus pretiosis ferax. Basilius equitatu abundat, vtpote qui quum opus est, ducentorum milium equitum numerum efficere possit. Regiam habet Mosca in vrbe, quæ à præterlabente Mosco anne nomen accipit. Arcem habet in morem prope nostrum ædificatam & tormentis permunitam. Paruo sumptu alit exercitum, quum Regni iuuentus omnis edicto arma capere cogatur, nullo propè adiuta stipendio. Ipse per legatos bella gerit; auarissimè imperitat, nec largitione in quenquam vtendum putat, vsque adeo illiberaliter, vt legatos suos à magnis Principibus redeuntes cunctis muneribus expoliet; atq; ita accidit vt bello infelix existimetur: quandoquidem inuiti populares edictis pareant, neque fortissimè propugnent. Sic ad Orsam victi pro victoria magnum luctum toti Moscouiæ retulerunt. Nec ingruentibus in Moscouiam duobus simul Tartarorum Regibus quisquam repertus est Dux fortis vel strenuus miles, qui pro salute patriæ propugnaret. Mahometes namque Gyræus qui in Taurica regnabat, & Absa, qui ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium imperabat, cum singulis exercitibus Moscouiam inuaserunt, ferro & flammis cuncta excidentes, & id quidem impunè, quum Basilius tantæ moli hostiū impar, & consilij inops, vsque adeo trepidè profugisset, vt fœni cumulo conderetur. Eo modo Mahometes & Absa germani fratres iunctis ad Columnam exercitibus, ad urbem Moscam castra fecerunt: haud dubiè vrbe atque arce potituri, nisi Germani tormentorum libratores, magnam Tartaris cladem & trepidationem intulissent: quum Basilius absens per syngrapham Mahometi se perpetuò tributarium professus, quibusdam datis muneribus impetrarit, vt à Mosca discederent. Itaque Tartari onusti infinita præda, incendijs euastata regione, infinitam propè captiuorum multitudinem abduxerunt; sic vt Moscici, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuersis Caspij maris incolis venundati sint: neq; Basilius postea tametsi quereretur se à Gyræis fratribus, qui bellum non indixissent, deceptum falsis inducijs atque oppressum, quicquam memorabile aduersus perfidos hostes gessit. Exinde Basilius Salamoniã vxorem tantquam sterilem repudiavit, & in monasteriū detrusit, superinducta Helena nequaquã primarij viri filia, & secundū Helenam, aliam minimè prioribus nobiliorem

nobiliorem ducturus videri potuit: nisi fama increbuisse Salamoniam intra sacrata septa filium peperisse, qui in Principatus hæreditate succederet. Nec multo post Basilius bello semper infelix & semper sospes, graui oppressus pituita mortem obiit; his profecto repudijs infamis, & vti impotenter rapax, & nusquam liberalis aut benignus apud suos inglorius; hoc etiã ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus, quod à fœminis abhorre re diceretur, aliò scilicet translata libidine, quoniam inueterata consuetudine apud Moscos, more Græcorum, adolescentes amare fas esset; primores namque gentis, & cuncti equestris dignitatis ordines, honestorum ciuium liberos in famulatum sibi asciscere, militiæque erudire consueuerunt.

I O V I I Iunioris

*Et si te nullis insignem fama trophæis
 Basili sine laude per orbem,
 At semper victum referet, semperque subactum
 Horribili in certamine Martis,
 Sarmata quum toties te fuderit, atque Gelonus
 Obruerit tua castra sagittis,
 Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
 Te patria solioque fugarit;
 Non ingrata tamen tibi se debere fatetur
 Haud meriti immemor Itala tellus:
 Nanque tuo nobis ignotos munere Moscos,
 Et Scythici Borealia cæli
 Regna aperis, Tanaimque truce[m], penitusque repostam
 Perpetuis sub nubibus Arcton.
 Sed quid Hyperboreos veterum mendacia iactat
 Riphæo sub cardine montes?
 Basili nobis cæcam tu discutis vmbra[m].
 Nos ideo pro munere tanto
 Rite tuam effigiem Lari veneramur ad vnda[m];
 Nomenque immortale sacramus.*

Antonius Leua

EMO ex his qui seculo nostro ab Hispania in Italiam venerint, & post Magnum Consaluum aliquid præclari nominis militiæ sint consecuti, ipso Antonio Leua vel ingenio acutior vel illustribus bello factis præstantior euasit. Huic namque Nauarrus miserabili vitæ exitu clarus, facile cedit. Ingenti hercle virtute Antonius nusquam ferè vestigijs eius abscedente Fortuna, quod longe maximū in toto militari negotio semper existimatum est, frequentibus prælijs sæpissimè victor, & si fors iniquior victoriæ successum eriperet, nunquam victus videri potuit. Diuinè siqui-

dem prouidendo, & grauitè enitendo, hostium consilia præuertere, & quæ iam apud eos parata essent atque instructa, præoccupare, aduersariorū immodicos conatus admirandis dolis eludere, & quum res posceret vehemen

ti atque expedita manu infringere atque retundere didicerat. Quod enim mirum est nullo propè præeunte magistro, nullaque prorsus adiutus bellicæ educationis disciplina, & impiger miles & acer præfectus, improuisis & fortibus consilijs, celeritateque præsertim, Dux felix euaserat. Cæterum Antonius planè adolescens, & vt ipse nobis narrabat, adhuc imberbis, Sancij Martini patruī alæ equitum præpositus, anno secundo post secularem ea classe vectus in Italiam venit, qua Emanuel & Valentius Benauidij fratres, & duo Aluaradi pater & filius transuecti sunt, aduersus Gallos opem ferentes. Ipse genus ducebat è Cantabria, quæ vna omnium Hispaniæ Prouinciæ optimorum terra marique militum feracissima existimatur. Sed antea Antonius iusta in acie hostem non viderat, quàm egregiè & ad Gioiam aduerso, & ad Terranouam secundo prælio, illic constantis, hic verò maximè ardentis & imperterriti bellatoris laudem est consecutus. Interfuit demum
Rhauennæ

Rhauennæ Cardonij signa secutus, quo funesto prælio non ignominia, sed laudi fuit incolumem euasisse. Sic enim Cesennam se recepit, vt plerosque milites ex itinere conseruaret; atque ipse demum instaurata ala eodem Cardonio & Prospero Columna Ducibus, ad Cisalpinæ Galliaë bellum proficisceretur. Post mortem verò Iulij Pontificis, Leoni, Carolo Cæsari coniuncto, in expellendis Gallis operam nauauit, vsque adeo diligentem & strenuam, vt iam inter summos Duces consilio perspicax, & manu egregie fortis haberetur. Ab hac fama iam planè clarum, ea quæ secuta sunt bella clarissimum fecerunt, quum obsessus Ticini à Francisco Galliaë Rege sese pertinacissimè defendisset; cum excidio quidem nobilissimæ vrbs; quum alendo præsidio, neque fortunæ Ciuium, neque templorum donaria, neque luculentæ domus excisæ deformatæque suffecissent. Sed hæc Ticinensium calamitatem, inexpiabilemque inuectæ egestatis dolorem aliqua ex parte minuere visus est Rex ipse tanti nominis ingenti prælio victus & captus. Verum ad eam victoriam ad quam parandam Leua magnum eruptione sua momentum tulit; nequaquam pax allata est; scilicet vt alia orirentur bella, quibus fertilissima Italiaë prouincia militari licentia vastaretur. Nam quum Leua Cæsarianique Duces Sfortiam grauib; calumnijs implicitum, apud Cæsarem maiestatis accusassent, & in arce obsedissent, consternati ad arma Italiaë Principes in vnum seruitutis metu consensissent, hostes ex focijs facti, longe omnium luctuosissimum bellum excitarunt, eo euentu vt Antonius Mediolani obsessus, multis secundis prælijs longe clarissimus ducum euaderet, existimaretque, neque humanis neque diuinis rebus esse parcendū modo decus suum & Cæsaris dignitatem tueretur, & stipendiij loco singulas vrbes, singulosque earum ciues militibus immanissimè diripiendas concederet: ipseque imperiosus multis vndique partis victorijs terribilis atq; opulentus, aduersus tot hostes inuictus aduersa arma sustineret, & Sfortiam per deditiōem eiecto, tanti Principatus Imperio potiretur. Sed Cæsar ad clementiora consilia conuersus, post captum Pontificem, atque eum iam euastata Roma carcere liberatum, Sfortiam restituit ea conditione, vt Antonius, tuendæ Italiaë Dux copiarum, deductis, & in Græciam Hispanis militibus missis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerendo bello Cæsari videbatur. & quanquam euastante cunctos artus podagra non aliter quàm sella succollantibus seruis veheretur, nunquam Ducis munia, nunquam vllum militiaë laborem omisit, aut intermisit; vtpote qui lectica in aciem illatus non semel cum hoste conflixerit; semel apud Landrianum fuso, captoque sancti Pauli Comite regiaë stirpis Gallorum Duce, & ad Caracam ad Lambrum flumen superato Iacobo Medice, qui cum Heluetijs auxilijs aduenerat. Ea Antonij authoritatis atque peritiæ opinione adductus Cæsar, ex Africa Tuneto expugnato victor rediens, ipso præsertim Leua authore, Galliaë bellum intulit. Qua in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cunctis distorto articulis pepercit, quin eum secum in Prouinciā adduceret. Id bellum propter rei frumentariæ difficultates, & cœli inclementiam, secus ac putarat Antonius tractu durius, atque exitu asperius fuit; sic vt ille languore animi & dolore corporis oppressus, ad aquas Sextias in castris fato cedens, cum bellicis laboribus, tum ardenti gloriaë cupi-

ditati suæ finem imponeret, natus annos quinquagintasex. **Funus Mediolani** adornatum insigni pompa celebratumque est.

PARTHENII Parauicini.

*Astus Annibalis, moræ sagacis
Maturæ Fabij, impigrumque & acre
Marcelli ingenium, celerque cursus,
Et velox via Claudij Neronis
Hæc si singula singulis pararunt
Æternum decus, & perenne nomen;
Quanto in me omnia quum simul Gradiuus
Vnum contulerit, mage ipse Lethes
Vndas despiciam, minasque fati?
Quid quod mi attulit & novos honores
Ac viuam effigiem meosque vultus
Musæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta nostris
Conscripsit monumenta docta, & omni
Ære & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, ò meos triumphos
Hoc præcone ter ampliusque claros
Ecquem iam mihi conferat vetustas?*

ANTONII Vulpj.

*Quum semper vincas, totis licet artubus æger,
Consilio non vi, vincere Leua doces.*

RAINERII.

*Hic Leua est; Leua Hesperie laus maxima terræ
Qua Bætis tumidas in mare fundit aquas,
Implicitus cunctis morbo artubus, horrida bella
Artibus, & ferro, gessit & explicuit.*

ALEXAN.

Alexander Medices

FLORENTIÆ PRINCEPS.

MAGNO hercle singulariq; vti apparuit, aut insanè more suo, aut atrociter iocantis Fortunæ prodigio editus est hic, què spectas tho racatū, transuersaque rubra fascia Cæsarianæ factionis studiū ostē tatem Alexāder Medices, ad Etrusci Imperij fastigium ideo pro uectus, vt inde grauiore casu interrupta felicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Umbriæ Principatus titulos affectauit, ex materna ancilla furtiuo congressu susceperat: Alfonsina auia tenui cultu educarat, quū filius Laurentius fato ereptus ex vxore Bolonia Regiæ stirpis masculam prolem minimè suscepisset. Quibus de causis viuente Leone in subsidi- um pereuntis stirpis ita receptus est, vt Clemens demum Pontifex Etrus- co dominatu dignum existimaret, quod Hippolytus patruelis ad toilen- dam æmulationem honorī sacre purpuræ destinaretur. Visus enim erat Alexander corpore atque ingenio habili tractandis armis aptior, quum Hippolytus viuidæ mentis acumen ostenderet, ad literarum studia para-

tissimū. Sed oppresso demū Cæsarianis armis, captoque Clemēte Pōtifice, in eo statim inusitatae calamitatis turbine Florentini defecerunt; atq; ipsi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atq; in exilium acti sunt, ea conditione vt deserti mox & inopes in subalpino agro ad Taurinum aliquandiu vitam degerent, donec cōuersa Fortuna Pontificis, Hippolytus galero ornaretur, & Alexander iam pridem duobus, in Præcutinis oppidis donatus à Cæsare, in clientelamque receptus gener ascisceretur, & Florentinis demum longa obsidione perdomitis veteraque exutis libertate à Cæsare collato Principis titulo præficeretur. Verūm is dominatus Clemente iam mortuo breuem atq; turpissimum exitum tulit. Nam Alexandrum sextum iam regnantem annum, & præclara iusti & constantis Principis argumenta præbentem, ita voluptates Veneræ sensim occuparūt, vt qui inuidioso Principatus nomine lætabatur, facilem sibi in necem aditum aperiret, tanta quidem socordia vt post insidias quas ei Hippolytus nefarie tetenderat, diligentissimè vitatas, in alterius propinqui, familiarissimique sodalis inusitatā perfidiam incideret. Is erat Laurentius Medices ætate æqualis, sanguine coniunctus, nulla lacepsitus iniuria, & magnis affectus beneficijs, menstruaque stipēdij obstrictus liberalitate, qua maximè eius perfidiæ fama prægrauari potuit. Eum namque hic tam improbo quàm perfidioso promissi lenocinij nomine in domum suam suumque cubiculum & lectum facile perduxit, adamatæ mulieris aduentum mentitus, sic vt incautus atq; miserrimus Princeps à cæteris omnibus accuratè cauere solitus quàm ab ipso proditore, quem maximè diligeret, mactaretur. Intempesta namque nocte altè stertentem Laurentius gladio per costas adacto transfodit, propereque erectum, & acceptū vulnus acri morfu vindicantē, admouētibus manum duobus seruis quos induxerat, quinque vulneribus confecit, impetrataque facile à præfecto tessera publicis vectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupante animū salutis cura, vt intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudem appetisse videri volebat, nihil plus tanto admissio facinore effecisse iudicatus est, quàm vt Principe amicissimo nefarie atq; ignobiliter interempto, Cosmum ex priuato odio capitalē hostē suū, ad Etrusci Imperij potentiā quàm veræ virtuti fata promittebant, proueheret, & ipse demū publico Senatus iudicio damnatus, obiterque Venetijs angusto in calle trucidatus, parricidij pœnas daret.

ANTONII Vaccæ.

*Post belli clades varias, & funera seuis
Motibus Etruscæ ciuilibus edita terræ,
Quum populos placida compostos pace tenerem,
Per scelus agnati me perfida dextra nefandi
Sustulit, & spes ille meas, spes ille meorum
Atque suas omnes, & publica commoda fregit.
Vsq; adeo pensi, & sancti nihil improba ducis
Inuidia, atque atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili sanguine ferrum
Mæsta parens assueto malo Florentia vidit,
Et luctu extenuata Ducem defleuit ademptum
Aurea compositis meditantem secula rebus.*

F R A N

Franciscus Maria Feltrius

Vrbinatium Princeps.

N

EMO magnorum Ducum elegantius & certius in tabula ad veram imaginem expressus est, quàm hic ipse Feltrius, qui his suis armis atque coloribus, hisque triplicis imperij militaris insignibus Titiani summi pictoris manu delineatus conspicitur. Is Ioanne Rouereo patre Senogallix domino & Urbis præfecto, qui Iulij Secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatium Principis filia genitus, adoptari in Feltriam familiam à Guidone Vbaldo auunculo, cui fata prolem dene garunt, & Principatus hæres scribi meruit. Sic vt vim atque expeditum robur paterni generis, & efficacem bello prudentiam, optimisque constitutam legibus bellicosæ Feltriæ domus disciplinam egregio temperamen-

to miscuisse credi possit, vt sese ad præclarissimum militiæ decus efferret, Adolefcens namque ita tirocinij arma induit & exuit, vt penè prius quam miles, Dux summus patruj copijs præficeretur, eò bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atque item Fauentia possessa Venetis, Pontificio Imperio sunt restituta. Nec multo post conuersis Iulij studijs bellum Gallicum est exortum per causam indicti Concilij, quo Pontificis autoritate funditus conuellendam impotens armis Rex Gallus susceperat. Eo bello Feltrius impar viribus à Triuultio summo Imperatore sic fusus est atque exutus castris, vt ipsa Bononia male tuente Alidosio Cardinale, Bentiuolis veteribus tyrannis traderetur. Non tulit contumeliam Feltrius animo generosus, atque inter deleti exercitus & amissæ vrbis dolorem Alidosium ipsum authorem tanti mali oblatum apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in sacratum hominem, quanquam ex eius malignitate non immerito, editum vsque adeo Pontificem alienauit, vt Feltrius Galli Regis auspicia se qui cogitaret. Verùm in Iulio aliquanto post illa exardens ira deferbuit, quum post aduersum Rhauennate prælium Gallis Italia pulsus ingenti victoria potitus est, nec Feltrio veniam petenti studiosi suffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita restitutus est, vt Pisauri dominatu indulgentia & liberalitate morientis patruj donaretur. Sed Leone decimo ad Pontificatum euecto contra ac rebatur multis de causis sæuum hostem expertus est, quum ille Laurentium fratris filium vel impudenti cum iniuria, Vrbinatium Principatu honestandum arbitrareretur, quod tamen vel ab ambitiosa importunaque scemina Alfonsina Laurentij auidi iuuenis matre, nisi post mortem Iuliani Leonis fratris qui erat multis nominibus Feltriæ domui coniunctus impetrari potuit. Itaque Leo profana & sacra arma expediens imparatum immisso exercitu, cui præerat Rentius Ceres, tota Vmbria atque Pisauro expulit; non secus ac Borgia Cæsar Guidonem Vbaldum eiecerat. Verùm Feltrius non multo post coactis in vnum validissimarum gentium auxilijs, quæ confecto Veneto bello à Gallicis ducibus dimittebantur, vsque adeo graui impetu quæ amiserat recuperauit, vt Pontifici & Florentinis magnum terrorem incuteret. Feltrio namque aderant & studia militum & Populorum voluntates, & ingens animus cunctis militiæ laboribus atque periculis par, quo Metauro amne pedibus superato, quum ipse Hispanorum ordines præiret, & propemodum armatus & pedes enataret, Pontificius exercitus triplo maior ad primum hostis conspectum reformidata pugna in diuersa se recepit. Exinde Pontificij nusquam ferè vti multis affecti incōmodis Feltrianos sustinuerunt, ac nisi Leo magnis propositis præmijs venales quosdam Hispanorum præfectos corrupisset, & Vgo Moncata Cæsar nomine vniuersos vt Feltrium desererent induxisset, graue profecto vulnus Leo accipiens, pudendi & parum æqui belli pœnas iubiisset. Eo modo proditus atque desertus Feltrius Fortunæ iniquitatē ea animi magnitudiue tulit, vt vbique Leonis hostes quæreret, exortoque Gallico bello ad Lotrechiū se cōferret; apud quem alienæ virtutis præcepta fastidientē sic egit, vt ille neque manu neq; cōsilio ipsius Feltrij vsus Mediolanensi Imperio à Cæsarianis & Pontificijs pelleretur, Cæterum in ea victoria

Leo

Leo mortem obiens inexpectatam, Feltrio recuperandi dominatus occasionem dedit, propensissimaque hominum voluntate in Umbria tanquam legitimus & exoptatus diu Princeps receptus est. Hæc tanta bellorum incommoda eum usque adeo nauiter erudierunt, ut aucta & confirmata virtutis opinione ab ipsis Florentinis, qui dudum hostes fuerant, tum demum à Venetis summum militaris Imperij decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus Imperator, uti tempora & prudentissimi Senatus mores flagitabant, veterem suum pugnacis ingenij ardorem salubri iustæ & cautæ grauitatis temperamento moderatus est, quum ei robustissimæ externarum gentium & inuictæ legiones sustinendæ potius cunctando, quàm prælijs lacessendæ viderentur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeque edocti, Q. Fabio parem, quàm M. Marcello ducem malebant. Existimabat propterea Feltrius, se satis fortem vereque vtilem Reipublicæ operam laturum, si nihil amitteret, & nihil prælij aleæ qua vinci posset, subijceret. Ludificaretur hostis impetum, munitissima castrametandi ratione, & extraordinarijs prælijs; commeatu atque pecunia indigos perpetuo fatigaret; quum vniuerso prælio ubi opus foret certaturus crederetur. His artibus, contra ac aliqui existimabant, qui temerè externarum gentium vim contundi & superari posse putabant, summo ipsius præconio Italia omnis seruata est, partusque Sfortiæ, paternæ ditionis Principatus. inuecta etiam hac qua respiramus tranquilla pace, in qua Feltrius supremis cogitationibus nihil prius expetebat, quàm ut in Turcas consensu Christiani orbis Regum iusta atque insuperabilia arma verterentur. Sed in hac honestissima cogitatione ereptus est, non fato quidem suo, sed malignitate quorundam, qui ei venenum misceri iussisse referuntur; uti ex certissimis quæstionis tabulis, & tanti admisi sceleris confessione constat, quum hunc quem virtutis merito colimus Guidonem Vbaldum, non Umbriæ modo dominatus, sed militaris etiam apud Venetos Imperij hæredem reliquisset.

ANTONII Francisci Rainerij.

*Mars ense, clauam Alcides, dedit ægida Pallas
 Et tibi celestum tela trifulca pater
 Fulmina seu metuende manu, siue excutis ore
 Pars stupet ut celeri conijcis illa manu,
 Pars stupet altiloque domum immortale Mineræ,
 Utque cohortanti defluat ore sophos,
 His tu, & roboreæ perfunctus munere clauæ,
 Vnde tibi æternum ab robore nomen erit,
 Monstra domas, acies perrumpis, concutis vrbes,
 Et latè vndanti flumine sternis iter;
 Quum patrias sedes, fuis tot millibus antè,
 Inuicto & repetis regna superba pede.
 Djs genite & geniture Deos, qui cuncta nouorum
 Et veterum æquiperas fortia facta Ducum.*

ELOGIORVM
 Andreas Grittus

Venetorum Princeps.

NON rarum modo, sed prorsus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore Fortunæ afflatu, sed vnis tantum inuictæ virtutis auspicijs Principatum adeptus est. Nemo siquidem ciuium æqualium suorum in ipso iuuentæ flore pulchrior: nemo quum vir esset & Senator, staturæ proceritate habituque oris & membrorum amplitudine cellior atque formosior fuit: nemo quum perpetuis ferè bellis legati functus munere periculosa arma tractaret fortior, vigilantior atque constantior fuit; sic vt postea mirum non sit quum vniuerso bello victor de restituto patriæ Imperio, non curru quidem laureato, sed opinione ciuium & studio gratissimi Populi triumpharit, si meritum decus supremumque in ciuitate titulum meruerit. Effectus verò Princeps, & suis insignibus exornatus

natus eam oris & personæ dignitatem prætulit, vt omnes facile faterentur incomparabilem æquâ magnitudine corporis & animi, atq; omnium bellica, tum ciuili virtute extra inuidiam eminentissimum ciuem, supremo tanquam debito titulo fuisse honestatum. Cæterum Grittus qui vniuerso bello victor exitit multis aduersis prælijs infensæ Fortunæ suæ casus vsque adeo constanter tulit, vt rediuiua semper virtute, seipso maior & clarior appareret. Abduana nanque acie, qua nulla Veneto nomini funestior incidit, quanquam profligato cæsoque exercitu effugisset, nihil tamen animum despondens maximo Reipublicæ commodo Taruisium conseruauit; amissumque fœdè Patauium felici astu summaque virtute recuperauit, atque aduersus innumerabiles Cæsaris copias defendit. Brixiaë autem quum eam urbem Dijs inuitis tueri conaretur, ea capta atque direpta à Foisseio Gallorū duce in eius potestatem ita deuenit, vt in Galliam vltiorem carcere seruan- dus mitteretur. Conuerso verò ciuitatis studio quum Veneti Gallis propter Hispanorum & Germanorum offensiones fœdere se coniunxissent, No- uariensi prælio dum rediret è Gallia spectator fuit; sic vt vix ei elabendi spa- tium daretur, quum Heluetijs Sfortiæ operam longè fortissimam nauanti- bus Gallorum exercitus concisus & profligatus fuisset. Vicentina porro acie qua temeritate Liuiani graue vulnus Venetis est inflictum, ita victoris ho- stis manus effugit, vt Vicentiæ obserata porta in murum funibus extrahere- tur. Nouissimè apud Mediolanum quum Piscarius cum Hispanis per su- burbana tecta in Gallica & Veneta castra perrupisset, capto iam Theodo- ro Triuultio, qui Veneti exercitus erat Imperator, Grittus paruo equi fle- xu è manibus hostium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verum qui toties à Fortuna male mulctatus fuerat, su- premæ victoriæ, & Principatus compos exitit, Grimanoque succedens præ- fuit Reipublicæ annos vndecim, octuagenarioque maior quum Fæolorū scutellam appetisset, obortis torminibus vitâ excessit.

ADAMI FUMANI.

*Vt vigili doctoque ratis simul aucta Magistro est
Vndique vt aerij verrant freta cœrula venti,
Nec ventos, validasue timet securo procellas,
Credere sed pelago, ac magnis se fluctibus audet.
Sic Duce te Vrbs prognata mari, sic Principe Gritte
Bellorum vt sciret magnos instare tumultus
Bellorum metuit nullos interrita casus,
Sed Martis dare se magnis citâ motibus ausa est.
Vt ratis illa eadem docto si cassa Magistro est
Vt nulli nusquam turbent freta cœrula venti
Et ventos validasque horret male firma procellas
Credere nec pelago, aut vllis se fluctibus audet:
Sic Duce te vrbs bonæ Gritte, eadem sic Principe cassa
Bellorum vt videat nullos instare tumultus
Bellorum metuit cunctos exterrita casus.*

*Nec dubijs dare se Martis cita motibus audet.
 Ut gregibus Tauri, turres vt mœnibus altis
 Sunt decori, vt pelago naues cingentibus vndis
 Sydera vti radijs internitet aurea Phœbe;
 Sic tu, sic Venetum imperij dum sceptrâ gerebas
 Notus eras Proceres inter bone Gritte superbos
 Corporis eximia specie, virtute, animisque.
 Nostratum, ò salue Heroum ter maxime, tu nunc
 Et nostra posthac semper celebrabere Musa.*

P E T R I Aluari Romani.

*Magnanimi inuictique Andreae picta tabella
 Quam cernis Gritti continet effigiem.
 Hic saeuam toties Fortunam expertus in armis
 Fortunam intrepido pectora sustinuit;
 Mox pia se ad pacis conuertens munia, summos
 Pacatæ titulos promeruit patriæ,
 Consilioque graui labefactam restituit rem
 Et Veneti fines protulit Imperij.*

Iacobus V. Scotiæ Rex.

T V A R D A E familiae quæ Danicæ erat stirpis vsque à Sa-
 ladini Syriæ Regis tēporibus, Scotiæ insertæ, quinque Re-
 ges, serie nihil intercisa, eodem nomine ad exemplum Aeg-
 ypti Regum solis discreti numeris in Scotia regnauerunt.
 Constat enim Macolmum qui Rex in Scotia animi virtute
 memorabilis fuit, Valterium nobilem pariter atque impi-
 gram Ducem oriundum è Dania, virtutis causa ad Stuardi dignitatem eue-
 xisse. Quod in Syria insigni fama aduersus Saracenos Christianis in castris
 militasset. Eorum siquidem lingua Regij conuiuij magister Stuardus appel-
 latur: quod nomen postea in familiam transierit; quod profectò inauspica-
 tum quinque Regibus fuit. Nam primum huius nominis Iacobum Stuar-
 dum superbe regnantem coniurati familiares in cubiculo trucidarunt. Se-
 cundum autem hostile castellum incautius oppugnantem, diffracti ænei tor-
 menti frustulum interemit. Porro tertius à parricida filio ad Sterlingum iu-
 sta acie superatus atque interfectus cecidit. Quartus verò huius pater, quū
 absente Henrico Angliæ Rege, atque in Morinis aduersus Gallos bellum
 gerente, Angliæ fines inuasisset, à Surreio Britannorum Duce ad Floddon
 magna clade Scotis obrutis occisus est; superstite hoc Iacobo puero atque
 in Regni spem educato. Erat is natus è sorore Henrici Regis, quæ cœlebis
 pertæsa thalami non diu in tutela filij permansit, quum Guliermo Angosio
 equiti Scotorum formosissimo nupsisset. Cæterum puer à nutricijs cum
 summa fide liberaliter educatus, vti erat forma insigni, Magdalenam Fran-
 cisci

cisci Gallix Regis filiam in matrimonium duxit Sed non multo post eam nulla suscepta prole amisit, sic. vt iustis funeri persolutis, suadente eodē Francisco Rege, nuptias faceret cum Maria Claudiij Lotharingix Principis fra-

tris filia. Hæc erat ex Andegauensis Regix familiæ stirpe orta, quæ veterum Prouinciæ Regum propinquitatem, & Neapolitani Regni iura respicit. His nouis nuptijs non diu lætatus est Iacobus, quum suscepta filia vsque adeo leui morbo succubuisset, vt nonnulli veneno sublatum arbitrarentur; postquam deceptis medicis, qui validissimis iuuentæ viribus polleret, per interualla morbi concidisset; vt vxori acria bella à finitimis Anglis sustinenda relinqueret; appetente filioli sibi in nürum Hernico Rege, vt ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Semeria susceptus, Angliæ simul & Scotiæ Rex efficeretur. Quæ res quum multis artificijs & machinationibus Anglorum tentaretur, & David Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandi, & Ratunij comitis esset interfectus, atrocissima adduxit bella, quorum is exitus fuit vt puella cū matre vidua in Galliã classe transuecta Anglis connubij spẽ præcideret, & ab Henrico Gallix Rege eius stirpi inserenda seruaretur:

*Si Rex, si iuuenis miserandum funus obiui
 Quid doleo? minimè; quippe Iacobus eram.
 Hæc pater, hæc atavi subierunt fata Iacobi,
 Tam dira infelix omnia nomen habet,
 Vt minus infelix hoc tantum exulto, Iacobus,
 Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.*

Vincentius Capellius

Venetæ Classis Præfectus

HOC splendido thorace & purpurea trabea conspicuus fuit Vincentius Cappellius, quum apud Actiacum promontorium Ambracij sinus, coniunctis cum Auria classibus, cum Barbarussa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æquè grauis & fortis Senator, propter maritimarum rerum peritiam, acre & constans grauisissimis in rebus iudiciū cum singulari vigilantia cōiunctum, facile promeruit, vt summus classis præfectus crearetur, & tum maximè quum aduersus Barbarussam Othomannicæ classis Ducem, abrupta vetere pace, foret dimicandum. Veneti siquidem Carolo Cæsari inauspicato fœdere coniuncti consociatis classibus, contra veros hostes arma vertenda censuerant, tanta spe victoriæ, vt Barbaros tota maris possessione se depulsuros crederent; quâdoquidem ipse Andreas Auria cum Cæsaris classe primas in committenda pugna partes deposceret, seq̄ue ostensurum profiteretur quanto validiores, & ad rem gerendam paratiores Christianæ disciplinæ triremes Barbaricis forent, quæ nouo rudique remige, & non magnopere peritis gubernatoribus vterentur; præter quàm quòd numero etiam multo plures essent, & in quo victoriæ certa spes sita videretur, ingentium etiam nauium præsidio confirmatæ; ad quæ scilicet præalta nauigia instructissimæque tormentis, tanquam ad Castella sese recipere posset, in omnem hostilis audaciæ vel turbati maris casum. Erant enim in vtraque classe Cæsariana & Veneta triremes rostratæ centum triginta quatuor; onerariæ autem naues septuaginta tres præter tres ingentes Galeones stupendo tormentorum apparatu instructos. In nauigijs porro quæ Carthesia in malis ferrent, & velis tantum agerentur, imposita erant circiter decem milia delectorum peditum Hispanici præsertim & Italici generis. His Valerius Ursinus, illis Ferdinandus Gonzaga præerant. Quibus classibus à Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta est apud nostros alacritas pugnandi, tantusque iniectus Barbaris metus, vt Barbarussa conspecta classe nostra Ambracio sinu inclusus nequaquam his arctis faucibus quæ sunt ad Nicopolim quam Preuesiam vocant, egressurus crederetur; quòd non amplius quàm octuaginta Triremes rostratas, & sine rostris quadraginta biremes haberet, nec peritissimus senex suarum conscius virium paruipendenda maiora nauigia tot instructa tormētis existimaret. Sed nostri qui in conspectū Nicopolitanæ

Nicopolitanæ arcis prodierant, inëxplicatis consilijs ita hæserunt, vt quum frustra elicere hostes procurfatione conati essent, Ferdinandus Gonzaga exponendum esse peditatum, & Nicopolim quam paucis ante diebus Grima-

nus Patriarcha fauces ingressus cum Pontificijs trirenibus expugnare frustra adortus fuerat, omnino aggrediendam, atque expugnandam censeret; & è terrestri demum sinus supercilio Barbarorum classem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quosdam probari non poterat, quòd dubium euentum habitura videri posset, si post expositos milites aliqua sæuior incideret procella, quæ seruandam classem, desertisque militibus in tantam stationem reducendam ostenderet. Quid enim incommodius & asperius pediti relicto accidere posset, quàm vt ab equitatu qui Grimanios in mare cum cæde propulisset, opprimeretur, simul & à classiarijs Turcis inuaderetur; quum nullo desertus in terra classis subsidio protegi posset? Itaque Auria quum ad eum Cappellius scapha vectus ad puppem proueheret, peteretque quid sibi agendum foret, & se promptissimam operam

Vti iuberet præstiturum polliceretur: ei totius studij & alacritatis gratias egit, & vt suo ordine consequeretur admonuit, classemque ad Leucadis promontorium direxit; ratus aut Barbaruffam faucibus egressurum, prælijque committendi occasionem præbiturum; aut si cessaret, & sinu se contineret, vti metu occupatus, vetere existimatione gloriæ naualis spoliaretur. Ipse vero superata Leucadis Insula, quæ Nerithos olim, hodie sancta Maura dicitur, ad Naupactum descenderet, totumque sinum à dextra læuaque ferro & incendijs deuastaret. Sed magno miraculo portentoque, ventus qui ad cursum erat secundus ita flare desiit, vt vela nauium dudum plenissimè inflata conciderent, tantaque oriretur malacia, vt si rostratæ nauigio vti velent, necessario onerariæ immobiles essent relinquendæ. Hac inopinata re, sicuti Auria & Cappellius vehementer sunt perturbati, ita Barbaruffa occasione suæ non defuit, classemque faucibus mira celeritate eduxit; primumque omnium, sinistrum litus apprehendit, obuersis ad terram puppibus, vt si quid durius ab hoste accideret cum è littore, tum ex nauibus decertaret, tanquam nullam omnino maiorem, quàm nauium, seruatim cum remige propugnatoribus, iacturam facturum. Verùm quum nostros nouitate obortæ tranquillitatis præditos, consilijque prorsus inopes, magnarum nauium fluctuantem classem circumire, nec se expedire ad pugnam conspiceret; in eos directa suæ classis acie inuectus est, quum ipse mediam teneret aciem, & hinc, Sinas cognomento Iudæus, & illinc, Saleccus archipiratæ illustres præessent. Tanta autem perturbatione omnium tantoque tormentorum strepitu res eo die nostris infausto acta est, vt nullo nobili congressu cæpto dissipati in fugam verterentur, & Barbarus obstupescens nostrorum ignobilem trepidationem cum risu demum conuersas in fugam puppes contemplaretur, ipse duas interciperet triremes, & nauigia nostrorum maiora circumducta corona triremium diu tormentis verberaret; atque interim recentissimo oborti euri flatu incomparabili Fortunæ beneficio è manibus Turcarum nostra classis eriperetur: quam ingruente nocte minimè persequendam Barbaruffa iudicauit, quum singulari hercle suo, nostris verò parum felici spectaculo lætaretur, maximèque rideret quòd trium prætoriarum lumina ignobili exemplo abiecta esse conspiceret; tanquam ea ab extremo pauore vltro extincta fuissent. Capellius atque Auria continenti cursu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino præ pudore locus mutæ consolationi esset relictus, & eos postridie ad Paxam vsque Insulam hostis esset persecutus. Tum enim non obscure ad mutuam ignominiam obtrectantes, de inuadendo Dyrrachio frustra consultatum est; vt infamia quoquo modo sarciretur communi consilio Castrum nouum in Rizonico sinu expugnarunt; neque quisquam eorum culpam pudendi euentus nisi perplexè reiecit, vti ab vtroque opportuna Historijs nostris percunctatione dicimus. Cæterùm Cappellius multis argumentis vti erat apprimè facundus nominis sui famam egregiè defendit; agensque quartum & septuagesimum ætatis annum, integra apud ciues dignitate fato concessit.

I O V I I Iunioris

*Classẽm in Leucadij fluctibus æquoris
 Instructam Veneto milite viderat
 Lætã verrere Pontum
 Nimborum Pater Aeolus;
 Iræ quum veteris conscius asperæ
 Iunonis, miserum in Dardanidum genus,
 Leni murmure ventum
 Spirantem, Æolio in specu
 Inclusum tenuit. Quæ celeri modò
 Lapsu vix pelagus contigerat ratis
 Auræ flatibus acta,
 Et remo inuolitans leui;
 Nunc immota iacet per freta languida;
 Tum classẽm implicitam, lapsaque Carbasa
 Risit Barbarus hostis
 E fluctu Ambracj sinus.
 Contra sæua Deum fata CAPELLIVS
 Ibat. præda (nefas) militis impij,
 Ni Classẽm inferat Eurus
 Seruatam ad patrium mare.*

Franciscus Borbonius

Anchianus Gallorum Dux.

NEMINI huius seculi procerum, natalibus ac honoribus insigni petulantius ac acerbius illulit Fortuna, vt̃ lubrico suo vestigio semper incerta & insolens, quàm Francisco Borbonio cognomine Anchiano. Hunc enim natura maxime decorum fecit; Regij sanguinis domus totius Gallia nobilissimum edidit; gratia autem Regis vsque adeo extulit, vt̃ penè prius Dux quàm miles in castris conspectus, imperatorij insignibus ornaretur; eique demũ Laureã triumphalem ætati eius intemperanter indulgens, & plena doli Fortuna tribueret, quũ ad Ceresolã ipsius Dauali Vastij, tantĩ atq; inuicti nominis Ducis profligato exercitu, trucidatisq; Germanorũ legionib. incomparabilem & planè nouã de Cæsarianis copijs victoriam retulisset; subindeq. obsessõ Cariniano iuxta Padũ oppido, & ex lōga pertinacique obsidione perdomitis fame Hispanis atq; Germanis victor extitisset. Sed

Anchianus his rebus quæ præclaræ memorabilesque fuerant, cum insigni gloria gestis, quum ad Franciscum Regem in Galliam redisset, vt eius victoriæ gratulationibus apud suos frueretur, impetraretque præmia militi-

bus suis, qui maximè eo prælio strenuè dimicassent, fortè ex consuetudine gentis alacritateque aulæ, ludicrum institutum est spectaculum, quo oppugnati defensionisque oppidi simulacrum edebatur. Ea contentio militaribus armis instructa prouecta que ardentius, vt maior illustribus scæminis voluptas pararetur, eum habuit exitum, vt ipse Anchianus florentissimæ iuuentutis Princeps dum scalam apponit, & per eam audacter subit, temerè pro uoluto à defensoribus prægraui cophino ex scala deturbaretur, nec multo post luxata ceruice fractoque cerebro idem modo felicissimus & puncto temporis miserrimus lugente Populo conclamatus expiraret; Ita vt quæ nuper armatæ Cæsaris phalanges, pugnantem superare nequierant, miserabili in ludo per iocum sterneretur. Hoc tam funestæ commiserationis exemplo iuuentus per se feruida, periculique omnis facile contemprix,

vt cautius & temperatius contentiosis spectaculis vacaret, admoneri potuit; quum plerique dictum Othomoni Gemis ad memoriam reuocarent. Is enim quum Romæ in libera custodia apud Alexandrum Pontificem seruaretur, eumque humanitatis causa Ascanius Sfortia ad equestres ludos deduceret; interrogatus, an ea nostri moris spectacula in quibus nobiles cataphracti hastis inter se concurrerent, & sæpe excussi ephippijs solo deturbarentur, ei placerent, vir grauis responderat, Inanem esse, gloriosam, penitusque fugiendam, quæ tanto vitæ periculo à nostris peteretur. Propterea Turcas suos omnino sibi prudentiores videri, qui non per viros nobiles & fortes milites, vti nostri, huiusmodi spectacula ad voluptatem populis concessa, sed per seruos in quibus si casu affligerentur, aut perirent, minima esset iactura, edere consueuissent.

R A I N E R I I.

*Aspice quem Regno subnixum Regia proles
 Flagrantem armorum laudibus extulerat.
 Hoc duce magnanimi cecidit vis bellica Vasti
 Germani & toto procubere solo,
 Gallica tum latis se sustulit aurea pennis
 Gloria, fame auidi laudibus Anchiani,
 Inuidit Mars, & iuuenem simulacra cientem
 Martia, nube caua textit, & eripuit.*

Carolus Aurelianus

Francisci Regis Filius.

CAROLVS Aurelianus è tribus Francisci Regis liberis postremus hoc prominente naso ingenuisque oculis & roseo colore paternæ similitudinis, atque item liberalis splendoris & bellicæ virtutis specimen referebat. Huic lustrico die ad Christiani baptismatis fontem Abdenago nomen fuit, imponente id Ioanne Despachio Heluetiæ gentis legato, qui ad confœderandam sacro eo vinculo priorem amicitiam, cõpatratus honore fungebatur. Repetebat autem id nomen ex Mosaica Historia, quòd trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deo magno laudes psallentium & euadentium postremus fuisset Abdenago; non admodum in sulsa comparatione Regionum liberorum, qui pariter Deo magno cordi forent, sicuti illi ab incendio magni numinis misericordia seruati fuissent. Sed huic bono alioquin omni religiose concepto felix euentus defuit. Nam sicuti primum nomine Franciscum, vti erat titulo Delphinus destinatum Regno iniqua fors fati, ingruente in Prouinciam hoste Cæsare apud Auinionem sustulerat, ita hunc quoque, ex pestilenti morbo approperata dies atra surripuit; eo grauiore Francisci patris dolore, quòd bello

Belgico triumphalis Laureæ decus promeritus, pace demum cōfecta, apud urbem Suessionum certo fœdere sponsaliū Cæsari gener ascisceretur, cui Cisalpinæ Galliæ Imperium Augusta liberalitate esset cōcessurus, vt ex ea tan-

dem Mediolanensis dominatus controuersia renato toties bello, exoptatus cunctis Europæ gentibus finis imponeretur; ob id aliquanto grauior & luctuosior Insubrum quàm Galliæ populis Caroli mors fuit, quando hi qui summæ spei iuuenem amiserāt, superstite atq; incolumi Henrico Delphino, vel immaturi fati iniuriam æquius ferrēt; illi verò grauissimis bellorū & tributorum incommodis afflicti, & à Cæsarianis militibus inclementer expilati, tota spe pacis & speratæ tranquillitatis, puncto temporis decidissent.

IVLII Iouij.

*Te fera mors Carole eripuit florentibus annis
 Insubriæ Cæsar dum tibi regna parat,
 Illa diu extinctum ingemuit, te sospite, nam se
 Crediderat tantis posse carere malis.
 Insubriæ, & Gallis raperis, maiora sed illi
 Damna tulit, mœstæ mors tua quàm patriæ.*

A L F O N

Alfonfus Daualus Vastius.

V O N A M honestissimo præcellentis & meritæ laudis præconio te ornauerim Alfonse Dauale, idem mortalium formosissime & fortissime Ducum, qui cunctos seculi nostri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immensæ liberalitatis splendore superasti: vnde hoc vnum tibi peculiare decus paucis concessum aut usurpatum compararis, scilicet vt post deuictos hostes humanitatis & pietatis iura tueri, totius elegantix studia prouehere, subleuare virtutem, ingenia fouere, & clementiæ laude potiri, nec obiter quenquam vel hostem diu miserum esse pati condisceres. Quod si naturæ tuæ absolutæ virtutis amore deflagranti, vt tantum posses quantum velles Fortuna tribuisset, iam plerique magni Reges infra gloriæ tuæ gradum positi conspicerentur. Hoc facile nos singularum propè actionum tuarum vel bello vel pace præclari testes, existimare, & cæteris

confirmare possumus, ex religiosa historiarum fide quas freti conscientia integri pudoris, cum viuis ad oblectationem tum posteris ad exemplum edidimus. Quo fit vt huius seculi iocundissimum Etrusci carminis vatem nō omnino fabulosum existimari velim, qui te Dauale Heroem atque alterum propè Herculem æternis fortasse carminibus fecit, quum ex lepidissima fabula monstrum horribile & truculentum quod immanis auaritiæ nomen ferret, in Europa natum, dirisque dentibus & pestilenti habitu obuia quæque vastantem decantaret; ad quod opprimendum honestissimi quique atque fortissimi inusitata palmæ decus quærētes vndique concurrerint. Sed plerique eorum vsque adeo feri monstri aspectum reformidantes ita hæserunt, vt in id eminus tantum iacula contorquerent, congressuque pauentes abstinerent, donec superuenere tres inclytæ virtutis impauidi bellatores Leo scilicet decimus, Maximilianus Cæsar, atque ipse magnanimus Galliæ Rex Franciscus. Hi namque vno tempore immanem belluam adorti, impotenter reluctantem præaltis vulneribus confauciarunt; sic tamen vt ea cruento rictu resurgere posse videretur, nisi opportuno superuentu Daualus auratis in armis conspicuus Heros adacto per vitalia vehementi mucrone confecisset. Quod herclè insigne spoliū de monstro tanquam de subacta auaritiæ rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonso maiorumque tuorum domestica trophæa, quæ de victis captisque Regibus penates tuos exornāt, nobilius, & ad famam quoque perennius erit. Sed Daualum tantis præditum virtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & crescentibus honoribus semper infesta vehementissimè perculit, quum ad Ceresolam ei speratæ victoriæ decus eripuisset, egregiè ex aduerso vincentibus Gallis; vnde illi non toto vertente anno ex non dubio indignantis animi dolore maturatus sit vitæ exitus. quintum siquidem & quadragesimum agens annum in secessu Viglebani oppidi podagra vexatus excessit è vita; nulla alia re prorsus felix quam vetere sua gloria, & liberorum summæ spei conspectu, fidelibusque Insuorum lachrymis, quum intempestiuè bono publico ereptus tumularetur; qui moderatè ac humaniter, quantum sæua tempora tulerant, auspicijs Cæsaris imperasset.

FAERNI.

*Destituti flete ciues magnum Vasti Principem,
 Deplorate raptum vobis præsidem iustissimum
 Luctuosa triste funus prosequentes nenia.
 Ille vestræ semper auxit ciuitatis commoda;
 Ille ius & æquitatem conseruauit publicam;
 Inque sæuis sæpe bellis sospitem urbem præstitit.
 Quare mæsti flete ciues magnum Vasti principem,
 Deplorate raptum vobis præsidem iustissimum
 Luctuosa triste funus prosequentes nenia.*

PARTHENII Parauicini.

*Siste gradum sacrique hospes decora alta sepulchri
 Et molem ingentem, spoliisque insigne trophæum*

*Haud mortale opus, & manes venerare beatos.
 Ipse olim celebres Vasti dum solueret umbris
 Inferias, meritoque ducem decoraret honore
 Armipotens, Libyco, Galloque ex hoste recepta
 Hæc spolia, hanc magnis sacrauit manibus aram.
 Tunc etiam perculsa graui Bellonâ dolore
 Turbatasque effusa comas Tritonia virgo
 Funebrem ad pompam, exequiasque ingentis alumni
 Conueniunt, & Martis opus dignumque laborem
 Concelebrant, lustrantque rogum donisque parentant.
 Tum lectos vrna cineres iam rite peractis
 Exequijs, pariter suprema voce salutant.
 Inuicti, ô cineres, queis hæctenus inclyta virtus
 Ausonia enituit, longe victura superbas
 Pyramidas fama, hæc vobis monumenta dicamus.
 Æternamque aram, vobis decora omnia belli
 Cedimus, & nostros iam nunc largimur honores,
 Hinc igitur cæco bellorum vrgente tumultu
 Ductores responsa petant, huc hoste fugato
 Sacra ferant, prædas, atque arma hostilia figant,
 Vestraque votiuis placent sibi numina donis.
 Hic pulchra virtutis honos, hæc præmia sunt.
 Hæc Mauors, comitesque duæ, pullatus Apollo
 Excipit, & mæsta Aonidum cingente corona
 Flebilibus reperit numeris. mox numine dextro
 Ferrea concordēs voluerunt stamina parca.*

Henricus VIII. Angliæ Rex.

VIXIT socios (vt Poetæ fecerunt) Circæis illecebris infe-
 ras mutatos quisque facile crederet, qui Henricum Octa-
 uum Angliæ Regem nouerit, & tragœdias eius aulæ, vasta-
 tique Britannici Regni incommoda perspexerit vel audi-
 erit. Nemo siquidem ætatis nostræ Regum aut forma cor-
 poris spectatior, aut alirudine eruditi ingenij nobilior, aut
 opum & virium magnitudine validior, aut denique (quod virtutis atque
 fortunæ munus est) amplissimis victorijs clarior atque celebrior fuit. In
 Gallia Gallicum nunquam ferè antea victum fuderat equitatum, & validis-
 simas vrbes in Morinis & Neruijs ceperat. Scotos se absente, & in conti-
 nenti transuectis copijs bellum gerenti, Angliam adoriri ausos per Surrei-
 um Ducem ad Floddum interfecto eorum Rege, ad internitionem totius
 propè nobilitatis profligarat, & cum magna gloria præclaræ pietatis Iulium
 Pontificem Gallorum oppressum armis euexerat, Clementemque item ne-

fario impetu Cæsarianorum militum post euastatam Urbem captum, pijs armis adiuuerat, sic vt inter Reges belli & pacis grauissimus disceptator, & arbiter haberetur. Sed malo quodam fato inuasit demum tam nobile, tan

tisque naturæ, atque fortunæ bonis cumulatam & illustre ingenium pestilens Erynnis inferorum excita sedibus. Infano namque amore Rex ita percitus est, vt Catherinam vxorem quæ Ferdinandi Hispaniæ Regis filia fuit, ipsiusque Cæsaris erat matertera, repudiaret, vt Bolenia adamata in maritalem thorum duceretur. Verùm hanc adulterij & incestui ream, mortua iam Catherina, carnificis manu decollari iussit: ac tertio loco lectissimæ pudicissimæque Semeræ Anglici sanguinis, regius thorus paratus est. Hac vero ex difficili puerperio enecta, Cleuensem Sicambrorum Reguli sororem quarto loco duxit. Postquam etiam repudiaram, quòd ad genium intentæ libidinis minimè respondi sset, Hauardam Surreij victoria Scotica inclyti neptem duxit, quam postea quibusdam veteris impudicitie criminib. circumuentam, capitali affecit supplicio, vt Pariæ quanquam viro orbatae sexto connubio iungeretur. Verùm hæc tanquam leuia Regiæ libidini & voluptati

ptati condonari posse credebantur, nisi tot repudijs, vxorumque cædibus Rex infamis à maiorum religione defecisset, Phiserio & Moro summæ virtutis & sanctitatis proceribus, qui sacrorum antiqua iura ardentissimè tuebantur, crudelissimè trucidatis; quorum hic erat Epistolarum magister, ille verò à Pontifice in senatum lectus. Nec multum inde infania sua præceps, in inuidiam atque odium Romani Pontificis, qui primæ atque legitimæ vxoris repudium seuerè fuerat detestatus, in templa grassari cœpit; donaria, vasaque sacrata, antiquitus altaribus dicata sustulit, & conflauit, Cœnobîa euertit, sanctissimorumque martyrum ossa & cineres sepulchris eruta, in Thamesim amnem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotenter quoque sacrorum effectus Princeps, sacerdotiorum redditus & latifundia in fiscum redegit, promulgauitque leges, quibus cuncta vel diuini vel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec satis erat multorum opes occupare, nisi inauditam cogendi auri atque argenti sitim humano cruore restingueret. Sustulerat namque nobilissimos equestris ordinis proceres, quum modo avaritia inexplebilis, modo feruidiæ libidines, modo ex scelerum iniurijs parta odia perpetuam accusationum & damnationum materiam suppeditarent. Itaque paucissimis annis, secus ac antea fuerat, irritata tigride sæuior efferato lupo rapacior, fœta læna rabidior, & siti exusto dracone virosior euasit. Neque vllum omnino cœleste numen repertum est, quod hæc latè serpentina mala compesceret, aut vindicaret. Magno quidem humanorum votorum ludibrio, vel propterea quòd immanibus eius consilijs singuli rerum euentus secundissimè responderent. Supremo namque bello Gallico post Hyberniam Insulam rebellantem, armis perdomitam, Bononia vrbe ad Oceanum fortiter expugnata sit potitus, & hunc quem è Semeria susceperat Edoardum filium, Regni hæredem reliquerit, quem ex indole ingenij specieque oris Regalè decus præferentem spectas eadem in tabula iuxta patrem scitè pictum. Hunc Dñi Deæque omnes seruent si paternæ virtutis potius quàm sæuitiæ atque impietatis æmulus esse velit: Cæterum Henricus septimum & quinquagesimum agens annum Gangrenæ morbo, qui sinistra crus atrociter exederat, postridiè Calen. Februarias succubuit, puero auunculum Semerum relinquens:

L A E L I I Carani.

*Clara velut magnum cognouit Roma Neronem,
Asperitas cuius maxima in orbe fuit,
Secula sic Regem aspexerunt nostra Britannum
Qui pietatè magis splenduit atque magis,
Attamen hoc fatear Nero, te superasse Britannum
Crimine, quod diuos temnere non timuit.*

E L O G I O R U M
 Piratæ Tres Turcarum

INCLYTI Nominis
 H O R U C C I U S .

TRIBVS his tabulis ad veram effigiem representantur duo Mitylenæi fratres Hariadenus & Horuccius, quibus idem Barbarussæ fuit cognomentum, qui magna vi corporis atque animi ex Lesbo insula piraticæ operam nauantes, & terra marique famam nominis fortiter atque feliciter extendentes, ad magnas opes, atque inde ad regale demum fastigium in Mauritania conscenderunt. Cæterum Horuccius terrestribus potius copijs, & nobilioribus ausis inualuit, quàm nauali disciplina, quam penè totâ Hariadeno

Hariadeno fratri reliquerat, postquam ad Bugiam Numidiæ urbem dum arcem oppugnaret, tormenti ictu dextram amisisset. Non demisit tamen in ea calamitate animum, ut qui ferrea manu ad cubitum religata cum Numidis & Mauris regulis continenti bello sese vehementer exercuerit. Verum eius conatus qui toti propè Mauritaniam vsque ad Tremisenios & Fessanos Reges maximo fuerat terrori hunc tulit exitum, ut ab Hispanis equitibus qui Tremisenio Regi auxiliares aderant equestri fufus prælio interficeretur, nequicquam longissimo cursu fuga per arenosas solitudines extenta & effuso passim auro, ut persequentes distineret. Per hunc modum Hariadeno Algerij Regnum celsit. Is quidem par Horuccio fratri cum animi magnitudine, tum immensa vi corporis, & bellica virtute, sed Fortuna aliquanto superior. Nam Hariadenus nauali innixus disciplinæ, ita paucis annis potens, ascitis sibi prædonum audacissimis, & formidandus euasit, ut vndique oram Hispaniæ atque Italiæ; Insulasque ad vnum omnes Mediterranei maris impune popularetur, & demum ex fama rerum gestarum Solymanus virtutis causa, Othomannicæ eum classi præficeret: Cuius imperio euectus & confirmatus, Muleassem Tuneti regnantem & cum fratribus de Regno contendentem, astuta societatis simulatione depulit; seque Regem per domito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto Regno lætatus est: nam Cæsar incomparabili virtute pietateque eum validissima classe numerosoque militum & tormentorum apparatu aggressus, magno Christiani nominis commodo & singulari sui nominis gloria, ita expulit, ut multo maxima parte classis spoliatum in fugam coniceret; restituto subinde Muleasse certa pactione exigui tributi, quod is regendis Africæ populis propter vetustatem imperij & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonibus foret infensissimus. Verum Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea summæ calamitatis detrimenta, ut reliquam classem quæ ad Hipponam subducta, semique demersa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæsarianarum triremium persequentium diligentiam effugeret; nec multo post Byzantium profisceretur. Eum Solymanus vsque adeo sereno vultu excepit, ut eum magnopere laudaret, consolareturque, quoniam famæ iam pridem partæ satisfecisse censeretur, quod nullis adiutus auxilijs, potentissimi Christianorum imperatoris impetum sustinisset, atque inde cum parte classis incolumis Algerij adhuc Rex se recepisset. Non enim classem neque milites, neque etiam Regna, toties spectatæ eius virtuti vnquam defutura: extemploque eum, contra ac plerique Turcæ proceres rebantur, confessu ordineque purpuratorum dignum existimauit, oraque maritimæ præfectum & Bassam appellauit. Inciderunt demum grauissima bella, ruptis inducjs inter Cæsarem & Franciscum Galliæ Regem: Qua de causa Galliam premente Cæsare, & Britannis in societatem eius belli in continentem perductis, missus est Hariadenus cum ingenti classe, qui Gallo amico Regi opem ferret. Verum ea classis terrori potius quam magno vsui Gallis fuit. Nam Hariadenus Nicæa capta, arcem expugnare non potuit, hyemareque in Prouincia apud Tolonem coactus est, sequenti que anno vastata Etruriæ ora, atque Insulis Ilyæ, Igylio, Aenaria, & Lippara immani populatione afflictis Byzantium redijt;

Hariadenus Barbaruffa.

nulla re gloriosior, quàm quòd paulo antè ad Actium promontoriũ Cæsari-
 rianæ & Venetæ classis cum ignominia nostra fugientis puppes cõspexerit,
 & in Rizonico demũ sinu Castrũ nouũ paulo antè à Cæsarianis captũ ter-
 ra marique fortiter adortus ita recepisset, vt ibi quatuor ferè milia veterano-
 rum Hispanorũ trucidarit. Cæterum quũ Bizantijs tantis rebus gestis apud
 naualia ædificandis triremibus multus incūberet, octogenarius senex, & mul-
 to grauis abdomine, venerique interdũ indulgens, in morbũ incidit lètioris
 diarrhœæ, sic vt vitalis calor, crura femoraq. sensim desereret. Sed Iudæo me-
 dico tenellæ ætatis pueros locis affectis applicate, aliquandiu labantes spiri-
 tus viresque refouit; donec febris oborta eum extingueret, sic vt Asanem
 filium quem Algerij Regem imposuerat, suæ peculiaris classis & seruo-
 rum, totiusque fortunæ suæ indulgente Solymano hæredem relinqueret.

A T Sinas hic cognomento Iudæus qui altero captus oculo, cum Barbarus factus pictus conspicitur nequaquam eandem fortunam quam Mitylenæi fratres experti fuerant, sortitus est, quamquam disciplinæ navalis esset peritissimus solertique præditus ingenio prædonum prudentissimus haberetur. Ipso quidem Hariadeno constantior in consilijs, & moribus temperatior. Seruos enim mitius exercebat ad remum & benignius alebat, utpote qui valetudinem eorum benignissimè curaret, neque enecandos perpetuis flagellis existimaret. Multam porro syderalis scientiæ, navigatoriæque membranæ notitiam hauserat, magnam usum in agnoscendis tempestatibus, de natura cæli & nubium, naturæque recessuum & tempestatum maris perceperat. Quarum rerum opinione adductus Solymanus eum Rubro mari, atque Indico præfecit. Nam Turcæ paulo antea Solymano Epirota eunucho duce, qui postea inter Bassas electus est, intercludere Lusitanorum navigationes cogitarant, quæ ex India Aromatum

merces in Europam adueherent, magno quidem Memphitici portorij, & Othomannici vectigalis detrimento. Qua de causa Sinas apud Thorum at que Suetiam intimi sinus Arabici portus, classem ædificabat, vt ea in Indiam prouheretur. Sed senem Smyrnæ natum durior Aegyptij cœli inclementia tentauit & celeriter extinxit, eo exitu vt se è vita felicem excedere pararet, postquam id superi concessissent, vt Zabachem filium Tuneti olim captum, post limino sibi redditum videret, & eius complexu potiretur. Hunc ad eum tanquam veterem amicum, sodalemque Hariadenus à Populoniae Regulo concessum, magni instar muneris, ad mare rubrum vsque miserat.

P E T R I Angelij Bargæi.

*Ecquis Protegenes, ecquis tam doctus Apelles
 Hanc faciem, hæc clara splendentia lumina flamma
 Pinxit, & hos viua viuos in imagine vultus?
 Nam (memini) sic ipse oculos, sic ora ferebas
 Inuidete Hariadene: acri dum milite septus
 Vrgeres hostem, & sulcares nauibus æquor
 Vt durum vt sæuum spirat frons horrida Martem,
 Vt cædem minitatur adhuc, vt viuuda virtus
 Quæque arces, quæque olim vrbes, quæque ardua muris.
 Oppida desiecit, quæ regna opulenta subegit,
 Ostentans se se medio in discrimine belli,
 Indicat aduersas quantum contemneret iras
 Fortunæ: quantis rerum versaret habenas
 Consilij, si quando auræ impleuere secundæ
 Carbasaque cursusque tuos, nec pectore magni
 Defecere animi quanquam natalibus ortum
 Obscuris, quanquam maiorum exempla sequentem
 Nulla: truces vt non sceptro spoliare superbo
 Auderes, ipsosque sua de sede Tyrannos
 Ejcere & victis Libyæ ius dicere Regnis.
 Te te vnda tremuere omnes, quas vltima Calpe
 Aspicit occiduas, vel quæ prospèctat Amanus
 Littora multifidus: nec non quæcunque procellis
 Insule Ionio in magno tunduntur & Euris.
 Quin' etiam ipsa tuas olim Phæacia Tellus
 Deuastata manus sensit. quo tempore Iberus
 Dalmaticos multo tepesecit sanguine campos.
 Scilicet innumera tum vos toto æquore classes
 (Proh pudor, & labes nullis abolenda diebus)
 Fugistis fultum nec Dijs, nec viribus æquis.
 Ergo iterum Aëtiaca Phæbus miseratus ab arce
 Ionios Italo perfusos sanguine fluctus,
 Corporaque Aegæis fluitantia vidit in vndis.
 Nec fuit indignum superis cepisse potenti
 Omnia tum primum dextræ parere Tyranni:*

Atque

*Atque hostem Ausonios ferro populare penates,
 Nostrarumque vnum exilio se accingere rerum.
 At tu magne Senex ne dira incendia mente
 Concipe, neue in nos flammato pectore seui,
 Illustres delere velis vt funditus vrbes,
 Argiuorum vrbes quondam decora alta tuorum.
 Sic vicisse satis : sat sit sum psisse cruentas
 Horribilem dextram victo de milite pœnas.*

Franciscus Primus

Galliæ Rex.

HOC illustri planèque Regio generosæ frontis honore, atq; hoc cultu splendoreque armorum Franciscus Galliæ Rex primus in aciem prodire, & dura Martis munera obire erat solitus. Hunc nemo Galliæ procerum vel excelsæ staturæ proceritate, vel habilium ad arma artuum firmitate, vel impauidi & semper cōstantis animi vigore adæquabat. Nemo Regum candore animi, clementia, & pietate anteibat. Nemo denique mortalium præalto viuendi ingenij lumine, & quod incomparabile in eo vidimus, expedita maximeque tenaci, & rerum & nominum memoria superabat. Summa siquidem in eum naturæ aspirantis dona, superi adeo cumulatè contulerant, vt certo & iocundissimo insignium virtutum concursu, haud dubiè felix posset existimari, nisi eum tractantem arma Fortuna Cæsaris ex professo tantis belli pacisque artibus aduersa, sæpissimè fefellisset. Neque enim hæc, vt illi, virtuti fida comes esse voluit. Scilicet ne obstaret fati Cæsari Italiae Imperium despondentibus. In hoc tamen secundissimo suo cursu eadem Fortuna quæ perenne studium in Cæsarem extenderat, tanquam certo pudore victa, id Francisco præstitit, vt saltem & libertatem Galliæ sibi cordi esse, tot aduersis bellis ostenderet, pararetque subinde pacem restinctis vndique bellis, vt Franciscus sua inuicti animi magnitudine proculdubio felix moreretur. Quartum siquidem & quinquagesimum natus annum extinctus est, quum forte ex nimia iactatione equestri, qua ille immodicè venabundus utebatur, ei enatum esset circa sedem malignum vlcus, & sensim collabentibus viribus ignobili in vico, cui Rambuleto nomen est, Regum nobilissimus defecisset, eo quidem tranquilliore abruptæ vitæ excessu, quod Henricum filium, qui iam constantissimi bellatoris, & prudentissimi Regis præclarum specimen non vno in loco præbuisset, tanti Regni hæredem relinqueret, cum bona etiam spe posteritatis; quando iam ex eo auitæ indolis nepotem amplecteretur.

Franciscus Primus

Galliæ Rex.

IOANNIS Bellai Cardinalis Parisiensis.

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor,
 Religio, charitum spes, amor Aonidum,
 Ingenij, atque animi vis admirabilis, vno
 Cuncta hæc tumulo, Rege iacente, iacent.
 Fortune est quicquam si defuit; hac age, vince
 Errice, & reliquis æquiparato patrem.

IO. BAPTIS-

IO. BAPTISTÆ POSSEUINI.

Effigiem Rex magne tuam, tuaque inclyta facta
 Consecrat excultis scripta voluminibus
 Musarum in templo, patrij prope littora Lari
 Æternæ Iouius conditor historiae;
 Quodque ex te perijt, fallax pictura reponit,
 Quod viuit, viuum pagina fida facit;
 Vt spectent oculis mirantibus ore nepotes
 Quæ decuit terris, & dare iura mari,
 Et simul annales rerum memorande tuarum
 Franciscæ, arrectis auribus excipiant,
 Vt bello Heluetias viduaris ciuibus vrbes
 Quum tegetet molles prima iuuentâ genas.
 Vt fortes idem Insubres, & Belgica Regna
 Nomine pene ipso debita Regna tibi.
 Quâ pater Eridanus violentis voluitur vndis
 Excusso impuleris subdere colla iugo.
 Vtque urbem dominam, septemque receperis arces
 Excidio ex magno, seruitioque graui,
 Acceptos tibi Roma Deos, sanctoque Tonantis
 Fungentem in terris munere, grata refers,
 Quos tu pugnaci diuersis partibus hosti
 Terrorem incutiens obsidione leuas.
 Tu latè Imperium profers, tu prælia tentas
 Vt teneant fines otia tuta tuos.
 Te non vllæ acies, non terruit Amphirite
 Quum pareret gentes in tua damna nouas.
 Impendere ferox à tergo negligis hostes
 Quos beat auriferi lucida Lympha Tagi.
 Non coniurato veniens Germanus ab Istro
 Cogit præcipiti te dare terga fuga.
 Ergo tot spolijs non vno ex hoste relatis
 Auertis patrio Barbara tela solo,
 Nec tibi non magnam pepererant otia laudem
 Otia Pieridum dulcibus acta modis,
 Quas primus patrias ad gentes, effera corda
 Parnassi è summo vertice ducis ouans,
 Despectasque artes, & humi sine honore iacentes
 Erigis, o seclî gloria prima tui.
 Quare vos Regem tantarum in munere laudum
 Carmine victuro dicite Pegasides,
 Vt qui vos claras in luminis extulit oras
 Vestra ope conspicuum tollat ad astra caput.

ELOGIORVM
Ferdinandus Cortesius.

INTER Hispanici nominis insignes viros, qui enauigato Oceano adiuuentisque nouis terris & Populis, illustrem famam sunt consecuti, omnium (vti reor) clarissimus eniuit hic qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & pretiosa indutus pelle conspicitur Ferdinandus Cortesius. Is Columbi Liguris, qui primus seculo nostro stupenda nauigatione alterum prope terrarum orbem nobis aperuit cogitationes prope insanas præalti ingenij, & placita naualis disciplinæ solerter atque feliciter æmulatus directo ad occidentem cursu, in vastum sinum recuruantium se se terrarum ad septentrionem appulsus Mexicana regna, & gentes ingenio nihil à nostris moribus abhorrentes reperit. Profectus namque ab ultimo Insulæ Cubæ promontorio, quod in occidentem recta protenditur, & Tropico Cancræ subest, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana insulis ad aduersam

aduersam intimi sinus frontē applicuit, iuxta fauces ingentis fluminis quod Panucum vocant. Ibi per interpretes Iucatanae & Coluacanae homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora esse continentis, quae molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur, illinc verò ad Septentrionem vastissimo tractu his terris quas nautae Baccalauras vocant, se coniungit. In ea litorum plaga alterum se Isthmum reperisse Verazanius Florentinus referebat, qui de ea regione peculiarem commentarium conscripsit, & postea apud Darienem dum curiosius nauigando naturae abstrusa planeque deserta scrutaretur, à Canibalibus, spectantibus è classe focis, comestus est, ita vt non secus quam in Vrabano Darienis litore, persimilem Isthmum in aduersa hac septentrionali ora naturam posuisse ideo credendum sit, vt per eos exterior Oceanus deprehendi posset, & fortasse nauigari; sicuti Vasco Nunio euenit, qui primus Isthmum transcendere ausus, pelagum ad Pérurana & Cuscana aurifera Regna pertinentem, adinuenit. Neque enim dubium videri debet, quin ea æquora ad Arctoas partes vergentia eius sint Oceani, qui terram vniuersam circum ambiens ad Sinarum & Cathainorum orientis oras, & denique ad beatas Molucas Insulas obuertatur. Cæterum Cortesius Incolas blandissimis sermonibus, & promissis, atque item muneribus sedulo permulcens, reperiebat eos sicuti in Iucatana & Coluacana vidisset, idola lignea, atque aurea, varijs ferarum & Draconum effigiata formis, tanquam Deos colere, atque his placandis, noxiõrum cruore sacrificare, non ab simili superstitione qua antiquissimos Druydas litare solitos, numinaque placare Cæsar scribit: sic vt hunc sacrificandi morem inhumanitatis atque sæuitiæ plenum olim allatũ ex his terris in Britanniam, atque inde in Galliam manasse putemus. In mediterraneis porrò Cortesius per ampla ditissimaque Regna Mexicanæ prouinciæ extendi ad occidentem audiebat, quæ hominibus ingeniosissimis, atque omnis elegantiae cum literarum & Musices, tum mechanicarum quoque artium studiosis incolantur; vt pote qui in morem prope nostrum ædificent, & calce, gypso, marmore vario, & scitili lapide, fictilibusque abundant; nec pictores desint qui cuncta coloribus exornent. Incessit Cortesii animo ingens cupido agnoscendi ea Regna, quæ multo auro, argentoque, & pretiosis gemmis abundare, sub æquatoreque sita singulari, eaque saluberrima cœli temperie, & stupenda soli vbertate gaudere ferebantur. Nec voto defuit Fortuna: nam Cortesius astuto ingenio vir, vbi didicit eadem libidine qua apud nos Mexicanos populos inter se de finibus & de potentia armis decertare; sese propinquiore Regulo aduersus hostes eius, auxiliarem bellique socium alacriter obtulit. Habebat enim sclopettariõrum & balistariorum hastatorumque exiguam certè, sed egregiè validam armis atque ausis manum; & super hæc (quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitum turmam. Neque enim his in regionibus quisquam equum vidit. Itaque iccto fœdere, Barbaris iussu Reguli cuncta onera armorum & commeatus humeris subportantibus, & curulia minora tormenta trahentibus, conferta sunt eo euentu multa prælia, vt Barbari hostes terribili tormentorum bombis, equorumque stupenda specie, & multa passim cæde prostrati: subactos se & planè victos faterentur, & in ius hostis Reguli vltro deuenirent, & clementissimè reciperentur, ita scilicet cõsulente Cortesio.

vt amplificatis viribus ascitisque secum amplioribus auxilijs, aduersus Mutezumam potentissimum inter Mexicanos Regem, & in Temistitana vrbe, Venetæ vrbis in modum vndique pernauigabili, regnantem maturè contenderet. Idem fuit animorū habitus & armorum vsus apud Populos Mutezumæ imperio subiectos. Nam ad equitum conspectum obstupescentes, prostrantesque se ad tormentorum crepitum, consertis demum manibus inulti cadebant; quod ligneis machæris & præfixis cornu iaculis, sagittisque harundineis, magna parte corporis nuda, dimicarent: eo quidem iniquius quod gladiatorum, & lancearum latas plagas horrerent, & equites vnum integrum Centaurorum specie animal esse existimarent; cœloque à nostris euocari fulmina, & à Dijs benignè concedi aduersus hostes arbitrarentur. His detrimentis atque miraculis Mutezuma, terrefactus se repente dedit, & ad Cortesii autoritatē cunctos imperij sui populos contulit. Sed postquam se dederat, quod deditiois pœniteret, excitare rursus ad rebellandū populares suos, & fugam parare diceretur; ei compedes iniectæ sunt; qua miserabili deformitate nihil impotentius & durius imponi posse Barbari eiulatu & lachrymis id significantes ostenderunt; quod Rex Regum immensæ Fortunæ fastigium dudum tenens, seruilem contumeliam subiisset, quam vt vindicarent quidam de populo, & vt Regem tanto eximerent ludibrio, in superiorem porticum vbi Mutezuma vincus sedebat, lapides cōijcere cœperunt, frustra Cortesianis prohibentibus; nam Mutezuma caput ictus, paulo post interiit, eique demum post multam & cruentam contentionem Cortesius suffragio multorum Regulorum suffectus est, eo titulo vt Cæsaris supremi Imperatoris se vices gerere profiteretur. Exinde vltiora perquirere, quod Mexicanæ regiones auro scatere, & gemmis atque margaritis abundare varijs percunctationibus; nec longe abesse Oceanum comperisset, nouam expeditionem ad occidentis oram maritimam suscepit, eo quidem apparatu vt non modo sarcinarum & tormentorum onera secum ferret, sed duos etiam mioparones certa soluta membrorum compage plicatiles, multiplicatis seruis cōportari iuberet, vt his tentaret Oceanum, quem non amplius quingentis leucis abesse constabat. Ex itinere cuncti incolæ trahenti tormenta atque equites, expositis com meatibus paruerunt, atque omnibus officijs amicè collatis euntem secuti sunt. Medio ferè itineris spatio conspectus mons est altissimus & in cacumine niuosus Aetnæ Siculae modo flammam euomens, & ignitos pumices eructans, atque inde ad Oceanum est peruentum, qui vastis dextri litoris anfractibus frequentes Insulas ostendebat, magna ex parte desertas, in quarum vadis multi vrinatores deprehensi sunt, legendis conchis & vnionibus intenti. Existimabat Cortesius ea æquora quæ essent scopulis præpedita, nec leuibus nauiculis tuto tentari posset, obuerti in Orientem, famamque esse apud incolas, ad extremū Occidentem reperiri ingentes Insulas omnibus aromatum atque vnionum diuitijs abundantes; sic vt maximè lætaretur, quod in occidua parte reperiri posse speraret nouum orientem, si maioribus nauigijs ea maria sulcarentur. Igitur Cortesius latè explorato litore, notatisque nemoribus vnde materia ædificandæ classi cædi posset, Temistitan est regressus. Ibi Barbarorum tēplis ritè expiatis, Deo Christo & Deiparæ virgini solēnes aras erexit, & Baptiste-

& Baptisterium condidit. Nec ei admodum difficile fuit docilibus ingenijs veræ religionis cultum persuasisse, & sacro fonte certatim ad eam ceremoniam accurrentes lustrare, mysteriaque nostri ritus singulis insinuasse. Indigenæ siquidem aduenas non homines, sed Heroes esse arbitrati, qui à magno numine in eas terras missi fuissent, à quibus ipsi verum Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuo beati forent benignissimè docerentur. Non esse amplius ipsis à quoquam finitimo hoste vim & arma extimescenda, postea quàm iuictæ gentis præsidio terra marique tutissimi cuncta hostilia in posterum contempturi, & perpetua ciuili pace gauisuri viderentur; quod Cortesius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iustitiæ normam apto quodam seueritatis & clementiæ temperamento reuocaret; maleficiorum reos ad exemplum punire solitus, quum aliqui deprehensi, more nostro virgis cædi; alij reiectis in terga brachijs ex troclea suspēdi quatiq̃ue, alij insertis in binas trabes cruribus in custodia siti atque inedia torqueri iuberentur. Amplissimum enim carcerem ædificarat, qui liberæ gentis grauissima pœna putabatur. His institutis & moribus vsque adeo Mexicani profecerunt, vt quum Cortesius per concionatores interpretes multa de diuinis rebus & de Romani Pontificis auctoritate Carolique Cæsaris summi principis potentia atque virtute differeret, duo illustres gentis proceres publico decreto instructa legatione ad Cæsarem in Hispaniam, atque inde ad Clementem Romam vtrunque piè veneraturi mitterentur. Hos Romæ nos vidimus pari colore & coma & ingenij alacritate nostris subfucis ferè persimiles, quos Clemens imagunculas aureas dono afferentes ita remuneratus est, vt conuestitos duplici veste serica, equestri dignitate honestaret, binisque bullatis baltheis cum totidem inauratis gladijs & pugionibus, atque item singulis aureis torquibus exornaret. quibus læti muneribus ad suos redierint, & multa vti postea accepimus, de magnitudine Urbis moribusque & ceremonijs nostrorum gentium retulerint. Exinde Cortesius domum Regij prætorij iustar Temistitano in foro pereleganti structura ex vario marmore sculptisque lapidibus ornatissimam quam nonnulli Hispanorum Granatensi Alambra vel ob id anteponunt, quod coloratis lapidum zonis admirabili specie distinguatur, cohærentesque habeat hortos scaturientibus vndique per syphones & iocundè salientibus lymphis. Ipsa namque vrbs Temistitan circumfluam habet paludem, per quam longis pontibus continenti iungitur; vberrimosque dulcis aquæ, quod falsus sit omnis ex palude humor, habet aquæductus, qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnem vsum limpidiſſimas aquas suppeditant. Posita est hæc vrbs medio ferè spatio inter tropici Cancræ lineam & æquatorem. Cæterum Cortesius non diu tantæ Prouinciæ imperio potiri potuit. Non secus enim ac antea Columbus, inuidia tantarum opum accersitus est in Hispaniam, muneraque gemmarum & margaritarum supra opinionem pretiosa Cæsari dono dedit, à quo præmium retulit Vallij oppidi donum, quod ad eius posteros trāsiret. Successorque ei summa cum auctoritate ad Mexicana Regna transmisus est Antonius Mendocius Tendilij filius, qui vti est ingenio generoso optimisque instructo literis, & honestæ gloriæ auido vltiora profecto Regna atq̃. exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Cortesius verò in Afri-

cam secutus Cæsarem Algeriano naufragio insignē pretiosæ supellectili suæ iacturam fecit. septennioque post qui, humilis Medelini oppidi ciuis, filius fuerat, (id est apud Anam amnem) munere Cæsaris illustris appellatus apud penates suos non planè senex fato concessit, puulo post quàm nobis effigiem suam inter præclaras imagines in Musæo nostro collocandā misisset.

F. FRANCHINI Cosentini.

*Alcides late multum telluris obiuit,
Victor & ante alios clarus in orbe fuit;
Clarius Hernandus, nam plus telluris obiuit,
Plus maris, ignotos vicit & antipodas.*

Eiusdem.

*Liber vbi Eoos deuicit belliger Indos
Iussa dedit populis vt sibi thura darent.
Hernandus contra, poni sibi noluit aras
Alter a vbi est armis India victa suis.
Est igitur Baccho maior Cortesius; hic se
Abnuic esse Deum, vi fuit ille Deus.*

Sigismundus Poloniae Rex.

VNC augusti oris speciem quum ætate floreret Sigismundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter nostræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, si longuæ vitæ & firmissimæ valetudinis commoda, cum diuturnitate imperij, quod semper ei incolume atque tranquillum stetit, ac illustrium cognitionem claritudine computentur. Is enim à Casimiro patre Regno accepto, alterum & quadragesimum regnavit annum; octuagesimum autem paucis concessio leniore vitæ exitu absoluit; nullis profecto acerbioribus intestinis aut externis bellis tentatus; vtpote qui graui instituto securæ domi paci obnixè studuerit, & foris de barbaris infesta arma temere inferentibus, insignes victorias retulerit; quum per legatos summæ peritiæ atque authoritatis superiorum temporum accepta detrimenta, redditis cladibus expiasset. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis congressi Rossolanorum temeritate potius, quàm sua virtute victores euaserant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri Regis exercitū profligarant. Conuersa itaque Fortuna ad Sigismundum, Constantinus Ostrogicus Ruthenus, Tartaros æternos hostes apud Seluchum, atque iterum ad Visnoueciam memorabili strage edita superauit. Idem quoq. Constantinus pari felicitate ingenitem victoriam de Moschis ad Orsam flumen iuxta Smolenchum est consecutus.

cutus.

cutus. Cæterum Moldauos Ioannes Tarnouius inclytæ virtutis Dux ita de bellauit, vt Petrus ipse Moldauix Princeps amissis Ducum & militum suorum primarijs vulneratus, exutusque tormentis & castris vix manus victo-

ris effugerit. Hæc quanquam præclara multiplicis victoriæ trophæa Sigismundi gloriam in immensum eueherent, id tamen plurimum ad summæ prudentiæ salutemque Regni nomen maximè pertinuit, quod constantissima fide pertinacique studio, pacis & amicitix fœdera cum Turcarum Imperatoribus sanctissimè coluerit, quanquam eum Christiani Reges specie pietatis & noui decoris proposita vt secum consentiret atque arma sumeret vehementer incitarent. Prouidebat enim Rex senex vnico innixus filio admodum puero, ideoque in capiendis grauioribus consilijs nunquam præproperus & incautus, recasura in ipsum tanquam periculo proximum Othomannorum arma, quibus nisi maximis & semper paratis copijs resisti possent; Nec Polonis sociorum longinqua auxilia vt hosti propinquo ad prædam expositis, expectanda viderentur. Ex ea quoque Turcarum amicitia Sigis-

mundus non obscure se præunitum atque defensum aduersus finitimos hostes intelligebat, quando ea esset Othomannorum vetus consuetudo vt socios, in amicitiam clientelamque receptos aduersus omnem iniuriam proutissimè defendant. Quorum vsque adeo grauis authoritas apud Tartaros, Moldauos & Moscos valebat, vt quo minus se commouerent, & in Poloniæ fines incursiones facerent, imperiosè deterrent; & ipse Sigismundus à Solymano honoris causa amicus & pater appellaretur. Regiæ stirpis stemma nequaquam altè à nobis repetetur, contenti Iagelonis Regis memoria, qui duos genuit filios Ladislaum Polonici Regni successorem, & Pannoniæ demum Hungarorum procerum accitu Regem creatum. Hunc victora ad Nicopolim tumultuariè parata, cupiditate gloriæ elatum & fœdera recentis pacis abrumpentem, quum iniquo fato in Bulgariam penetrasset, Amurathes in Varnensibus campis trucidauit. Huius frater Casimirus Regnum suscepit, Rex egregiè fortis, & de Pruthenis atque Germanis insigni parata victoria celebratus. Hic plures liberos Imperijque hæredes reliquit, vtpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Successit enim ei Albertus & mox Alexander, quum hic quinque, ille octo annos regnassent. Quibus demum successit Sigismundus, quum Vladislaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperium, atque inde Matthia defuncto ad Pannonicum transiisset: & Federicus postremus tantæ sobolis frater purpurei galeri & Sanatoriæ dignitatis honorem à Romano Pontifice esset consecutus. Habuit Sigismundus in matrimonio vxores duas Barbaram Stephani Zapolij Transyluanicæ Præfecti filiam, quæ Ioannis Pannoniæ Regis germana soror fuit, ex qua Hetuigem filiam sustulit, Brandenburgensi Regulo, Romani Imperij electori nuptam: secundo autem loco Sfortiani sanguinis vxorem duxit nomine Bonam, quæ ei hunc Augustum hodie regnantem peperit, & Isabellam Ioanni postea Pannoniæ Regi nuptam, vt inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaque Sigismundus inter beatos proculdubio referri potest, postquam auo patreque Regibus editus, patrum Regem & tres fratres Regio diademate insignes, atque item fratris filium & sororis suæ fratrem Regem simul & generum vidit. Senio autem confectus aduocatis Regni proceribus Augustum filium sibi successorem decreuit, accuratissimisque precibus commendauit. Nec multo post leni tentatus morbo excessit è vita, eò etiam felicior, si pietatem Christianam respicias, quòd ei ipso die quo Saluator noster Deus Christus Paschali die ab Inferis resurrexit in Cœlum emigrare contigerit.

MARTINI Cromeri,
Sarmatæ.

*Ciuius, externisque, mea est clementia nota,
Consilium, grauitas, relligio, atque fides,
Pax mihi cara fuit, tamen haud me impune lacescit
Theuto, Lino, Moscus, Turca, Scythia, atque Getes.*

D A V I D

David Maximus Abyssino- rum Aethiopum Rex.

AETHIOPEs cucullati Sacerdotes qui post maximum Vaticanum templum sedem & delubrum habent, communi consensu eam sui Regis effigiem verissimam affirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clementem Pontificem detulit. Is postea nobis ex commentario Abyssinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Historijs suo loca ita diffusè enarrata sunt, vt nihil quod ad dignissimarum rerum notitiam pertinere possit desiderari queat; qua de re, in exprimendo Dauide astrictiore vtremur Elogio, ne his fastidio sim, qui historias nostras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longè maximo, dici potest, quòd non modò Christianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri, sed his prope iuris ciuilibus, & vti nos disciplinæ militaris institutis, tot sua

Regna autoritate summæ iustitiæ tueri consuescat, eademque ei sint iura in profanos, & sacratos sacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem vigent. Huic Dauidi promixè defuncto, quem vulgo Preteianem vocant, duo insignia cognomenta contigisse Abyssini referunt; scilicet Atanadidinghil quæ vox virginum thus exprimit, & Bellulgian, quod inæstimabilis pretij gemmam significat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis, qui irrigatione, terras omnium solo nascentium vbertate fertilissimas reddit. Usque adeo autem, eius Regna longe lateque extenduntur, vt finibus ab occasu Atlanticum Oceanum attingant, introrsus Trogloditarum damnatis terris inserantur, & ab Oriente ad Arabicum vsque sinum pertendant, vbi Aracocum portum Abyssinos frequentare constat. Dauidi cæterisque Regibus quum in publicum prodeant, cæruleo tenui serico velare faciem, & sinistra manu argenteam præferre crucem mos est. Mutare sedes translatis tentorijs, & valida numerosaque iuuentute noctu atque interdum custodiri solent. deferuntur lectica interdum aperta succolantibus seruis. In conficiendo autem longiore itinere, mulabus quàm equis vehi malunt. Ipse Dauid omnibus castimoniam munditijs clarus vxore vna contentus fuit; liberos suscepit plures, è quibus, natu maximus à Sellano Arabum Rege acie interfectus est, cuius acerbæ cædis dolor, quanquã egregie à fratre victore qui improuisam Sellano hosti cladem intulerat, vindicatus videri posset, Dauidem tamen patrem adhuc statura ætate florentem ad mortem adegisse creditur; Sic vt Claudium hunc, qui hodie regnat, secundo natum loco Imperij successorem reliquerit.

PETRI ANGELII

Bargæi.

*Expressam effigiem mira quam conspicias arte
 Hospes, & horrentem capitis mirare capillum,
 Nigrantesque genas, nigrantiaque ora, manusque
 Inspectas, tecumque alto sub corde volutas,
 Quis sit, & vnde genus ducat; quo magnus in orbe
 Imperet, illustres nobis ponatur vt inter
 Heroas, clari spectandus imagine Regis.
 Hic ille est qui iura dabat, legesque ferebat
 Aethiopum populis mediæ sub sydere Libræ.
 Tempore quo nostræ superato gurgite vasto
 Hesperidum, terras circum, cælumque profundum
 Percurrere rates, alioque sub orbe pararunt
 Imperium, inuideti tremere vt Cæsaris arma
 Insulæ Oceano in magno, regna inuisa viuis
 Credita, & exuri radijs plaga Solis iniqui:*

Scilicet

Scilicet audaces tum primum Atlasque Garasque
 Valuaque & horrifico pulsatus Cynnaba fluctu
 Ultra anni Solisque viam stupere carinas
 Ire, atque Herculeis conuulsis æquore metis
 Sulcare ignotas temere vada cæca per vndas.
 Tum quoque Pistricesque fera, atque immania Cete,
 Monstraque præteritis non vnquam cognita seclis
 Horruerunt rapido volitantes flamine pinus.
 Quin ipsi è cæna prognatas Tethyde nymphas
 Pube tenus placido superantes marmore nautæ
 Videre, & membris immanibus Aegæona
 Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.
 Neptunumque patrem, tumidis qui præsidet vndis,
 Felicem orarunt reditum, ventosque secundos,
 Et patrias certe remeassent vndique ad oras
 Ni gens crudelis sylua insedisset iniqua
 Figere lethiferis hostem consueta sagittis
 Et miseros toto palantes litore nautas
 Ab miseros nautas, tam sæuæ opprobria mensæ,
 Funderet, & raptos lentum torreret ad ignem
 Diraque dissectis satiaret viscera membris,
 Atque atro ingluuiem miserorum sanguine sædam
 Pasceret, ac tepidos laniaret dentibus artus.
 Tum verò si quis Smyrnæi carmina vatis
 Legerat, & Dinam Circem, sæuosque Cyclopas
 Et Lestrigoniæ portenta incognita terræ
 Riserat, ignaro miracula prodita vulgo,
 Ambiguæ didicit magno in discrimine vitæ
 Docto aurem, certamque fidem præbere poetæ.
 At non hunc tamen insigni diademate clarum
 Quem spectas, diri dirum genuere parentes
 Non regio hunc mater magnorum horrenda Gigantum
 Difficilemque aditu Regem, alloquioque superbum
 Protulit hospitibus dias in luminis auras
 At culti Aetiopes gens Fortunata Canopi,
 Quæ sæpe Oceanum, sæpe Oceanitidas omnes
 Numina magna maris, tum Pana Iouemque supremum
 Excipit hospitio, ac mensæ dignatur honore,
 Indigenam venerantur vti Regemque patremque
 Scilicet his Nili fontes, quos viuida tellus
 Imbibit, & magnis fœcundat messibus agros
 Suppeditant Lymphas, dulces cœnantibus haustus
 Quas illi assidue multo cum nectare potant.
 Horum, nulla fames & amor vesanus habendi
 Morbo infelici, tristisque cupidine mentes
 Sollicitat, longa iamdudum in pace quietas.

*At nos infausi proles scelerata Promethei
 Insanas vt opes miseri cumulemus, & altos
 Thesauros imis argenti auriq̄ue metalla
 Visceribus terræ effossis scrutamur, & ipsum
 Vertimus heu sæui cognata in corpora ferrum
 Et consanguineo sædamus sanguine dextras.
 Iam iam igitur cuncti placidas vno agmine terras
 Desertis aliquando Asiæ Europæq̄ue ruinis
 Victuri longuinq̄ue æuum, & diuturna beati
 Ocia ducturi, tanto sub Rege petamus.*

Muleasses Tuneti Rex.

ERAMPLVM in Africa Regnum, cæterisque ab honore vetustatis, augustius tenuisse constat hunc Muleassem, quæ celeberrima Cæsaris victoria nobis clarum, & immitis eius Fortuna miserabilem fecit. Repetebat ipse, vetustissimam Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus qui ante sexcentos annos ab aduentu Arabum totius Africæ regiones, maritimaque præsertim Regna multitudine sua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis sectam vsque ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, vnde postea Almanfor immensæ virtutis atque potentiaæ Rex cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clarissima vltioris Mauritaniae vrbe ingenti ausu in Hispaniam traiecerit, & post deuictos multis prælijs vtriusque Hispaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleasses magna vi corporis fuit, excellentisque industriæ in omni exercitatione equestris disciplinæ; sed ingenio rapaci, suspicioso, & in omnem libidinem effuse prono, fœdoque, & quod immanius fuit, erga suum sanguinem perfidiosissimè cruento. Nam Mahometis patris mortem accelerasse fraude Lentigesiaæ matris, & quosdam è fratribus iugulasse; alios crudeliter in modum oculorū luminibus priuasse ferunt, & quod supra nefarij criminis cōsilia cum sibi tum populo Tunetano exitiale fuisse constat, Turcas prædones in Africam accersiuit, portumque eis atq. urbem concessit, ea conditione vt eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidē præsentis & opimi quæstus, sed maximè inuidiosa, quod communibus humani generis hostibus Tuneti tutissimus esset receptus. Per hunc modum quū pyratae Africæ litoribus insiti, multa cum Siciliae atque Italiae, tum Sardiniae, & Corsicae, omnibusq. Hispaniæ oris, detrimenta intulissent, classemq. Hispaniensem interceptissent, sese cum Hariadeno Barbarussa consociarunt, qui Solymani ingenti classe subnixus, instructo insigni dolo Tunetum occupare cogitauit, & fauētibus quibusdā Pœnorum occupauit, eiectoq. Muleasse sese Tuneti Regem cōstituit. Tum verò Cæsar suscepta Muleassis causa aduersus Barbarussam bellū suscepit, tāto apparatu, vt expugnata Guleta, quæ erat ad stagni fauces imposiua munitio, ipsoque demuū Barbarussa acie fuso, Tuneto

Tuneto potiretur atque hostem fugientem magna parte classis exueret. Eo modo Cæsaris beneficio reductus Muleasses septem regnavit annos, ni hil de antiquis moribus remittens, vel avaritiæ vel crudelitatis, vsque ad id

tempus quo Barbarussa à Solymano cum classe ad præsidium Gallia Regis mittebatur. Huius tanquam veteris & formidandi hostis classem veritus Muleasses, eo consilio ex Africa Neapolim venit, vt terrestri itinere apud Genuam Cæsarem adiret, quòd maiora præsidia ab eo impetranda viderentur. Sed Cæsare Sicambrici belli consilijs occupato. Neapoli subsistere iussus, amittendi Regni periculum quod ab hoste Turca Hariadenoque timebat, à perfidiosissimo Amida filio inexpectatum subiit. Amida siquidem cunctis vitijs patrem imitatus, edita fama quòd Muleasses apud Christianos abdicato prius Mahometis cultu impiè deficiens, non multo post morbo periisset, Regnum tanquam Rege patre orbatum occupavit. Quo nuncio perculsus Muleasses, filij perfidiam omnino armis vindicandam, rependendumque Regnum existimans, tumultuarias Neapoli copias conscripsit, Lofredioque Neapolitano Duce in Africam traiecit, & ad Guletam appul

sus, vel detestante Touarre Hispano Guletani præsidij præfecto, præpropere nimisque raptus Regni desiderio, & vlciscendi filij cupiditate, sublatis signis secundum stagni litus Tunetum ire perrexit, eo euentu, vt crumpentibus ex insidijs Amidanis militibus, nullo prope negotio eius copiarum ex tironibus confectarum, profligatarum ab equitatu omnes cum Lofredio Duce deleterentur, ipse vulnere accepto caperetur, cui Amida filius nihilo patre melior, oculos ignito scalpro expungi iussit. Eum tamen tanta calamitas tulit euentum, vt Amida aliquanto post à patruo Regni possessione pelleretur; quo casu Muleasses noui Regis eiusdemque germani fratris pietate, carcere eductus ad Guletam Hispanorum beneficio peruenerit. Nec multum inde discedens Muleasses Neapolim iterum traiecit, magnoque miraculo miser Romam venit. Ibi tum nobis ex eius humanitate perdiscere licuit, quæ ad historiæ nostræ fidem pertinebant. Sed qui in disciplinis Philosophiæque ex dogmate Auerrois non mediocriter eruditus, vel in tanta miseria pulsus, orbatusque oculis, Regium fastum prætulit, vt deductus ad Pontificem non aliter adduci posset quam vt genu tantum exosculato eum veneraretur. Transiit demum ad Cæsarem in Germaniam, accusauitque Touarrem furti, quod depositam apud eum Regiam gazam dissutis culeis inhumaniter decumasset. Sed multa refellente Touarre atque magnificè causam dicente, ita dimissus est Muleasses, vt Siciliæ præfecto alendus mitteretur, vsque ad id tempus quo Andreas Auria & Ioannes Vega Siciliæ Prorex, Garziasque Toletanus Neapolitanæ classis præfectus expugnandæ vrbs Africa negotium susceperunt. Dum ea vrbs (olim Leptis parua, hodie Mahomedia à Barbaris vocata) terra marique à nostris quateretur, adessetque Muleasses auditor strepitus, potius quam pugnae spectator, antequam expugnaretur, morbo interiit; vt aiebat, nihil à syderalis artis prædictione deceptus, quæ suo fato, & in Africa moriturum, sed non exulem prædixerant. Deductum est eius funus frequentissimo Pœnorum omnis generis comitatu, ad Carouanam sacrosanctam apud Barbaros urbem, in qua indyotos Reges, & generosos Numidarum Regulos tumulari mos est.

I O V I I Iunioris.

*Linque tuas rupes, & in hospita saxa Celeno
 Infandis Strophadum fixa diu scopulis;
 Currite vos aliæ Harpyæ, furialia monstra
 Non Calais, Zetes non agitator erit.
 Huc agite, antiqui renouetur fabula Phinei,
 Atque iterum intactas polluite ore dapes.
 Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina, lucem
 Ipse sibi infensis unguibus eripuit,
 Pœnorum ille fuit cunctis notissima labes,
 Maurorum ille fuit pestis, & opprobrium.
 Nec duro exilio factus miser, atque superbus
 Pontificis sanctis oscula dat pedibus.*

*Eruit huic lumen natus, vel numinis ira
 Illius vt fratres, & pater vltus eat.
 Tu tamen his gaudes scriptis Rex Barbare, quòd te
 Posse diu credis viuere in historia.
 Scribitur hæc alijs, nec tam impia facta sequantur,
 Vtque author scelerum in Tartara solus agas.*

Pyrrhus Stipicianus.

AC verè militari fronte, atque his ferocibus oculis, & inauratis armis, constantis pugnacissimique animi vim præferebat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia, sed Columniæ domui per clientelam insertus, quum sub M. Antonio atque Pompeio adoleuisset. Is nuper subitaneo ereptus morbo discessit è vita, vt nouissimum inter imagines locū teneret, vsque adeo importunè vt ei summus inter secundæ classis Duces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo vsu militiæ, opinione virtutis eò prouectus, vt se dignum militiæ honorem quo virtus enitescere posset, maturè consecuturum speraret. Recentis siquidem obsidionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum ab Anchiano circumuallatus & obsessus; tanta vtrinque pertinacia, vt ille victor omnes spes proferendi imperij abijceret, modo obsessio oppido potiretur; & ex aduerso Pyrrhus, vel consumptis omnibus alimentis priusquam se dederet extremæ inopiæ discrimen subeundū esse arbitraretur. Verum lurida mors ex fame in proximo spectata, vtrinque pertinaciæ finem imposuit. Desperatis namque auxilijs, quas necessitas exprimebat conditiones ab hoste ita accepit; vt polliceretur Germanorum atque Hispanorum cohortes quibus præerant Felix Archius & Sanmichael Hispanus intra quartum mensem nullam Cæsari operam nauaturas, atque ipse continuo ad Franciscum Regem in Galliam proficisceretur. Hoc optima fide præstitit Pyrrhus, quanquam Hispani occupato Brixello, pactionis fidem minimè seruassent. Rex generoso animo clementiæ laudem captare solitus, Pyrrhum humaniter excepit, & vti erat, vel in hoste præclarus virtutis æstimator, ei apud se militare volenti liberaliora obtulit stipendia, sed is Romani pudoris plenus de salute libertateque gratias agens cuncta alia renuit, benigneque dimissus, ad Cæsarem contendit, qui tum in Belgis Sandesirium oppidum expugnabat. Ab eo Pyrrhus virtutis nomine Mortaria oppido, quæ est inter Ticinum atque Nouariam donatus est, quamquam ei grauius Vastius succensuisset, quòd perpetuis eius obtestationibus & precibus adductus ad Ceresolam cum Gallis configere maturasset, vt extrema (sicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortissimarum gentium cohortibus vix præ inedia effigies hominum sustinentibus opem ferret: cuius infaustæ pugnæ casum postea minus necessarium compertum est, postquam vel desperatis auxilijs per quadraginta amplius dies maiora etiam auctiora quæ obsidionis incōmoda pertulisset; scilicet vt efficta grauioris periculi ne

cessitate, ipsius imperatoris diligentiam magis & magis excitandam putarit, graui cum discrimine vniuersi belli. Verum hæc Pyrrhus ita diluebat, vt aliquantum frumenti ab se cuncta perscrutante abstrusa in scrobe nouis-

simè repertum diceret, quo se insperato subsidio milites alipandiu ineliam tolerasse faterentur. At Vastius eius rei excusationem dissimulanter excipiens, quod pro sua pristina virtute neque sibi neque voto Cæsaris satis fecisset, ad Cæsarem in Germaniam profectus est, vt ille de tota ratione atque euentu aduersæ pugne certius doceretur. Eo autem animi habitu in Italiam redijt, vt eius prælij detrimento Cæsarem non obscure offensum crederet, conceptoque inde inexpiabili dolore, & morbo, vir alioqui magnanimus vitam desereret, & Pyrrhus Cæsaris munere lætaretur. Cæterum Pyrrhus qui insignem bello operam præstare cupiebat, quum honores militiæ apud Cæsarem præoccupatos esse conspiceret, ad Venetos Italicæ libertatis iura tuentes se conuertit, apud quos magna esset minorum Ducum penuria, multis scilicet, aut exauthoratis, aut fato sublatis, inter quos Valerius Vrsinus præpropere morte ereptus, vt erat omni dignus laude, ingens sui desiderium

siderium illis reliquisset. Sed Pyrrhus dum miro patrum consensu militiae adscriberetur vel multo virium robore validus tridui morbum sustinere non potuit.

I O V I I Iunioris.

*Hunc cinerem, & magni saxum venerabile busti,
 Et nimis ereptum propere, è vitalibus auris
 Heroa insignem lachrymis decorate supremis
 Ingentemque animam mæsta ter voce vocate
 Heu proceres, quibus ardor inest, & gloria Martis.
 Quis melius fera bella colat? venerandaque iura
 Militiæ? tu frange comas; & percutite pectus
 Ipsa tuum Bellona manu, validisque lacertis
 Ensesque, & galeas, & forti hastilia ferro
 Disijce deturbans, immitique obrue ponto
 Quicquid in Aeolijs excussit Lemnius oris.
 Ille per Elysium, perque umbriferas conualles
 Terrenam exutus molem, nostrique laboris
 Securus, veteres Phrygas inter, & inter Achivos,
 Romulidumque Duces, Romani sanguinis ipse
 Nunc acres exercet equos, nunc agmina victor
 (Passim pugnaci sternens quæque obuia dextra)
 Proterit, atque hostes cogit dare terga sequenti,
 Sed quid in Elysio prodest victoria campo
 Ausonia? quæ mæsta diu sarcire ruinas
 Hoc duce sperabat. Cimbros non illa furentes,
 Aut sævum duris Gallum extimuisset in armis
 Obsidio, & rerum tristis penuria testes,
 Ille animum inuidtum nunquam in discrimine summo
 Deiecit, dum se crudeli traderet hosti.
 An se iactabit Casilini gloria tantum?
 Extremamque famem perpeffa Petilia quondam?
 Nunc gemat Ausonia (& certè hæc est ira Deorum)
 Vos Manes gaudete pij, sanctumque per altos
 Fortunatorum saltus, sedesque beatas
 Ferte Ducem; celsumque humeris imponite vestris,
 Et tantam magno virtutem extollite cantu.*

FINIS SEXTI LIBRI.

PAVLI IOVII EPI-
SCOPI NVCERINI PRAE-
FATIO IN SEPTIMUM LIBRUM
ELOGIORVM SVORVM AD
COSMVM MEDICVM FLO-
RENTIAE DVCEM.

*NON miraberis candidissime Princeps, si complures qui suis se-
culis insigni bellicæ laudis præconio floruerunt, hoc volumine
prætermissi videbuntur. Nam ex professo eos tantum quorum
veras imagines nancisci potuimus, appositis Elogijs exornan-
dos arbitrabamur, vt in libro iam pridem à nobis edito de Vi-
ris literarum elegantium doctrina inclytis studiose seruatum
est. Quamobrem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari,
quandoquidem in hac tot imaginum supellectile comparanda,
per triginta amplius annos perpetua curiositate incensus, neque diligentia neque sumptui
vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu ætatis & præcipiti senectæ, nullum
omnino, abdicatis iam cæteris voluptatibus, vel honestius vel splendidius studium fore
(sacrato præsertim viro) quàm iocundam & negotio liteque vacuam maximeque tran-
quillam vitam instituenti, parasse viris elegantibus apud Musæum nostrum peramœnæ
delectationis voluptatem ac vtilissimum animorum oblectamentum, his præstantissimis
veræ virtutis exemplis, quibus hæc vita sæpe anxia, & atri plena turbinis beatè compo-
sita procul à molestijs & perturbationibus abduceretur. Cæterum viuorum quoque Du-
cum, & regnantium adhuc Regum imagines ibidem spectantur, quibus ideo pleniora elo-
gia supposuisse puduit, quod (vt Poetæ aiunt) vltimus vitæ dies iudicet de omnibus, nec
quisquam mortalium planè felix ante obitum dici queat. Præduri quoque, & odiosi sit
numeris viuentium mores publicæ censuræ subiecisse, tanquam aliquanto certiore maleuo-
lentiæ quàm præmij vel laudis spe. Quandoquidem apud multos hac tempestate parce lau-
dasse quàm maledixisse tantundem sit. In hos scopulos aliquando nos incidimus, quum
Historias vel egregio fidelis ingenij temperamento perscriptas ederemus. Verùm hæc eo-
dem robore constantis animi semper feremus, quo grauissimi operis negotium aggressi,
eam tantum ab ingenuo labore laudem tanquam securiorem & plenioram à posteris po-
tius, quàm à viuis, non obscuro cum liuore aliena sæpe legentibus, expectandam esse
censebamus. Cæterum hic liber qui viuorum elogia continebit, illustri & astricto
nominis tui Encomio claudetur, & optimo quidem iure, quum domi tuæ, na-
tus sit, vbi concesso nobili otio elegantiora studia tuis auspicijs reflorescunt.*

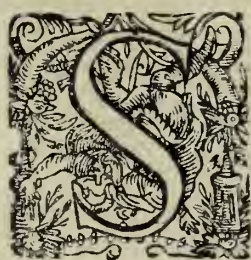
Vale.

ELOGIO.

ELOGIORVM

LIBER SEPTIMVS.

Carolus V. Imperator

ALVE ter maxime Carole Quinte Auguste, à præclaro præcellentium virtutum concursu atque præsidio inuictissimi Imperatoris cognomen merite; quum apud cunctas prope gentium omnium nationes splendidissima ingentium victoriarum trophæa statueris; vsque adeo felici euentu, vt tuam vim non modò Barbari Africæ, sed ipsi quoq; Antipodes, quos victoria tua nuper aperuit; intelligant & admirentur;

Quandoquidem incomparabili inusitatae virtutis tuae documento indomitae antea Romanis, vltioris Germaniae gentes bello superatae subactaeque Maiestati gloriosi nominis tui pareant, & tua signa vel ex longinquo etiam, trepidissime venerentur. Quo fit, vt qui votis rite conceptis, pro salute gloriae tuae superis supplicant, a te hoc vnum, quod est verè summum, ad dignitatem tuae amplitudinis exposculent, vt postquam vti maxime pius non obscura religione tangeris, de paranda communi concordia generose decernas, scilicet vt publicis piorum Principum armis egregie auctus, & confirmatus, Solymani insolentissimi hostis ferociam contundas. neque enim omnino erit difficile inermen aciem grauibus armis protecto agmine perfringere, eius hostis quem victrices aquilas reformidantem, & plane vertentem terga nuper ad Viennam conspexeris.

I O V I I Iunioris.

*Deiictas Turcarum acies, Libyenque subactam
Milite Caesareo victrix quum viderit Arctos,
Vndantesque procul Pænorum sanguine campos,
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus vnda;
Quumque minor genibus latis Germania terris;
Atque tuas totus sub leges iuerit orbis,
Vndique te canimus vates ter maxime Caesar;
Præsentique tibi meritos largimur honores.
Hic te monstrari populis gens Itala mauult,
Quàm tua si Parij sublimis mole Colossi
Effigies medijs latè caput inserat astris
Nam lapides, atque æra cadunt, quibus imber, & ignes
Officiunt, longique vorax iniuria secli.
At te olim CAESAR cælestia tecta tenentem;
Cemplentemque tuo felici nomine terras,
Et tum etiam Libya populis, Turcæque timendum
Ante alios longè mirabitur alta vetustas.*

Ferdinandus Rex Rom.

T T V quoque Ferdinande Imperator designate Regijs multis virtutibus Cæsari germano fratri par, sed Fortuna inferior bonitati liberalis ingenij tui magis ac magis innitere, vt hanc rerum dominam tibi concilies, atq. inde sicuti præclare optimus Regum omnium, amplissimus etiam fias. Neque enim sat est clementem, pium, liberalemque fuisse, nisi bona fors æquissimis cõsilijs tuis arrideat. Sors quidem quæ omnia versat, & vti suber cæca libidine dare cuncta & eripere cõsuevit. Adijsti quippe Pannonici Regni hæreditatem quam legitimo iure cupiebas, quod id Regnum Rege orbatum vetustis & nouis fœderũ legibus Austriaci sanguinis stirpem respiceret. Sed ius omne quod præclare tuum est, immanis Barbarus sic interrupit, vt nouum hominem quorundam Hungarorũ Procerum importuna assenta

tionc,

tionem, è Præfectura Transyluaniae prouectū, beneficiarij iuris nomine Pannonia Regno imponeret, & à te demū felicibus armis profligatū in contumeliā Germanicæ authoritatis reducendū tuendūque susciperet. Quod videri po-

terat ex dignitate Othomannici nominis cōfirmare clientem, & Christiana simul arma toties à maioribus suis victa cōtemnere. Huic nanque seculo fatale fuit, vt nostrorum Regum animi veræ pietatis obliuiscerentur, exitiæque insania inter se peruicacibus armis dissiderent, scilicet vt Barbaris veris hostibus sterneretur via, qua illi nemine iustis viribus obsistente in viscera nostra penetrarent. Itaque virtuti tuæ tuisq. tantum opibus innixo, non inane modo sed funestum semper fuit, cum rabida, immensarumque virium præualida bellua colluctari, eritq. semper & miserum nobis & luctuosum, nisi Cæsar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra namque eius tam forti quam felici præclare sita est spes omnis parandæ incomparabilis, gloriosæq. victoriæ, si æquam pacem pijs Regibus religionis amore dandâ censeat; hisque in societate ascitis, eorum copijs, atq. opibus, vti velit, sicuti Maximilianus auus tuus, summæ virtutis & pietatis Imperator ad propulsandū, tollendumq. pub. salutis periculū opus, esse sapiētissimè decernebat.

*Te quoque nubiferas, quâ Larius alluit alpes,
 Tot claras inter Regumque, Ducumque tabellas
 Littore Lunato Musæa Palatia seruant
 Spectandum populis Rex augustissime Regum.
 O vere egregium cunctis decus addite terris
 Quam bene Pannonij cura est tibi tradita Regni,
 Scilicet, vt Duce te, nostris quandoque superbum
 Finibus arceri speremus posse tyrannum;
 Qui velut immissus syluis arentibus ignis
 Quum furit, insano Borea spirante, per agros,
 Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
 At tibi nec virtus; spectataque dextera bello
 Desuerit. tandemque tuis, sic auguror, ausis
 Conuerso felix studio Fortuna fauebit.*

Henricus II. Galliaë Rex.

I V I Diuæque omnes te sospitent, magnanime Henrice, & paternæ virtutis æmulum faxint, modo illius totum iniquæ sortis omen auertant. Ex alijs namque Fortunam discas quam non longe semper ab inuicta virtute tua abfuturam experieris. Quandoquidem quæ optimo consilio pro uideri queant, & Regnis tuis præsidio atque ornamento

sint, initio statim Principatus statuenda censueris. Primum enim omnium ærario, cuius opibus cuncta belli & pacis munia cōstant, ita cauisti, vt quæstorum impudentes prædas sustuleris, & totius prope venatorij sumptus luxuriam moderata lege correxeris, ita vt agricolis in ipsa Regis voluptate minime sit lugendum; & quod integri tui pudoris est, apud aulam licentiæ muliebri intemperiem castigaris; tanta verecundiæ cura vt matromæ omnes perillustri Reginaë exemplo (hæc enim lectissimis pudicitiaë moribus gaudet) suum perspiciuæ famæ decus respiciant, & solis nobilioris elegantiaë munitijs extra suspectas dubij pudoris illecebras pudici nominis laudem tueantur. Iustitiam porro tanta seueritate colendam instituis, vt nihil apud iudicum collegia promercale, nihil apud equitum ordines corruptum, & nihil denique in causa religionis deprauatum, vel piaculo suspectum, vel vlla ex parte supinè neglectum esse patiare. Nec mirum est si hos mores in te iuvene veneramur atque suspicimus; postquam (quod est grauissimi & saluberrimi iudicij tui munus) toti summæ arcani consilij præfeceris Carolum Lotharingæ Cardinalem singularis innocentiaë, pietatis, atque prudentiaë hominem à te propter fidem industriamque mirificam in minore Fortuna delectum. Quod verò instauratæ florentisque militiaë interest, ipsum Annæum Memorantium è villa sua Centellia, vbi fœmineis delationibus ac artificijs prefus importuno Reipublicæ tempore iacuerat, in aulam euocaueris, quod nemo eo sobrij constantisque iudicij grauitate, aut perpetuo armorum vsu castrensiū

castrensiūque rerum noticia, tuendæ Galliæ & proferendo imperio Dux potior atque præstantior exoptari possit. Itaque mactæ tuæ iam bis cum in Alpibus, tum in Belgis spectata virtute pernobilis Rex, perge vt cœpisti, & virtutem & pietatem cole, vt Fortuna pudore victa fortibus ausis tuis arideat.

BENEDICTI Varchij.

*Quid Regem verè Regem, latèque potentem
Præstantem bello Regem, studiisque Mineruæ
Insignem addeceat si scire Henrice laboras
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis,
Non alius quisquam citius, meliusuè petest te
Patre docere tuo, magnum bene consule patrem
Patrem imitare tuum, quo nullus tempore in omni
Omnibus inrebus maior fuit, aut erit vnquam.
Ex illo virtutem omnem, verumque laborem,
Fortunam ex alijs tantùm, didicisse memento.*

Christiernus Daciæ Rex.

QVI s neget te, Christierne mortalium immanissime, nequa
 quam ex merito nefariæ crudelitatis dantem pœnas, non
 quidem à Fortuna quæ sæpe iocari neque diu consistere so
 let, verum ab ipso magno numine certissimo semper ultore
 scelerum tam diu carceris calamitate fuisse mulctatum: Nō
 enim humano partu in hanc editus lucem, sed à monstruo
 sa terrificaque bellua, vti tuus sæpe fert glacialis Oceanus, natus & educa
 tus inter Balenas & Orcas existimari potes. Hanc siquidem stirpem fate
 ris insidiosis vipereisque oculis, effera fronte, portentosisque dentibus, &
 horrida barba humano cruore delibuta, qualem Antropophagi Canibales
 apud Indiam noui reperti orbis ferre dicuntur. Non eius vtique Christier
 ni Regis sanguine progenitus esse potes, qui vti erat egregiè pius, religio
 nis

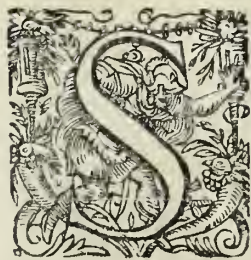
nis causa aliquando pedibus Romam ierit, vt sacrosancta altaria pietatis plenus inuiferet, & Pontificem sacrorum Principem veneraretur, muneraque venerationis eximia in patriam referret, quibus tu scelestissimus nepos potirere. Desciuidisti siquidem impiè atque arroganter, non quidem à Romano Pontifice, quod fortasse ferri posset; sed à Christo, superisque Diuis, vt te innocentissimorum sacerdotum sanguine cruentares, sacrorum aras euertes, templorum donaria diriperes, & denique vti immanis parricida, humani generis odium parares; Scilicet vt totius Daciæ, Gothiæ, atque Noruegiæ populi, monstrum sibi regnare non hominem indignantes, publica conspiratione rebellarent; teque eiecto, Christianum re & nomine Regem; pro impio sibi deligerent, à quo perpetuis vinctus cathenis, tanquam indomita bellua clatrata in cauea seruauere. Dignus profectò omnibus tormentis atque supplicijs, & nece turpissima; nisi honos qui Cæsari tibi ex matertera coniuncto, plurimus deberetur, & Christiernæ filiæ tuæ insignis pietas, quæ matri quam tibi similior euasit, infelicibus Sfortiano & Lotharino connubijs clara, te adhuc atroces retinentem spiritus, & tetro carcere pœnas dantem seruauissent.

PLACIDII Placentini.

*Terrificam hanc effigiem, hunc horribilem tyrannum,
Dedecus hoc & Dania, dentibus ijs trifauci
Ad Stygios qui reboat persimilem feroci,
Sanguinis hoc denique sacri cupidum sepulchrum,
Iis tabulis (credo equidem) non meminisse fas est,
Ni monumentum veluti perfidiæ efferatur.
Ingenium scilicet hic exuerat benignum
Et velut antiqua manus iam voluit Gigantum,
Dum nequit alto officere hic cœlicolum tonanti;
Insequitur, sæuit, & almos necat (heu) ministros:
Templaque sacris vacuat tum spolijs profanus.
Et nisi qui fulmina torquet, populos subactos
Eensibus ac corde fero cogeret in tyrannum
Spiritus huic terribilis iam solium locasset.*

ELOGIORVM
Solymanus Turcarum

Imperator.

OLYMANO ex re feliciter prouisa, cui euentus responderit, nomen obuuisse elegantiores Turcæ asserunt, secus ac patri contigisse constat, qui à contrario sensu Selymus, hoc est mansuetus & lenis authorque pacis sit vocatus, quo nemo Othomannorum Principum ingenio ferocior, & ad sæuitiam pronior, & denique bellicosior fuerit. Nam si memoria repetamus vtriusque res gestas quas in Historijs enarrauimus, plus certè cruoris effusum fuisse fatebimur per octo annos quibus Selymus imperauit, quàm his triginta quibus Solymanus Imperio potitus est. Hoc verò nomen Salomonem Mosaicis annalibus Regem, sapientiæ gloria inclytum immutatis syllabis refert. Sed Solymani, si comparare iuuat, res gestæ, paternæ famæ nomen æquasse censi possunt, si numeros & pondera victoriarum

riarum æqua lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle qui rehellarat; & Belgradum Pannoniæ propugnaculum cum ignominia Christiani nominis fortiter expugnatum; Rhodus manu capta; trucidatus in acie Rex Hungarus; Buda vrbs Regia his occupata; Austrianus exercitus ad Exechium fœda in fuga cæsus atque deletus; Rocandulphi ingentes copiæ ad Budam expugnatis castris superatæ; contemptusque demum atque repulsus ad Pestum Germanorum exercitus; & expugnatum in oculis Strigonium, & Albar egalis eo victoriæ cursu in potestatem redacta, & paulo antea Hispani in Dalmatia ad Castrum nouum strenuè expugnati, cæsique: & quod fœdus nobis accidere non potuit, nostræ classes quæ insuperabiles viderentur ad Leucadem in fugam coniectæ, Solymanum profectò neque patri ausu imparem, neque prorsus inertem aut gloriæ minus auidum testabuntur. Quòd si eius victorias ad orientem partas compute- mus, Afsyriæ & Mesopotamiæ Regna cum Babylonia, clarissima orientis vrbe, & magnæ Memphi proculdubio æquanda, Othomannico adiecta Im- perio, captæ Aegypto opponi & comparari possunt: & quod ad gloriam attinet, euastati maioris Armeniæ, Mediæ, Persidisque fines vsque ad sinum Persicum, captumque bis Taurisium Persarum Regia, omnibus ornamen- tis spoliatum, non ne Tammafum Hysmaelis filium refugientem ad mon- tes, neque consistere, neque acie congredi ausum, se planè victum confiteri coegerunt? Superi itaque Solymano eam mentem tribuant, vt perpetuo bello vexandum orientem, appetendamque Indiam censeat; postquam nos tot acceptarum cladum minimè pudet; nec ex communi concordia de sa- cro bello cogitamus, dum modo hostis auersû beneficio pace frui liceat, quî huius Solymani vires eleuare, nostras iactanter efferre, eius mores ineptè carpere contendimus. At ipse Turcis eius certè crit (vt illi fatentur) supra cæteros Othomannorum Principes qui per ducentos regnarint annos iusti- tiæ, sobrietatis, & continentiæ laude clarissimus, quum nulla impietatis at- que sæuitiæ, sed multa religionis atque clementiæ monumenta Mustaphæ filio iam planè viro & nobis formidando æmulanda proponat.

IANI VITALIS.

*Ocia quem nunquam tentarunt mollia, quem non
Delitijs fregit desidiosa Venus,
Regnatorem Asiæ Solymanum en aspice quisquis
Scyllæam ignoras terribilem ingluuiem,
Ægyptum ille inbians, inbians Indosque, Getasque
Pannoniæque arces, indomitamque Rhodum
Vi magna aggressus rapuit, te vindice Cæsar
Euasit rabiem sola Vienna suam,
Et nunc immitis fœta truculentior vrfa
In latebris fingit funera nostra suis,
Interea dum nos vigilantes stertimus, ille
Insomnis, nobis integra Regna vorat.*

ELOGIORVM
 Andreas Auria Clasfis
 P R A E F E C T V S.

DIV te sospitent cœlestia numina fortunate senex, assertæ in libertatem patriæ suprema gloria indycte, perpetue & inuicte prædonum hostis, & multis mari partis victorijs celebrate. Dii superi inquam seruent, & in hoc viuidæ senectæ robore sistant. Ad præsidium nanque oræ maritimæ Deorum immortalium beneficio natus existimaris, qui vnicus cœli nubiumque spectator naualis disciplinæ arcana huic seculo propalasti; vt doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & sæuiantis Aeoli minas contemnere possent, qui hybernis etiam tempestatibus se fortiter committere audeant. Hoc tibi supremi laboris superest, vt pro tua vetere virtute, vigilantia, pietate, patriam quam abolitis veterum tyrannorum nominibus verè liberam opibusque florantem fecisti; parta ciuium concordia, diu serues, incolumemque & bene fortunatam faxis.

*Quem spectas barba horrentem, seuumque tridentem
Imperium pelagi magna ditioe tenentem
Aurius est; non ille modo Lybiaeque, Asiaeque
Pyratarum horror, & formidabile nomen,
Sed terrae decus Ausoniae, & noua gloria Martis.
Hic patriam longo concussam turbine belli
Firmauit pace, & ciuiles sustulit iras
Illum grata suum, Ligurum Respublica ciuem
Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter
Delectos proceres quos illa ab origine prima
Excoluit celebrem aeterno sacrauit honore
Et Iouius tabulam virtutis dedicat ergo.*

Tammatus Sophi Per- farum Rex.

MAGNO Hysmaeli quatuor filij fuerunt : Tammatus, Helcas, Becram, & Somirza; sed hic Tammatus communi iure gentium quod esset natus maximus Regnum excepit. Verum non eadem felicitate qua pater (quanquam hisdem propè artibus id regeret) aut proferre, aut tueri potuit. Intempestiua namque fratrum aemulatione vexatus, & à Parthia Hyrcanorum lacessitus armis, Othomannica arma non diu tulit, quum Solymanus intellecta occasione è Comagene in Mesopotamiam effusis ingentibus copijs totam eam regionem, quam hodie Diarbecum Barbari appellant, quatuor claris vrbibus & singulari copiarum omnium fertilitate nobilem occupasset. In ea enim sunt vrbes Byrtha apud Euphratem, & secundum eam introrsus Cara Amida, & Moredinum, & Orpha, quae Edessa fuit, & quae est ad Tauri radices Bithelis. Exinde Solymanus Syriae, Iudaeae, & Aegypti Satraparum auctus copijs Assyriae Regnum inuasit, & Babyloniam Alexandri magni & Reginae Semiramidis memoria claram imensa cupiditate ex tam facili victoria adiit, & in deditioem accepit, ut inde expeditus atque terribilis ad Taurisium aequata Selymi patris celeritate contenderet. Tum vero Tammatus quod viribus esset inferior ad montana asperaque loca se subducens, & subitis incursionibus venturi & praelio certaturi famam praebens, ita Solymanum spe pugnae frustratus est, ut decedentem, & pabuli pressum inopia, hisdem vestigijs insequeretur; adeptusque eius nouissimum agmen ad Bithelim vrbem Tauro suppositam quum Turcae propter effusas niues multis affligerentur incommodis, eorum castra per Delimenthem impigrum Ducem noctu adoriretur, & maxime cruenta caede semisopitos obrueret. Ea clade Solymanus qui Cara Amidae substitute rat, dolore percussus Byzantium rediit vsque adeo sibi iratus, ut sperati triumpho publicaeque laetitiae apparatus omnem reijceret, ut turusque contumeliam iuraret non prius se cepto bello finem impositurum, quam Hysma

elis progeniem (vti Selymus pater, & auus Bai azetes stauiffent) funditus excinderet. Hæc siquidem odia cum ipsa nouæ religionis diffensio, tum antiqua similtas à proauo Mahomete cum Vssumcallane concepta, in immẽ

sum extenderant. Ferebatur quoque Tammas, quod maxime Mahometanis erat odiosum, per mutuas legationes concitare Carolum Cæsarem vt Turcis in oriente occupatis, Pannoniæ & Græciæ, terra marique inuadendæ occasionem arriperet. Tammas quoque aliud subiit incommodum: nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanum Byzantiij agentem transfugit; cuius hortatu renouatum est bellum, quo Helcas vt perfidiæ, aut stulti consilij pœnas daret, quum se bello Ducem profiteretur, non longe à Balzera quæ est Emporium Persici sinus, interceptus est, eo successu vt Tammas adhuc respiret, & accersitis in auxilium ab Indico Oceano Lusitanis iliquot sclopettarijs, locorum opportunitate se defendat. Ipse roseo vultu & alacribus oculis, dignam Imperio faciem præfert, & inter Persas, quod maxime decorum est, equitandi & sagittandi peritissimus habetur.

L A E L I I Carani.

*Regali Tammis Persarum sanguine cretus
 Hic est, quem roseo pinxit Natura colore
 Quem Venus ambrosia conspersit odoribus, arma
 Quem Mars bellipotens simul & Tritonia virgo
 Munere bellorum, seuis instruxit & armis,
 Qui quamuis odio fratrum vexatus acerbo
 Hircanisque armis, clari haud benefacta parentis
 Aequarit, tamen audaces expellere Turcas
 Est ausus, quorum tepescit sanguine terras.
 Hic ubi iam niveo Tauri splendore coruscus
 Frigoreque argentes nocturna strage fugauit,
 Rettulit & magno claros ex hoste triumphos.
 Immanis summo percussus Turca dolore
 Prostratas acies cum cernit milite Persa
 Sic proprias repetit sedes, & corde querelas
 Sapius effundit miseras, & percitus ira
 Testatur diuos se vnquam linquere inausum
 Inuisos donec Persas euerterit orbe.
 Ast inuide te noua Tammis virtute superbum
 In patrios iterum fines irrumpere Turcam
 Si qua parte vides, armis victricibus arce,
 Sterne, fugaque, proculque doma; nam victor honores
 Et famam claro felix equabis olympo.*

Thomas Hauardus Nor-

foltius Dux.

HIC est ille bello inclytus & supra omnes mortales supremo
 hoc infortunio miser Thomas Hauardus Surreij filius, ab
 Anglis de nomine eius Imperio subditæ Prouinciæ Norfol-
 tius appellatus. Is Surreio patri operam in prima acie na-
 uans, quum Scoti ad Floddum occiso Rege delerentur, sin-
 gularem eius victoriæ laudem tulit; Rebellantem Hyber-
 niam eò traniciens armis perdomuit, atque pacauit. Henrico Regi bis Gal-
 liæ bellum inferenti tyracientique in continentem bellica laude virtuteque
 animi Ducum clarissimus magno vsui fuit. Postremo eum industriæ, per-
 petuique officij sui fructum tulit, vt post damnatum cæsumque securi Ede-
 mundum fratrem, eiusque filiam pari supplicio mulctatam, quod Regi tot
 cædibus efferato infauste nupsisset, turre Londiniæ carceri includeretur;
 seruaretur tamen viuus à Rege, vt in carcere Regem non omnino ingratum
 erga se, qui adhuc tyranni beneficio viueret, fateretur.

Norfoltius.

L A E L I I Carani.

*Horrida Norforti dum tractas arma tremende
 Diceris esse Deo Bellipotente satus,
 Nam tua dextra graues armis quum perderet hostes
 Obstupuere homines, obstupuere Dei,
 Sed mage mirantur te hominesque, Dei que tyrannum
 Quum virtute vident sic cecidisse tua*

Eiusdem.

*Lictoris rabiem Marius compescit inermis,
 Illi dum ferro colla ferire parat.
 Pectora Norforti perterres dira tyrann
 Se fœdare tuo nanque e cruore pauet.*

F E R D I N A

Ferdinandus Toletanus

Albæ Princeps.

ENI TERE magnanime Albane, & qui militiæ vsque adeo lætis initijs effloruisti, perpetuo virtutis atque victoriæ cursu ad summum gloriæ fastigium contende, qui antiqua Toletanæ familiæ decora cumulatè renouas, & Hispaniæ veterem belli gloriâ asseris, benignitateque splendidissimi ingenij cunctos proceres æquas, & quosq. Duces cõsilio, vigilãtia & ingentib. ausis antecellis. Agnoscimus siquidẽ, quid generoso illo tuo & insatiabili laudis spiritu petas & speres, & quid deniq. certissimis summarũ virtutũ præsidijs circũseptus strenuè euadẽdo cõsequi possis. Insita nãque tibi est, & à præaltis maiorũ tuorum seminibus ingenita, veræ laudis, verique decoris immensa cupiditas. Nam te

Federici aui Bætico & Cantabrico bello clarissimi trophæa excitant, te Garziæ patris Libycis arenis insepulti manes vrgent, te Cæsar ipse, cui tu maxime conspicuus, inter splendidissimos Proceres fidei virtutisque nomine delectus perpetuo adsistis comes, vehementer accendit, vt nihil nisi arduum, nisi excelsum, & optimæ laudis spe plenum spectes, vnde summa petatur gloria. Hanc enim vnam ipse petit, in qua tamen pietas emineat, & amplificatæ Religionis fama constet; tanto quidem studio, vt te secum rapiat, benigneque tecum suum decus communicet. Et hoc hercle multo modestius & liberalius, quandoquidem quotam suæ laudis partem tibi concesserit, quum triumphalem laurum de profligato ad Albim, captoque Saxonum Principe repudiaret, vt totum id decus à te forti ausu felicique dextra partum, præclaro iure tibi deberi fateretur. Confecisti itaque tua ingenti virtute difficillimum atque durissimum bellum, quod auspicijs inuicti Cæsaris gerebas, optima quidem spe, & singulari perseuerantia, quando semper antecursor, semper hosti proximus, semper ex tua peculiari disciplina munitissimis vallatus castris, ita progredere, vt maturè obuientis victoriæ fructum prope solus delibares, atque inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem præclare gestis, sicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia, te effecturum promiseras, aui atque patris felices animæ iam pridem ex meritis in cælum receptæ, ita gaudent & exultant, vt te etiam atque etiam obnixè cohortentur ad concitandum Cæsarem suoapte ingenio de sacri belli gloria cupidissimè cogitantem. Nihil enim ei vel ad vsum rerum præsentium aptius, vel ad gloriam laudatius, vel ad spem æternitatis omnino beatius accidere potest, quam vt in veros hostes vniuersa Christiani nominis arma, vnus præsertim inuicti, pijque & bene fortunati Imperatoris auspicijs conuertantur.

ANDREAE Anguli.

*Dum cogis Fernande Scythas dare terga Vienna
 Astra suo lambit vertice Danubius;
 Et quæ lentus aquas agit Afris Bagrada arenis
 Miratus dextræ est celsa trophæa tuæ;
 Te rapidus tremuit Rhodanus, ter Gallia magni
 Cæsaris est armis quum quatesacta ferox:
 Illius amissa Libycis quoque Sauus in vndis
 Classe, tui robur pectoris obstupuit;
 Tandem Albis bello victus te sistit Olympo
 Dum duce te, Carolo perfida colla dedit.
 Ergo aqua vel tellus, nulla est non plena triumphis
 Pars etiam Cæli; clare Tolete tuis.*

M V L E A M E.

Muleamethes Cognomento SCYRIFFI, Magnus Rex Mauritaniae.

HAC talari linteaque toga induitur Scyriffus, & oblongo linteolo simplicibus spiris ita caput inuoluit, ut eius extrema pars instar ingentis caudæ à dextra aure per humeros & crura ad talos usque diffundatur. Hoc habitu Sacerdotes Aegyptios olim usos fuisse constat, sic ut facile reat sacrificuli cultū inde acceptū, quem nostri sacra facientes superinduunt, & Camisum vocāt. Muleamethes siquidē ob id Scyriffus vocatur quod sacratæ sit stirpis, & Mahometis pseudo prophetæ sanguine progenitus. Ea vox enim Arabicè virum sanctimonia pollentem, & sacris mysterijs deditum

exprimit. Quomodo autem hic magno huius seculi prodigio (quum esset pædagogus) ad tot amplissima Regna peruenerit, breuius quàm potero explicauerim, vt hinc quoque astrologicæ diuinationi non inanem famam adstruamus, & iam sit planè perspicuum totam humanæ fortis fortunam sua auspicia è Cœlo deducere. Scyriſſi pater Zidamethes habitauit in Dara, quod est Regnum non procul à Staffilera regione, quæ tota palmifera est, & magno incolarum emolumento dactylorum copiam venalem præbet, qui fructus esui gratus, à finitimis vlterioribusque populis expetitur. Huius mercimonij aliarumque rerum opulentus erat mercator Zidamethes, & prudentiæ opinione maximè insignis: sed in primis syderalis scientiæ peritissimus, vtpote qui multa prænunciaret & diuinaret, profiterique auderet, vel multis iridentibus, duos se habere liberos, qui proculdubio ad Regale fastigium essent euasuri. Hi erant Mahometes & hic Scyriſſus nomine Amethes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerant, puerosque docebant, pari concursu quæstuque apud finitimas gentes doctrinæ fama celebrati. Hos pater admonuit vt noscendis externarum gentium moribus longinquam peregrinationem susciperent, religionisque causa Mahometis prophætæ templum & sepulchrum ad Meham & Talnabim (quæ sunt in Arabia) venerabundi adirent. Quòd opinio religionis mortalibus ingenita, homines ei deditos augustiores, & apud imperitos admirandos efficiat. Suscepere itaque iter, & Memphim inuisere, transiuere mare Rubrum, deflexe reque Hierosolymas vsque Byzantium, atque inde reuersi in Africam, apud TUNETUM aliquandiu constitere, cœptique sunt haberi in veneratione apud Punicas gentes, quòd esset ex progenie Mahometis, inuisissentque sacrosancta templa & monumèta veterum Hæbreorum, atque alba veste vterentur. Mahometani siquidem eos qui religioso voto conditoris sectæ suæ Mahometis sepulchrum inuiserint, sacrosanctos appellare soliti sunt, & eos à cultu candidæ vestis agnoscunt. Ab eo tempore ingentes amicitias cum Arabibus Regulis contraxerunt, & vti erant ex paternis diuitijs maximè opulenti ad tractanda arma transiuerunt, vt fatis suis viam aperirent. Adhæsere itaque vagis Arabibus qui in Africa à Nilo vsque ad Oceanum Atlanticum incertis sedibus vagantur, imperantque tributa Regibus, & detrectantes venalem amicitiam, armis inuadunt: qui vt tum accidit, magnis viribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum longè clarissima vltioris Mauritaniæ vrbs, quæ Romanis temporibus, vt coniectari licet, Bogudis Regis fuit, distat ab Atlante triginta millibus passuum, ea camporum specie, & aquarum vbertate, qua Mediolanum florere, discedereque ab Alpibus videmus. Sed Buccentuffus qui ab Almansore potentissimo Rege aliquot ante seculis occupatæ Hispaniæ gloria indycto, genus ducebat, non prius expugnari potuit, quàm Fessanus Tingitanæ & Cæsariensis Mauritaniæ Rex, in societatem Arabum traheretur industria præsertim duorum fratrum, quorum authoritas apud Fessanum plurimum valebat. Eo itaque euentu Arabes Mauroccho potiti sunt, vt Mahometes alter fratrum maior natu Rex efficeretur, quum Buccentuffus ei se desperatis rebus certa conditione dedidisset. Sed hunc postea Mahometes periurus & sæuus in granaria scrobe immaniter necauit.

Amethes

Amethes autem Scyriſſus trans Atlantem progressus, opulentissimæ regionis Regnum, quod Sulium vocant, frumento, olea, viteque & metallis abundans, & Tarodentam clarissimam urbem, quæ Arabum stipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatosque Leones gignit, generosos quidem & homini parcentes, nisi ex pecore minoribusque feris ad alimentum præda desit. Ab Atlante qui est memorosus & altissimus, & hodie mons Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, non secus ac ab Alpibus nostris Apenninus, longo tractu & multis flexibus in orientem sic exporrecti, ut mediam Africam proscindant, & ab arenis disterminent. Eæ nanquæ arenarum solitudines ad vltiores Aethiopes pertinent. Cæterum Scyriſſus non contentus amplissimo Regno, Fessani Regis & Arabum fretus, auxilijs Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abstulit. Ea tamen conditione ut in Dara & Staffilite eum regnare pateretur, quæ Regna paulo antè communibus viribus occupassent. Ex Mauroccho demum Scyriſſus insatiabili cupiditate ad Fessanum regnum oculos adiecit, innixusque suis dolis & felicibus armis regem Muleamethem debellauit & eiecit, quum illum fatigatum multis diuturni belli detrimentis Fessanus populus, ut Fortunæ cedet hortaretur, ne ruentis patriæ casum, & ciuium suorum interitum conspiceret. Ea vero magnitudine animi Scyriſſus vndique probitatis atque iustitiæ ac humanitatis gloriam captare solitus, in victoria usus est, ut diceret neminem se apud Maurocchum regnare passurum præterquam Muleamethem, iocatus in communi nomine, atque ita victum & dudum hostem Maurocchi Regem fecit, illumque eò cum liberis ac vxoribus, & Regia gaza migrare iussit; magno quidem cum dolore Muleamethis, cui nobilissima atque amplissima Mauritaniam ciuitas, & patria erat relinquenda. Urbem Fessam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma vocatur, & in Oceanum iuxta urbem Azamor nauigabilis defertur. Eam septuaginta quinque milibus domorum infinitoque populo frequentem esse omnes asserunt, trecentæque & sexaginta frumentariæ molæ in amne visuntur, actæ machinis quas profluentis aquæ impetus rotat & euoluit. Infinitæ sunt in vrbe rerum fabrilium tabernæ, & plura mercimonij pretiosi conditoria, certis septis publice custodita: atque item Gymnasia duo quibus iuuentus discendis disciplinis & literis publico sumptu alitur & docetur. Fessani hospitales domos habent peregrinis suscipiendis, atque xenodochia in quibus afflictis morbis benignè curantur. Populus in vniuersum suffusci coloris est; sed fœminæ cultus elegantia, multaue lasciuia morum perpetua ferè vmbra fuscèdinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in vrbe Scyriſſus solium constituit, subnixusque suis viribus Tremezenium Regem Cæsaris clientem eiecit. Bellum cum Lusitanis continenter gerit. Hi in ora Mauritaniam extra & intra Gaditanum fretum oppida tenent; Acillam quam Arzillam vocant & Septam, quæ Plinio septem fratrum à totidem imminentibus collibus, vrbs fuit. Eo quidem successu ut Azamore oppido sit potitus, & Gheum oppidum in promontorio situm, quod summa virtute sed infelici exitu aliquandiu à Lusitano præfecto fuerat defensum, expugnarit. Ea verò in pugna qua postremo Fessanus Rex est debellatus Muleboazon, qui Fessano aderat auxiliarius,

Veleſio vrbe quæ ferè eſt contra Gades poſita, exutus eſt; ſic vt exul & ex vulnere dextro oculo captus in Hiſpaniam refugerit; atque inde auxilia poſtulatam in Germaniam vſque ad Cæſarem pertenderit, ſamam de Scyriffi viribus ingentem relinquens, & admonens principes noſtros vt maturè caueant, ne is Granatæ affectans Regna, alicunde trañcendi in Hiſpaniam occaſionem & facultatem arripiat. Habuiſſe enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum baliftariorum ſclopettariorumque viginti milia, moreque noſtro egregiè fabrefacta ænea tormenta maioris minorisque generis conuecta equis & curribus ad octingenta, acceſſuramque profecto ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, ſi trañcere meditetur, & religionis cauſa bellum paret. Sed planè ſenem octogenarium quanquam viridi validum ſeneſta, & aſiduè camelino lacte vtentem, aut ſua proculdubio abſument fata, aut ſuperi ab Hiſpania auertent, aut veris armatiſque militibus vt ique terrarum egregiè vincere aſſuetis, trucidandum vel vincendum obijcient.

ANDRÆ Anguly.

*Miraris mira hunc cinctum ſeptemplici, & alba
Indutum ſtola Regem habitu Libyco;
Quid ſi illum noſſes, atque illius inchyta facta,
Facta inquam audiſſes, digna duce Annibale?
Hic velut æthereum fulgur, vi Martis aperta,
Regna propinqua ſuo ſubdidit imperio:
Maſſilium huic gentes. Getuli, & Maximus Atlas,
Et Mauritani colla dedere duces,
Adde quod arma etiam Bætis meditatatur ad vrbes,
Hiſpano ſpreto milite, & Oceano,
Dum parat hæc magna, illi ſors, virtusque parauit
Nunc Iouij calamum principis Hiſtorie.*

F E R D I N A N

Ferdinandus Gonzaga.

HOC in te Ferdinande Gonzaga Ducum præstantissime, bellicæ virtutis eximium decus refulget, quod armato præfenteq; Cæsare summæ virtutis & fortunæ Imperatore cuncta castrensis disciplinæ munia obis, quum in agmine, in castris, & acie, vti collega Cæsaris iura summæ potestatis exerceas, vnde geminata laus effulget, cum meriti tui scilicet, tum iudicij Cæsaris, qui tantus ipse Imperator te vnum supra cæteros, ducem longè optimum censet. Esse quidem egregium Ducem, vt reor, magnum est; sed opinione hominum existimari censerique eius maximè iudicio, qui cuncta ratione gubernet, longe maximum videri potest. Agnoscit quippe Cæsar humanarum rerum peritissimus, quo robore animi totas ardentis belli difficultates sustineas & superes, qua mentis prouidentia locorum & temporum gnarus consilia explices, denique qua vi lacertosi pectoris

ris & animi in armatas hostium acies deferare. Præclara siquidem testificatione digna historijs eximiae virtutis & industriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Gallia, & Belgio reliquisti, quum ex prefectura Siciliae quantum tibi curæ fuerit Siculorum, aratorumque præsertim immunitates & cōmoda tueri, quantumque seditiosorum militum licentia immanis tibi odio fuerit, ostenderis, dum maleficos planeque deficientes à Cæsaris auctoritate feuerissimis supplicijs punires, vnde tibi Cæsar, improborum militum hostis acerrimus, aliquando gratias egerit muneraque rependerit, scilicet vt te Galliae Cisalpinæ præficeret, cuius procurationem ita instituisti, vt nemini timenda belli incommoda, & nemini à quoquam contra æquitatem iniuria sit expectanda, & te vnum maxime acrem aduersus hostes armatum defensor, authorem tranquillitatis, & magnificentiae studio præclara priuatim & publicè vrbi ornamenta parantem Insubres venerentur.

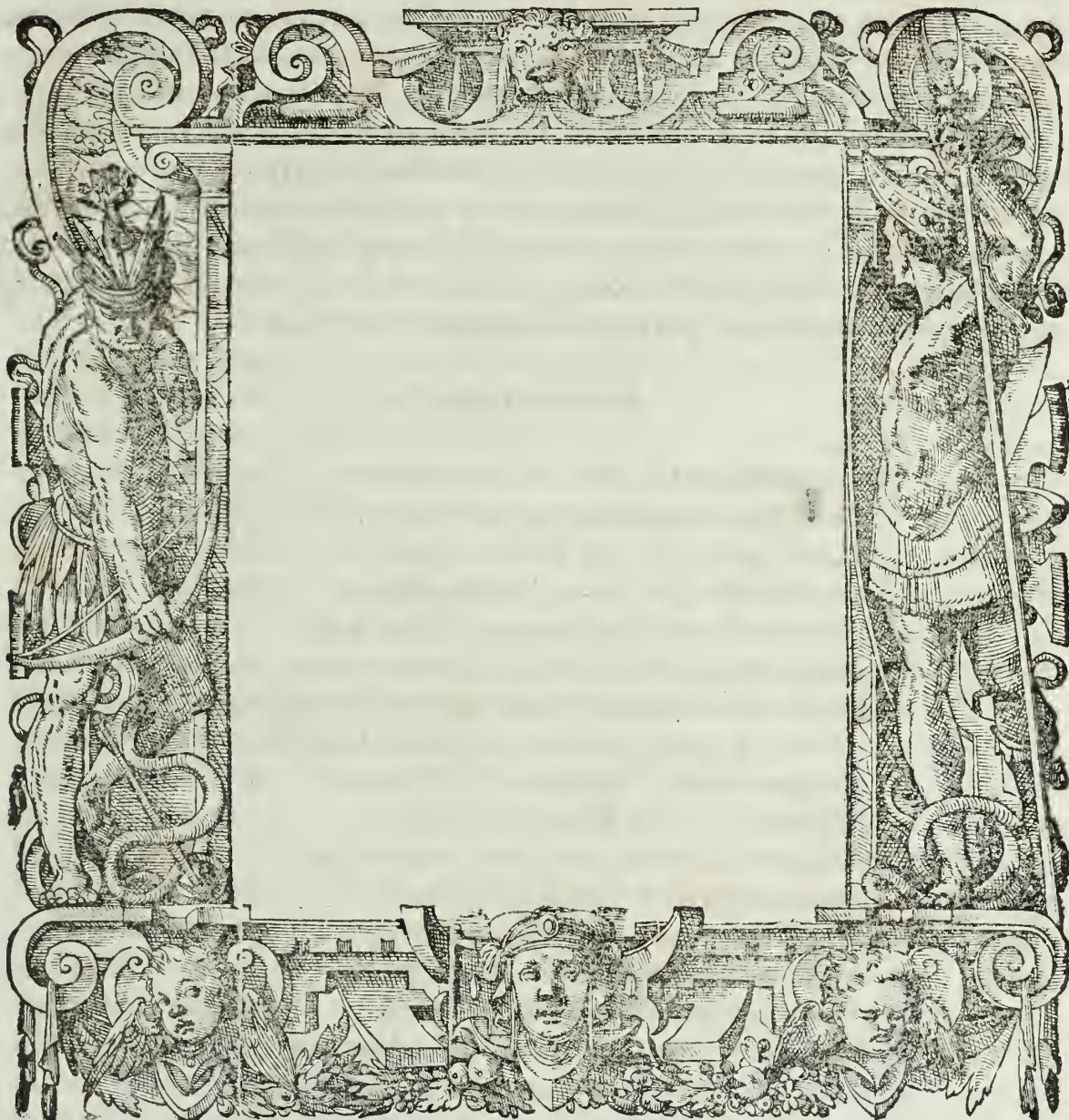
I V L I I Iouij

*Macte animo egregio decus insuperabile gentis
Gonzage, quem tanta rapit super æthera belli
Gloria, quæ stabit claris æterna trophæis
Ausonios inter proceres, & Martis alumnos
Sic splendore nites, quantum omni sydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat orbem.
Belgica gens, Lybiæque vrbes, Rhodanusque superbus
Arnus, & ingens Danubius, Tibrisque fatentur
Quantum consilio Fernandus possit & armis
Æternos cui bellipotens concessit honores
Militiæ, vt Carolo dignus, dignusque Philippo
Insubriae regeret iusto moderamine gentes.
Ergo tibi partos inuicto Marte triumphos
Suscipe magnanime Heroum, te celsa fugatis
Hostibus assequitur celeri victoria passu.
Vive igitur felix, volitans tua nam inchyta virtus
Clara per ora virum, celsum conscendet Olympum.*

I O A N N E S

Ioannes Tarnouius

Comes Polonus.

O T I S tuis religiose susceptis vsque quaque aspirent coelestia numina magnanime Tarnoui, qui hac in tabula triūphali lauro, & victricibus armis conspicuus spectaris, & Martio vultu illustre Sarmaticæ virtutis decus effers, qui toties de Barbaris bello victor & triūphator vberiores etiã victorias te patriæ relaturū polliceris; quibus latè summotis pullisque hostibus Lithuani, Roxolani, Podolij, Polonico imperio coniunctæ gentes secura atque lætissima pace perfruantur. Nihil enim nisi magnum ingentianimo concipis; nihil nisi gloriosum, salutare, & tibi patriæque decorum & illustre complecteris, vt clarissimis factis insitum generosæ virtutis nomen & famam latissimè extendas. Eo nanque studio in adolescentia ingenium optimis literis excoluisti, iuuentam durissimis belli laboribus dicasti,

vt vir demum factus, totum penè terrarum orbem, noscendis tot gentium moribus nobilissima peregrinatione circuendum susciperes; adita primo Asia Syriaque religionis causa, & conspecto mari Rubro peruagatus etiam Africae ciuitates vique ad Atlanticum Oceanum, vbi aduersus Barbaros Lusitaniae Regi operam nauans, & fortis militis & periti Ducis laudem, decoraque spectatae virtutis ornamenta consecutus es. Ab hac peregrinatione noticiaque multiplici rerum bellicarum auctus, in patriam redisti, quum Leonem Romanum Pontificem, & Carolum Caesarem esses veneratus, tanto hominum fauore, vt Sigismundo Regi commendarere, & ab eo vniuersis Regijs copijs praeficereris, eamque patriae praestares operam assiduis Barbarorum incursionibus laboranti, qualem afflictis ciues tui ab optimo ciue fortunatoque Imperatore deposcebant. Siquidem Moldauos Geticam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita profligasti, vt hostes alioqui terrifici, & multitudine superantes Principe vulnerato, primariisque gentis interfectis turpem in fugam conicerentur; tu castris eorum & tormentis potireris, atque inde triumphali curru Cracouiam inueherere; tanto Moldauis terrore iniecto, vt Petrus renouare bellum ausus; quum te aduersum se iterum delectum Imperatorem audiret, omisso bello ad non iniquas parandae pacis conditiones sit conuersus. Sed huic Moldauicae victoriae Historijs nostris abunde celebratae, alteram amplioris proculdubio gloriae de Moschis ad Starodubum debellatis addidisti. Saepius Tartaros Scythas foedisimū atq. saepe improuisum hostiū genus non vno in loco illata caede repressisti: singulari autem prudentia orientes in Regno seditiones compressisti, vsque adeo late propagata fama nominis, vt inuadente Pannoniam Solymano, Germani atque Hungari Bohemique te vnum sibi tanquam inuictae virtutis gerendo bello Ducem expeterent. Verum quod non esset tutum praestare eam operam, tantum honorem probè repudiasti, ne id ægre ferret Sigismundus Rex tuus Solymano vetere amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, & te ipsum, & vniuersi Regni copias Reipublicae concedere, si reliquorum Christiani nominis Regum arma sacro suscepto bello in vnum iungerentur, quod tu suprema cura concupiscere existimaris, & Dñi faxint vt huius p̄ij nobilisque voti compos fias. Nihil enim est magis decorum & expetendum viro forti generosoque, quam pro patria dignitateque Christiani nominis, reformidato omni vitae periculo cum Turcis Europae Regna affectantibus decertare.

*Salve ò Sarmaticæ gentis fortissime ductor
 Iustitia atque armis, quis se tibi conferat unquam
 Quum tua dat sonitu bellorum buccina signum
 Poscis equos, atque arma gerens in prælia, turmas
 Sternis, & armatos exultans dejicis hostes,
 Moldaviæ dominum campo congressus aperto
 Fudis, Sauromatis cladem excidiumque minantem
 Te superis Astrea plagis transcribit, & ipsa
 Iam tibi perpetuos Diuum concessit honores.
 Sarmata magnanime agnoscat ventura vetustas
 Nullum posse tibi similem monstrariæ orbi,
 At tu, vivus adhuc, multis dominaberis annis.*

ALEXANDRI Suchteni Germani.

*Dives opum tellus, clarisque potentior armis
 Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
 Sicut imaginibus titulisque superbus auorum
 Sic virtute mea magnus in orbe feror.
 Vallachus imparibus quum nos inuaserat armis
 Auspicys casus Dux fuit ipse meis.
 Vistula Moldavi clypeosque, arcusque, rotasque
 In mare Theutonicum barbara signa tulit.
 Facta quod illius non sis tum præda furori
 Tarnouio debes terra Polona tuo.*

Cosmus Medices Florentino- rum Princeps.

DII vota tua cumulatè impleant magnanime Cosme, postquam nihil præter ipsum a solutæ virtutis specimen respiciunt. Tales namque tibi mores natura tribuit, nusquam hercle nouerca, uti fas est videre, sed semper aridens & benigna mater, ut gloriam ex benefactis clarissimisque virtutibus obuientem contemnas potius quàm affectes. Apud te siquidem pudor atque iustitia viget, & virtuti optimisque artibus domi tuæ certissimus est receptus. Literas colis, ingenia foues, magnificentiæ studium pulcherrimis operibus extendis. Rempublicam porro ita gubernas, ut nobilitatem in honore habere, populum alere, & patriam tranquillitate atque opibus florentissimam reddere contendas. Quo verò admirabile clementiæ tuæ munus est, exules facile reducis; parcis rebellibus, scilicet ut plures domi sint, qui tibi plurimum debeant

beant, & nomen tuum sincero maximè studio venerentur. Id enim salutare ciues agnoscunt, Etrusci omnes certum publicis rebus præsidium fatentur, & tota iam Italia, atque vltiores gentes felicitis tui & rectè constituti Principatus decus concelebrant. Perge igitur, optime Princeps, vt te supergressum humanas laudes, & beata tua prole gaudentem, quum longa senectæ vitæ finem attulerit, ingentem animam conspicua in sede cœlites exceptam constituent, & posteritas omnis, cuncta ingenij atque Fortunæ tuæ monumenta æternis laudibus persequatur.

IOVII Iunioris.

*Qualis Hyperboreo letus Gradius in orbe
Fumantes quum soluit equos, sudantiaque ora
Strymonis in ripa victricibus abluit vndis;
Iam furor, & rabies armorum, iræque, minæque
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans
Ore robur, placido signat sua lumina vultu;
Ille sedet lustrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, defensumque hostibus Hebrum
Prospicit, & Geticæ secura mapalia terræ,
Tum Veneris blandum pertantant gaudia pectus.
Talis magnanimi diuino lumine COSMI
Ante alias longe radians effulget imago,
Ingentesque gerens humeros, augustaque membra
Effigies vllam nunquam peritura per æuum
Vertice nudato celsum caput exerit armis:
Sydereosque oculos, regalia lumina vibrans
Pacatam se se populis spectantibus offert.
Ceu quum deposito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti quum iam ceciderunt monstra ruina
Qua se deuictio mons Murlius erigit hostes;
Quum iam leta suo felix Duce Flora quiescit
Atque Etrusca sulus tanto sub Principe tuta est.*

RAINERII.

*Te duce, mortales quæ dedignata scelestos
Extulerat niueos aurea ad astra pedes
Aurea nunc Astrea redit, Venus ante recessit
Sacrilega, Etruscæ COSME decus patriæ,
Per quem parta quies, & pax & copia rerum est,
Et Sophiæ, Aonidumque artibus ortus honos.
In falcem, duce te galeæ conflantur & enses
Nec lethale sonant classica, nec litui.
Martè satus, Ianum claudis, quæ claudere Ianum
Mauortis prolem te potuisse putet?*

FINIS

ELENCHVS ILLVSTRIVM VIRORVM. QVORVM HISCE SEPTEM libris effigies Repræsentantur.

<i>Aetiolinus Tyrannus</i>	41.	<i>David Abyssinorum & Aethiopum rex</i>	355.
<i>Aetius Mediolanensis princeps</i>	77.	<i>Elisabella Aragonia</i>	271.
<i>Albericus Balbianus</i>	117	<i>Erasmus Narniensis cognomento Gattamelata</i>	125.
<i>Alexander Magnus</i>	6		
<i>Alexander Medices Flor. princeps</i>	319	<i>Farinata Vbertus</i>	35.
<i>Alfonfus rex Neapolitan.</i>	135	<i>Federicus Feltrius Urbini Dux</i>	167.
<i>Alfonfus Atestinus Ferraria princeps</i>	305	<i>Ferdinandus Rex Romanorum</i>	366.
<i>Alfonfus Daualus Vastius</i>	335	<i>Ferdinandus Cortesius</i>	348.
<i>Aloisius Grittus</i>	302	<i>Ferdinandus Toletanus Alba princeps</i>	330.
<i>Amurathes II. Turcarum Imperator</i>	141	<i>Franciscus Gallia rex</i>	345.
<i>Andreas Grittus Venetorum princeps</i>	324	<i>Franc. Alidosius Cardinalis Papiensis</i>	209.
<i>Andreas Auria Classis praefectus</i>	374	<i>Franciscus Borbonius Anchianus</i>	331.
<i>Annibal Pœnus</i>	10	<i>Franciscus Bussionius</i>	123.
<i>Antonius Grimannus Venetus</i>	256	<i>Franciscus Ferdinandus Piscarius</i>	260.
<i>Antonius Leua</i>	315	<i>Franciscus Gonzaga Mantuanus</i>	234.
<i>Artoxerxes rex</i>	4	<i>Franciscus Maria Feltrius</i>	321.
<i>Afcanius Sfortia Cardinalis</i>	104	<i>Fran. Sfortia Mediolan. princeps</i>	138
<i>Athila Hunnorum rex</i>	14	<i>Franciscus Sfortia secuudus</i>	310.
		<i>Fridericus primus Imperator</i>	31
<i>Baiazetes Primus, Turcarum Imperator</i>	107		
<i>Baiazetes Secundus, Turcarum Imp.</i>	210	<i>Galeacius Primus</i>	74.
<i>Baleona familia duces</i>	240	<i>Galeacius secundus Mediolan.</i>	82.
<i>Bartholomeus Coleo Bergomas</i>	147	<i>Galeacius Sfortia</i>	151.
<i>Bartholomeus Liuianus</i>	219	<i>Gasto Foisseius</i>	213.
<i>Basilius Moscouia princeps</i>	313	<i>Gattamelata, Erasmus Narniensis dictus</i>	125.
<i>Barnabas Mediolanensis princeps</i>	84	<i>Georg. Castriotus Scanderbechus</i>	144.
<i>Braccius & Sfortia</i>	121	<i>Georgius Fraispurgus Germanus</i>	285.
		<i>Gothifredus Bolionius</i>	25.
<i>Cæsar Borgia Valentinus</i>	201		
<i>Camillus Vitellius.</i>	182	<i>Horatius Baleonus</i>	242.
<i>Campson Gaurus Aegypti Sulthanus</i>	222	<i>Hariadenus Barbarussa</i>	342.
<i>Canis Scaliger</i>	64	<i>Henricus Gallia rex</i>	368.
<i>Carmagnola</i>	123	<i>Henricus Octauus Anglia rex</i>	337.
<i>Carolus Aurelian. Fran. Regis Filius</i>	333	<i>Hippolytus Medices Cardinalis</i>	307.
<i>Carolus Borbonius</i>	281	<i>Horuccius Mitylenæus.</i>	340.
<i>Carolus Burgundia Dux</i>	156	<i>Hysmael Sophus Persarum rex</i>	253.
<i>Carolus Magnus</i>	22.		
<i>Carolus Octauus Gallia Rex</i>	179.	<i>Iacobus Quintus Scotia rex</i>	326.
<i>Carolus Quintus Imperator</i>	365.	<i>Iacobus Triuultius</i>	226.
<i>Carmagnola</i>	123	<i>Ioannes Archiepiscopus Mediolan.</i>	79.
<i>Castrucius Castracanis</i>	58	<i>Ioannes Aucuthus Britannus</i>	115.
<i>Caytbeius Memphiticus Sulthanus</i>	170.	<i>Ioannes Bentiuolus Bononiensis</i>	261.
<i>Celebinus Turcarum Imperator</i>	112	<i>Ioannes Galeacius Vicecomes</i>	86.
<i>Christiernus Danie Rex</i>	360.	<i>Ioannes Maria Mediolan. princeps</i>	88.
<i>Christophorus Columbus</i>	190.	<i>Ioannes Medices</i>	278.
<i>Consaluis Ferdinandus</i>	217	<i>Ioannes Vitellius Cornetanus Patriarcha</i>	92.
<i>Cosinus Medices Florent. dux</i>	390.	<i>Iulianus Casarinus Cardinalis</i>	97.
<i>Cosinus Medices senior</i>	131	<i>Iulianus Medices</i>	158.

I N D E X

I M A G I N V M

<i>Luchinus Medilan. Vicecomes</i>	74.	<i>Philibertus Aurantius Princeps</i>	297.
<i>Ludouicus XII. Gallia rex</i>	215.	<i>Philippus Mediolanensis Princeps</i>	91.
<i>Ludouicus Pannonia rex</i>	274.	<i>Pompeius Columna Cardinalis</i>	301.
<i>Ludouicus Sfortia Mediolanen. Princeps.</i>	197.	<i>Prosper Columna</i>	251.
		<i>Pyrrhus Epirotarum Rex</i>	8.
<i>Mahometes secundus Turcarum Imp.</i>	164.	<i>Pyrrhus Stipicianus</i>	361.
<i>Malatesta Baleonus</i>	241.		
<i>M. Antonius Columna</i>	246.	<i>Robertus Neapolitanorum rex</i>	68.
<i>Martinus Turrianus</i>	46.	<i>Romulus Quirinus Romanorum rex</i>	1.
<i>Matthæus Cardinalis Sedunensis</i>	49.		
<i>Matthæus Magnus</i>	73.	<i>Saladinus Sulthanus</i>	29.
<i>Matthias Coruinus Pannonia rex.</i>	174.	<i>Sarra Columna</i>	51.
<i>Maximilianus Cesar</i>	237.	<i>Scipio Maior</i>	12.
<i>Maximilianus Sfortia Mediolanēsis princeps</i>	289.	<i>Selymus Turcarum Imperator</i>	244.
		<i>Sfortia & Braccius</i>	121. 119.
<i>Muleamethes Scyriffus</i>	381.	<i>Sigismundus Polonia rex</i>	352.
<i>Muleasses Tūnetanus rex</i>	358.	<i>Sinas cognomento Iudeus</i>	343.
		<i>Solymanus Turcarum Imperator</i>	372.
<i>Narses Eunuchus</i>	20.		
<i>Nicolaus Vrsinus Petilianus</i>	204.	<i>Tamerlanes Scytharum Imperator</i>	102.
<i>Nicolaus Picininus</i>	127.	<i>Tamasus Sophus Persarum rex</i>	365.
<i>Numa Pompilius</i>	3.	<i>Thomas Hauardus Norfolty dux</i>	377.
		<i>Tomumbeius Aegypti Sulthanus</i>	225.
<i>Odettus Fustus Lotrechius</i>	286.	<i>Totila Gothorum rex</i>	17.
<i>Otho Archiepiscopus Mediolanensis</i>	71.	<i>Tristanus Acunius Lusitanus</i>	229.
<i>Pandulphus Petruccius Senensis</i>	264.	<i>Vgo Moncata</i>	289.
<i>Paulus Baleonus</i>	240.	<i>Vguccio Fagiolanus</i>	55.
<i>Paulus Vitellius</i>	181.	<i>Vincentius Cappellius Venetus</i>	328.
<i>Petrus Medices</i>	187.	<i>Vitelly fratres</i>	181. 183.
<i>Petrus Nauarrus</i>	862.	<i>Vitellocius Vitellius</i>	185.
<i>Petrus Soderinus Florentinus</i>	682.		

Sequentes versus collocandi erant post effigiem Matthæi Card. Sedunensis pag. 251. sed cum in prima editione florentina ex qua nos nostrum exemplar descripsimus, non essent suo loco positi, sed ad finem: nos quoque non aduertimus in tempore, quare hic ponere maluimus, quàm auctoris laborem in iisdem tam cocinnè describendis irritum fieri.

A V G V S T I, Cocceiani.

Helueta, gens vna Ioui carissima summo,
 Et cara Martis pignora.
 Inuicti bello populi, certissima Regum
 Bellantium spes, ac metus:
 Nullone Heroes vestros celebratis honore?
 Nullo ære? nullo marmore?
 Certè etiam externos, clara virtutis amice,
 Artes fouebunt Itali.
 Ipse pater Iouius quàm mirâ expresserit arte
 Illustrium formas Ducum
 Cernitis, & vestri Ductoris imagine vera, vt
 Dotes & ora effinxerit.
 Qui latè Italiam fama compleuerat omnem
 Virtutis ergò fulgide.
 Quare purpureo corpus velabat amictu,
 Sacro coruscus ordine:
 Certabantque virum sublimem tollere ad astrâ
 Bellona Peribo, Sanctitas.

*Libuit hic grata commemoratione eorum etiam nomina subycere
qui versibus elegantissimis hæc Elogia vel illu
strare vel ornare voluerunt.*

Adamus Fumanus Veron.	16.66.125.325.	Incerti auctoris	127.261.
Alexander Suethenus	389.	Ioannes Baptista Gabius	284.
Andreas Angulius	190.203.380.384.	Ioānes Bellaius Card. Parisiensis	217.346.
Angelus Perotius Camertis	56.	Io. Baptistæ Possuinus Mantuanus	236.
Antonius Franciscus Rainerius Mediola- nensis	4.8.22.28.46.81.102.122.184.186. 206.214.229.245.263.280.288.306.318.323. 333.	347.	
Antonius Sanfelicius	233.	Io. Paulus Amanius Cremonensis	89.196.
Antonius Thebaldeus	176.	Iulius Feroldus Cremonensis	79.83.87.117. 122.271.
Antonius Vacca	203.310.320.	Iulius Iouius	280.334.
Antonius Vulpius Nouocomensis	34.273. 283.318.	L	
Aonius Palearius Verulanus	226.	Lælius Capilupus Mantuanus	236.
Augustus Cocceianus Brixienfis	2.111. 143.150.248.	Lælius Caranus.	339.377.378.
B		Landrianus Mediolanensis	181.
Benedictus Varchius	163.300.369.	Leonardus Griffius	166.
Bernardinus Balamius Siculus	288.	Leonardus Aretinus	123.
F		Ludouicus Dominicus Placentinus	250. 328.
Fabius Beneuolentius Senensis	137.	M	
Fabius Segnius Fiorentinus	305.	M. Antonius Casanoua	253
Ferdinandus Balamius Siculus	262.	Martinus Cromerus Sarmata	354
Franciscus Manfredus Cremonen.	85.114.	Marullus Tarchaniota Constantinopol.	
Fran. Franchinus Cosentinus	352	29.	
G		Michael Syluius Lusitanus Card.	183.
Gbriel Faernus, Cremonen.	9.11.97.106. 147.307.312.336.	P	
Georgius Iocodus Berganus	119.	Parthenius Parauicinus Nouocomensis	25.35.54.228.255.318.336
H		Paulus Iouius Iunior	129.134.155.158.173. 177.186.200.209.221.239.243.267.302.315. 331.360.363.366.372
Hieronymus Olgiatus Percussor	155.	Petrus Aluarus Romanus	326
Hieronymus Vulpius	229	Petrus Angelius Bargæus	140.162.369.376. 344.356
Honoratus Fasitellus	24.40.	Petrus Grauina Neapolitanus	218.252
Ianus Vitalis Panhormitanus	24.44.76. 92.193.212.223.293.373.375.	Philippus Beroaldus Iunior	231
		Placidius Placentinus	251.290.371
		Ptolemæus Gallius Comensis	78

B A S I L E A E

INDVSTRIA ET OPERA
PETRI PERNAE
SVMP TIBVS VERO HENRI-
CO PETRI ET SIBI
COMMVNIBVS

Cum Gratia & Preuilegio Caesarea Maiestatis.

ANNO CIO IO LXXV
Calendis Februarijs.

17/11/1913

Dear Sir,

I have the pleasure to inform you that your order for 100 copies of the book 'The History of the County of York' has been received and is being prepared.

The book will be ready for delivery in about four weeks.

Yours faithfully,
The Publisher

INDEX RERVM ET VERBORVM IN PAVLIO VII ELOGIORVM LIBROS DE VIRIS ILLUSTRIBUS IN RE MILITARI BREUITER COLLECTUS.

A

Bdenago	333	eius vanitas 7.	d Philippo se	maior moritur	ibid.
Absaga	104	natum disputet	7	Andræ Auria fides desiderata	329
Acomathes purpuratus Hidruntum capis	166	patrem mentitur	ibid.	miræ laudes	374
Acontius Triuultius	226	Alexander Romanis inferre bellum		Angelus Politianus vir doctus	160
Actius Vicecomes magnificus ædificijs	77	destinarat	8	Petri Medicis præceptor	188
Actius Arestinus	44. 48	Alexandri Magni imperium quàm latè patuerit	6. 7	Angelus Maximus ciuis Romanus	8
Actiolinus Patauinorum tyrannus Germano Italus	ibid.	Alexandri in vultu mutatio mirabilis	6	Anglorum militia in Italia	116
equitum magister	ibid.	Alexandri pontificis asperitas in Fredericum I. Casarem	33	Anna Maximilani Casaris filia à Gallo rege repudiata.	180
horrendum monstrum	42.	Alexand. Magnum maiorem fecerunt scriptores Græci	8	Annibal terrorem inuictæ Vrbi iniecit	10
eius ingenium	ibid.	Alfonfus Aragonius à Regina adoptatus in regnum Neapolitan.	135	Annibalis Pœni testata virtus	9
in pede vulneratus 48. à coniuuratis prælio captus	46	captus nauali prælio	135	imago ærea	10
Actiolini ortus	43	Neapolim capit	136	marmorea statua	10
copiæ, crudelitates	ibid.	splendori studet	137	Annibalis & Scipionis statua apud Messanam	ibid.
humanitates	44.	celebs 37. moritur	ibid.	annus à Numa in xij. menses diuisus 4	
bella	ibid.	Alfonfus Daualus dux fortiss. liberalis	335	anseris quò conueniant	104
in Actiolinum coniuuratio	44	Alfonfi regis Neapolitani stirps magnificentiæ 137. in doctos viros studium & obseruatio ibidem.		Antelminella familia Lucensis	58
Aegyptiorum vetus lex inauspicatè abrogata	172	Alfonfi Atestini præclarum ingenium 305. vita à Iouio descripta ibid.		Antonius Leua vir militaris impiger 315. dux felix	316
Aegyptiorum mos in regum electione	172	bella & mors	ibid.	Ticini obsidetur	317
Agerie nimphæ cum Numa congressus	4	Alfonfina Vrsina	188	Antonius Pontadera suspenditur in meritò.	94
Agefilai scomma de sagittarijs	5	Aloisius Grittus exemplum fortunæ 302. ex pellice genitus, magni ingenij & audaciæ	303	Antonius Rido.	95
Aethiopes perfidiæ poenas dant	172	excellens vnionum æstimator	ibid.	Antonij Lauæ belli peritia & mors 317.	
Albaniam quis ceperit	110	Aloisij Gritti ambitus libido	304	Antonij Grimanni vita breuis	296
Albertus Scotus Placentinus ala equitum præfectus	59	Amacobij	103	dignitates	257
Albericus Actiolini frater	46	Americus Cibacebus	304	prudentiæ 258. res gestæ ibid.	
Albericus Balbianus illustris miles & dux 117 militiæ restitutor	ibid.	Amideus Allobrogum princeps papa creatus	100	fortuna	259
Alberici Balbiani ingratiudo	118	Felix appellatus	ibid.	etæ annorum nonaginta	ibid.
mors ibid. progenies ibid. effigies	ibid.	in Cardinalem euadit	ibid.	Antropophagi	93
Alboinus Longobardorum rex in Italiam	21	Amurates Orcani filius	109	Aquileia ab Atthila deleta	14
Alexius Græcorum imperator infidus Christianis militibus	27	occiditur	ibid.	Arabes Aegypto infesti	171
Alexander Medices 319. vt ortus ibid. cur in familiam receptus ibid. cur princeps designatus 319. in exilium à Florentinis actus 320. princeps à Casare institutus et gener ib.		Amurathes secundus 141. primum		à Sulthano afflucti	ibid.
Alexander Magnus Aristotelis discipulus	8	Othoman phalangem instituit	141	Arcelli	88
laudis appetentissimus	ibid.	Scanderbecho succubuit	145	Armerius Asculanus Centurio	94
paternæ gloriæ inuidus	ibid.	Amurathis secundi bella	142	Arsenga	104
		Eremita factus	ibid.	Arsius Gallus dux	204
		mors	143	Artoxerxes à Plutarcho descriptus	5
		Andreas Lamponianus parricida	154	adunco naso	4
		Andreas Grittus virtute ad principatum contendit	324	Memnon & Longimanus	4
		bello insignis	328	Cyri minoris frater	4
		princeps creatur, octogenario		Artoxerxis liberalitas	5
				Artoxerxis imago vnde desumpta	4
				imaginis certitudo	ibid.
				Ascanius Sfortia Cardinalis diues & magnificus	194
				à quo Cardinalis factus	ibid.
				principi similior quàm sacratio viro	ibid.
				auceps & venator	ibid.

I N D E X.

carceres ab Actiolino ædificati	43	Romanorum æmulator	60	Cosmus Medices Florentiam ædificijs	
Cardinales duo Columnenses	52	iterum triumphaturus, moritur	63	& artibus decorauit	131
Carmagnola quis & vnde	123	proditiōne Pistorium amittit	62	sapiens habitus	ibid.
eius militaris virtus	ibid.	vi recuperat	ibid.	in carcerem ex inuidia ductus	132
fortuna	ibid.	Castruccij patria & familia	58	arte & largitiōne liberatus in exi-	
mors capitali supplicio	124	parentes	58	lium mittitur ibid. Venetjs exci-	
Carolus Magnus Florentiæ instaura-		militiæ felicia tirocinia	59. 60	pitur 133. Florentiam reuoca-	
tor	23	authoritas ibid. Galeacium carcere		tus Pater patriæ appellatur ibid.	
Carolus Vicecomes	154	liberat 67. constantia	63	aduersarios in exilium agit ibid.	
Carolus Burgundiæ dux	156	gloria	ibid.	Cosmi Medicis diuitiæ & sumptus	133.
frox	ibid.	insignis vindicta 59. foederati	60	134. vxor, progenies	134
in Heluetios ducit	ibid.	fortuna	58. & 59	ætas, mors & sepultura	134
tertiò vincitur & occiditur	157	triumphus Lucæ habitus	60	Epitaphium	ibid.
Carolus Borbonius regem Franciscum		effigies	63	Cosmi Magni ducis Florentini, virtus	
capit	283	Catherina Medices Laurentij filia	190	& ingens laus	390. 391
Comeſtabilis creatus	282	Caythbeius natione Circassus	170	Christianarum leuitas infida	101
Cæsaris sororem ambit	ibid.	Aegypti Sulthanus conditione ser-		perfidie pœna	ibid.
Lanoium ad singulare certamen		uus 170. rex & Sulthanus	171	Christiæni regis Daniæ vituperosa	
prouocat	ibid.	coniurationem disijcit	172	vita	370
Romam expugnat	ibid.	Celebinus	112	Christophorus Columbus noui orbis	
ictus moritur	283	formosissimus	ibid.	repertor	190
Caroli Borbonij leuitas & inconstan-		Celebini fortuna	113	Christophori Columbi patria	190
tia	281	Cepinius Petilianus	221	Christophoro Columbo de expeditio-	
pater	282	Ciccus Ausculanus ab inquisitoribus		ne contradicatur	191
coniuratio	ibid.	combustus	70		
Carolus Aurelianus regis filius	333	Ciccus Simoneta	198	D	
Cæsaris gener designatus	334	Circassiæ situs	171	D Amasci arx Tamerlano restitit	
Caroli Magni opera bellica	22. 23	Circassij	171	106.	
Caroli Magni effigies ærea vbi	24	Christum Deum adorant	ibid.	Danathes Florentinus exul apud Sca-	
Caroli Andioium ingenium	68	Cihraca emporium celebre	104	ligerum	66
& crudelitas	ibid. & 69	Clarix Vrsina Laurentij Medici vxor	188	Darienes insula	193
Caroli Octaui virtus	180	Classis Veneta & Cæsaris cum Turci-		Dauali Vastij aduersus prælium	336
res gestæ in Italia	ibid.	ca ad Prauesam	328	mors	ibid.
effigies	179	Cognomina quædam vnde desumpta		David Abyssinorum rex, siue Præte-	
vita breuis	180	64. 65.		iannes	355
Caroli Burgundiæ Ducis cadauer à		Cola Montanus ludimagister	154. 155	David Conerus Cardinalis Scotus in-	
quo cognitum	147	Columna oppidum	52	terfectus	317
eius sepulchrum	ibid.	Columnensium oppida à Bonifacio		Derbentum	104
filia Maximiliano nupta	147	deformata	53	Diadarius	171
Caroli V. Cæsaris laudes	365. & 366	Columbatium	113	dies fasti et nefasti à Numa cõstituti	4
Carroccium quid	38	Columbus à Liguribus venerandus	193	dimicatio triduana ad Memphim	225
Cassania	103	Columbi nauigatio	192	disciplina grauis vbi corrupta	3
Cassouas	104	secunda nauigatio	192	disciplinæ militaris in Italia interitus	58.
Castellinus Becaria	90	Comenses in Sfortianos humani	199	Donatus Lectius	30
Castilionea familia	47	concilium Basiliense à papa damna-		Drillus amnis	146
Castrum nouum in Rizonico sinu ca-		tum	100	Dultibes Caihbey vxor	170
ptum	330	Florentinum 100. Pisanum	269		
Castruccius parue pilæ lusu excel-		concilij Basiliensis exitus	99	E	
lens	59	concilia papis quid censeantur	100	Elephas perdomitus in Italia	172
qua occasione militiæ se addixit	59	coniuratio in Medices	160	Elephantis descriptio	231
disciplinæ militaris reuocatur	58.	coniurationis in Galeacium Sfortiam		mors	ibid.
60. fraude captus	57	cause	153	Elisabella Aragonia Mediolani prin-	
ê carcere eductus princeps saluta-		coniuratio in Actiolinum	45	ceps	271
tur	57	coniuratores in Galeacium Sfortiam	153	virilis animi ibid. impudica	273
qua occasione princeps in patria		Consaluis Ferdmandus cur Magnus		Elisabellæ Aragoniæ mors	273
fieret	60	appellatus	217	Emanuelis Lusitani regis munus Ro-	
Lucensium & Lunensium dux ap-		inter duos Reges coenat	218	mam missum	232
pellatus 61. & Pisanorum ibid.		Conradus Landus perfidus	195	Emissarium ex Ticino Martinus Tur-	
Gibellinus Lucæ restitutus	55	Copiæ quæ Romam coeperunt	298		
Gibellinæ factionis princeps	60	Corbana victus à Christianis	27		
Pistorium occupat	ibid.				

I N D E X.

Io. Hunniades clarissimus in armis	174	Ligures in Thraciam primi Turcas		Ludouici Sfortie ingenium	197
natione Dacus	ibid.	traiciunt	109	animi fortitudo	200
Ioan. Zapolius	304	Ligurum & Venetorum laus	28	impium consilium	198
Ioan. Vincatus	88	Linternum Scipionis exilio & sepul-		fuga	199
Ioan. Vitellius	181	tura nobile oppidum	13	Ludouico Sfortie Moro cognome	196
Ioan. Vitellius Cornetanus	92	cur Patria appelletur hodie	13	Ludouica Francisci regis mater	282
expediti ingenij, & glorie au-		Littere Græcæ & Latine Florentie			
dius	92	quando floruerunt	188	M	
Pontificis gratiam cur amittit	94	Liuianus in agro Pisano fusus	220	M ahometes Caithbeij filius rex	
Io. Vitellij Cornetani ambitio	95	ad Abdum	ibid.	Aegypti	172
capitur fraude	ibid. & 96	Venetorum dux	ibid.	Mahometes Gyraus	314
honores	93	captus in carcere commentaria scri-		Mahometes Alexandro magno par-	
crudelitas	94	bit carbone	ibid.	164. cuius filius	ibid.
scomma in regem Neapolitan.	99	ad Mediolanum victor	ibid.	Athecos	165
Ioann. Aucuti præstantia in bellis	116	moritur	221	Naualia primus instituit	ibid.
militares eius discipuli	ibid.	Lionettus Clarentie regulus	115	Mahometis imago	166
sepultura eius	117	eius mors	ibid.	Malatesta Balconus dominatum Pe-	
Ioan. Hunniadis filij	174	Lotharingie domus nobilitas	327	rustie recuperat	243
Ioan. Tarnouij Poloni laudes & vir-		Lothrechius contra Aurantium mis-		Venetorum et Florentinorum dux ib.	
tus	387. 388	sus	299	Malpaga	149
Ioanij libellus de origine Turcarum	110	Lothrechij fratres Duces bellatores		Maluetij Bentiuolis infensi, perdun-	
Italia quoad externis Dominis ser-		286. cadaver & sepultura	287	tur	262
uierit	58	Lucenses discordes	56	Mamaluchi Turcas adorti	171
Italiae totius status	188	in Pisanos	56	Mansfredus Neapolitanus rex Gibel-	
Iulius Pontifex cur Soderino infen-		Pisanos imitati Vgucionem ex-		linus	37
sus	270	cludunt	57	Marcus Craiuicius	109
Didactura excludit	ibid.	Luchinus Vicecomes pugnax	78	Marcus Vicecomes familie dedecus	78
Iulianus Casarinus iurisconsultus &		bella per legatos gerit	ibid.	Marci Antonij Columnæ animi &	
Cardinalis	98. 99.	in prælio vulneratus	ibid.	corporis pulchritudo	246
legatus in causa Hussitarum	99	pater patriæ appellatus	78	educatio & militiæ tyrocinium ib.	
Iulianus Casarinus legatus in conci-		nepotes cõiuratos exilio multat ib.		infortunium	247
lio Basiliensi	99	Parmam coemptam imperio adie-		Prosperi Columnæ ex fratre nepos	
Iulianus Medices Clementis Pontificis		cit	ibid.	248.	
pater	148	podagra vitam finiuit	ibid.	Marescoti à Bentiuolis iugulati	262
quibus moribus præditus	ibid.	Ludouicus Sanctus rex Gallie	69	Martianus Scodrensis historicus	145
Iuliani Casarini epistolæ ad Pontifi-		Ludouicus Bauarus Casar rapax &		Martiani Casaris visum	16
cem	99	& efferus in Italiam vocatus	61	Martinus Turrianus	41
mors	101	Mediolani coronatus	ibid. 65	cognomine Gigas	47
& effigies	102	auarus & ingratus	76	nobilitatem subegit	47
		Ludouicus Sfortia dissimulator, facun-		Pater patriæ & Dictator	47
L		du, facilis	197	Martini Turriani studia 17. & artes	
L adislaus rex veneno sublatus	175	prudencia clarus habitus	198	48. effigies	49
Ladislaus Huniades	174	Dux declaratus	ibid.	Massa Trebaria	55
Ladislai pax cum Turcis facta	100	Heluetio habitu capitur	199	Maximus Scaliger Canis filius	66
Laurentius Medices se defendit à con-		in Gallia ductus carceri deditur ib.		Matthias Coruinus regum decus	174
iuratis	161	Ludouicus Pannonie rex	274	Matthiæ Coruini genium	176
Laurentius Dux Urbini	189	eius genus, & natiuitas	ibid.	studia & effigies	ibid.
Laurentius principis percussor	320	vxor	ibid.	fortuna	175
Laurentio Medici dona à Sulthano		sterilitas	ibid.	electio ad regnum	175
missa	132	expeditio in Turcas & mors	275	bella gesta	ibid.
Lazarus Seruie Despota	109	sepultura	276	Poggiebraccij filia Matthiæ Coruino	
expellitur	142	Ludouicus Aurelianus in carcere	179	desponsa	175
Leges dare verè Romanum	2	Sfortie infensissimus	180	Matthæus magnus Vicecomes	37
Lemures nocturni vbi adorentur	192	Ludouico Sfortie hostis	198	consilio & prudentia valuit	ibid.
Lentigesta Muleassis mater	358	Ludouici Gallie regis xij. ingenium	215	patria eiectus, restitutus	ibid.
Leo Pontifex Atthilæ ferocitatem mi-		iustus & parcus	216	execratus à Pontifice sepulchro ca-	
tigat & cur	15. & 16	inexorabilis & seuior	ibid.	ruit	53
Leuthares	20	in miseros immisericors	216	eius effigies	ibid.
Leutharis mors & res gesta	20	Pontifici infensus	ibid.	Matthæus Langus Sedunus Cardina-	
Ligninius Gallorum dux	198	eius victorie	ibid.		249
		vxorè ducit Anglam, moritur	217		Mat.

I N D E X.

Matthæus Langus literis operam dat	sio	21	Orsa flumen	318
ibid. Episcopus & Cardinalis	Narsetis pons	21	Othomannicum imperium quando in-	
miles strenuus Gallo insensus	effigies	20	ceperit	108
pape fautor	laus	ibid.	Othomannicum oppidum	107
Maximilianus primus vir militaris	victoria	ibid.	Othomannici imperij progressus	109
238. pecunie contemptor	Nautarum in Columbum seditio	192	109.	
semper indigus	Neapolis obsessa à Lotrechio	299	P	
Burgundicum regnum in dotem	Nerius Vguccionis filius Luca prin-			
accepit	ceps	57	Pactij Medicibus insens	159
Bruggæ cum vxore captus	Nicolaus Pitilianus Vrsinus	20	Pactiana cõiuratio in Medices	160
Maximilianus Sfortia regno restitui-	custodia elabatur	ibid.	Paganus Turrianus	47
tus	Venotorum imperator	205	Pandulfus Petruccius Senensis mitis	
insano similis	solers & fidus	206	ordinis Nonarj	ibid.
fratrem cur oderat	Nicolaus Picciminus Lucam à Floren-		republicam prudenter admini-	
ab insania conualuit	timis defendit	129	strauit	ibid.
victoria potitur	Nicolaus Tegrimius Castrucciij vitam		Socerum ferro sustulit	ibid.
deditionem facit	descripsit	63	exilium spontè subit conseruandæ	
moritur in Gallia	Nicolai Piccinini illustris fama	127	patriæ ergo	266
Maximiliani primi pater	ingenium	ibid.	triumuiri Senis creati Petrucciij a-	
Medices inter se discordes	intemperans	128	stu	265
Mediolanum aratro profectum à Fri-	temerarius	ibid.	filium sibi successorem destinat	267
derico primo	mors	129	Pandulfus Malatesta	88
Mediolani tres Archiprasules	Nicolai Machiaueli petulãtia in com-		Papistarum de summo pontifice opi-	
Mediolani arx à quo edificata	mentitia Castrucciij vita	63	nio	52
Meniphitici imperij fines	Nogaretus Gallus vir impiger	53	Paria insula	193
Mesitbes Paleologus	Pontifici insultat	54	Paulus Malatestæ pronepos & pater	
Rhodium infeliciter tentat	exilio multatur	ibid.	240. à Leone x. obruncatur in-	
Michaiogli	Nola deditur	204	iustè	241
Michael Zilagus	Numa quibus rebus inclitus	3	cuius laus in re militari	241
Mocines insula	religionem Romanis inuexit	3	Paulus Sorecina	47
Mons Gratus	sacerdotia Djs & flamines consti-		Pauli Vitellij ingenium, res gestæ,	
Mons Politianus Florentinis à Senen-	tuit	4	mors	148
sibus datus	Numæ Pompilij prudentia	3	Pauli Iouij	ibid.
Moscouia scriptoribus Romanis igno-	regnum	4	Paxa insula	330
ta	marmorea effigies in Vrbe	4	Perseæ Alexandrum assentatione per-	
eam quis aperuerit	nuptiæ celebres Mediolani	115	dunt	7
Moscouie fines			Perfarum reges 4. eorum ornatus	ibid.
Mosca vrbs			regia 104. aurea & argentea	
Moschi venundati			moneta signo sagittarij insignita	4
Moschouitarum religio			Petrus Soderinus Florentiæ dictator	
Muleamethis Scyryssi origo & res	O		creatus	268
gestæ	Begninus Gallorum dux	198	Curiam cum familia habitat	269
381. 382. 383	Octouirum Florentiæ suprema		Petrus Medices cur in exilium 188. 189	
Muleasses regno expulsus	potestas	269	paternæ virtutis defector	188
358	Odetus Fusius Lotrechius	286	Petrus Corbarius pseudopontifex	63
restituitur	superbi vigoris	ibid.	Petrus Vbertus cognomento Asinus	39
ibid.	seuus	ibid.	Petrus Aluares rerum abyssinarum	
in Germania ad Cas.	sui capitis	287	explicator	355
359	inconsultus	ibid.	Petrus Nauarrus artifex, & arcium	
oculis à filio priuatus	Olgiati facinus	254	expugnator	292
360	Oranum	292	miles gregalis	ibid.
philosophus eruditus	Orcanes Othomannus	109	Comes appellatur	293
ibid.	inuietus	71	captus Gallo operam locat	292
Muleassis Amida filius	Otho Vicecomes animi patientiæ ve-		Petri Medicis ingenium 187. vxor 188	
359	rum simulacrum	107	conatus irriti	189
Muleassis Tunetani regis origo &	primus Mediolani princeps	72	mors	ibid.
ingenium	Turrianas ades solo aquauit	49	Petri Nauarri misera mors	293
358.	Archiepiscopus Mediolanensis	47	Philomela vrbs capta à Friderico	34
mors	Otho Bontertius	88	Philibertus Aurantius belli cupidus	
360	Othonis Vicecomitis figura	72	297.	
Musactus Francesius Florentinus	Othomannicæ potentiæ primordia		Borbonio adhesit	298.
53	108			
N	Othomannorum origo	107		
Napus Turrianus				
49				
Narsetes inuictus inuidiâ confici-				
tur				
21				
Longobardos in Italiã accersiu				
21				
Narsetis eloquentia militaris				
21				
ad Sophiam heram suam respon-				

I N D E X.

Philibertus Aurantius strenuus bella- lator	198.	vulneratus in pralio	69	domus, mansio es	66
exercitus imperator	ibid.	Genuam defendit	ibid.	illustre hospitium insignium viro- rum	17
glance vulneratus	198	Roberti regis pater	69	hospites	66
Philippus Sanguinettus Gallus	62	Roberti Neapolitani regis ingenium	69.	Scanderbechus cur appellatus	144
Pij Secundi Pontificis conatus	145	68. virtutes	69.	eius educatio & virtus ibid. &	145
Pile ludus	152	opera	ibid.	eius facinus singulare	154
Pirata noui orbis	192	bella	ibid.	Neapolitano regi opem tulit	ibid.
Pisani in Vgaccionem tyrannum	57	authoritas in Italia	69	Scanderbechi virtus	143
Piscia Galeatij Vicecomitis morte no- bilis	76	litera	70	mortui opinio apud Turcas	147
Pistorium à Castruccio obsessum	62	mors & sepulchrum & effigies	70	Schenderbassa	113
Pompeij Columnæ Cardinalis inge- nium	301	Rodolphus Pius Cardinalis eruditus	4	seculorum malignitas	139
Pompeij vita à Iouio descripta	302	Rodericus Borgia postea Alexander	202	Selymus saeuus	244
Pontifex captus	298	sextus	202	ingens	ibid.
Porta ferrea	104	Romulus Marte genitus	1	Hijmaelem Sophi vicit, Sultanos	deleuit
Prætorium Florentinum vnde ædifi- catum	37	author militaris discipline	ibid.	Tomumbeium suspendit	245
Præciannis fines regni	356	quamdiu regnavit	2	crudelis moritur	ibid.
Præuefa olim Nicopolis	328	se Romanis Deum fuisse vt osten- dit	ibid.	Senatus Romanus à Romulo lectus & institutus	2
Principes quæ res plerosq; perdat	147	vbi decesserit	3	Seruorum in Mamaluchos coniura- tio	172
Promontorium viride	190	turbine ademptus in cœlum	2	Sfortia Grisonibus et Heluetijs se com- mittit	199
bonæ spei	191. 230	Romuli opera	2	Sfortiæ & Braccij genus	119. 120
Prosper Columna pater Italarum	251	augusta imago	1	& ingenium	ibid.
mitis & humanus	ibid.	marmorea statua in Vrbe	1	Sfortiæ & Braccij congressus amicus	121
captus à Gallis	ibid.	Roma omnium gētium libera patria	2	Sfortiæ mors	122
Prosperi Columnæ habitus corporis	251.	Romæ captæ vndicta	300	Sforziarum & Tamerlanis compa- ratio	106
mors	252	Romanus populus religione mitiga- tus	4	Sciabania	103
Prussia vrbs Bituniae caput	109	Romanum est, leges dare	2	Scipio diuinæ stirpis à populo credi- tus	13
Pugna Sigismundi cum Celebino	113	& regna elargiri	ibid.	Scipio inuidiæ domitor	13
Turcarum & Christianorum ad Nicopolim	110	Romani tributum Athiæ pollicen- tur	18	cuius optimus	ibid.
inter Guelfhos & Gibellinos	38	Rom. Pontifices cultum ab Hebrais accepisse	4	Scipionis maioris virtus	13
Pugna funesta ad Arbiam	38	Romanorum in hostem Annibalem	10	mors	13
Pusterla familia Mediolani	47	nobile decretum	10	epitaphium	13
Pyrrhus rex tegula à muliere deiecta occiditur	8	Romanum oppidum in Euganeis	41	Scipionem Piratæ colunt	13
Pyrrus Stipicianus à Casare donatus meriti ergo	361			Scitarum nobiles familie quatuor	108
eius cum Vastio contentio apud Ce- sarem	ibid.	S Acramorus Vicecomes	90	Simon Tosa Florentinus	62
ex Baleonea familia	361	Sacrum bellum	26. 17	Simon Horrignonus insuber	199
obsidione clarus	ibid.	Saladinus rex Aegypti	29	Sinas Archipirata	329
Pyrrhi in re militari præcellentia	8	eius virtutes	ibid.	cognomento Iudeus naualis rei pe- ritissimus	343
marmorea statua Romæ	8	prudencia	30	classem in rubro mari adificat	344
		Saladini mors & testamentum	30	Smirnae natus	ibid.
		fides & reſtitudo	ibid.	Sigismundus Bohemiæ & Hungariæ rex	110
		effigies vbi inueniatur	30	Cæsar augustus	113
		Saleccus archipirata	329	fuga sibi secundo consulit	114
		Samarcanda v. bs	102	Sigismundi Poloniæ Regis felicitas	352.
		Sanctius Bentiuolus vir probus	262	victoriæ ibid. &	353
		Sarra Columna in syluis vagatur pro- fugus	52. 53	fidei seruator	ibid.
		à prædonibus captus, non agnitus		stirps	354
		Masiliam ducitur	53	filij	ibid.
		redimitur	ibid.	Soderinus dictator quibus fauerit	269
		exul	54	à quibus maxime oppugnatus ibid.	
		Sarra Columnæ generosus animus	51	quibus offendit patricios	269
		effigies vbi	44	Gallis fauet	270
		Sauonarolæ damnato fauentes, Medi- ceis insensi	269		
		Scaligerorum origo	64		

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30
31	32	33	34	35
36	37	38	39	40
41	42	43	44	45
46	47	48	49	50
51	52	53	54	55
56	57	58	59	60
61	62	63	64	65
66	67	68	69	70
71	72	73	74	75
76	77	78	79	80
81	82	83	84	85
86	87	88	89	90
91	92	93	94	95
96	97	98	99	100

Special
Folio
92.823268

THE GETTY CENTER
LIBRARY

